

Vol. VI, Issue-I, July- 2021
ISSN : 2349-3445

ACADEMIA

ACADEMIA

A YEARLY BI-LINGUAL MULTIDISCIPLINARY
PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL

Vol. VI, Issue-I, July- 2021 ISSN : 2349-3445

JHANJI HEMNATH SARMA COLLEGE
JHANJI, SIVASAGAR, ASSAM

JHANJI HEMNATH SARMA COLLEGE
JHANJI, SIVASAGAR, ASSAM

*A yearly Bi- Lingual
Multidisciplinary Peer- Reviewed Research Journal*

ACADEMIA

ISSN : 2349-3445
Vol.VI, Issue-1 :: July-2021

Editor
Dr. Rajiv Gogoi

JHANJI HEMNATH SARMA COLLEGE
JHANJI, SIVASAGAR, PIN-785683 (ASSAM)
Website .www.jhanjihnscollege.edu.in

ACADEMIA

A yearly Bi- Lingual Multidisciplinary Peer- Reviewed Research Journal
Published Yearly By Jhanji Hemnath Sarma College, Jhanji, Sivasagar, Pin-785683 (Assam)
● Vol.VI, Issue 1, July-2021 :: ISSN : 2349-3445

Editorial Board

Advisors :

Prof. Jyoti Prasad Saikia, Vice Chancellor, Birangana Sati Sadhani State University, Golaghat
Prof. Dipti Phukan Patgiri, Former Dean of Arts & Former HoD, Department of Assamese, Gauhati University
Prof. Rajib Handique, Department of History, Gauhati University
Prof. Satyakam Borthakur, Department of Assamese, Dibrugarh University
Prof. Krishna Prasad Gogoi, HOD, Department of Education, Dibrugarh University
Prof. Dipendu Das, Dean, Humanities and Social Science School, Assam University, Silchar
Prof. Bijoy Neog, HoD, Department of Life Sciences, Gauhati University.
Mr. Bhabani Kumar Boruah, President, Governing Body and Former Principal (i/c), Jhanji HNS College, Sivasagar
Dr. Akon Ch. Saikia, Former Principal, Kakojan College, Jorhat
Dr. Jayanta Gogoi, Principal, JDSC College, Bokakhat
Dr. Ruprekha Bordoloi, Principal, Kakojan College
Dr. Mridul Bordoloi, Associate Professor, Department of English, Dibrugarh University.
Dr. Swapan Kr. Dutta, Associate Professor, Department of Education, AUS
Dr. Paran Goswami, Assistant Professor, Department of Philosophy, Cotton University

Chairperson : Dr. Manjit Gogoi, Principal, Jhanji HNS College

Editor : Dr. Rajiv Gogoi Assistant professor, Department of Education, Jhanji HNS College

Members :

Mr. Bidyadhar Boruah, Associate Professor, Deptt. of Commerce, Jhanji HNS College
Mr. Jibamoni Nath, Assistant Professor, Deptt. of Assamese, Jhanji HNS College
Mr. Upen ch. Das, Assistant Professor, Deptt. of Assamese, Jhanji HNS College
Dr. Jewti Baruah, Assistant Professor, Deptt. of Sanskrit, Jhanji HNS College
Dr. Santana Dutta, Assistant Professor, Deptt. of Sociology, Jhanji HNS College
Mr. Indra Sen Baro, Assistant Professor, Deptt. of English, Jhanji HNS College
Dr. Montu Kumar Borah, Assistant Professor, Deptt. of Assamese, Jhanji HNS College

Cover : Dr. Sanjib Borah, KKHSOU

Published by : Publication Cell, Jhanji HNS College, Sivasagar, Assam

Mailing Address : Principal, Jhanji HNS College

P.O. Jhanji, Dist. Sivasagar, Assam, Pin- 785683

Phone No: 94357-03394, E-mail: jhnscollege@gmail.com

Declaration : All the views, opinions, statements expressed in the article/ research papers of the journal are the authors. Neither the publisher nor the editorial board is responsible for the opinion expressed by the authors.

Price : Rs.200/-

Printed at : Utsav Prakashan, Teok, Jorhat

From Editor's Desk

Higher Education is a very important sector for the growth and development of human resource which can take responsibility for social, economic and scientific development of the country. The higher education system in India has grown in a remarkable way, particularly in the post-independence period, to become one of the largest system of its kind in the world. Higher education institutions are expected to create and disseminate knowledge to people, through the students and professionals. This may be through instruction, extension, outreach, production, or research. Higher education institutions are considered as knowledge producers and providers in today's 'knowledge economy' and 'learning society' (Naidoo, 2008; Ozga, 2008). Research is an integral part of higher education institutions. At present, it is not only enough that universities and colleges teach students, but they should be able to convey significant messages, which the students will be able to apply in the future. Considering the importance research an effort has been made by Jhanji H.N.S college, Sivasagar to published "ACADEMIA" with ISSN 2349-3445 a yearly bilingual multidisciplinary research journal. The same journal was converted to peer reviewed journal from its Vol. V, March-2021. This research journal provide a scope to the researcher to convey their original knowledge regarding academic issues in a systematic way. In this issue (Volume VI, Issue 1) included 23 research papers of various discipline from the researchers entire Assam. I am thankful to all the contributors of the research paper. I express my sincere gratitude to all the peer reviewers, advisors and members of editorial board of the journal. My heartfelt thanks also goes to Utsav Prakasahan for their printing work.

- Dr. Rajiv Gogoi

Contents

1.	A COMPARATIVE ANALYSIS ON THE PROFITABILITY OF TATA STEEL LTD., STEEL AUTHORITY OF INDIA LTD. (SAIL) AND JSW STEEL LTD. Partha Jyoti Dutta	7- 17
2.	TOURIST SATISFACTION WITH SPECIAL REFERENCE TO SIVASAGAR DISTRICT OF ASSAM. Pallavi Kashyap & Dr. Seema S. Singha	18- 33
3.	ROMANTICISM IN MARY SHELLEY'S FRANKENSTEIN. Kakoli Kashyap	34- 39
4.	PROBLEMS AND PROSPECTS OF NON GOVERNMENT ORGANIZATIONS (NGOS) IN ASSAM : AN ANALYTICAL STUDY. Dr. Ananta Tamuli	40- 46
5.	IMPORTANCE OF TEACHING LIFE SKILLS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS. Dr. Santana Dutta	47- 51
6.	PROBLEMS AND PROSPECTS OF INCLUSIVE EDUCATION IN 21ST CENTURY WITH SPECIAL REFERENCE TO ASSAM. Prostuti Gogoi	52- 58
7.	RELATIONSHIP BETWEEN PEACE, WAR AND PHILOSOPHY-A CRITICAL STUDY. Dr. Jakir Hussain Choudhury	59- 67
8.	PRCEPTION OF UNDER GRADUATE COLLEGE STUDENTS OF THE SIBSAGAR COLLEGE, JOYSAGAR TOWARDS E-LEARNING AMID COVID-19 PANDEMIC. Dr. Parag Rajkhowa	68- 79
9.	MULTICULTURAL IDENTITY IN BHARATI MUKHERJEE'S NOVEL: JAS-MINE. Dr. Sekhar Doley	80- 84
10.	IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON INDIAN AGRICULTURE. Dr. Chandra Borah	85- 90
11.	A STUDY ON LEVEL OF EDUCATIONAL ASPIRATION AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS. Debojit Borah	91- 95
12.	DISCOVERING THE RESEARCH TRENDS IN SIGN LANGUAGE RECOGNITION USING GESTURE : A BIBLIOMETRIC ANALYSIS. Dhruba Jyoti Borgohain	96- 111
13.	POPULAR BELIEFS AND PRACTICES IN THE VEDIC SOCIETY. Bhrigu Rajkhowa	112- 116
14.	THE INFLUENCE OF THE PARTITION ON THE INDIAN FAMILY IN ANITA DESAI'S 'CLEAR LIGHT OF DAY'. Sadananda Borah	117-131
15.	ভাৰতীয় সংগীত শাস্ত্ৰৰ উৎপত্তি আৰু ক্ৰমবিকাশ (এক অৱলোকন)। ৰাজীৱ শৰ্মা	132-138
16.	সভাপতিৰ ভাষণ আৰু বেজবৰুৱাৰ জাতীয় চেতনা। উপেন চন্দ্ৰ দাস	139-145
17.	অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰৰ গল্প ‘শতপৰ্বিকা’- এটি সংক্ষিপ্ত বিশ্লেষণ। ড° জেউতি বৰুৱা	146-150
18.	অসমীয়া উপন্যাসত প্ৰতিফলিত শিশু মনস্তত্ত্ব (নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভূ’ উপন্যাসৰ বিশেষ উল্লেখসহ)। প্ৰাৰ্থনা ফুকন	151-159
19.	চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ সামাজিক অনুষ্ঠানৰ পৰিচয় : এক অধ্যয়ন। ভৃগুভ্ৰম বৰা	160-171
20.	তুলিকা শইকীয়াৰ ‘চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ’ত ইতিহাসপ্ৰসংগ : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন। দীপ্তি দাস	172-180
21.	কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ অসমীয়া ৰচনাত চিত্ৰকলাৰ প্ৰসংগ : এক আলোচনা (নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা প্ৰবন্ধৰ আধাৰত)। অভিলাষী গগৈ	181-185
22.	ইয়াৰহুইষ্টম উপন্যাসত নগা সমাজ জীৱন আৰু সংঘাত। ড° মণ্টু কুমাৰ বড়া	186-193
23.	ফ্ৰয়েডীয় মনোবিশ্লেষণ বা মনঃসমীক্ষণ তত্ত্বৰ আধাৰত অসমীয়া সাহিত্যত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন (নিৰ্বাচিত নাটক আৰু উপন্যাসৰ আধাৰত)। কৰবী দত্ত	194-208

A COMPARATIVE ANALYSIS ON THE PROFITABILITY OF TATA STEEL LTD., STEEL AUTHORITY OF INDIA LTD. (SAIL) AND JSW STEEL LTD.

Partha Jyoti Dutta

Ph D Research Scholar

Krishna Kanta Handiqui State Open University

E-mail: parthajyotidutta1234@gmail.com

Abstract

This research paper focuses on the profitability trends of Tata Steel India Ltd., Steel Authority of India Ltd. (SAIL) and JSW Steel Ltd. and tries to make a comparison among them from the financial year 2015-16 to 2019-20. In accounting, there are certain techniques and tools which are used by the different stakeholders in order to judge the health of an enterprise. Ratio analysis is one of those and there are certain ratios e.g. Return on Capital Employed, Return on Assets, Earning Per Share etc. with the help of which one can judge the profitability of the concern. In this paper, researcher uses Return on Capital Employed, Return on Assets and Earning Per Share ratio to judge and analyse the profitability Tata Steel India Ltd., Steel Authority of India Ltd. (SAIL) and JSW Steel Ltd. This analysis uses different statistical tools like average, standard deviation, coefficient of variance etc. There are six hypotheses that have been set up for the study. ANOVA test is used for testing the hypotheses. The results have been given on the basis of inferences.

Key Words : Financial Health, Profitability, Return on Capital Employed (ROCE), Return on Assets (ROA), Earnings per Share (EPS).

Introduction

Profit is one of the prime objectives of any business entity. Earning profit is must for every business entity to survive in the market and for the extensions and its developments. If a business entity earns a handsome profit over a period of time then they can survive for a long period of time and if a business entity suffers loss then they cannot survive for a long period. Actually profits are the index of progress, efficiency of a business entity and the country as a whole. So it is very important to measure the profits of a business entity. To measure the profits and profitability of an entity, there are certain key ratios, known as profitability ratios, which help to analyse and measure the overall health of an entity. The present study deals with the profits and profitability of Tata Steel Limited, Steel Authority of India Limited (SAIL) and JSW Steel Limited and tries to make a comparison among these three companies. The comparison is made with the help of following parameters

1. Return on Capital Employed (ROCE),
2. Return on Assets (ROA) and
3. Earnings per Share (EPS).

Steel Authority of India Limited (SAIL)

Steel Authority of India Limited (SAIL) is a Central Public Sector Enterprise (CPSE) having Rs 5,000 crores authorised capital out of which Rs. 4130.53 crore issued and paid up where 74.9% is held by the Central Government. It has Maharatna status. It was established on 19th January 1954 as erstwhile Hindustan Steel Limited (HSL). Its headquarter is located in New Delhi. SAIL is the leading steel producing company in India having its integrated steel plants at Bhilai, Durgapur and Bokaro, Rourkela and Bhadravathi and special steel plants at Salem, Durgapur and Bhadravathi. At present there are 68,742 employees in the SAIL.

Tata Steel Limited

Tata Steel Limited was established in 1907 and it is the first integrated private sector steel company in Asia. Tata Steel Group is now the second largest steel producer in the world having its operations in 26 countries and commercial presence in 50 countries. Its headquarter is located in Kolkata, West-Bengal and the subsidiary of Tata Group. It is the second largest steel company in India with an annual capacity of 13 million tonnes after SAIL in respect of domestic production. There are 32,984 employees working in Tata Steel Group (2019).

JSW Steel Ltd.

JSW Steel Ltd. is an Indian steel making private sector company with its headquarter at Mumbai, Maharashtra. It was founded in 1982. It is one of the fastest growing companies in India. It is the second largest private sector steel company in India. JSW Steel Ltd. has been working in more than 140 countries in the world. The current installed capacity of the company stands at 18 MTPA. There are 12,599 employees working in JSW Steel Ltd.

Justification of the Study

Analysing different profitability ratios is very essential and important for a company to check their financial health and efficiency. SAIL, Tata Steel Limited and JSW Steel Limited are the largest steel producing companies in India. These companies have a very important role in the progress of the Indian economy by mobilising the resources, providing employment, paying the tax to the Government, doing various CSR activities etc. All these reasons make it essential to measure the profitability and make a comparison on the profitability of these three companies.

Review of Literatures

Dr. M. Thyigarajan and Mr. J. Uday Kumar (2015) in their paper "Profitability analysis of Select Aluminium Companies in India" observed that the profitability of Aluminium companies is quite satisfactory. The study is based on the secondary data and the tools used for analysis are mean, standard deviation, coefficient of variation and compound annual growth. In 2015, Varun Kesavan, in his research study namely A Comparative Study on Financial Performance Tata Steel Ltd. and JSW Steels Ltd. found that Tata Steel Ltd. was performing good in terms of quick assets, better inventory management, management of fixed assets, gross profit, return on capital employed and dividend payout ratio. This study took data from the year 2009-10 to 2013-14. Prabal Chakraborty and Naresh Gupta (2017), found in their research paper "Profitability Performance Analysis of Steel Authority India Limited (SAIL)" found that the profitability of SAIL are highly influenced by internal and external variables, i.e., size of the organisation, liquidity management, growth of the organisation, component cost and inflation rate. J. Thavamani and Dr. S. Rajalakshmi examined the capital structure of select steel companies where they found that the equity capital and reserves and surplus of Tata Steel Ltd. are more consistent than JSW Steel Ltd. T. Adjiractor, Daniel Darko Asare, Flectia Darko Asare, W. Gagakuma and Joy Nana Okogun-Odompley applied profitability ratios and liquidity ratios in their study and found that these ratios are the most important and vital aspect in the analysis of a firm's financial health

Period of the Study

The present study covers a period of five years from 2015-16 to 2019-20. To judge the financial health and make a comparison on it, a period of five years is considered as sufficient.

Significance of the Study

The study is focused on the profitability of the Tata Steel India Ltd., Steel Authority of India Ltd. (SAIL) and JSW Steel Ltd. For that purpose, different types of profitability ratios have been used in order to measure profits of the selected company. After going through this study, one will be enabled to know about their profits and profitability and can make a comparison on it.

Objectives of the Study

The study has been done with achieving the following objectives

- 1. To study the different profitability ratios of the SAIL, Tata Steel Limited and JSW Steel Limited.
- 2. To make a comparison between the different profitability ratios of SAIL, Tata Steel Limited and JSW Steel Limited.
- 3. To analyse the trend and growth in profit/loss of SAIL, Tata Steel Limited and JSW Steel Limited.

Methodology

This study is analytical in nature and based on secondary data. The data are collected from their various annual reports published periodically from 2015-16 to 2019-20. The study also makes inter and intra comparison of the companies. The data are tested with the help of different statistical measures like average, standard deviation, coefficient of variance and hypothetical testing tool ANOVA. The inferences will be given on the basis of results coming from the analyses of collected data.

Limitation of the Study

Research works always have some limitations. This study has also some limitations which are

- 1. The study only focuses on monetary information. Non monetary information is ignored.
- 2. The study is based on the data for the last five years only.
- 3. Only three ratios namely ROCE, ROA and EPS are considered for the study.

Justification of the Study

Tata Steel Ltd., SAIL and JSW Steel Ltd. are the most profitable companies in steel producing sector in India. They paid huge amount of taxes to the Government, generate large number of employment opportunities to people of India, done various CSR activities in India. These things are very important for the sustainable development of the country. Therefore, it is very essential to analyse the profits and profitability of these companies so that anyone can judge the financial health of the company.

Return on Capital Employed

Return on Capital Employed ratio is based on the capital employed concept of investment. Capital employed concept of investment represents the liability side of the Balance Sheet. It shows the relationship between the profit earned and the capital which are employed to earn the profit.

ROCE = (Profit/Capital Employed) x100

Return on Assets

Return on Assets ratio is based on the assets concept of investment. It represents the assets side of the Balance Sheet. It shows the relationship between the profit earned of a company and the assets held by the company.

ROA= (Profit/Assets) x100

Earnings per Share

Earnings per Share, also known as Earning Coverage Ratio, show the productivity of equity share capital. It shows the profit available per equity share.

EPS = Profit available to equity shareholders/ No. Of equity shares outstanding

Hypotheses on ROCE

Hypothesis 1

Null Hypothesis: There is no significant difference in the average ROCE among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Limited.

Alternative Hypothesis: There is a significant difference in the average ROCE among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Limited.

Hypothesis 2

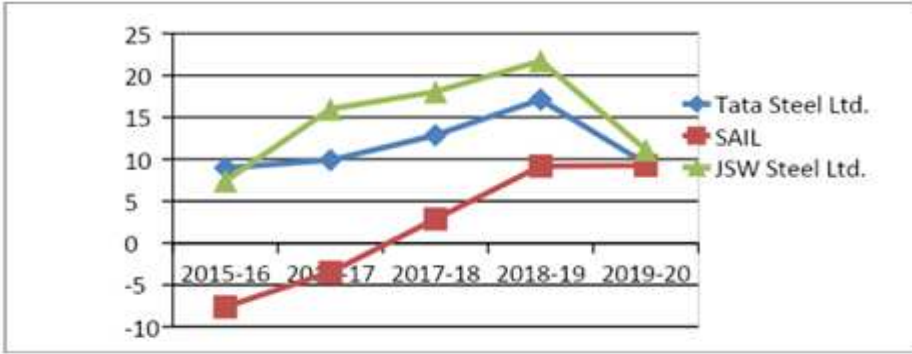
Null Hypothesis: There is no significant difference in the average ROCE among the years.

Alternative Hypothesis: There is a significant difference in the average ROCE among the years

Table 1: Statement showing Return on Capital Employed (%) of Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited in last 5 year

Company	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	Average	Standard deviation	Coefficient of variance
Tata Steel Limited	8.97	9.89	12.87	17.12	9.49	11.67	3.40	29.06
SAIL	-7.63	-3.49	2.87	9.19	9.26	2.04	7.55	370.09
JSW Steel Limited	7.42	16.00	18.06	21.75	11.13	14.87	5.66	38.06

(Data are collected from annual reports of Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Ltd.)

(Graphical representation of the data shown in Table1)

Analysis and Findings

After applying the two way ANOVA test, it is found that

Sources of variance	Sum of squares	D/f	Mean of Squares	F	Table value of F
Between Companies	447.11	2	223.56	F ₁ = 14.66	F _{0.05} (2,8)=4.46
Between years	279.89	4	69.97	F ₂ = 4.59	F _{0.05} (4,8)=3.84
Residual	122.03	8	15.25		
Total	849.03	14			

- 1. Since the calculated value of F1 is greater than the table value for between companies, the first null hypothesis is rejected i.e. there is a significant difference in the average ROCE among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Limited.
- 2. Since the calculated value of F2 is greater than the table value for between years,

- the second null hypothesis is also rejected i.e. there is a significant difference in the average ROCE among the years
- ROCE of Tata Steel Ltd. and JSW Steel Ltd. is less volatile or stable than SAIL as their standard deviation and coefficient of variance is less than the standard deviation and coefficient of variance of SAIL.
 - The highest ROCE of Tata Steel Ltd. and JSW Steel Ltd. were in the year 2018-19 but for SAIL, it was in 2019-20.
 - The average ROCE of SAIL (2.04%) in the last five years is very less as compared to the average ROCE of Tata Steel Ltd. (11.67%) and JSW Steel Ltd. (14.87%).
 - Though the average ROCE of SAIL is very low, their ROCE is gradually increased every year.

Hypotheses on ROC

Hypothesis 3

Null Hypothesis: There is no significant difference in the average ROA among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited.

Alternative Hypothesis: There is a significant difference in the average ROA among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited.

Hypothesis 4

Null Hypothesis: There is no significant difference in the average ROA among the years.

Alternative Hypothesis: There is a significant difference in the average ROA in the years.

Table 2: Statement showing Return on Assets (%) of Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited in last 5 years

Company	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	Average	Standard deviation	Coefficient of variance
Tata Steel Limited	3.97	3.09	3.33	7.66	4.48	4.51	1.85	41.02
SAIL	-4.00	-2.65	-0.42	1.87	1.61	-0.72	3.26	358.90
JSW Steel Limited	-4.80	4.41	5.40	7.55	4.33	3.30	4.75	140.53

(Data is collected from annual reports of Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Ltd.)

(Graphical representation of the data shown in Table2)

Analysis and Findings

After applying the two way ANOVA test, it is found that

Sources of variance	Sum of squares	D/F	Mean of Squares	F	Table value of F
Between Companies	75.56	2	37.78	F ₁ = 6.83	F _{0.05} (2,8)=4.46
Between years	86.48	4	21.62	F ₂ = 3.91	F _{0.05} (4,8)=3.84
Residual	44.20	8	5.53		
Total	206.24	14			

- Since the calculated value of F1 is greater than the table value for between companies, the first null hypothesis is rejected i.e. there is a significant difference in the average ROA among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited.
- Since the calculated value of F2 is greater than the table value for between years, the second null hypothesis is also rejected i.e. there is a significant difference in the average ROA among the years
- ROCE of Tata Steel Ltd. and JSW Steel Ltd. is less volatile or stable than SAIL as their standard deviation and coefficient of variance is less than the standard deviation and coefficient of variance of SAIL.
- The highest ROA of Tata Steel Ltd., SAIL and JSW Ltd. were in the year 2018-19.
- The average ROCE of SAIL (-0.72%) in the last five years is very less as compared to the average ROCE of Tata Steel Ltd. (4.51%) and JSW Steel Ltd. (3.30%).

Hypotheses on EPS

Hypothesis 5

Null Hypothesis: There is no significant difference in the average EPS among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited.

Alternative Hypothesis: There is a significant difference in the average EPS among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited.

Hypothesis 6

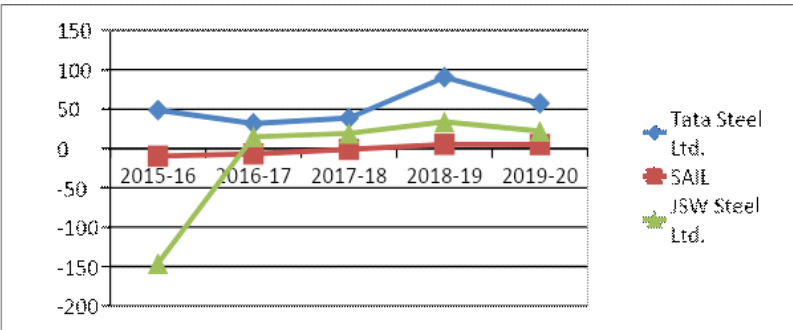
Null Hypothesis: There is no significant difference in the average EPS among the years.

Alternative Hypothesis: There is a significant difference in the average EPS among the years.

Table 3: Statement showing Earning Per Share of Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited in last 5 years (amounts are in crores)

Company	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	Average	Standard deviation	Coefficient of variance
Tata Steel Limited	48.67	31.74	38.57	90.41	57.11	53.30	22.67	42.53
SAIL	-9.74	-6.86	-1.17	5.27	4.89	-1.52	6.77	445.39
JSW Steel Limited	-146.02	14.89	19.24	33.77	22.03	-11.22	75.75	675.13

(Data is collected from annual reports of Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Ltd.)

(Graphical representation of the data shown in Table3)

Analysis and Findings

After applying the two way ANOVA test, it is found that

Sources of variance	Sum of squares	D/F	Mean of Squares	F	Table value of F
Between Companies	11715.74	2	5857.87	$F_1 = 3.22$	$F_{0.05}(2,8) = 4.46$
Between years	10659.90	4	2664.98	$F_2 = 1.47$	$F_{0.05}(4,8) = 3.84$
Residual	14532.78	8	1816.60		
Total	36908.42	14			

1. Since the calculated value of F_1 is greater than the table value for between companies, the first null hypothesis is rejected i.e. there is a significant difference in the average EPS among Tata Steel Limited, SAIL and JSW Steel Limited.
2. Since the calculated value of F_2 is less than the table value for between years, the second null hypothesis is accepted i.e. there is a significant difference in the average EPS among the years.
3. The EPS of Tata Steel Ltd. is less volatile than the EPS of SAIL and EPS of JSW Steel Ltd. as the standard deviation and coefficient of variation of Tata Steel Ltd. is less than the standard deviation and coefficient of variation of SAIL and JSW Steel Ltd.
4. Only Tata Steel Ltd. has had a positive average EPS in the last five years. SAIL and JSW Steel Ltd. both have negative EPS.

Conclusion

Financial ratios are very important tools and techniques to measure the financial health of an organization in respect of their earning capacity, financial soundness and operating activities. In this study, Return On Capital Employed (ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) are used which are categorised as a profitability ratio helping in judging the earning capacity of Tata Steel Ltd., SAIL and JSW Steel Ltd. and making a comparison on it. From the study it is found that the Return On Capital Employed (ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) of SAIL is comparatively less than Return On Capital Employed (ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) of Tata Steel Ltd. and JSW Steel Ltd. in last five years. The standard deviation and coefficient of variation of the Return On Capital Employed (ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) of SAIL is comparatively high than the Return On Capital Employed

(ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) of Tata Steel Ltd. and JSW Steel Ltd. Both of these indicate that the profitability, earning capacity of SAIL is less than that of its major competitors Tata Steel Ltd. and JSW Steel Ltd. The Government should take certain steps to increase the Return On Capital Employed (ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) and to reduce the standard deviation and coefficient of variation of the Return On Capital Employed (ROCE), Return On Assets (ROA) and Earnings Per Share (EPS) of SAIL.

References

Popat, P. K. (2012). A Comparative Study Of Profitability Analysis Of Selected Steel Industries . *Indian Journal of Applied Research* , 35,36,37.

Sathiskumar, R. (2016). A Study on an Analysis of Profitability Position of Tata Steel Ltd. *South - Asian Journal of Multidisciplinary Studies* , vol.3, No. 5, p. 53-63, 2016.

Suvarun Goswami, Aniruddha Sarxxconomics and Finance .
(2015-16). *Annual Report*.
(2016-17). *Annual Report*.
(2017-18). *Annual Report*.
(2018-19). *Annual Report*.
(2019-20). *Annual Report*

TOURIST SATISFACTION WITH SPECIAL REFERENCE
TO SIVASAGAR DISTRICT OF ASSAM

Pallavi Kashyap & Dr. Seema S. Singha
Research Scholar, Department. of Commerce, Dibrugarh University
Professor, Department of Commerce, Dibrugarh University
E-mail: pallavisib@gmail.com

Abstract

Tourism industry has gained wide popularity and profitability in the world recently. It is one of the fastest growing service industry and economically very important in the present-day situation. It has immense scope for the generation of income and employment. The district of Sivasagar in Assam has immense potentiality for the development of tourism. It is the treasure house of the natural beauty with flora and fauna, tea gardens, historical monuments, pilgrimage centres, culture, festivals etc. All these together has the potential to make the study area, Sivasagar one of the most sought after destinations for the tourists. The study is an effort to highlight the demographic profile and travel details of the tourists visiting Sivasagar. It is an attempt to analyse the satisfaction of tourists visiting Sivasagar with identified destination factorsnamely; attractions, accommodation, transportation, travel services/tour guidance, supporting infrastructure, other factors. The result was drawn from questionnaire survey of 342tourists who visited the study area. Policy makers and the concerned authorities will be able to collect enough inputs and data which could be better utilized while framing policies for the development of tourism in Sivasagar.

Key words: Tourist, tourism, satisfaction, destination factors

Introduction

Tourism is an important phenomenon of modern world. The term 'Tourism' simply means travel and its associated aspects. In the present times, tourism and tourism industry has gained massive popularity in the whole world. Lately this industry has been recognized as one profitable business in addition to being a source of employment to a huge number of unemployed youths. At present almost all the countries of the world has been paying a lot of attention towards the development of tourism and has been trying various new techniques to attract tourists to their own countries. India is no exception. Similarly the govt of Assam has been trying its best to develop the tourism industry by preparing various plans and implementing them. Here we have tried to present an in depth research on the satisfaction of tourists visiting historical Sivasagar.

Tourism satisfaction is a very important aspect in tourism of any area, since it affects the choice of tourism destination and the consumption of products, as well as the tourist's future decision to revisit the destination. Tourist satisfactions considered to be the key to the success of the tourism industry. It has great importance in the survival and future of tourism products and services. This research was thus undertaken for a better understanding on the satisfaction of tourists visiting the study area, and could be of use to policy makers and concerned authorities to the development of tourism in the study area, Sivasagar.

Conceptual Framework

Tourism : it is the sum total of relationships and phenomena that arises from the travel and temporary stay of strangers (Bhatia, 1991). Tourism is defined by the UN World Tourism Organization (UNWTO) as the circulation of people who travel to or stay in places outside their home country (their normal place of residence and/or work) for short periods, usually no longer than a year, and for different purposes such as leisure, business, or any purposes other than formal employment (Ghalia, 2016).

Tourist : In simple terms, a tourist is a person who visits a place for purposes mainly for pleasure and recreation. However, the visit could be for several other purposes like business, meeting friends and family, conferences, medical purposes and so on.

Objectives of the Study

- 1. To analyse the demographic profile and travel details of the tourists visiting Sivasagar.
- 2. To analyse the satisfaction of tourists visiting Sivasagar with identified destination factors.

Methodology

Area of Study: The district of Sivasagar has been purposively selected for the study as Sivasagar holds an important place in the history of Assam and has immense

potentiality for the development of tourism owing to its natural beauty, religious historical places, culture, and tradition. It is situated on the upper part Assam and at a distance of about 375 km away from Guwahati. The district is bounded by the Brahmaputra River on the north, the state of Nagaland on the south, Charaideo district on the east, and the Jhanji River on the west.

Sources of Data : It based on both primary and secondary data. Primary data was collected by means of a questionnaire survey distributed to over 503 tourists using convenience sampling method at major tourist locations during the peak tourist months of Oct- March in the years 2018 and 2019. Out of them 342 responses were found to be suitable and therefore taken as a sample for the study. Secondary data were collected from books, research articles, departmental records, internet sites and visit to the Tourist Information Office, Sivasagar and the Archaeological Office, Sivasagar. The six destination factors namely attractions, accommodation, transportation, travel services/tour guidance, supporting infrastructure, other factors are identified on the basis of various literature review conducted. The nature of the study is descriptive and analytical. Simple techniques of analysis using averages, percentages, tables etc. are used.

Analysis and Interpretation

I. Demographic Information of Travelers

- From the sample size of 342, 295 Indian and 47 Foreign respondents participated in the study. The ratio of male and female was 62.3% and 37.7% respectively.
- The age group of the maximum of travelers is between below 25 years to 25-35 years having 22.2% and 28.7% respectively.

Age	Frequency	Percent
1. Below 25 years	76	22.2
2. 25-35 years	98	28.7
3. 36-45 years	67	19.6
4. 46-55 years	52	15.2
5. Above 55 years	49	14.3
Total	342	100.0

- Below table shows the Religion of the tourists visiting Sivasagar

Religion	Frequency	Percent
Hindu	243	71.1
Muslim	28	8.2
Sikh	2	.6
Christian	47	13.7
Buddhists	16	4.7
Jain	2	.6
Others	4	1.2
Total	342	100.0

- Below table shows that nearly half of travellers are Graduate (43.6%), 15.5% are post-graduate and 19% studied till 10th to 12th standard.

Education	Frequency	Percent
Below 10 th standard	38	11.1
10 th to 12 th standard	65	19.0
Graduate	149	43.6
Post-graduate	53	15.5
Above PG	20	5.8
Others	17	5.0
Total	342	100.0

- It was found that 57.3% travellers were Married and 42.7% were Unmarried.
- Occupation: Below table shows that 25.7% tourists are self-employed and 21.6% have government service while 14% were unemployed.

Occupation	Frequency	Percent
Unemployed	48	14.0
Self-employed	88	25.7
Government service	74	21.6
Private service	40	11.7
Homemaker	34	9.9
Student	32	9.4
Others	26	7.6
Total	342	100.0

- It was found from the survey conducted that 40.1% transport by bus, 30.1% by own vehicle and 12.3% by train.

Mode of Transport	Frequency	Percent
Train	42	12.3
Bus	137	40.1
Own vehicle	103	30.1
Others	60	17.5
Total	342	100.0

- It was found from the survey that the monthly income of the tourists who visitedSivasagar, most of the travelers almost 39.5% earn less than 10,000 per month and 21.1% earn more than 40,000 in a month.

Monthly Income (in Rs.)	Frequency	Percent
0-10,000	135	39.5
10,000 -20,000	24	7.0
20,000- 30,000	44	12.9
30,000- 40,000	67	19.6
40,000 & above	72	21.1
Total	342	100.0

II. Travel details

- Purpose of most of the respondents behind travel is Leisure (.46.2%) and to visit to friends and family (40.6%).

Purpose/Nature of Travel	Count	Row N %
Visiting friends and family	139	40.6%
Business	17	5.0%
Recreation (movies, theatres)	7	2.0%
Leisure	158	46.2%
Shopping	42	12.3%
Pilgrimage	72	21.1%
Attending festivals, fairs, trade exhibitions	57	16.7%
Accommodation	Frequency	Percent
MICE (Meetings, Incentives, Conferences, Events)	27	7.9%
Hotels	50	14.6%
Others	64	18.7%

- From the following table it can be said that mostly about 94.47.4% travellers are day visitors or 29.5% stays for 1-2 nights.

Length of stay	Frequency	Percent
Not staying	110	32.2
Day visitors	162	47.4
1-2 nights	101	29.5
3-5 nights	50	14.6
1 week	19	5.6
More than a week	10	2.9
Total	342	100.0

- From the below table, mostly (62.9%) the people know about Sivasagar from their family and friends.

Knowledge of Sivasagar as a tourist place	Count	Row N %
Travel Brochures	40	11.7%
Travels Agents	34	9.9%
Advertisements	56	16.4%
Blogs and Vlogs	45	13.2%
Friends/ Family/ Personal Contacts	215	62.9%
Others	175	51.2%

- From the below table, Rang Ghar and KarengGhar are the places which attracts most (85.7%) of the tourists to Sivasagar.

Tourist attractions of Sivasagar visited	Count	Row N %
Rang Ghar, KarengGhar, TalatalGhar	293	85.7%
Charaideo	32	9.4%
Shiv Temple and Sivasagar Tank	51	14.9%
Gargaon Palaces	41	12.0%
Others	20	5.8%

- It was found that, 58.2% people visited the study area for more than 3 times and 21.1% visited for 1st time.

Frequency of travel	Frequency	Percent
1 st	72	21.1
2 nd	45	13.2
3 rd	26	7.6
More than 3 times	199	58.2
Total	342	100.0

- The below table shows that Heritage is the most important factor for tourists to visit Sivasagarhaving 73.1% of 342 tourists. And 22.5% of total tourists visit to enjoy the natural beauty of Sivasagar.

Factors that influenced visit to Sivasagar	Count	%
Heritage	250	73.1%
Natural Beauty	77	22.5%
Culture	46	13.5%
Hospitality	23	6.7%
Low cost	20	5.8%
Safety	4	1.2%
Influence of promotion	2	0.6%
Others	35	10.2%

- The survey revealed that 48% of the tourists's expectations are met on their visit to Sivasagar.

Meeting Expectation of Tourists	Frequency	Percentage
Very Much	41	12.0
Much	164	48.0
Neutral	129	37.7
Less	8	2.3
Total	342	100.0

III. Tourist Satisfaction

The table below shows the percentage wise satisfaction of the tourists with regard to the different destination factors:

1. **ATTRACTIONS:** It is found that, mostly the tourists are quite satisfied with historical attractions and scenic beauty having 41.2% and 39.2% of the data resp., and 22.2% of people are unsatisfied with present state of tourist attractions.

Sl. No.	Destination Factors	Highly Satisfied	Satisfied	Neutral	Unsatisfied	Highly Unsatisfied
I.	ATTRACTIONS	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %
1	Historical Attractions	41.2%	44.7%	14.0%	0.0%	0.0%
2	Present State of Tourist Attractions	11.1%	25.1%	41.5%	22.2%	0.0%
3	Scenic Beauty	39.2%	52.6%	8.2%	0.0%	0.0%
4	Culture of the Place	21.3%	51.2%	27.5%	0.0%	0.0%

2. **ACCOMODATION :** From the below table, 36.8% people are satisfied whereas 16.7% are unsatisfied with services in hotels and accommodations while 40.9% of people are satisfied with Convenient location of accommodation and only 8.8% are unsatisfied with the same. 42.4% and 33.3% people are satisfied with accommo-
dation charges and experience respectively.

Sl. No.	Attributes	Highly Satisfied	Satisfied	Neutral	Unsatisfied	Highly Unsatisfied
II.	ACCOMODATION	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %
1	Service in hotels and accommodation	9.9%	36.8%	36.5%	16.7%	0.0%
2	Convenient location of accommodation	5.0%	40.9%	45.3%	8.8%	0.0%
3	Accommodation charges	5.6%	42.4%	36.3%	15.8%	0.0%
4	Accommodation experience	12.6%	33.3%	47.7%	6.4%	0.0%

3. **TRANSPORTATION :** From the below table, 56.1% people are satisfied with connectivity of road and 45.9% are satisfied with connectivity via train, also 54.7% are satisfied with public transport.

Sl. No.	Attributes	Highly Satisfied	Satisfied	Neutral	Un satisfied	Highly Un-satisfied
III	TRANSPORTATION	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %
1	Connectivity via train	18.1%	45.9%	26.9%	9.1%	0.0%
2	Connectivity via road	22.2%	56.1%	19.9%	1.8%	0.0%
3	Public Transport	10.5%	54.7%	28.1%	6.7%	0.0%

4. TRAVEL SERVICES AND TOUR GUIDANCE : From the below table, Mostly the respondents are satisfied with travel services and tour guidance. 48.2% people showed satisfaction on travel information office and 33.6% on tourists guides while 39.8% on travel agencies.

Sl. No.	Attributes	Highly Satisfied	Satisfied	Neutral	Un satisfied	Highly Unsatisfied
IV	TRAVEL SERVICES/ TOUR GUIDANCE	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %
1	Travel Agencies	6.1%	39.8%	40.4%	13.7%	0.0%
2	Tourist Information Office	3.2%	48.2%	42.4%	6.1%	0.0%
3	Tourist Guides	3.5%	33.6%	44.2%	18.7%	0.0%

5. SUPPORTING INFRASTRUCTURE : Here from the below table mostly the tourists are satisfied with supporting infrastructure except with Basic Toilet/ Loo facilities in and around the area, 3.2% showed highly dissatisfaction and 36.3% were dissatisfied with the experience of Toilet/ Loo facilities. Whereas 56.4% travellers have experienced good Internet and communication facilities and 42.1% of them are satisfied with signs in and around the town facility.

Sl. No.	Attributes	Highly Satisfied	Satisfied	Neutral	Un satisfied	Highly Unsatisfied
V	SUPPORTING INFRASTRUCTURE	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %
1	Restaurants	8.2%	38.3%	49.4%	4.1%	0.0%
2	Internet and communication facilities	4.1%	56.4%	36.5%	2.9%	0.0%
3	Options for Entertainment / recreation	14.0%	40.4%	40.9%	4.7%	0.0%
4	Basic Toilet/ Loo facilities in and around the area	3.5%	17.8%	39.2%	36.3%	3.2%
5	Shopping and market places	4.1%	39.2%	48.2%	8.5%	0.0%
6	Signs in and around the town	6.4%	42.1%	39.8%	11.7%	0.0%

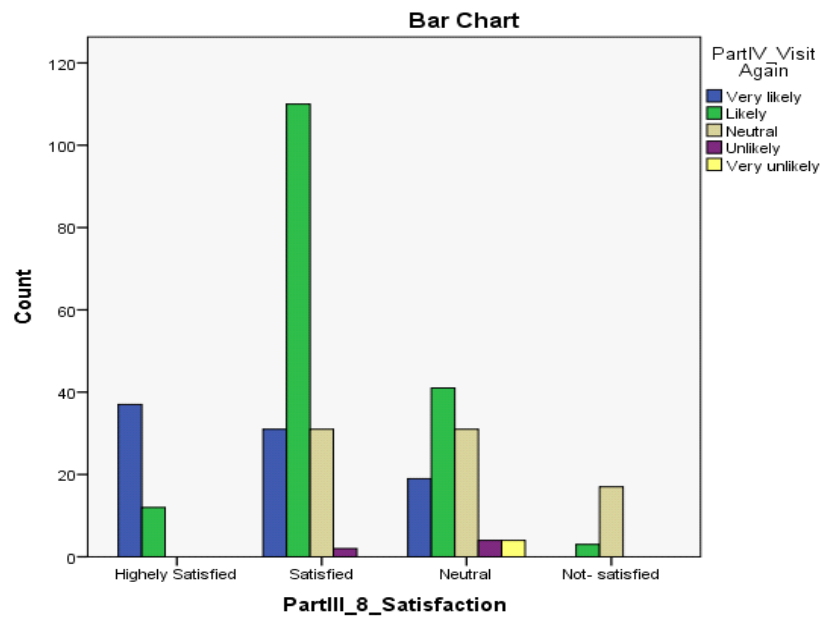
6. OTHER FACTORS : Most of the respondents i.e. 66.4% are satisfied with Safety & Security factor and 20.2% are dissatisfied with Price of goods/local products of Sivasagar. Satisfaction level with travel experiences (46.2%), Promotional Strategies (49.1%) and Behaviour of local people (50%) is high. While the factors like neatness and hygiene is needed to improve in Sivasagar. Souvenirs and gift options should also be increased.

Sl. No.	Attributes	Highly Satisfied	Satisfied	Neutral	Un satisfied	Highly Unsatisfied
VI	OTHER FACTORS	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %	Row N %
1	Safety & Security	10.5%	61.4%	26.0%	.9%	1.2%
2	Neatness and hygiene	3.8%	28.7%	36.3%	28.1%	3.2%
3	Promotional Strategies	2.0%	49.1%	44.2%	4.7%	0.0%
4	Behaviour of local people	18.7%	50.0%	28.9%	2.3%	0.0%
5	Local Cuisine	7.6%	49.1%	42.1%	1.2%	0.0%
6	Travel Experience	13.7%	46.2%	38.9%	1.2%	0.0%
7	Souvenirs/ Gifts to take home	12.0%	36.8%	38.0%	11.1%	2.0%
8	Price of goods/local products	14.9%	32.2%	32.5%	20.2%	.3%

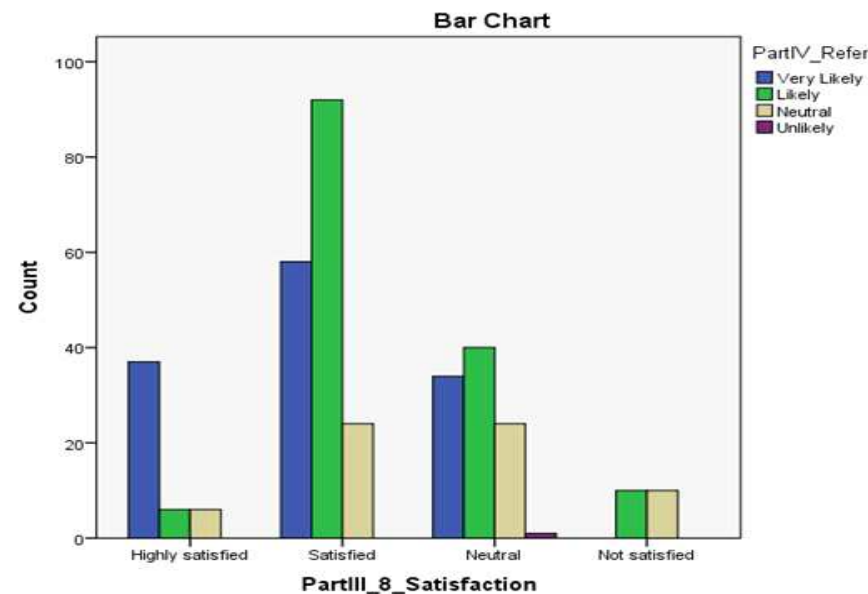
IV. Revisit Intention

The following diagrams summarise the revisit intentions of the tourists visiting Sivasagar:

i. Likeliness to visit again

i. Refer to other people:

In order to enhance tourism satisfaction and the intention to repeat the visit the following suggestions are made:

1. Sibsagar is blessed with all the natural and scenic landscape to promote tourism. The major area where it is lagging behind is the identification, acceptance, maintenance of tourism products in the district.
2. It is seen that the walls of most of the monuments/ancient structures are deteriorating. The major challenge is to restore/repair them without losing their ancient charm.
3. Apart from the heritage sites maintained by Archaeological Survey of India, there are numerous other ancient sites too, which are not in a very good condition. Examples include the Har-Gauri Devalay in Joysagar, Vishnu and Devi temple in Namti, Gola Ghar in Gargaon. Also, many tanks dug in the Ahom era are not in a satisfactory state. Construction of buildings and commercial complexes have also started in some restricted areas. There needs to be an immediate check on such activities.
4. The picturesque Sivasagar Tank, at times, becomes very dirty and polluted due to immense pilgrim activities. Measures for its cleanliness should be adopted in regular intervals, and not just occasionally. Benches/ seating arrangements should be provided all around the bank of the tank so that people can come and spend their leisure enjoying the scenic beauty and serenity of the place. Arrangements for hygienic food stall at a designated place can also be granted by the district administration to make the time spent more enjoyable.
5. Steps could be taken for introducing 'homestays' where the visitors can experience the lifestyle and culture of the local people in a pure ethnic setting.
6. The hotels and accommodation in the study area is not upto the mark. Especially, the price charged for food and accommodation is really high compared to the quality of service available. In restaurants too, the quality of food served is not per se the expectations.
7. Market complexes can be said to be in the infancy stage in the town. Though there is no dearth of customers and people from nearby villages literally flock the town for shopping purposes, it is really hard to find variety and quality products in the existing shops. The prices charged are generally exorbitantly high compared to other areas.
8. Though connectivity is not a problem, but the condition of roads is a major concern leading to frequent accidents and traffic jams and not to mention, the harassment of the general public.
9. Appreciable measures are being taken for the protection and conservation of the sites covered by the Archaeology Department and the Govt. of Assam. However,

for those monuments not covered by them, necessary measures should be adopted at the earliest so that these historical monuments do not fall prey to the vagaries of nature and anti-social elements.

Conclusion

Sivasagar is abundantly blessed with picturesque natural surroundings combined with a rich cultural heritage and history. Immense tourism potential exists in the region. However, it still has a long way to go to realize the full potential. It can be said that tourism development is at the basic stage. Tourist satisfaction has great importance on the destination choice. It creates the prerequisite for the intention to repeat the visit and refer other people to visit the place. Growing competition in the tourism market implies the need to research tourists' satisfaction for increasing tourism destination competitiveness. A unique visitor experience depending on tourists' profiles can be designed keeping the tourist satisfaction in mind which can lead to Sivasagar being promoted to a must visit tourist destination in Assam.

References

Burhagohain N., (2017), "Sivasagar: A Historical Notebook", Kunhipat Prakash:5th Edition, Sivasagar.

Hazarika S. (2018), "Shiva", Sivasagar Temple Development Board, Sivasagar.

Duttagupta, S. (2018, Feb 15). Sivasagar to be transformed into a major tourist destination by Assam government. *Times of India*. Retrieved from <https://timesofindia.indiatimes.com/travel/destinations/sivasagar-to-be-transformed-into-a-major-tourist-destination-by-assam-government/as62931577.cms>

Bora, K. (2018, Feb 15). Push for Sivasagar Tourism. *The Telegraph*. Retrieved from <https://www.telegraphindia.com/states/north-east/push-for-sivasagar-tourism/cid/1442013>

Mahanta P.J., (2010), "Historical Monuments of Sivasagar District as Tourist Attraction" in Chutia H.R. and Saikia S., (ed.), *Tourism In North East India*, Purbanchal Prakash, Guwahati, pp 246-256

Jha R.K. and Chutia H.R., (2010), "The religious and cultural significance of Sivasagar as a Tourist destination" in Chutia H.R. and Saikia S., (ed.), *Tourism In North East India*, Purbanchal Prakash, Guwahati, pp 257-261

Rajkhowa D.K., (2010), "Travel Prospects and potentialities of Tourism Industry in Sivasagar District" in Chutia H.R. and Saikia S., (ed.), *Tourism In North East India*, Purbanchal Prakash, Guwahati, pp 242-245

ROMANTICISM IN MARY SHELLEY'S FRANKENSTEIN

Kakoli Kashyap
Assistant Professor
Department of English
College of Fisheries, AAU, Raha
E-mail: kashyapkakoli@gmail.com

Abstract

Romanticism was an artistic, literary, musical, and intellectual movement that originated in Europe towards the end of the 18th century, and in most areas was at its peak in the time span from 1800 to 1850. In general terms, romanticism may be regarded as the triumph of the values of imaginative spontaneity, visionary originality, wonder and emotional self-expression over the classical standards of balance, order, restraint, proportion and objectivity. It stands for liberation from all kinds of bondage of rules and regulations. This literary movement leaves its pursuers in free delights of their romantic fancy. It paves the way for wonder and delight and heralds the dawn of a new way of looking at life-not the way of orderliness, clarity and tranquility but the way of exuberance and emotional enthusiasm. Mary Wollstonecraft Shelley, the wife of the famous Romantic P. B. Shelly highlights some of the major characteristics of this Romantic Movement in her notable work *Frankenstein* (1818). Though she belonged to the Romantic period Mary Shelley has been little studied directly in relation to the great literary movement, Romanticism. Her *Frankenstein or The Modern Prometheus* is a very unique novel where the protagonist Victor Frankenstein, a young scientist creates a sapient creature (monster) in an unorthodox scientific experiment. The novel is often read as a gothic novel because in the very first reading the readers can sense its gothic elements. But behind the horror and wonder of this gothic novel one cannot deny the presence of romantic elements which make

Frankenstein one of the exceptional romantic novels in the history of English literature. So, this paper is an attempt to analyze the features of Romanticism in Mary Shelly's Frankenstein.

Key Words : Romanticism, fancy, gothic, horror, monster

Introduction

Romanticism was an artistic, literary, musical, and intellectual movement that originated in Europe towards the end of the 18th century, and in most areas was at its peak in the time span from 1800 to 1850. The movement was characterized by a celebration of nature and enthusiasm about the grandeur of the natural world, celebration of creativity ,interest in common man, a focus on individual experience, an idealization of women, and an embrace of isolation and melancholy. Infact, the romantic period was marked by a departure from the ideas and techniques of the literary period that preceded it, which was more scientific and rational in nature. To put simply, Romanticism can be regarded as the triumph of the values of imaginative spontaneity, visionary originality, wonder and emotional self-expression over the classical standards of balance, order, restraint, proportion and objectivity. contrast to that Romantic poetry and prose aim to express a new relationship to the imagination. In addition to that the romantic poets always try to capture and represent the sublime moment.

Mary Shelly belonged to this literary movement of Romanticism. Though she is rarely discussed while generally we talk about Romanticism, being the wife of P.B.Shelly, a highly romantic poet She is also abounds in the ideals of romanticism though in a different way.Her masterpiece Frankenstein carries these ideas of Romanticism in a very unique way. Although the dark motifs of Frankenstein may not seem to conform to the brighter tones and subjects of the poems of the other contemporary Romantic writers like her husband P.B Shelley, William Wordsworth ,Samuel Taylor Coleridge etc, it cannot be denied that Mary Shelley was a contemporary of the romantic poets. Despite some apparent differences, Mary Shelley was deeply influenced by the romantics, and the reader of Frankenstein can certainly identify a number of characteristics of romanticism in the novel.

Objectives of the study

The Objectives of this paper is to

- 1. analyze the elements of Romanticism in the novel Frankenstein.
- 2. show how Mary Shelley Criticizes romanticism at some points of the novel.

Methodology

The paper is based on analytical method. Both primary and secondary data are used in this paper. Primary data includes the textbook Frankenstein by Mary Shelly. The

secondary data are collected from essays and articles published in various books and journals. Romanticism is the main weapon which is used to attain the objectives.

Discussion

Being written in 1818, the novel was placed well in the romantic era. Besides, Frankenstein uses very descriptive language to create beautiful scenery along with dark suspenseful settings. The way Shelley describes the scenery is very romantic, but with the theme of death and revenge the setting feels more like a satire. The novel works very well to balance out the true gothic nature of the novel with the romantic period in which it is set in. Frankenstein has a very dark underlying theme of death and revenge. There is also an incredible amount of emotion not only in the love Victor feels but also in the hatred the monster feels towards mankind and his creator.

In addition to the time period and influence from the contemporary romantic writers, one of the major elements that contributes to the romanticism in Frankenstein is the concept of Romantic hero. A romantic hero is a person that seems to be the outcast, he may or may not be wealthy, he will have his own set of moral codes, his life is filled with strife, which he overcomes and wins. He is also in tune with nature and his feelings. The romantic hero is a rebel that ignores the set rules of society in pursuit of their own self fulfillment. Victor Frankenstein, the main character, demonstrates many traits of the romantic hero. He is in tune with nature, has intense feelings that guide his actions, periods of being alone and being seen as the underdog, his moral code is questionable, and stifle is ever-present in his life. He is very much driven by his emotions, "My temper was sometimes violent, and my passions vehement" (Shelley,19). He was also overcome with emotions while trying to create his creature, "no one can conceive the variety of feelings which bore me onwards, like a hurricane, in the first enthusiasm of success" (32).This is one of the significant nature imagery, in which Victor expresses his feelings about the undertaking. In addition, he tells the reader, recalling the thrilling project in his lab. "Life and death appeared to me ideal bounds, which I should first break through. ... A new species would bless me as its creator and source; many happy and excellent natures would owe their being to me" (32). It shows he has his own moral code. He sees nothing wrong with creating a creature or torturing animals to benefit his work. Victor Frankenstein is a romantic character to the extent that he reflected the romantic writers' emphasis on a new way of seeing things. The romantics believed that it was individual and collective visual imagination that would create a new understanding of the world and lead to a more perfect version of human beings and the societies in which they lived. Victor is the ultimate dreamer, who is preoccupied by otherworldly concerns and unattainable ideals. In this sense, he is highly romantic. He has much strife in his life all of which seems to be self-induced. He is isolated while working on his creature: "I became

nervous to a painful degree: I became nervous to a painful degree; the fall of a leaf startled me, and I shunned my fellow creatures as if I had been guilty of a crime." (34). He loses many of his loved ones in the hand of the creature he created and he spends his life struggling to end what he created. It is true that Victor represents the Romantic ideals of imagination, innovation and individual identity. He even does not hesitate to go beyond the established standards of the society while creating his "Monster". But, it is the "Monster" who is the ideal romantic hero in the novel *Frankenstein*.

The creature was the product of a uncanny series of experiments by Victor Frankenstein in which the young doctor bestows life upon a creature he has constructed of human corpses. Having been rejected by his creator and forced to fend for itself, the creature swears revenge on his maker and all mankind. Frankenstein's creature represents all of the characteristics of a Byronic hero in that he is brooding, isolated, and fascinating. For these reasons the Byronic hero of the novel *Frankenstein* is the creature, not Victor Frankenstein.

One of the most obvious traits of the creature is his characteristic moodiness. The creature is prone to great changes in emotion or temperament with little provocation. The creature is full of self-loathing, he says, "Accursed creator! Why did you form a monster so hideous that even you turned from me in disgust? Satan had his companions, fellow devils, to admire and encourage him, but I am solitary and abhorred." (115). The creature spends uncountable hours in this manner, pitying and at the same time hating himself. Frankenstein also feels some self-pity, but unlike the monster there is little reason for him to feel sorry for himself. He broods on his contempt towards Frankenstein and all of mankind for creating and rejecting him. Yet, he is capable of great love. At many points he becomes delighted with simple pleasures such as standing in the sun. He turns his attention towards a family of peasants, "But my chief delights were the sight of the flowers, the birds and all the gay apparel of summer; when those deserted me, I turned my attention towards the cottagers. They loved and sympathized with one another and their joys. The more I saw of them, the greater became my desire to claim their protection." (116). The creature admires the beauty of the cottagers for months, secretly showering them with affection in the form of firewood and help with chores by guise of night. He also can become filled with rage. When he tries to help a young girl, he is mistakenly shot by her guardian. He says, "The feelings of kindness and gentleness which I had entertained but a few moments before were replaced by hellish rage and gnashing of teeth. Inflamed by pain, I vowed eternal hatred and vengeance to all mankind." (126). It is noticed that the monster feels its emotions with great passion which we can associate with other Byronic heroes.

In addition, to these, the creature is an outcast from society. He is rejected by mankind and his maker, Frankenstein. From the moment the monster was created he was denied by humans. When he comes to life Frankenstein is repulsed, "Oh! No mortal could support the horror of that countenance. A mummy again endued with animation could not

be so hideous as the wretch." (43). He lives in the woods, away from human beings. Although he makes numerous attempts to reach out to humans, his appearance prevents him from making any meaningful connections with man. For example the monster displays his innocence when he is searching for food and devours the remnants of the shepherd's breakfast. As the monster has not been taught how to act in a socially acceptable way the monster does not realize many of the things he does are wrong. The way the monster acts in the novel has everything to do with his youth and innocence. Victor's youth and innocence is different from the monster's. Victor is innocent in that he did not know what negative consequences there would be from creating life. However the monster's innocence surmounts Victor's because Victor's innocence only comes from him not knowing the consequences of creating the monster while the monster is completely innocent and was not helped by anyone. In other words, the monster's innocence and youth can make him seem a gigantic form who has only an infant's mind --- no knowledge, no experience. The monster, since the very beginning, had no parents or anyone in his life other than his creator Victor to teach him the basic foundation of maturity and common sense. Here, Mary Shelley seems to elicit from the reader a sympathetic response for a creature which is misunderstood. The monster tries his best to adapt to the human society but it is his appearance that prohibits him. So, he suffers from alienation for which he always blames his creator Victor Frankenstein.

Beyond character portrayals, however, there are several important romantic themes and ideas that are presented in *Frankenstein*. Among them, nature plays an important role in *Frankenstein*. From the novel's opening, the importance of the reader getting a sense of physical place is established by situating the text within a particular environment. Victor notes that the landscape of the Orkneys and that of his native country are quite distinct. His description of the Orkneys is cold, barren, gray, and rough. In contrast, he recalls Switzerland as colorful and lively. He describes the Swiss hills in true Romanticism form as covered with green vines and the landscape as teeming with blue lakes that reflect the brilliant blue sky. The final comparison that he draws is between the winds of each place. In Switzerland, the winds are "but... the play of a lively infant" (42), not the tormented sea squalls that beat the rock face of the Orkneys. It is symbolic, of course, that Victor has chosen such a barren place to create the companion for the Creature. The contrast between the two places is as stark and distinct as the differences between Frankenstein's Creature and the human world. The Creature occupies a world that is bleak, that is attacked on all sides by an unforgiving set of conditions. Victor, his family, and the De Lacys occupy a world that has beauty, even though each has had to deal with occasional harsh realities. These appropriate pairings of characters with their environments will be re-emphasized throughout the novel, and the physical qualities of the environments will provoke contemplative thought for most of the main characters, especially Victor and the Creature.

On a more symbolic level, *Frankenstein* is clearly a novel about romantic striving

against the customary boundaries or limitations placed on our existence. First, there is the obvious example of Victor Frankenstein pushing against his limitations as a human being by striving to play a God-like role by making the Creature. Victor Frankenstein is not the only character to strive against and challenge traditional boundaries, however. The Creature that Victor makes is engaged in his own struggle to experience sublime connection with his environment and with other living beings.

Besides, Mary Shelly uses Coleridge's *The Rime of the Ancient mariner* several times in her novel in reference to her misguided monster with Coleridge's ancient mariner. This is also an example of how she tries to tie her novel to one of the most authentic Romantic work. Above all, we must acknowledge the influence of her husband P. B. Shelly, who was one of the path finders of Romantic Period. Some argue that Percy Shelley wrote the novel under Mary's name; others claim that he had a direct influence upon the writing of the book; while others maintain that Mary was the sole author, with some encouragement from P.B.Shelley.

Conclusion

In conclusion we can say that, the way that Mary Shelley wrote *Frankenstein* is very interesting. Upon first glance it appears to be a regular gothic novel about a monster and his creator, but after a few more readings, one can see the deeper romantic influence and the satire of the romantic view. The novel is a perfect gothic which relates itself to the society it was written for and the horror it looks to instil. The dark theme and questionable actions of the main character truly bring out the gothic nature in this novel. The way Victor tries to create the future he looks for is horrific and ultimately a failure. This is used to show that the romantics are dreamers and reality will create its own future. However, the novel was a work that was the product of an obviously fertile mind at a young age. So, after analysis of the different characteristics of Romanticism which are found in the novel, *Frankenstein* can truly be considered as the pinnacle of Romantic thought and novel writing.

References

- Drabble Margaret. 1919. *The Oxford Companion to English Literature*. United States : Oxford University Press. Print
- Shelley, Mary. 1818. *Frankenstein or The Modern Prometheus*. Ed. Marilyn Butler. Oxford, Oxford University Press. Print
- Tilak Raghukul. 2008. *History and principles of Literary Criticism*. New Delhi : Rama Brothers India ,PVT.LTD. Print
- Said I. Abdelwahed. "The Gothic, Frankenstein and the Romantics" *An-Najah N. J. Res.* Volume 11, 1997, 33-46. Web
- Smith, Courtenay Noelle, "The voice unbound : Mary Shelley's vision of romanticism" (1991). *Master's Theses*. Paper 1028 .web

PROBLEMS AND PROSPECTS OF NON GOVERNMENT ORGANIZATIONS (NGOS) IN ASSAM : AN ANALYTICAL STUDY

Dr. Ananta Tamuli

Assistant Professor

Department of Economics

Jorhat Kendriya Mahavidyalaya, Jorhat

E-mail: anantatamuli2020@gmail.com

Abstract

This paper addresses some important problems faced by NGOs and identifies the potentialities of NGOs in Assam. The paper is based on the information collected from the NGO leaders, members and their beneficiaries as well as officials and experts of the organizations in the study area. These problems are analyzed and potentialities are highlighted for further development of NGOs. There are a number of problems confronted by the NGOs which affect the performance of NGOs. These problems constrain or restrict the activities of the NGOs and its staff members in relation to active participation in providing development services. Every NGO is unique in its nature having certain specialties and also limitations. At the same time some common problems exist. Opportunities are found in specific areas for the NGOs to expand their activities.

Key Words : Non-government Organization, Problems, Prospects.

Introduction

Non-Governmental Organizations or NGOs have become an extensively discussed theme in the third world countries as well as vastly in social business world.

NGOs play an important role in the economic development of developing countries. They provide services to society through welfare works for community development, assistance in national disasters, sustainable system development, and popular movements. NGOs are non-profit making agencies that are constituted with a vision by a group of likeminded people, committed for the uplift of the poor, marginalized, underprivileged, down trodden and the needy and they are closer and accessible to the target groups (Latha K.L., Prabhakar K.-2011). The last decade has seen significant changes in international development and in the status of nongovernmental organizations operating in the field. The aims and objectives of most of the NGOs from Assam are to develop human resources, form self-help groups with people below poverty line, arrange financial assistance and rehabilitation to weaker sections of society, preserve environment, impart education and training to women and children, solve unemployment problems through agriculture, horticulture, farming, fishery, handloom and textiles and to hold seminars, workshops, public meetings in order to develop work culture in rural areas. Despite these positive trends, the real impact of the NGO sector is not well documented due to certain problems faced by them.

One problem faced by the NGOs in Assam, as with NGOs anywhere else in the country, has been the increasing dependency on governmental funds or donations from external sources. This dependency relationship has resulted in a lack of flexibility on the part of NGOs to pick their mission and objectives since many are expected to perform certain tasks in return for funding. From the various research studies, it has been observed that NGOs are important weapons for x sustainable development of rural people. NGOs occupy prominence in every walk of social life particularly in rural development. It was also observed from existing literature that some NGOs were lacking in the areas like decision making for right kind of developmental intervention, managing socio-economic change and attaining sustainability. A study conducted by Deka P. (2003) on 'Resource Mobilization Pattern of Rural NGOs' highlighted the major problems perceived by rural NGOs in mobilizing finance.

In an extensive study on 'Participatory governance through NGOs' in the state of Rajasthan', Mishra (2005) identifies the number of problems confronted by the NGOs. In this context, he found that the major constraint for NGOs operation, especially in sponsoring rural development work is the paucity of suitable personnel. There is also the problem of shortage of specific categories of personnel i.e., full time employees, part time employees, honorary and voluntary workers. NGOs are committed to their work, but due to lack of clear vision, mission and strategies, some of the NGOs become a journey without a destination. In many cases NGO means a one man's show. Some organizations lack co-ordination between the field workers and the office staff. In certain

NGOs, accountability and transparency are found to be very less. Management is poor. Many NGOs do not have service rules and regulations (Bhose S.G.R.2003).

Objectives of the study

The main objective of this paper is to study the problems and prospects of NGOs in Assam. For the study, 5 NGOs were purposively selected from the three districts of upper Assam namely Jorhat, Golaghat and Dibrugarh and a total of 15 NGOs were included as sample for the study. The criteria followed to select the NGOs are-

First, NGOs registered under the Society Registration Act XXI 1860 or equivalent enactments of the state of Assam were selected.

Second, the NGOs, which were at least five years old from date of registration, were included as our sample for study.

Methodology

Both primary and secondary data were collected for the study. To collect primary data interview schedule and observation method were applied. The secondary data were collected from annual reports of NGOs and from various books, magazines and journals.

Findings and Discussions

In this study the members of executive body of NGOs were interviewed to collect their views on 15 selected common problem areas of the organizations. According to response category of NGOs, problems are ranked on the basis of obtained scores. The scores for each problem of NGOs are given in the 1-10 scale.

In the study, it was found that out of 15 problems from the selected NGOs, 8 were identified as serious problems for selected NGOs. Out of 15 NGOs, inadequate fund had received highest scores (8.07) for all NGOs with 1st rank. NGOs covered a wide range of activities which required either appointing or inviting experts from diversified fields. As the fund from different sources to the NGO were not only irregular but also insufficient, so they could neither employ trained personnel on regular basis nor invite them as a resource person whenever they needed. On the other hand, lack of volunteerism and dedication for social work among new generation was another problem. NGOs had to encourage the educated youths of rural areas to participate in volunteerism.

In early days, youths were making their career in volunteerism but extent of volunteerism is declining day by day and now the young graduates are interested in making their career in professionalism. This leads to lack of efficient volunteers in NGOs. Lack of proper transportation facilities in their activity areas affected linkage with target

groups. This might be because of fact that transportation facilities or departmental vehicles were available only in 3 NGOs. These two problems received second highest scores (7.93) for 11 NGOs with 2nd rank. Lack of participation of local people and lack of linkage with line organizations was the next problem for 8 NGOs with scores of 7.67 and with 3rd rank. It is mentioned that without participation of local people activities of NGOs are not successful. The next 4th rank was identified as the lack of enthusiasm of leaders and their participants. Leadership qualities of the leaders in NGOs determine the quality and condition of the services rendered by any organization. Non-cooperation of govt. agencies with NGOs was another problem which received average scores of 7.26 for 8 NGOs and with 5th rank total of 11. Non availability of well trained personnel was a problem of selected 5 NGOs with average score of 6.00 and rank 6th respectively. It is very difficult to get trained persons who are either willing or trained to work in the rural society where most of NGOs work. Lack of cooperation from target groups was the next problem for 7 NGOs with average score of 5.87 and rank 7th. With 5.80 average scores for 4 NGOs and 8th rank the problem identified lack of communication problems of NGO members. Communication facilities such as fax, email, and internet were not available in most of the NGOs. The majority NGOs had little or no access to reliable email and internet connections; they were unable to receive literature on development issues and generally out of touch with issues of global, regional and national importance.

Lack of knowledgeable expertise in preparing project proposals of NGO was important problem for 3 NGOs which received 5.73 scores and with 9th rank. The project proposals of the different programmes of NGOs are necessary to submit to various sponsoring and funding agencies. It is possible with expert personnel in different fields. Poor understanding of the objectives by colleagues hindered activities of 3 NGOs with 10th rank. In case of inadequate infrastructure and political pressure 2 NGOs were identified 5.00 and 4.17 average scores with 11th and 12th rank respectively and they stated that these problems were not serious. In some regions NGO leaders identified the interference of local politicians and civic leaders as a major hindrance to their work. Some of the factors such as general backwardness of the people, absence of adequate number of dedicated persons, over emphasis on targets and time bound programme, lack of coordination between NGOs, local people and other organizations were found in the study. The absences of coordination between NGOs existing at local, state and national level were the common problems in the study area. These shortcomings negatively affected both quality and quantity of work in the study area.

Prospects of NGOs in Assam

For effective functioning of NGOs, the support of the government is a must. Thus it is essential to keep in touch with the government and get its full cooperation.

The NGOs and the government must work hand in hand. There is a wider scope for the non government agencies to help the economically backward communities of Assam to enhance their income through SHGs and micro finance. Local resource mobilization provides potential for NGOs to raise funds from local business, individuals, government and locally generate income. To do so, these NGOs must have strong governance and accountability mechanisms, clear strategies and local credibility. Local net working provides opportunities for mutual learning, identifying appropriate development initiatives, generating learning resources, improving coordination and cooperation with local government, harmonizing approaches to development, and pursuing effective local advocacy. Strong regional networks also provide the basis for supporting district level networks and ensuring the NGO council remains strong by keeping its membership strong.

Today, in most of the government departments, office and institutions corruption is a common factor. Even in spite of these constraints some NGOs are doing fine works in their respective fields. It is necessary on the part of both government and people to encourage the various activities of NGOs by supporting their efforts. It is recognized that the NGOs have tremendous creative potential to contribute in innovating and implementing education programmes. While continuing with existing programmes of NGO involvement, effort will be made to identify technically competent NGOs and enable them to assume a larger role by functioning alongside government agencies in a significant manner.

NGOs in Assam have been actively working for genuine social development programmes and welfare activities of urban and rural communities. They are always ready to come ahead to work for the upliftment and betterment of the children, women development, education, social awareness, health and hygiene and other objectives. The issues like conservation and protection of environment, human rights, social equality, drinking water issues, legal awareness and aid, nutrition, right to information, forming and supporting SHGs are the major activities of NGOs in Assam. At the time of natural calamities such as flood, earthquake etc., government of Assam has recognized NGOs as their partners to rebuild communities by implementing the scheme of public -private partnership for total rehabilitation of affected areas. During the period of flood and ethnic and border clashes of Assam, NGOs like NEADs, Bokakhat Nirman Gut, NEST, NYPSEM etc., had played crucial role in the restoration of peace; distribution of various food items at relief camps and in providing materials like clothes, utensils and others among the affected people. For the attainment of inclusive growth, the government has started sharing health services and other workloads with the non government organizations. NGOs like NEADs, Bokakhat Nirman Gut, and DMDIC had to perform

their services as mother NGOs under the NRHM/NHM projects.

From the detailed discussions it may be concluded that in a vast, multi-linguistic and multi ethnic state like Assam there are many socio economic problems. In the backdrop of aforesaid situations, NGOs are useful, viable and best option for social upliftment not only for the state of Assam but also for greater interest of our country. In the study areas NGOs had undertaken a number of programmes pertaining to health, education, agriculture, rehabilitation, relief oriented works, promoting Self Help Groups, women empowerment, monitoring and capacity building, awareness programmes and various income generating activities among the poor and needy people. This is why potentials of NGOs are increasing day by day in their operational jurisdictions. Because in addition to their own programmes, NGOs act as a link between the government and the people relating to utilization of funds for implementing welfare programmes.

Suggestions

The following are the remedies suggested to overcome the problems of NGOs.

- The procedures and rules framed for sanction and release of funds to NGOs to be simplified and official delay to be reduced.
- Supervision by funding agencies to be regular and effective.
- Young generation to be encouraged to participate in seminars, meetings etc, to orient themselves about the importance of volunteerism, to know about success stories of NGOs and thereby encourage participation in voluntarism.
- NGOs being a welfare organization have to maintain high standard of quality in service. The government has to recognize those NGOs, by giving awards or rewards with additional grants. This would motivate the other NGOs to work efficiently.
- Monopolization of leadership should be avoided. NGOs should recruit young and efficient people as leaders and retire the persons who are nominated members for very long tenures in any group or agency.
- NGOs should have a simple and efficient and transparent accounting, auditing and monitoring system so that the funds obtained for specific purpose are utilized properly.
- The policies of NGOs should be made transparent to beneficiaries so that they can take full advantage of the schemes.
- NGOs should use upto date communication and linkage systems like internet, website etc for making them more efficient in financial and administrative matter.
- Like all other institutions NGOs are not free from criticism. Corruptions, party

politics and others are sure to malign the good name of NGOs. Therefore, they should be careful in the exercise of their roles.

Conclusion

NGOs are organizations that really intend to care for the uncared sections and the people at the bottom of the social stratum. In an economy like that of Assam which requires these types of committed, devoted and dedicated organizations for the development of the country. So, the government, the leaders of NGOs, the donors, the politicians and the people should support these organizations and help them to solve their problems at grass-root levels. It is advantageous to promote local voluntary organizations to motivate the local people for sustainable development instead of direct involvement of the business sectors. As NGOs have closer contacts with the local people and good knowledge about the natural resources, they are able to understand the problems of development at micro level and come up with suitable programmes. However, it is advisable to involve committed voluntary organizations as an intermediate organization between the donor agencies and the poor communities.

References

- Bhose. S.G.R.: '*NGOs and Rural development, theory & practice*,' Pp-175-183, Concept Publishing Company, 2003, New Delhi.
- Deka P: '*A Study on the Resource Mobilization Pattern of Rural NGOs in Morigaon District of Assam*', an unpublished M Sc thesis, Extension Education, 2003, Library of Assam Agricultural University.
- Hazra A.: '*Current Prospects of Social Work in India*', Employment', News weekly, may, 2015.
- Latha L.K. and Prabhakar K. : '*Non- Government Organizations: Problems & Remedies in India*' Serberian Journal of Management 6(1), 109-121, 20011, www.sjm06.com
- Misra D.: '*Participatory Governance through NGOs*', Aalekh Publishers, 2005, Jaipur.
- Ramakrishna H.: '*The Emerging Role of NGOs in Rural Development of India: An Assessment*,' International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research, vol-2(4), 2013, indianresearchjournals.com.
- Singh R.S.K.: '*Role of NGOs in Developing Countries Potentials, Constraints and policies*', Pp114-120, Deep & Deep Publications, 2003, New Delhi,

IMPORTANCE OF TEACHING LIFE SKILLS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Dr. Santana Dutta

Assistant Professor

Department of Sociology

Jhanji Hemnath Sarma College, Sivasagar

E-mail: duttasantana1234@gmail.com

Abstract

The World Health Organization defines "life skills as the abilities for adaptive and positive behaviour that enable individuals to deal effectively with the demands and challenges of everyday life". Different life skills serve us in different situations. Empathy helps us to understand others and work with them. Effective communication and interpersonal relations are seen as critical skills in any occupation today. Children learn these essential life skills from their environment. Parents, family, and teachers play a crucial role in moulding their behaviour. All these stakeholders can do a lot to actively inculcate life skills in children. The prime objective of our education system from primary to higher education is to help students to acquire that knowledge which are helpful to meet the challenges of everyday life. Teachers, in this regard are not only responsible for the academic achievement of their students, but are also caregivers who provide nurturing, positive relationship to the students. The present paper focuses on the importance of teaching life skills in educational institutions and the role of teacher inculcating those essential skills that developed through higher order thinking, enable students to perform effectively in his or her life, and thus become a socially acceptable and successful person.

Key words : Life Skill, Teacher, Education, Socialization.

Introduction

When we talked about Life Skills it means any skill that is useful in our life. Broadly speaking, the term 'life skills' is usually used for any of the skills needed to deal well and effectively with the challenges of life. It refers to the skills usually associated with managing and living a better quality of life, they help us to accomplish our ambitions and live to our full potential. Life skills develop right attitudes to think smartly, act smartly and to live consciously. Life skills enhance strength of a person to survive in today's fast growing virtual world. Life skills are the personal, interpersonal and cognitive psychosocial skills that enable people to interact appropriately manage their own emotional states and make decisions and choices for an active, safe and productive life.

The World Health Organization defines life skills as the "abilities for adaptive and positive behaviour that enable individuals to deal effectively with the demands and challenges of everyday life". (Prabu:2016). "Life skills education is an important vehicle to equip young people to negotiate and mediate challenges and risks in their lives and to enable productive participation in society". (UNICEF). Different life skills serve us in different situations. Empathy helps us to understand others and work with them. Effective communication and interpersonal relations are seen as critical skills in any occupation today. Ramesh and Farshad C.(2004) in their study proved the effectiveness of life skills training in increasing mental and physical health, pro-social behaviour and decreasing in behavioural, social problems and self-destructive behaviours. (Prajapati, Sharma&Sharma: 2017). Now we are living in a frequently changing and advanced society. In this constantly changing environment having life skills is an essential part of being able to meet the challenges of everyday life. The dramatic changes in global economy, culture, polity and social aspects over the past few years have been matched with the transformation in technology and these are all impacting on education, the workplace and our home life. Therefore, the present paper focuses on the importance of teaching life skills in educational institutions and the role of teacher inculcating those essential skills that developed through higher order thinking, enable students to perform effectively in his or her life, and thus become a socially acceptable and successful person.

Objectives of the study

This paper mainly focused on three different objectives and these are-

1. Concept of Life Skill.
2. Importance of teaching Life Skills.
3. Role of teacher inculcating Life Skills to students.

Methodology

The paper is completely based on secondary data. Data sources are the different scholarly articles published in various National and International journals, books and Internet sources.

Discussion

There is no definite list of life skills; certain skills may be more or less relevant to us depending on our life circumstances, our culture, beliefs, age, geographic location etc. However, in 1999, the World Health Organization identified six key areas of life skills:

- Communication and interpersonal skills. Communication and interpersonal skills describes the skills needed to get on and work with other people, and particularly to transfer and receive messages either in writing or verbally.
- Decision-making and problem-solving. This describes the skills required to understand problems, find solutions to them, alone or with others, and then take action to address them.
- Creative thinking and critical thinking. This describes the ability to think in different and unusual ways about problems, and find new solutions, or generate new ideas, coupled with the ability to access information carefully and understand its relevance.
- Self-awareness and empathy, which are two key parts of emotional intelligence. They describe understanding yourself and being able to feel for other people as if their experiences were happening to you.
- Assertiveness and equanimity, or self-control. These describe the skills needed to stand up for yourself and other people, and remain calm even in the face of considerable provocation.
- Resilience and ability to cope with problems, which describes the ability to recover from setbacks, and treat them as opportunities to learn, or simply experiences.

Training of these life skills help young learners to develop in various ways. It helps them to develop self-confidence and successfully deal with significant life changes and challenges. It gives them a voice at school, in their community and in society at large. It enables them to make a positive contribution by developing the expertise and experience they need to assert their rights and understand their responsibilities, while preparing them for the challenges and opportunities of adult and working life. Life skills education contributes to: basic education; gender equality; democracy; good citizenship; child care

and protection; quality and efficiency of the education system; the promotion of lifelong learning; quality of life; the promotion of peace.

Children learn these essential life skills from their environment. Parents, family, and teachers play a crucial role in moulding their behaviour. All these stakeholders can do a lot to actively inculcate life skills in children. In family children learn many things through the process of socialization. A family introduces a child to the traditions, culture, values, social behaviors and environment. Family is the prime institution of our society that assists an individual or child to develop into an acceptable member of the society. After family it is the educational institutions which provide a large variety of learning environment to the individuals. The prime objective of our education system from primary to higher education is to help students to acquire that knowledge which are helpful to meet the challenges of everyday life. Teachers, in this regard are not only responsible for the academic achievement of their students, but are also caregivers who provide nurturing, positive relationship to the students. "Everyone who remembers his own education remembers teachers, not methods and techniques. The teacher is the heart of the educational system".(Sidney Hook). "Teaching is a very noble profession that shapes the character, caliber, and future of an individual. If the people remember me as a good teacher that will be the biggest honour for me".(A.P.J.Abdul Kalam). In our ancient Hindu Philosophy teachers are regarded as Guru. "Guru Brahma, guru Bishnu, guru deva Maheswara."So the role of this Guru or teacher is very important for preparing students to face the challenges of their future life. Students, as individuals and as future citizens are required to make decisions, and increasingly, the different issues they face demand an ability to apply scientific processes and products. Confidence in speaking, discussion, debate, writing and problem solving provide a good start to providing a foundation for acquiring the skill. Students become independent in their own learning, where teachers assume the role of facilitators, guiding them through their learning process.

It cannot be assumed that students learn each and everything which is delivered in the classroom or taught outside the classroom. The best method is to provide continuous training for better learning. To developing different life skills among learners we can consider some ways like: encouraging discussion and debate among students, using some teaching techniques such as, role playing, games and sports, pair work, group work, open discussion /debates and field work, organizing educational tour to different places etc.

Conclusion

Life Skills Education results in bridging up communication barriers with students, parents and other adults. It enables young students to handle stressful

situations effectively. These skills are important for development of self esteem, positive attitudes, making a firm stand on values, beliefs and cultural differences. When students learn all the basic skills to cope with challenges they will feel more confident, motivated, and develop a positive attitude towards life. An innovative teacher can develop various ways, means and method for developing different life skills among students. Teacher, society and student can create triangle of learning. Everyone has to learn, relearn and always try to learn. We need to train ourselves & discover ourselves for the betterment of learning. Active participation of teacher, parent, student and society will ensure learning of "Life Skills".

References

Prabu M. Mahendra : *Life Skill and Soft Skill Through Teacher Education Program*. Research Directions, May, 2016. Web- <https://www.researchgate.net>

Prajapati, Ravindra, Sharma, Bosky, Sharma, Dharmendra: *Significance of life Skills Education*, Contemporary Issues in Education Research, 2017. Web- <https://clutejournals.com>

Schaefer Richard T. : *Sociology, A Brief Introduction*, Tata McGraw-Hill Publishing Company Limited, 2006, New Delhi.

Tang Keow Ngang : *Beyond Employability: Embedding Soft Skills in Higher Education*. TOJET, April, 2019. Web-[https://www. Proquest.com](https://www.Proquest.com)

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INCLUSIVE
EDUCATION IN 21ST CENTURY WITH SPECIAL
REFERENCE TO ASSAM

Prostuti Gogoi
Assistant Professor
Department of Education
Demow college, Sivasagar
E-mail: Prostuti11g@gmail.com

Abstract

There are many issues associated with the implementation of inclusive education international arena. In Assam also inclusive education is not implemented properly till today. The inclusive approach has been embedded within the principle of human rights, the promotion of social justice, equality of opportunity and the rights to basic education for all. This paper is based on secondary data and focuses on the current effectiveness of teacher preparation for inclusion, in the period of teachers training how to prepare the teachers to deal with inclusive classroom. And also this paper highlights the issues of inclusive education i.e. the issues faced by special child in a common classroom and the role of teacher to create a conducive atmosphere to all for successive of teaching learning process. And also this paper provides suggestions to remove all the barriers of inclusive education.

Key words : *Inclusive education, issues, human rights, teachers training*

Introduction

Education is the backbone of the society. The demanding times that education for all, it is necessary to consider everyone should get their education properly. And who

are missing out from the school due to negative attitudes and the setup as well. It is very necessary for them to provide special care and keep them in an important category. In order to provides opportunity to each and everyone for developing and growing up full potential and realizing the objectives of education for all.

The term inclusive education is most often used to mean the inclusion of persons with physical and mental impairment, such as sensory or mobility limitation, intellectual disabilities, language disorders, behaviour disorders and autism spectrum disorders. It has been defined at various ways that addresses the learning needs of the differently able children. The word 'inclusion' in a broader sense to refer to an a broader sense to refer to an educational system designed to ensure access for all groups that have been marginalized in society and in schools. Thus sometimes inclusion is aimed as the deliberate and self-conscious structuring of whole school and classroom environment. So that they are accessible and congenial not only to students with impairment, but also to those who can face exclusion due to their ethnicity, social class, gender, culture, religion, immigration history or other attributes. Because inclusion also has this broader meaning it is endorsed as a means of achieving a more comprehensive form of social justice. The government of India also makes effort towards providing comprehensive range of services towards education of children with disabilities in over last five decades. The centrally sponsored scheme for Integrated Education for Disabled Children (IEDC) in 1974 was introduced to provide equal opportunities to children with disabilities in schools and facilitate their retention. The government initiatives in the area of inclusive education in National Educational Policy, 1986, which recommended as a goal 'to integrate the disabilities with the general community at all levels as equal partners, to prepare them for normal growth and to enable them to face their future with courage and confidence'. The World Declaration on Education for all adopted in 1990 gave further boost to the various processes already set in the country. In 1992 The Rehabilitation Council of India Act initiated a training programme for the development of professionals to respond to the needs of disabilities students. The National Policy for Persons with Disability 2006, which means to clarify the framework under which the state, civil society and private sector must operate in order to ensure a dignified life for individuals with disability and support for their caretakers. Most recent advancement is the Right of Children for Free and Compulsory Education (2009) which determines right to free and compulsory education to all children between ages six to fourteen. Education for a child with disability, the act has to be read in Chapter V of the Persons with Disability Act, 1995. Chapter V of the PWD Act ensures that every child with disability refers to a free education up to the age of 18 years. Subsequently, Government of India had accelerated the new scheme of Inclusive Education to achieve the target of Education for All (EFA) by 2010. Inclusive Education refers that all children irrespective of their strengths and weaknesses will be part of the mainstream education.

It is clear that education policy in India has gradually increased the focus on children and adults with special needs, and that inclusive education in regular schools has become a primary policy objective. In almost every country, inclusive education has emerged as one of the most the prevalent issues in the education. With the release of the Salamanca Statement in 1994 (UNESCO), a large number of developing countries started reformulating their policies to promote the inclusion of students with disabilities into general schools. The researches have shown that teachers in inclusive settings collaborate more and spend more time to plan, learn new techniques from one another, participate in more professional development activities, show a greater willingness to do change, and use a wider range of creative strategies to meet students' needs. It is crucial that all school going children, whether they are disabled or not, have the right to education as they are the future citizens of the country. Today it is widely accepted that inclusion maximizes the potential of the majority of students, ensures their rights, and is the preferred educational approach for the 21st century.

Objectives of the study

This study is mainly based on two objectives. Which are as mentioned below:

1. To know the issues related to the implementation of inclusive education with special reference to Assam.
2. To provide the useful techniques for inclusive education in teacher education programme.

Methodology

The study is mainly based on descriptive type method. The secondary data are found from different sources. And the published dates are found from different internet source. In the whole study, researcher analyzes the objectives in a descriptive way.

Analysis and interpretation

The term inclusive education denotes much more than integrated education. It is a new approach towards educating the children with disabilities and learning difficulties with that of normal ones within the same roof. It refers to an education system that accommodates all children regardless of their physical, mental, intellectual, social, emotional, linguistic and other conditions. It tries bring the students together and create one classroom and community, regardless of their strengths or weaknesses in different areas, and seeks utilize the potential of all students. It is one of the most fruitful ways in which to promote an inclusive and tolerant society. An inclusive class may create amongst others, children with disability or gifted children or working children, children from remote or nomadic populations, children belonging to ethnic, linguistic or cultural minorities,

children from other disadvantaged or marginalized groups.

Inclusive education programme is implemented when the government of India is constitutionally committed to ensuring the right of every child to basic education. So that they have created numerous policies around special education since the country's independence.

In Assam, the number of the disabled people is so large, their problems so complex, available resources are short to apply and social attitudes are so damaging. The way to achieving inclusive education is a long and varied one on which challenges and opportunities will arise. The Government of India has formulated various policies covered to special education since the independence of country. There could be many challenges for educating children with disabilities in general classrooms. These challenges could grow from scarcity of adequate human and material resources, negative attitudes of teachers and community, non-disabled peers and their parents. Although the Government of India has formulated different plans and policies that are inclusive for persons with disabilities, their implementation efforts have not resulted in an inclusive system of education. Moreover, the percentage of drop out students from school is getting higher specially in poverty-stricken area. Students are leaved from the school due to their parents' poor economic condition, and to work to help their parents to fulfil their needs. This leads to the growing number of child labourers, which in turn leads to physical and psychological disabilities. There are particular challenges covering negative attitudes and behaviour, on both teachers and parents, in relation to the ability of children with disabilities to learn. Another serious challenge is that most of disabled people are still excluded from equal access to mainstream education. Different types of issues of implementation of inclusive education are:

- (1) **Lake of skill of teacher in special education:** skills of teacher which are responsible for implementing inclusive education are also not up to as desired and necessary for inclusion. Previous report has reviles that 70% of the regular school teachers had neither received training in special education nor had any experience teaching students with abilities.
- (2) **Negative attitude towards inclusion and disability among teachers, administrators, parents',** peers and political planners: In addition to many other requirements, implementation of inclusive education immensely requires positive attitudes towards inclusion and disability among teachers, parents, administrators, peers and policy makers. However negative attitude are still persisting among these in many cases. This is adversely affecting inclusive education scenario in Assam. May be teacher attitudes may be a contributory barrier to successful inclusive practices. Teachers with negative attitude believe that inclusion is a burden on teachers and they should receive special service delivery in special educational environment to

avoid the negative impact on their typically developing peers in the regular classroom. Parents also have negative attitude towards inclusive classroom.

- (3) **Improper curriculum adaptation:** For practicing inclusive education, curricular adaptation suited to special and unique needs to every learner, including children with disability are necessary. Concepts are like 'universal instructional design' to be properly developed and incorporated into the curriculum. However, needed curricular adaptations are either missing out or are improper.
- (4) **School environment including difficulties in physical access:** School environment needs accommodations for truly practicing inclusive education. However, such accommodations are not there in majority of schools. Facilities are like ramps, lifts and directional cues etc. are mostly absents in the schools.
- (5) **Insufficient and improper pre-service teacher education:** the pre-service teacher education programmes being run in Assam are falling to sensitize and equip prospective teachers in inclusive education practices. Modifications are needed to make these teacher education programmes producing special teachers are controlled by Rehabilitation council of India whereas these producing general teachers are controlled by National council for Teacher Education. These two apex bodies need to collaborate and device measures for producing skill teachers capable of implementing inclusive education.
- (6) **Lake of ICT and related competencies:** Present age is the age of information and communication technology (ICT). ICT is providing immense help in almost all endeavours of human life including education and training. In most of the school of Assam ICT tools are not available for their students in order to make better teaching learning process. So that differently able children faced various problems and as a result they unable to learn easily.
- (7) **Negative self perception of children with disabilities:** For practicing inclusive education, negative self perceptions of children with disabilities pose a great challenge. These negative perceptions are often emphasizing by neighbours, peers and teachers. Without clearing out these negative self perceptions, true inclusion of such children is not possible.

Inclusive education requires generalist teachers to be able to cater for the needs of the most diverse student's populations academically, socially and culturally and for school teachers to be accepting of and committed to the philosophy. An inclusive classroom is one in which all students regardless of ability are educated together in common educational context. This may require modification of the environment curriculum and pedagogical methods. School population worldwide include students with special educational needs that can impact on their capacity to engage with their regular curriculum and pedagogy both academically or socially. There can include among others. Students are from different

socio economic backgrounds, racial minorities as glam seekers, refugees, those in poverty and those who have mental health issues caused by internal or external influences.

So, inclusive education is crucial in the period of teachers training. The prospective teacher should learn the inclusion of students; identify the special Childs, their desires, attitudes everything has to know from the period of learning. Everybody has individual difference .all child are not alike. So teacher should know how to treat them properly in order to maintain the equity.

In the period of training the curriculum is designed in such a way that will help the prospective teacher to understand about inclusive education. They get the idea about inclusion of students. In the course content of teacher education various types of techniques of teaching in the inclusive classroom are there. This can apply by the teacher for better teaching process. Some of the techniques which are-

1. **Collecting information:** For the first time teacher should collect the information about the nature of differently able children. The teacher should collect data about their desires and problems.
2. **Combination of grades:** Sometimes, the teacher can combine all the students for some activities such as physical training, providing moral values. But some activities like language pronunciation, mathematics and writing should teach them separately.
3. **Classroom arrangement:** The classroom sitting arrangement should be more systematically. Those students who are differently able they should sit in front of the teacher. So that the teacher should notice them easily. Teacher should write on the blackboard clearly and concisely.
4. **Peer tutoring:** Teacher should divide the students into the small groups. So that one can teach another one within the group.

SCERT, Assam has been taking up measures for implementation of integrated education since the days of DPEP. In the present times the SCERT is working in the area of inclusive education in collaboration with SSA, Assam. It has under taken orientation programmes for teacher educators on inclusive education Methodology and implementation. The department of Education of Children with Special Needs, (CWSN), ECCE and special focus group of SCERT is working specifically for visually impaired children by developing Braille textbooks with financial support from SSA, Assam. Textbooks of classes I-VIII (Language, Mathematics, EVS, Science, and Social Science), total 25 books have been transcribed into Braille.

Findings

After analysing the main themes and objectives some of the results from the study which have been mentioned below:

1. Inclusive education is a new approach towards educating the children with disability and learning difficulties with that of normal ones within the same roof.
2. There are various issues related to the implementation of inclusive education.
3. Teacher provides a significant role towards the inclusion of classroom. Teacher has known the desires, aspiration and attitude of differently able children. They should know the creativity of the students as well.
4. Inclusive education is given much more priority in the present context. The prospective teacher has been trained from the period of training about inclusive education.
5. In the teacher education programme the curriculum has construct based on inclusive education. The contents are analysed in such a way that is beneficial for teachers to understand about inclusive education.
6. There are different types of techniques of teaching applied by the teacher in the inclusive classroom for better understand of the students.
7. SCERT, Assam has been taking up measures for implementation of integrated education. It has undertaken orientation programmes for teacher educators on inclusive education methodology and implementation.

Suggestion & Conclusion

It can be conclude from the discussion that some of the greatest barriers related to inclusion in education are negative attitudes. Many people are not ready to interact with people with disabilities. They think that people with disabilities lack the skills needed to live in community or to be educated with non- disabled children. Another attitudinal challenge faced by students with disabilities is physical and emotional bullying which is a serious obstacle to learning and can lead to isolation and closure of possible inclusion. Often, they are the object of rejection in school by a lack of knowledge, understanding and acceptance of people with disabilities and community. As with society in general, it is important that consistent and strong advocacy must be given to them considering that negative attitudes and stereotypes are often caused

References

Dash Neena, (2018), Problem and Challenges of Inclusive Education for students with special needs, Online International Interdisciplinary Research Journal, vol-08(01), p.p 155-162

Forlin Chris, (2013), Issues of Inclusive Education in 21st century, p.p 67-81

Singh J D, (2016), Inclusive Education in India- Concept, Need and Challenges, Scholarly Research Journal for Humanity Science & English Language 3.18

Singh Yash Pal, Agarwal Anju, (2015), Problems and Prospects of Inclusive Education in India, 3rd Global Summit on Education, p.p 181-185

RELATIONSHIP BETWEEN PEACE, WAR AND PHILOSOPHY-A CRITICAL STUDY

Dr. Jakir Hussain Choudhury

Assistant Professor

Department of Philosophy

Kharupetia College, Darrang

Email: choudhuryjakirhussain@gmail.com

Abstract

From the investigation, it is discovered that peace as indicated by Buddhist philosophy is "Santi" that its implications incorporate two degrees of peace Lokiya Santi or commonplace peace and Lokuttara Santi or supra-unremarkable peace; and three sorts of peace: outside or social peace, peace of brain, and preeminent peace, Nibbana. These sorts of peace are characterized into two kinds outside and inner; Buddhist philosophy puts an accentuation on inside peace as opposed to outer peace. Moreover, it is tracked down that Buddhist philosophy weights on the way toward taking care of the issue of peace through the instructing of the Four Noble Truths, particularly the reasons for finding no harmony. In this way, Buddhist philosophy objects to a wide range of wars and stresses more on the genuine reason, Kilesa or pollution. Besides, Buddhist philosophy understands the significance of different ideas, viz., idea of cherishing generosity, idea of peacefulness, idea of resilience, idea of absolution, idea of Kamma or activity and idea of dhamma; practice of the ideas will help support peace building. As to approach to peace, the discovering shows that for outside or social peace it is explicitly engaged; Buddhist financial matters and Buddhist legislative issues, can be the correct way; contemplation is the best approach to peace of brain; and the Noble Eightfold Path is the best approach to

incomparable peace, Nibbana. Man as we probably are aware, is a social being who needs society and friends of others to carry on with an appropriate and significant life. This very part of human instinct has made him to live in gatherings and has been liable for the development of civilization. Human progress as we probably are aware requirements certain fundamental virtues and a feeling of otherworldliness for its endurance. With the happening to mechanical insurgency; realism, race for arms, soul-obliterating dissatisfaction and brutish rivalry between man and man and country and country have become the stamped highlight of current human progress. The researcher attempted to examine the idea of peace, war and philosophy and also to examine the moral understanding of war, peace and philosophy. The study is qualitative and is based on secondary method of data sources.

Key words: Peace, War, Philosophy, Buddhist, Santi.

Introduction

Individuals pay a lot of interest in peace from the antiquated time up to this point. Since the word peace, aside from being a wonderful word, additionally alludes to the peaceful society and the lovely world. It very well may be expressed that peace is the best and most significant standard or expectation that everybody wishes to accomplish actually and hopes to be made in the public eye and on the planet. Individuals have been attempting by all way to acquire peace. Along these lines history of people, in one perspective, is the historical backdrop of looking for peace. Peace has been talked, thought, educated and concentrated from multiple points of view and numerous angles.

The term peace is utilized in a wide circle. It appears to be that peace has an assortment of implications that are distinctive as per the setting of utilization. In a real sense, the word peace' is gotten from the first Latin word pax', which implies a settlement, a control or a consent to end war or any debate and struggle between two individuals, two countries or two adversarial gatherings of individuals.

As per the American military history, the word peace basically implies the shortfall of war. In this manner, by militaries views, they battle wars to win the peace, or they use power to look after peace. In military ideal models, peace is viewed as an extreme or ideal objective instead of an unfortunate chore.

Generally and politically considering as per the American military history's perspective, it is perceived with regards to why peace is for the most part characterized as a shortfall of war. This is on the grounds that throughout the entire existence of human culture, wars of different sorts were battled. At whatever point wars happen, individuals need peace and request peace. Peace that individuals required and requested is the

condition of the shortfall of wars, the condition of having no battles.

In any case, numerous peace researchers disagree with giving an accentuation on peace in the feeling of a shortfall of war as it were. Peace, in their sentiments, is something more significant, important and significant than that. As per Albert Einstein's view, peace isn't just a shortfall of war, however it implies or incorporates the presence of equity, law, request or government in the general public as he said Peace isn't simply the shortfall of war yet the presence of equity, of law, of request so, of government.

Jawaharlal Nehru (2014-2016) accentuated peace in the feeling of a perspective. Here is his view Peace isn't a relationship of countries. It is a state of psyche achieved by a quietness of soul. Peace isn't only the shortfall of war. It is likewise a perspective. Enduring peace can come uniquely to peaceful individuals. The implications of peace as per the peace researchers, clearly, are same in some point and distinctive in another point contingent upon their own perspectives. Presently let us see what is the significance of peace as per books like reference book, word reference, etc.

Objectives of the study

1. To examine the idea of peace, war and philosophy.
2. To examine the moral understanding of war, peace and philosophy.

Methodology

The study is a qualitative study and is based on secondary data. The researcher has obtained the data from various published sources like books, journals etc.

Discussions

Involvement in War

Gandhi ended up venturing out into war without precedent for 1899 in South Africa. At the hour of Gandhi's appearance there in 1893, South Africa comprised of four provinces: Natal, Cape, Transvaal and the Orange Free State. They were administered by the descendents of Europeans who had risked upon the region hundreds of years prior on their way to the legendary India. The Europeans settled and built up the territory first as a helpful shelter toward the East, and later on as their home. The Dutch, tracking down an invite discharge from the confined limits of their country, took, naturally, to cultivating and delighted in essentially undisputed guideline over South Africa for around 200 years. The British showing up in the nineteenth century wrested control of the Cape in 1806 and Natal in 1893 from the Dutch, who immediately moved inland and brought Transvaal and Orange Free State under their immediate control. In this way, in 1893, despite the fact that the British were predominant in the Cape and Natal, and the Dutch ranchers - or the Boers-were prevalent in Transvaal and the Orange Free State, the unending battle for authority over the entire of South Africa between the two networks in the long run reached a crucial stage as the Boer War (1899-1902). Transvaal and its

gigantic stores of gold was the underlying driver of the war, obviously, however the change of the public authority, complaints of the 'uitlanders' (outsiders), and the Boers' evil treatment of Indian homestead work and others, were made the apparent appearances for encouraging the War. Gandhi, around then, was profoundly associated with the battle of Indians against racial separation by the Europeans, requesting assurance of the British Government of South Africa since Indians in the territory were as yet British subjects.

The Boer War broke out on 11 October 1899 Gandhi found in this a chance to redress the common impression about Indians' being cowards - "on schedule of threat the Indians would abandon off like hares" - and vile for they generally desired after rights and advantages and never fretted over responsibilities. He felt that in this season of emergency, the Indian people group in South Africa should perceive and release its duty as British subjects. Bombing that, it would be to blame and even merit the serious treatment that would definitely follow the War. Gandhi was restless to set up that Indians were similarly equipped for making penances and bearing obligations

Philosophy

Political philosophy is the reflection our aggregate life, our political establishments and our example of everyday life. It is the investigation of the issues like freedom, equity, property, rights, law and the requirement of a lawful code by power: what they are, the reason (or regardless of whether) they are required and furthermore what makes a Government, real, what rights and opportunity ought to be secured and in what structure it should take and why, what the law is and what are the obligations of the residents that owe to an authentic Government. Political savants consistently intrigued to set up the essential standards, for example, supporting and uncovering specific type of the state and attempt to build up that the people have certain natural rights or guide us how the general public's material assets ought to be divided between its individuals. Political philosophy generally manages breaking down and deciphering thoughts like opportunity, equity, authority and majority rules system. It attempts to apply them in a basic manner to the contemporary social and political organizations.

The point determination of the exploration isn't just lays on the way that the analyst ought to be familiar with the mastermind or the subject put together matter with respect to which he will work. I see it as undeniably more than that. One must be scholastically and by and by situated to do explore on a specific subject. I have chosen the theme by thinking about both these elements. On scholarly grounds there are two different ways for point choice: initial one is mastermind based, the second is idea based. I'm more intrigued by mastermind based points. Indeed one can do equity to a scholar based theme by managing the viewpoint of the mastermind. That is the reason I have chosen scholar based subject for my exploration. By picking this subject, I endeavor to illuminate Gandhiji as the political thinker; different issues engaged with legislative issues

and attempt to set up that Political decentralization is the simply option in contrast to the contemporary political issues of the world.

To comprehend the philosophy of Gandhi, It is important to comprehend the states of the country that are won during that period and furthermore the foundation of the family in which he has conceived. Gandhi was the Indian political and profound pioneer called mahatma (The Great Soul). In his time India was managed by the British government as one of the provinces. The Indians were experiencing the British compulsion power and misused by that administration. At the point when Gandhi got back from South Africa to India, individuals were battling for the opportunity. From that point he engaged with India's battle for freedom from British through the mission dependent on peacefulness and common rebellion. His convention of peaceful activity left significant effect on Martin Luther King, the head of social liberties development in the United States of America and Nelson Mandela, the most conspicuous figure of the dark resistance to politically-sanctioned racial segregation in South Africa. Mohandas Karamchand Gandhi was brought into the world in Poorbandar, Kathiawal, on the western bank of India. For a few ages, the Gandhi's had been Prime Ministers in a few Kathiawal States. Karamchand Gandhi, his dad was the central pastor of Porbandar and furthermore an individual from the Rajasthanik Court. Putlibai, Gandhi's mom was a profoundly strict Hindu.

At the point when Gandhi was sixteen, his dad passed on - after four years he lost his mom. Gandhiji used to say that, the extraordinary effect my mom has had on my memory is that of piety. Gandhi was hitched at thirteen years old, which was not an irregular custom. His lady of the hour, Kasturba, additionally was thirteen. She was the solitary girl of rich dealers. She impacted Gandhi's idea, discourse and activities. Gandhi went to London to contemplate law in 1888. There he started to explore different avenues regarding diet and different things that are proceeded all through his lifetime. At that point he returned India and rehearsed as a lawyer in Bombay. After at some point, Gandhi had moved to South Africa in 1893. There he turned into a persistent political dissident and got acknowledgment by the Indian pioneers. Gandhi gallantly went against the Transvaal government's unjust enactment against Indian pilgrims. Gandhi stayed in South Africa for a very long time and built up an arrangement of peaceful rebellion. For his administrations during the Boer War (1899-1902) Gandhi was awarded the War Medal.

Religious Sources for a Philosophy of Peace

It is legitimate that we ought to inspect the hypothesis of peace as put down in the lessons of a portion of the world's significant strict practices, given that, for the vast majority of mankind's set of experiences, individuals have seen themselves and the world through the perspective of religion. For sure, the idea of religion as such might be seen as an advanced development, in that all through the vast majority of mankind's set of

experiences people have considered the to be measurement as incorporated with the actual world. In examining religion and peace, there is an undeniable issue of the difference between statute and practice, in that a large number of those pronouncing religion have regularly been warlike and savage. A few authors, like James Aho and René Girard, go further, and see religion at the core of savagery, through the degrading of the present and through the thought of penance. For the occasion, notwithstanding, we are keen on the lessons of the significant world religions concerning peace.

In the event that we analyze world strict practices and peace, it is proper that we inspect Indigenous otherworldliness. There are various ways that such otherworldliness may give grounds to a philosophy of peace, like the idea of connectedness with the climate, the accentuation on a mindful and sharing society, appreciation for creation and the significance of peace inside the person. This isn't to reject that Indigenous social orders, likewise with all social orders, might be incredibly vicious now and again. This is additionally not to reject that components of Indigenous otherworldliness might be recognizable inside other significant world strict customs. However numerous peace scholars look to Indigenous social orders and Indigenous otherworldliness as a kind of perspective point for understanding peace.

In this way every town's first concern will be to develop its own food yields and cotton for its fabric. It ought to have a hold for its cows, entertainment and jungle gym for grown-ups and kids. At that point if there is more land accessible, it will develop helpful yields, barring ganja, tobacco, opium and so on The town will keep a town theater, school and public lobby. It will have its own waterworks guaranteeing clean stock. This should be possible through controlled wells and tanks. Schooling will be necessary up to the last essential course. Beyond what many would consider possible each action will be led on the co-employable premise. There will be no sectarianism like ranks, for example, we have today with their evaluated Untouchability. Peacefulness with its procedure of Satyagraha and nonco-activity will be the assent of the town local area. There will be a mandatory assistance of town monitors who will be chosen by revolution. The register will be kept up by the town.

The peace that is a problem

Too snappy a lucidity can be shallow. This book looks to differentiate thenotion of peace ordinarily received (and followed up on) with an origination of peace as a movement. Be that as it may, to talk about "the idea of peace normally received" is now to hop in front of ourselves. "Peace" is utilized in wide assortment of ways that are associated with different suppositions and practices.

In some cases it is utilized as an ethical classification to describe a goodness that individuals or social orders may have. Similarly as they might be simply and shrewd, they mayalso be decent or peaceful. In some cases it is utilized as a strict classification to

portray the significant condition of peace that God can give Nor to name a part of the heavenly, as in "the Prince of Peace." Sometimes it is utilized as logical class in friendly exploration. There it is regularly considered as a state or condition of a social framework, somewhat like the conditions of harmony that scientific experts and biologists study.

Likewise peace is here and there utilized as an ambiguous composite thought, as a kind of artistic topic that reverberates profoundly while never accomplishing perfect lucidity. "Ahh Peace, unceasing peace! What a secret!" The possibility of it might catch the creative mind the way "the everlasting female, the secret that is Woman" canard leave an essayist speechless. Everything he can say is the thing that it isn't. Like "Lady" when she is considered, in Simone de Beauvoir's expression, as "the other," peace at that point is by all accounts nothing unequivocal in itself. It tends to be characterized uniquely as that which isn't contentious, not serious, not forceful, and not courageous. It is unbelievably sweet and unadulterated by goodness of what it needs: brutality, force, and force.

Particular just war theories

Simply war hypothesis is an ethical hypothesis, and simply war standards are good standards. In a perfect world, simply war standards should ethically oblige dependable specialists from utilizing outfitted power shamefully. Thus the name 'simply war hypothesis' is deceiving, and the hypothesis may be renamed 'unreasonable war hypothesis'. Correlatively, simply war standards additionally should ethically compel capable specialists to utilize furnished power fairly - for instance, to stop slaughter. As the title of Michael Walzer's artful culmination *Just and Unjust Wars* (1977) recommends, simply war hypothesis may be renamed 'just and shameful war hypothesis'; then again, to underscore the assignment of compelling treachery, it very well may be renamed 'out of line and simply war hypothesis'. For quickness, in spite of the fact that I incline toward the more drawn out name 'uncalled for and simply war hypothesis', I hold the conventional name - 'simply war hypothesis'.

In the former passage, the term 'simply war hypothesis' is utilized to signify a field of request, however the term has another significance. Similar to the differentiation between the subject of world history and a specific world history (for example that of Arnold Toynbee), there is a differentiation between the subject of simply war hypothesis and a specific simply war hypothesis (for example that of Michael Walzer). Basically, a specific simply war hypothesis is a specific hypothesis about the nature, defense and utilization of simply war standards. All in all, any hypothesis about moral standards is a hypothesis about the nature (regularizing morals), support (met morals) and application (applied morals) of those standards.

Specific cosmopolitan just war theory

In reviewing the historical backdrop of the morals of war from old style vestige to the present, different covering simply war hypotheses can be observed, which together comprise, or seem to establish, what is frequently named the 'simply war tradition'.⁶ But

there isn't, nor ought to there be, a carefully universal response to the inquiry: what should a simply war scholar acknowledge from the historical backdrop of conjecturing about the morals of war and peace? I consider myself an individual from the simply war custom, since I am occupied with the undertaking of updating got simply war standards of worthy motivation, final hotel, proportionality and noncombatant insusceptibility. Notwithstanding, my motivation in this book isn't to contemplate the historical backdrop of simply war hypotheses. All things being equal, while thinking about some option simply war hypotheses, my motivation is to build up a specific simply war hypothesis.

All the more explicitly, as the book's caption reports, the specific simply war hypothesis that I am creating is one that is cosmopolitan. Conversely, numerous simply war hypotheses are, or tend to a great extent to be, state-driven. about, a state-driven simply war hypothesis sees simply war standards as basically relevant to wars between states. All the more unequivocally, as indicated by a state driven simply war hypothesis, the essential specialists that apply simply war standards are states (or leaders of states), and the essential focuses to which those specialists apply simply war standards are states (or the military activities of states). Respect, for instance, how a final retreat standard has been defined as a state-driven guideline: 'when irreconcilable circumstances happen between two expresses, the utilization of power might be legitimized uniquely if all else fails, that is, just when all nonmilitary methods for compromise have been attempted' (Coppeters et al. 2012: 101). For state-driven simply war speculations, the Second World War is a worldview case. Did France have a noble motivation for pursuing a guarded war against Nazi Germany? Did the US atomic bombarding of the Japanese urban areas of Hiroshima and Nagasaki abuse the noncombatant invulnerability guideline?

Conclusion

Man needs peace. He needs security in his individual life and strength in his public activity. In the event that peace suffers, man can expect a steady society, where he will have openings for self-satisfaction as a citizen. In the event that peace suffers, he can expect security in his individual life for carrying on the illuminating and recognizing quests for a social, strict, and otherworldly life. Despite the fact that the term 'peace' is regularly alluded to as though it is a typical word, its implications shift contingent upon the setting of utilization and the peace-scholars' views. All in all, peace implies nonattendance of war and different shades of malice like clashes, brutality, unfairness and so forth; and peacefulness of psyche and a presence of goodness like congruity, request, social equity and so on War is supposed to be away of finishing wars. Undertakings of making or building peace are not simply worried about settlement or rebuilding of past power relations. They are additionally urgently about more powerful practices like reconstitution and numerous different things. All together for 'ordinary' political life to return, choices should be made to help 'regular daily existence. Individuals need to eat, be housed, ideally will school and discover

work. Post clash social orders are in this sense anything besides 'still'; they are occupied and confounded. Political choices should likewise address issues of chance and balance. Seen or genuine inclinations, disdain, complaints and rights should be overseen in the political space. A significant number of these choices don't happen at the degree of government, yet at the level of the home or the town. A few questions might be tended to through customary instruments like ancestral boards. Products and enterprises might be all the more promptly accessible through unlawful business people. Onlookers of post clash social orders have looked for another vocabulary to figure out these complex temporary types of political and public activity. Crossover investigation is drawn towards these elective administration and office stories and is probably going to bounce back basically on top-down, static, direct constructions frequently credited to 'global' foundations or the 'legislative' perspective. Hybridist ought to likewise be aware of the way that enabling nearby organization elements may create poisonous results.

References

- Adivi Reddy, *"Baba's Sublime Teachings through splendid techniques"*, Sathya Sai Books and Publications, Prasanthi Nilayam, 2012, P.9.
- Alexander, Horace: *Social And Political Ideas of Mahatma Gandhi*, New Delhi, Oxford University Press 2014.
- Bhagawan Sri Sathya Sai Baba, Love is my message*, Prink Park 284, First Main Bangalore, 2015, p.245.
- Bose, Atindranath, *"Gandhi: Man of the Pastor of the Future"*, in Modern Review (Calcutta) January 2016 pp. 21-33- Nirmal Kumar: Studies in Gandhism (Calcutta, Nishan) 1947.
- Dr. A Addivi Reddy, Baba's Matchless World Mission*. Sai Sriram Printers, Chennai. 600097. 2012, P. 17,
- Erikson, Erik: *Gandhi's Truth, On the Origins of Militant Non-Violence* (London, Faber & Faber) 2016.
- Gandhi, M.K.,: *Constructive Prognmm*, Navajivan Publishing House, Ahmedabad, 2015.
- Juneja, M.M., *Why War ? A Hktwhl Analyak*, Modern Book Co., Hisar (India), 2014'
- Prof. Amil Kumar Kamaraju, *Universal and Praticed Teachings of BSSB*. Sathya Sai Books and Publications, Prasanthi Nilayam, 2018, P. 135.
- Sathya Sai Baba, Upanishad Balavika's Text*, Sathya Sai Books and Publications, Prasanth Nilayam, 2015, P.25.
- Swamy Chitananda Saraswathy, Bhagawat Geetha 12th Chapter*, M/s Printland Multicolour offset Printers, Trissur , Kerala, 2015 P. 288.
- Swamy Chitananda Saraswathy, Bhagawat Geetha Chapter 15th* , M/s Printland Multicolour offset Printers, Trissur , Kerala, 2015, P. 332.

ACADEMIA

ISSN : 2349-3445

Vol.VI, Issue-1 :: July-2021

Page : 68- 79

PRCEPTION OF UNDER GRADUATE COLLEGE STUDENTS OF THE SIBSAGAR COLLEGE, JOYSAGAR TOWARDS E-LEARNING AMID COVID-19 PANDEMIC

Dr. Parag Rajkhowa

Assistant Professor

Department of Education

The Sibsagar College, Joysagar

E-mail: paragdeep2005@gmail.com

Abstract

E-Learning has been suggested as an alternative approach that can provide under graduate students with a wide range of academic support during Covid-19 pandemic. The study intended to measure the perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards E-Learning amid Covid-19 Pandemic and in relation to gender(Boys and Girls), stream(Arts and Science), and location (Rural and Urban). Descriptive survey method was followed with a sample of 300 students from the population. The adapted version of "Attitude Scale Towards E-Learning" developed by Manger, 2017 was used with modification. The study revealed that the undergraduate students have a favorable of attitude towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic. Besides, significant relationship between the perception of boys and girls under graduate students towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic are found. Further the study revealed no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic. However, the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic found significant. If proper orientation programmes for all college students

organize online during Covid-19 period it is expected that a healthy environment amongst college students will be develop towards e-Learning with proper network facilities.

Key Words : *E-Leaning, Perception, Undergraduate College students, Gender, Location*

Introduction

The new era of globalised 'one world' has made it necessary to bring about an integrated methodology in teaching-learning environment. e-Learning has become a widely accepted means of teaching and learning in educational institutions all over the world. e-Learning is generally referred to the intended use of system information and communications skills in teaching and learning. e-Learning is of significance role in providing teaching and learning opportunities in the pandemic like Covid-19. This role in the academic arena has gained importance furthermore considering the ongoing Covid-19 pandemic causing all educational institutions the world over to close down and thus giving rise to multiple challenges at all stages and levels of education in particular for students (Aggarwal; Comyn & Fonseca, ND).

Despite the wide-based adoption of e-Learning the world over, it was never considered as a part of formal education in our state by majority of the institutions until the spread of Covid-19. Due to the lockdown situation, a lot of schools and colleges across the state are moving towards e-Learning. Administrators and teachers are taking appropriate measures to conduct effective e-Learning via e-lectures, e-tutorials; e-case based learning, use of Whats app. face book, virtual classes etc. so that continued education can be provided without getting much affected during the quarantine period. This is continued not only in teaching and learning but also in the evaluation process. Universities in Assam adopted Open Book Examination system to evaluate their students. Besides, various e-teaching & learning software's are being explored by teachers to bring maximum possible ease for their students which foster the quick customization of the learning process and encourage collaboration and interaction with experts and peers.

Student perceptions and beliefs towards e-Learning, as well as their satisfaction with technology and e-Learning experiences during Covid-19 pandemic are regarded as success determinants of future e-Learning initiatives. That is why it is considered as essential to observe the benefits of e-Learning especially in rural areas and have been found very much important.

Rationale of the study

Students learning in all stages of education in general and college education in particular undergone tremendous transformation since the era of Information and

Communication Technology. It was also very much relevant due to spread of Covid-19 and its consequences like sudden lockdown since March, 2020. The traditional classroom method of teaching is now shifted to technology based online both synchronous and asynchronous mode of learning. Modern method of technologies provides access for the teacher as well as students to teach and learn from home. However in some places students are deprived of this system. Hence, it is considered as essential to measure the perception of the undergraduate learners irrespective of the facilities available.

Stakeholders involved including institutional administrators, teachers, students, etc. are making considerable efforts to optimally utilize the available technology for continuing the process of education and minimizing the gaps that are going to result as a consequence of the current circumstances. But research revealed that students have varying attitudes towards e-Learning but generally their attitudes are positive. Therefore, Nassoura (2012) pointed out that many students had positive attitudes towards e-learning because it had a positive impact on their motivation as well as self-esteem.

The under graduate students of our state in general and Sibsagar College, Joysagar in particular is not ready to accept such on learning technology. Most of the students have poor economic background. Some of them have not even the electric facility at home. Android mobile is a dream for them. Further, network is also a big issue for them. Therefore, Abbasi, Ayoob, Malik and Memon (2020) observed that social isolation, lack of student teacher interaction and connectivity issues etc. are quite a few limitations of e-Learning in spite of its multiple advantages.

In this juncture, development of proper perception towards e-Learning amongst the common masses in general and students in particular is the need of the hour. This will depend to a great extent on the perception of the undergraduate students towards e-Learning. In the light of the above background, the investigator is attempting to conduct a study amongst the undergraduate students of the Sibsagar College, Joysagar to measure the perception of the undergraduate students towards e-Learning.

Statement of the problem

The statement of the study is stated as "Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic".

Objectives of the study

The objectives of the study were:

- 1) To measure the perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

- 2) To compare the Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic in relation to
 - a. Gender;
 - b. Stream; and
 - c. Location (Rural and Urban).

Hypotheses of the study

The following hypotheses were formulated for the study -

- 1) There is no significant difference between the perception of boys and girls under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.
- 2) There is no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.
- 3) There is no significant difference between the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

Definition of the key terms

Definition of the key terms used in this study is given below:

- a. e-Leaning: It refers to the use of all the gadgets by the Sibsagar College students like DVD, CD, TV, Computers, Laptops, Projectors, Internet/ Intranet, and Mobile Phone for the study purpose during Covid-19 pandemic period as a means of their learning.
- b. Perception: Perception in the study connotes the way of thinking or feeling about e-Learning by the under graduate students of Sibsagar College, Joysagar.
- c. Undergraduate College students: It connotes both boys and girls students studying in the Sibsagar College, Joysagar, Assam.
- d. Gender: Gender is one of the worldwide magnitude on which category differences are based. It is a societal construct identifying the communally and ethnically agreed roles that men and women are to play. In this study the male and female students are included in the gender category.
- e. Location (Rural and Urban): It refers to the residential location of the students in terms of rural and urban. Those areas are declared by Census Report of India, 2011.

Delimitation of the study

The study was delimited as the following grounds:

- a) The present study was confined to the period from 2020-21.
- b) The study confined to only the students of the Sibsagar College, Joysagar.
- c) The study took into account only the under graduate students' perception.

Methodology

Method : By considering the nature of the data, descriptive survey method was used in the study. The researcher conducted a survey on perception of under graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic and collected required information.

Population of the study: The population of the present study covers all the students enrolled at different undergraduate courses offered at the Sibsagar College, Joysagar, Assam. There are total 1459 students during 2020-21 in the 16 departments offering graduate course at Sibsagar College, Joysagar Arts and Science stream.

Sample and Sampling Technique: A sample of 300 students was selected for the study by using purposive sampling technique. The sample consists of 150 boy and 150 girls of under graduate courses from both Science and Arts stream. Out of 150 boys 100 from Arts and the rest 50 was from Science stream. The same procedure was followed in the context of girls also.

Tools of the Study: For the study, investigator used the adapted version of "Attitude Scale Towards E-Learning" for the purpose of measuring attitude of the College students towards e -Learning developed by Manger, 2017. This five point Scale consists of 51 items. The scale incorporates dimensions of e-Learning namely Accessibility and Flexibility, Satisfaction, Usefulness, Intention Parent and Teacher's Support areas. The test-retest and split-half reliability of the adapted scale was found to be 0.89 and 0.73 respectively. The content validity and face validity of the tool was fairly high as established by consulting subjects experts in the study.

Procedure of Data Collection: The study was based on both primary and secondary sources of information. For the study the investigator collected necessary data through online mode due to ongoing pandemic caused by Covid-19.

Analysis and interpretation of data

In this study, collected data was organized, classified and tabulated systematically and then analyzed and interpreted in both qualitative and quantitatively.

- a) **Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic**

One of the objectives of the present study was to measure the perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic. The study basically intended to observe how far the attitude of the undergraduate college students of Sibsagar College, Joysagar differs in their perception towards e-Learning. The overall perception of the students is presented in the Table-01.

Table-01

Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic

Strongly Agree	Agree	Undecided	Disagree	Strongly Disagree
22%	45%	21%	10%	2%

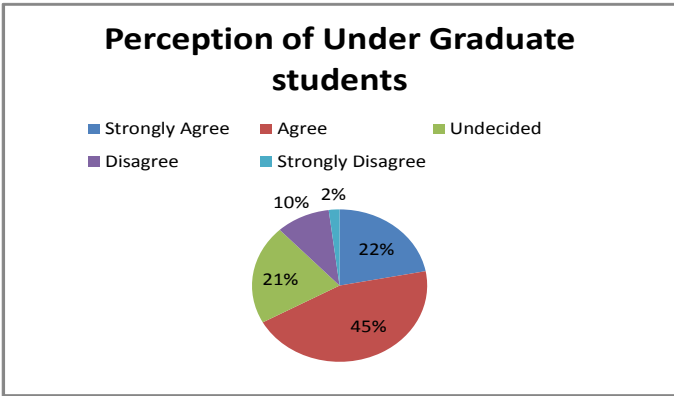

Fig: 01: Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic

The Table-01 and Fig: 01 reveal the fact that majority of the students have shown a favourable perception towards e-Learning. Only a smaller section of the students have shown their lower degree of perception towards the same. So, conclusion is that the undergraduate students of students of the Sibsagar College, Joysagar have a favourable of perception towards e-Learning.

b) Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic in relation to Gender

In order to find out the perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 pandemic in relation to gender, the following null hypothesis was formulated:

Ho1: There is no significant difference between the perception of boys and girls under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

To test this hypothesis, CR was calculated. A detailed analysis is presented in the Table-0.2.

Table-02

Perception of boys and girls under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 pandemic

Groups	N	Mean	SD	CR	Relationship
Boys	150	67.25	8.10	3.75	Rejection of the null hypothesis
Girls	150	72	11.40		

The results of the analysis in Table- 02 indicates that, the CR is 3.75 which larger than 1.96 (at 0.05 level). Hence, the observed results are not closed to the expectation on the hypothesis of independence.

Hence, the observed results are not closed to the expectation on the hypothesis of independence. Therefore, the null hypothesis, "There is no significant difference between the perception of boys and girls under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic." is rejected and it is concluded that there is significant relationship between the perception of boys and girls under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

c) Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards E-Learning amid Covid-19 Pandemic in relation Stream

In order to find out the perception of under graduate College students of the Sibsagar College, Joysagar towards E-Learning amid Covid-19 Pandemic in relation to stream, following null hypothesis was formulated:

Ho2: There is no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

To test this hypothesis, CR was calculated. A detailed analysis is presented in the Table- 0.3.

Table-03

Perception of Arts and Science under graduate students of the Sibsagar College,
Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic

Groups	N	Mean	SD	CR	Relationship
Science	100	70.25	11.48	.59	Acceptance of the null hypothesis
Arts	200	69	7.96		

The results of the analysis in Table-03 indicate that, CR value is not significant at .05 level. The CR is 0.59 which smaller than 1.96. Hence, the observed results are closed to the expectation on the hypothesis of independence. Therefore, the null hypothesis, "There is no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic." is accepted and it is concluded that there is no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

d) Perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards E-Learning amid Covid-19 Pandemic in relation to Location (Rural and Urban)

In order to find out the perception of Under Graduate College Students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic in relation to Location (Rural and Urban), following null hypothesis was formulated:

Ho3: There is no significant difference between the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

To test this hypothesis, CR was calculated. A detailed analysis is presented in the Table-0.4.

Table-04

Perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College,
Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic

Groups	N	Mean	SD	CR	Relationship
Rural	160	75.25	13.28	2.79	Rejection of the null hypothesis
Urban	140	74	9.94		

The results of the analysis in Table-03 indicate that, CR value is not significant at .05 level. The CR is 2.79 which greater than 1.96. Hence, the observed results are not closed to the expectation on the hypothesis of independence. Therefore, the null hypothesis, "There is no significant difference between the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic." is accepted and it is concluded that there is a significant difference between the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

Findings of the study

Based on the interpretation of results, the following are the findings of the study:

- The undergraduate students have a favourable of attitude towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.
- There is significant relationship between the perception of boys and girls under graduate students towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.
- There is no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.
- There is a significant difference between the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic.

Discussion on findings

On the basis of the findings of this study, an attempt has been made to provide an overall view of the study in relation to other research studies conducted so far.

The findings derived from the study indicated that the undergraduate students have a favourable of attitude towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic. The research studies conducted by Liaw (2008), Aixia and Wang (2011), Mehra and Omidian (2011), Akimanimpaye (2012), Misra (2012), Rhema and Milisewska (2014), Amma and Panicker (2015), Pradhan (2015) and Reddy and Srilatha (2015) found that there is a positive attitude of the students towards e-learning. However, Abbasi, Ayoob, Malik, Memon(2020) found that 75.7% of the students have negative

perceptions towards e-learning.

Regarding gender impact, this study found that both female and male students held relatively similar positive attitudes towards e-learning. Amma and Panicker (2015) and Pradhan (2015) found that there is no gender difference in the attitude of students towards e-learning like Rhema and Miliszewska(2014). This aligns with the findings reported by Hussein (2011) who found no statistically significant differences between the attitudes of male and female students in Saudi universities.

Moreover, the study reveals no significant difference between the perception of Arts and Science under graduate students towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic. Ramesh and Prabu (2013) found that there is no significant difference in attitude of Arts and Science students towards e-learning. However, Abdullah, Ziden, Aman and Mustafa (2015), found that there is statistically significant difference between Arts and Science students towards e-learning.

Further, the effects of student location i.e. urban and rural were statistically significant in terms of their attitudes towards e-learning. It seems a significant difference between the perception of rural and urban under graduate students of the Sibsagar College, Joysagar towards e-Learning amid Covid-19 Pandemic as Rhema and Miliszewska (2014) in the study found that there is the significant difference in the attitude of rural and urban students towards e-learning On the other hand, Ramesh and Prabu (2013) and Kar, Saha and Mondal (2014) found that there is no significant difference in the attitude of rural and urban students and the place they born and brought up towards e-Learning.

Education implications of the study

The implications of the study which are thought to be crucial for the development of perception of college students towards e-learning will be as follows:

- ⇒ It helps the students to learn the content easily.
- ⇒ Proper e-Learning facilities should be arranged in the colleges.
- ⇒ Orientation programmes for all college students should be organized online during Covid-19 period to develop a healthy environment amongst college students towards e-learning.
- ⇒ The teachers and parents should motivate the students to get up to date in e-Learning methodologies.
- ⇒ Emphasis should be given on Wi-Fi campus so that students may use more and more e-Learning material in their teaching-learning process.

Conclusion

The study on perception towards e-Learning amongst the undergraduate students of the Sibsagar College, Joysagar is a micro level study wherein the investigator tried to have an insight on perception towards e-Learning. Here, the attempt was made to analyze the perception of the students in relation to gender, stream and location. From the study it is expected that this study will be helpful for the Educational Administrators, Policy Makers and the concerned Authorities while taking decisions at College level relating to the issues of e-Learning. Further in-depth studies can be undertaken on perception towards e-Learning at macro level taking some other considerations like Levels of education (Elementary, Secondary, and University), perception of teachers etc during these pandemic days.

However, for e-Learning to be widely accepted in higher education institutions in Assam, there is a need for the provision of appropriate training at different levels, the development of expertise in e-Learning use, and research to gather data and inform future developments. These are important tasks that require substantial attention and great effort from the Government to ensure the development of adequate awareness, positive attitudes, and improved motivation towards e-Learning.

References

- Abbasi, S., Ayoob, T., Malik, A. and Memon, S. I.; (2020). Perceptions of students regarding e-learning during Covid-19 at a private medical college. *Pak J Med Sci.* 2020; 36(COVID19-S4):COVID19-S57-S61.doi : <https://doi.org/10.12669/pjms.36.COVID19 S4.2766>
- Abdullah, Z. D., Ziden, A. B. A., Aman, R. B. C., and Mustafa, K. I. (2015). "Students' Attitudes towards Information Technology and the Relationship with their Academic Achievement." *Contemporary Educational Technology*, Vol. 6(4), 338-354.
- Aggarwal A, Comyn P, Fonseca PM. Discussion: Continuing online learning and skills development in times of the COVID-19 crisis. 27 March - 17 April. Available online: https://www.skillsforemployment.org/KSP/en/ Discussions/ EDMSP1_256625
- Aixia, D. and Wang, D. (2011). Factors Influencing Learner Attitudes Toward E-learning and Development of E-learning Environment Based on the Integrated E-learning Platform. In *International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning*, 1(3), 264-268.
- Akimanimpaye, F. (2012). Attitudes of Undergraduate Nursing Students towards ELearning at the University of the Western Cape. *University of the Western Cape*, 1-90.
- Amma, K. P., Saraswathy and Panicker, S. M. (2015). Attitude towards E-learning

Technology -- A study in Kerala. *International Journal of Engineering and Management Research*, 5(1), 1-5.

Hussain, I. (2007). A study of student's attitude towards virtual education in Pakistan. *Turkish Journal of Distance Learning*, 8(2), 69-79.

Kar, D., Saha, B. and Mondal, B. C. (2014). Attitude of University Students towards E Learning in West Bengal. In *American Journal of Education Research*, 2(8) 669-673.

Liaw, Shu-Sheng (2008). Investigating students' perceived satisfaction, behavioral intention, and effectiveness of e-learning: A case study of the Blackboard system. *Journal of Computer and Education*, 864-873.

Manger, A. (2017). *Construction and Standardization of an Attitude Scale towards E-Learning for College Students of Sikkim*. (M Phil Dissertation, Sikkim University).

Mehra, V. and Omidian, F. (2011). Examining Students' Attitudes Towards E-learning: A Case from India. *Malaysian Journal of Educational Technology*, 11(2), 13-18.

Misra, A. (2012). An Empirical Study on Attitudes of B.Tech Students towards ELearning. *Astitva International Journal of Commerce Management and Social Sciences*, 1(1), 23-38.

Nassoura, A. B. (2012). Students' acceptance of mobile learning for higher education in Saudi Arabia. *American Academic & Scholarly Research Journal*, 4(2).

Pradhan, B. K. (2015). A Study on B.Ed. Student-Teachers Attitude towards E-Learning in Classroom Instruction. *Global Journal of Engineering, Science & Social Science Studies*, 1(4), 45-51.

Ramesh, R. and Prabu, P. S. (2013). Attitude of the B.Ed., Students towards E-Learning in Tiruchengode Town. *International Journal of Teacher Educational Research (IJTER)*, 2(10)1-5.

Reddy, B. K. and Srilatha, G. (2015). A Study on the Attitude of Students of Education towards E-Learning. *Indian Journal of Adult Education*, 76 (1), 113-121.

Rhema, A., and Miliszewska, I. (2014). Analysis of student attitudes towards e-learning: The case of engineering students in Libya. *Issues in Informing Science and Information Technology*, 11, 169-190.

ACADEMIA

ISSN : 2349-3445

Vol.VI, Issue-1 :: July-2021

Page : 80- 84

MULTICULTURAL IDENTITY IN BHARATI MUKHERJEE'S NOVEL: JASMINE

Dr. Sekhar Doley

Assistant Professor

Department of English

The Sibsagar College, Joysagar

E-mail: doyle.bhu@gmail.com

Abstract

Bharati Mukherjee is one of the most conspicuous writers of Indian diasporic literature. She has reiterated on being read as an immigrant writer whose literary agenda is to assert America that is being penurious by newcomers from the third world. Mukherjee's profession of a Professor and her impetuous marriage to Clark Blaise concede her multiple avenues to teach all over Canada and America. Multiculturalism and the identity crisis primarily initiated the literary oeuvre of Bharati Mukherjee. Indian American literature has the discreteness of being more diversified in view of the multiple cultures existing within India. In the postmodern world, where the identities are multiplied amusingly, perceptions such as multiculturalism and globalisation have emerged to explicate the new world temperament. The novel Jasmine is the narrative of a young woman who experiences identity crisis and cultural conflict both in and out of her homeland. In this novel, the womanhood has been interpreted not as an embodiment of vulnerability but as a personification of strength. This paper aims to analyse the enduring passion of Jasmine, which empower her to formulate a new powerful identity by the merger of two different cultures in an strange land within the framework of multicultural identity.

Key words : Immigrant, multiculturalism, identity crisis, cultural conflict, new identity

Introduction

Bharati Mukherjee, an Indian-American immigrant author went to Iowa in 1961 to attend the Writer's Workshop and received Master's degree in Fine Arts and Ph.D. in English, from the University of Iowa. At present she is a Professor of English at the University of California at Berkeley. Bharati Mukherjee, though born in a Hindu Bengali family, rejects her Indianness. After her immigration to U.S, she refused to answer questions about her 'Indianness', although she wore a sari which symbolized her deep rooted Indianness. She believes that the expatriate is forever nostalgic and the immigrant is aggressively future-minded and this is well-depicted in her novel *Jasmine*.

Mukherjee has depicted the women protagonists from India, their immigrant experiences and the challenges they confront in the adopted homeland. Cross-cultural confrontation has received a great attention since the emergence of the modernist movement. Mukherjee in almost all her novels reveals female experience of women who are self actualizing. Quest for the definition of self and search for identity are the main features of her female characters that are seen caught in the flux of tradition and modernity. She attaches great survival value to the ability to assimilate in the adopted culture. Mukherjee's fiction reflects the temperament and mood of the present American multicultural society as experienced by immigrants in America. Immigrant experiences are made up of journeys and border crossings. Separation means of rebirth in a country marked by new culture and adjustments in a distant land.

Bharati Mukherjee's *Jasmine*, published in 1989, is primarily a novel of cultural transplantation. *Jasmine*, first introduced as the saucy heroine of a short story is later made with modification, the protagonist of a frontier novel. *Jasmine* is a revealing story of adventures of *Jasmine*, the heroine of novel, who begins her odyssey of journey from Punjab to California via Florida, New York and Iowa like a flying bird in quest of nest as a rootless traveler. Her search for identity looms a loneliness, displacement, identity and existence and her perpetual "widowhood and exile" continues till she emerges as a survivor, a fighter and adapter.

Objectives of the study

This paper is an attempt to highlight the identity crisis and cultural conflict of the women in opposition to the dominant power of the West and men with references to Mukherjee's *Jasmine* within the framework of multicultural and feminist perspectives.

Analysis

Bharati Mukherjee's novel "*Jasmine*" presents the trials undergone by the protagonist *Jasmine* in the multicultural society of America which has been bias towards

immigrant population. *Jasmine*, the female protagonist of Bharati Mukherjee's *Jasmine* is faced with the problem of the loss of culture and is endeavouring to assume a new identity in the U.S. The state of exile, the pain of separation makes *Jasmine* as immigrant personality in a search for identity in a distant land. *Jasmine*, the protagonist of the novel, explodes several transformations during her journey of life in America, from *Jyoti* to *Jasmine* to *Jane* and often experiences a sense of estrangement amounting in a fluid state of identity. *Jasmine* is one of the best examples of emergence of the new female. *Jasmine* born as *Jyoti*, is a refugee from Lahore in a small village of Hasnapur, Punjab. In *Jasmine*, the very name stands to be symbolic. *Jyoti* means light and light symbolise eternal optimism. She is a tough girl blessed with a potentially to struggle. In her childhood she gets a scar on her forehead and everybody teases her for having this blemish on her face. She shows her inner strength and says: "It is not a scar...it is my third eye" (J 5).

Bharati Mukherjee presents her women protagonists as individuals who reject the Indian traditions and customs of womanhood. *Jasmine* represents the same view. She asserts in her childhood: "I want to be a doctor and set up my own clinic in a big town" (J 51).

The first big change comes in her life after her marriage to *Prakash* who insists that that there should be no dowry, no guests and only a registered marriage. *Prakash* is a modern man and gives *Jyoti* a new name, *Jasmine*: "He wanted to break down the *Jyoti* I'd been in Hasnapur and make me a new kind of city woman" (J 77).

Prakash after observing her desire to change herself gives her name, so that she may blossom like the *Jasmine* flower and fill this world with her sweet fragrance. She is thrilled by her husband's plan of settling in America. She looks forward to living in America which she thinks is a land of opportunities. *Jasmine* considers herself *Eliza Doolittle* and *Prakash* as *Professor Higgins* who changes *Eliza* into a new female in Shaw's play *Pygmalion*. But all her dreams are shattered when *Prakash* falls a prey to the *Khalsa* Lions, the rebels demanding a separate land of *Khalistan* for Sikhs on the eve of his departure to America.

Jasmine plans to visit the supposed American Institute of Technology where *Prakash* had to secure admission and to burn herself perform *Sati*, on the campus of that institute. She desires to reshape her destiny and life on the strength of her inner potential. The character of *Jasmine* is portrayed as a rebel. She strongly protests against the idea to lead a life of widowhood in the native village. She says to her brothers to arrange a passport and a fake visa for her departure to America. She is so desperate to visit America that she is willing to undertake all risks. The phenomenon of the emergence of new woman in *Jasmine* in a broad sense can be understood in her desire to immigrate to America. With a desire to hold her own self against the blind forces of destiny, she leaves India, but her American experience begins on a dismal note. The ship captain named *Half-Face* in whose ship she

arrives to America, rapes her. This rape is a traumatic rebirth for her, as it transforms her into Kali, the avenging Hindu goddess. This transformation is momentary but visually symbolic, lasting for moments when she undertakes to murder her rapist. Wrapped in a towel, she cuts her tongue and comes upon the dozing man with her mouth pouring blood: "I wanted that moment he saw me above him as he had last seen me, naked," (J 118). Paradoxically this act of revenge frees her from her desire for death.

In America Jasmine meets Lillian Gordon and learns from her the American lifestyle so that she can survive in the New World. Lillian Gordon, a kind lady harbours her and calls her 'Jazzy'. After staying a few days with Lillian, she decides to visit New York, because she does not want to live a life devoid of thrill and excitement. She also wants to complete her mission of burning her husband's clothes in his would be college. But even after burning Prakash's clothes she decides that she can not commit suicide by performing Sati.

Quest for identity

Jasmine's refusal to commit suicide shows that she wants to live. She wants to associate herself with the soil of America and starts a new life, which she considers as a new beginning. With the help of Lillian she finds a place for herself in the family of Mr. Taylor and Wylie Hayes in Manhattan. She becomes 'caregiver' in Taylor's family and there she is treated as a family member and not as a maidservant. Jasmine, behaving in a truly American vein falls in love with Taylor. It is a case of love at first sight. Taylor gives her a new name Jase. Jyoti has travelled a long way from Jyoti she becomes Jasmine and eventually Jase. In this process her personality undergoes a change. In Taylor's house, she observes American culture not as an outsider but as an insider. She learns the American ways of life and begins to love and admire the American world and culture: "Its ease, its careless confidence and graceful self-observation" (J 171).

In Prakash's Professor's house, Mukherjee presents the contrast between tradition and modernity. Professor's wife is a representative of Indian tradition and culture, while Jasmine is a new woman of the modern world, who does not believe in the traditions and values. She leaves Professor Davendra Vadhera's house because she does not want to live in the past. Vadhera's house was more like India to Jasmine and she had been sufficiently Americanized to reject Indian ethos completely. Jasmine herself tells about her transformation as a new female: "I changed because I wanted to" (J 185).

Jasmine is new female who accepts adversities as challenges. In Iowa, she meets a lady, Mrs. Ripplemeyer, who offers her employment in the bank owned by her so Bud. Bud also falls in love with her. Bud gives her another name and she becomes Jane. In Iowa Jasmine gains a new identity and emerges as a confident individual. The transformation of Jasmine is quite fast as compared to other protagonists of Bharati Mukherjee. Jane settles down to a peaceful life in Bud's house. She assumes a new identity in Bud's

house as his wife though she does not actually marry him. But peace does not come to Jasmine even in Iowa as Bud is shot at and is confined to a wheel-chair. Jane fulfils her duties towards Bud as a wife. She changes because she wants to change and thinks of her happiness and her love for herself: "I am not choosing between men. I am caught between the promise of America and old- world dutifulness" (J 240).

Jasmine is content to live happily in Iowa as a wife, as a stepmother of an adopted son, who is a victim of Vietnam War. In the portrayal of Jasmine, Bharati Mukherjee presents a character who undergoes transformation and changes many times during the course of the entire novel. Her peaceful life is again disturbed when she receives a letter from Taylor informing her that he and his daughter Duff would be arriving to her with a surprise. Mukherjee describes Taylor's arrival as a welcome relief for Jasmine. She agrees to go with Taylor to an unknown land. She chooses Americanness rather than continue with the role of a dutiful wife to Bud. She has survived the worst in America and is now free like an American to choose her own way. Mukherjee herself has talked about the emergence of Jasmine as a new female in an interview: "The village girl Jyoti becomes Jasmine, and then turns to Jane, she is a pioneer in the true sense".

Conclusion

As a result of immigration the protagonists come across a new culture. And this attempt to absorb the other culture without losing the consciousness of being Indian gives rise to a conflict in their minds. Mukherjee's protagonists attempt to strike roots but some fail to do so because of their innate weakness and while some succeed in assimilating themselves with the new culture. The analysis of Mukherjee's novels shows that she translates her immigrant experiences into her creative writings and it is an inherent component of the writer's creative self-expression. In Jasmine the protagonist's relationship with the men in the story cannot be placed within the traditional framework of marriage system. She is not directly a part of the marriage system yet the strain in man-woman relationship can also be seen here. From the above discussion, it can be concluded that the dominant values of the world force Jasmine to conciliate the elements of her multicultural identity. But unfortunately, it is the victory of globalization which pushes her into an established identity.

References

- Mukherjee, Bharati. *Jasmine*. New Delhi : Penguin India, 1990. (All textual references are to this edition. Page nos. is given within brackets).
- Barker, C. *Cultural Studies Theory and Practice*. Sage Publications, 2003.
- Basu, Ranjita. "Novel Status", *Times of India. Sunday Review*. September 27, 1992. Print.

IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON INDIAN AGRICULTURE

Dr. Chandra Borah

Assistant Professor

Department of Economics

Sapekhati College, Assam

E-mail: chandra4msnr@gmail.com

Abstract

The global average temperature has recorded a rise with falling rates in rainfall during the 20th century around the world. Frequent occurrences of droughts, floods, cold and heat waves, and forest fires are negatively affecting the livelihood pattern of billions of people across the globe. Variations in surface temperature may impact negatively not only agriculture productivity but may have a direct impact on the income of millions of farmers and people engaged in the allied sectors. Food production in India is sensitive to climate change. World Bank has predicted that a 20C rise in average temperature in the next decade will lead to unpredictable monsoon in India. A nominal increase of 10C temperature would harm major crops like rice and wheat and this will put tremendous pressure on the food security of the nation. Food grain production in the coastal region in India is found to be more affected as compared to other parts of the country. The challenge for Indian agriculture is to minimize the effects and losses caused by climate change without compromising productivity and quality. Therefore a joint effort from all nations is needed to curb the adverse effects of climate change.

Key words : Greenhouse gas, Agriculture, Temperature, Global warming, Food security, Livelihood

Introduction

Climate change has become a serious issue not only among environmental scientists but also for every nation of the world. The global average temperature has recorded a rise with falling rates in rainfall during the 20th century around the world. During the last few decades, there has been an increase in the atmospheric temperature due to the increased level of greenhouse gases such as carbon dioxide (CO₂), methane (CH₄), Ozone (O₃), nitrous oxide (N₂O), and chlorofluorocarbons (CFCs). Among the greenhouse gases, CO₂ may have a more adverse impact on gas leading to global warming as it traps long wave radiation and emits it back to the earth's surface. The rise of surface temperature as a result of the emission of greenhouse gases is called global warming. The increased surface air temperature may harm rainfall for a long period. The world economy has been affected by extreme weather conditions due to the increased concentration of these gases and climate change. Frequent occurrences of droughts, floods, cold and heat waves, and forest fires have been negatively affecting the livelihood pattern of billions of people across the globe.

In recent times climate change is increasingly seen as a potential threat to food security and agriculture development in India. India is predominantly an agriculture-based economy. Agriculture is the primary source of livelihood for nearly 58% population of the country. Though the economic contribution of agriculture has been declining over the years, still it employs 42% of the total workforce. In addition to that India's food security is also dependent on the agriculture sector. The share of agriculture and allied sectors in gross value added (GVA) of India at current prices was estimated at 17.8% in 2020. India is one of the leading exporters of agricultural products in the world (Borah,2021). Variation in surface temperature may impact negatively not only agriculture productivity but may have a direct impact on the income of millions of farmers and people engaged in the allied sectors. Food production in India is sensitive to climate change and 49% of agricultural land remains to be irrigated. A temperature rise may have a direct impact on the Rabi crop and every 10C rise will reduce wheat production by 4 to 5 Million Tonnes. Climate change and rainfall have a direct impact on the productivity and quality of fruits, vegetables, tea, coffee, rice, and medicinal plants (Shivay and Rahal,2013).

Objectives of the Study

Following objectives have been set for the Study

1. To study the impacts of climate change on food production in the country.
2. To study the future impacts of climate change on agriculture sector.

Methodology

Exploratory research method has been used to examine the impacts of climate

change on agriculture sector. The study has been completed with secondary data collected from secondary sources such as, books, journals, reports and various web sources.

Findings and discussion

I. Climate Change and Food Production:

Climate change and the resultant occurrence of extreme events have been major concerns for the Indian agriculture sector. The surface temperature has shown a significant warming trend of 0.57 °C per hundred years (Pant and Kumar, 1997). Since a large part of the cultivable area in India is dependent on weather for water climate change can affect crop yield positively or negatively by impacting inputs such as water and increasing solar radiation which can affect plant growth. World Development Report of the World Bank (2009) has predicted a 4% and 5% decrease in GDP of Africa and India respectively. Another report by World Bank "Turn down the Heat: Climate Extremes, Regional Impacts and the Case for Resilience" (2013) predicted that a 2°C rise in average temperature in the next decade will lead to unpredictable monsoon in India. As a result of shifting rain patterns, some low-lying areas will go underwater, and some parts of the country will suffer from shortages of irrigation facilities. Some areas will even suffer the problem of a shortage of drinking water. The report also warns that by the 2040s there will be crop failure due to rising surface temperature. As India's groundwater is already at a critical level the changes in precipitation levels will further aggravate the situation. Since India's 60% crop area is rain-fed as such this area is highly vulnerable to climate change. It is estimated that by the 2050s water for agricultural production in the river basin of Indus, Ganges and Brahmaputra will reduce food adequacy for some 63 million people (World Bank, 2013).

Fluctuations in weather conditions during cropping seasons will harm food production. Cultivated areas are subject to a broader range of influences, including changes in commodity prices, costs of inputs, and availability of irrigation water (Mall et al., 2006). Climate may have some indirect influences on harvesting areas. Lower rainfall can reduce irrigation water supplies, leading to a fall in areas under irrigated crops (Kumar et al. 2004). Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) report warns that a rise in global temperature and increasing food demand would pose a larger risk to food security globally and regionally. The report has predicted that a nominal increase of 1°C temperature would harm major crops like rice and wheat and this will put tremendous pressure on the food security of the nation. In post-2030, the overall food production will fall, but certain regions would experience a small rise in food production. Studies conducted by Indian Council Indian Agricultural Research Institute (IARI) indicate a greater expected loss in Rabi crop. In addition to that, climate change will harm other

allied sectors including the dairy sector.

Green Revolution has transformed India from a food-insecure country to a self-sufficient nation. Food grain production has increased from mere 50 million tonnes in 1950-51 to 305.43 million tonnes in 2020-21. However, a fluctuating trend has been noticed during this period. During 2002-03 India's agriculture sector suffered a steep decline in food grain production by 18% from 212.02 million tonnes in 2001-2002 to 174.19 million tonnes in 2002-03 due to monsoon failure. During several years in the seventies and eighties, food grain production experienced negative growth. In the past few decades also the production of some major crops has either remained static or declined in some regions in the country. Trends of a decline or stagnation in the yield of rice and wheat production in the Indo-Gangetic plain and North-Western India have raised serious concerns about the food supply in the regions (Pathak et al., 2003). These variations in productivity trends need to be eliminated. However, the vulnerability of food production due to climate change depends not only on the affected plant and area but also on a socio-economic system of production to a large extent to cope with changes in yields as well as the frequency and magnitude of drought and flood. Food grain production in the coastal region in India is found to be affected more as compared to other parts of the country. Small losses in food grain production are reported from Punjab, Haryana, and UP. However, some other parts of the country, i.e., Andhra Pradesh, West Bengal, and Orissa are predicted to be benefited from this temperature rise.

II. Projected Impacts

In recent times no country in the world can avoid the effects of climate change. However, the estimation of the effect of climate change on crop production is difficult due to different cropping patterns and technology adopted by Indian farmers. In a report in 2018, The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) has warned that the world is headed for painful problems sooner than expected. In the past decade, the world has experienced record-breaking storms, forest fires, droughts, heatwaves, and floods around the world with just 1°C of global warming. The IPCC has also reported that the world will face 2.7°F in the next 11 to 20 years if there is no cut in CO₂ emissions. If such cuts of CO₂ are executed immediately 2.7°F of global warming cannot be avoided in the future. Projections for India reveal that climate change may increase the average temperature by 2-4°C by 2050 and lead to a fall in rainy days by more than 15 days in Western and Central India and by 5-10 days increase in foothills of the Himalayas and North-East India. India's agriculture sector is heavily dependent on the monsoon for food grain production a decline in rainfall could harm the productivity level to a great extent. Estimates show that a rise of 2-3.5°C temperature would cause a 9-25% loss in net revenue.

Indian Council of Agricultural Research (ICAR) predicted that an increase in surface temperature by 20C will reduce potential grain yields. Northern parts of India will be less affected by this change in climatic condition as compared to other parts of India.

ICAR has also predicted a boundary change in areas suitable for growing certain crops due to climate change.

Due to the absence of a proper mechanism for rainfall variability in rain-fed crops is likely to be affected more as compared to irrigated crops.

In India, the yield is highly influenced by the baseline climate. A decline of 1.5 to 5.8% in wheat production is predicted in the subtropical region while the tropical region may experience a higher reduction in yield. However, the warmer regions may expect a higher yield.

In the case of rice production, ICAR has predicted a negative growth. A rise in overall temperature may reduce rice production in the country.

The Eastern part of the country is predicted to be hit hard by climate change. Increased temperature may lead to lower food grain production in this region. Some crops may be benefited from the rise in CO2 levels but this increase in production will be nullified by rising temperature.

Conclusion

Climate change and agriculture cannot be separated from each other and both are affecting and influencing each other. Climatic variation may be detrimental to the food security of the mass people of the country. The impacts of climate change on the agriculture sector and the livelihood of millions of farmers are unavoidable as our economy is dependent on agriculture. The challenge for Indian agriculture is to minimize the effects and losses caused by climate change without compromising productivity and quality. Climate change is the resultant effects of greenhouse gases and human-induced aerosols. Therefore, all the countries across the globe should take some determined steps to curb the level of greenhouse gases. Industrialization and development should not be at the cost of climate change and the risk of the lives and livelihood of millions of people. Awareness programs should also be organized to minimize the pumping of greenhouse gases into the atmosphere. Farmers should be provided information regarding projected impacts of climate change in the future to minimize the risk in the agriculture sector.

References

Borah, C. "Indian Agriculture: Status, Issues, and Challenges". *Research Journey*, May 2021, pp-104-105, Print

Kumar, K.K., Kumar, K.R., Ashrit, R.G., Deshpande, N.R. & Hansen, J.W. "Climate

Impacts on Indian Agriculture". *International Journal of Climatology*. 2004, 24 (11), 15 July 2021 <https://rmets.onlinelibrary.wiley.com/journal/10970088>

Mall, R.K., Singh, R., Gupta, A., Srinivasan, G. & Rathore, L.S. "Impact of Climate Change on Indian Agriculture: A Review". *Springer*, 2006, 16 July 2021, <https://www.springer.com/in>

Pant, G.B. and Rupkumar, K. *The Climate of South Asia*. John Wiley & Sons Ltd., West Sussex, UK, 1997, pp-320, Print

Pathak, H. "Trends of Climatic Potential and On-Farm yields of Rice and Wheat in the Indo- Gangetic Plains". *Field Crop Research* 80, 2003, pp-223-224, Print

Shivay, Y., and Rahal, A. "Climate Change-Impact on Agriculture and Adaptive Mitigative Measures". *Kurukshetra*, September, 2013, Print

World Bank. "Warming Climate in India to Pose Significant Risk to Agriculture". Press Release, 2013, Print

World Bank. "World Development Report". 2009, <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2021>

A STUDY ON LEVEL OF EDUCATIONAL ASPIRATION AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS

Debojit Borah

Assistant Professor, Department of Education

G. K. B. College, Tamulichiga

E-mail : borahdebojit5@gmail.com

Abstract

Educational Aspirations are strong desire to reach something high or great. Young children's aspirations guide what students learn in school, how they prepare for adult life, and what they eventually do. The present study has attempted to explore educational aspirations of high school students. The objective of the study is to compare the level of educational aspirations of high school students with respect to their gender and type of schools. A representative sample of 100 students belonging to IX and X classes was randomly selected from provincialised and private high schools located in Simoluguri Mouza under Teok Revenue Circle of Jorhat district of Assam. Tool used for collecting the data was the Educational Aspiration Scale developed by Dr. V P Sharma and Dr. Anuradha Gupta (1980). The findings of the studies are female students have high educational aspiration than male students and private schools students have high educational aspiration than provincialised schools students.

Key words: Educational aspiration, type of schools, gender.

Introduction

Aspiration means the goal the individual sets for himself in a task which has intense personal significance for him or in which he is ego-involved. According to Elizabeth

& Hurlock (1973).¹ There are three important aspects of aspirations- (i) What he wants to do; (ii) How will he expects to do; (iii) How important the performance is to him. Aspirations are thus ego-involved, success leads to increased self-esteem, while failure brings embarrassment, remorse, inadequacy and inferiority. The choices that individuals make shape the course of their lives; determining whether potentialities are cultivated or remain untapped. (Bandura, Barbaranelli, Caprara and Pastorelli, 2001)².

Educational aspiration is an essential variable in expecting one's achievement in future. Aspiration in other word is a strong desire for success and development and some goals to achieve in particular educational areas. There are different theoretical perspectives on the explanation of educational aspiration and its consequence for the future behavior. The Dominant Model is the sociological theory of status attainment, which stresses aspiration as a cognitive state that motivates or drives adolescents to strive for academic success (Khoo and Ainsley, 2005). The model recognizes that both personal dimension (e.g. the impact of others or students perception of their own personal attributes) and social dimension (e.g. quality of schooling or parental social class) are important transferring factors.

The term "Level of educational aspirations," as used in this study, refers to the desires individuals have to attain some future state for themselves. An aspiration is a strong desire for high achievement and it is influenced by family background, and the ways in which family interacts, communicates, and behaves. Cooper, Arkelin and Tiebert (1994) defined aspirations as hopes and ambitions that influenced by intrapersonal and interpersonal factors. The level of aspiration is an individual's expectations or ambition. It refers to the estimate of one's future performance in a given task. According to Boyd (1952) "Level of aspiration means an individual's ambition in a dynamic situation that is it is an individual's goals or expectation in regard to the goodness of his own future performance for a given task".

Objectives of the Study

To compare the level of educational aspirations of high school students with respect to their gender and type of schools.

Hypothesis

H1) there is no significant difference in the level of educational aspiration of high school students with respect to their Gender (male/Female).

H2) there is no significant difference in the level of educational aspiration of high school students with respect to their Types of the school (Provincialised/ Private)

Variables Used

In the present study, gender (male and female), type of school (Provincialised and private), were treated as independent variables whereas educational aspiration was treated as dependent variable.

Methodology

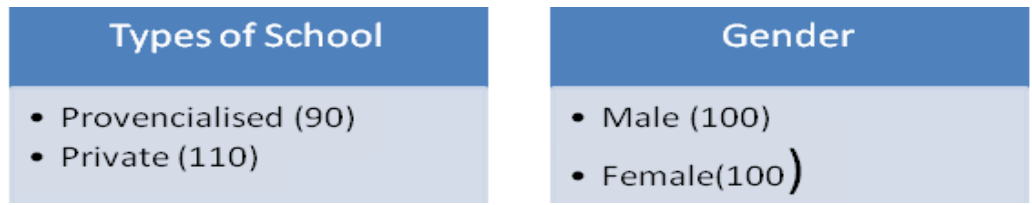
Method

In the present study, descriptive survey method was used to investigate educational aspiration among school students in relation to gender and type of school.

Sample

In the present study, random sampling technique was used to select the sample of 200 school students of IX and X classes studying in government and private schools affiliated to Board of Secondary Education (SEBA) in Simoluguri Mouza under Teok Revenue Circle of Jorhat district of Assam.

Figure 1: Details of the sample

Tool used

The investigator used the Educational Aspiration Scale by Dr. V P Sharma and Dr. Anuradha Gupta (1980) for collecting the data. The scale has been developed on the rational that (i) past experiences (Pe.) in terms of marks obtained estimate or goal set, success or failure experienced, (ii) amount of efforts (Ae.) made in the examination, (iii) ability and capacity (Ac) to study for the examination have a direct bearing upon setting a future goal. There is no right or wrong answer. The subject has to compare between a pair of statement given in each of the items and weight one of this two by putting a cross-mark against it. The responses would be scored as 1 or as 0. The maximum score is 45 whereas the minimum is 0. Reliability Coefficient by test retest method and internal consistency by odd-even technique using S-B formula were found to 0.98 and 0.596 respectively. The validity of the scale determined against scholastic achievement is 0.692 and predictive validity established with EAS, form V is 0.596. These values are significant at 0.01 level.

Statistical Techniques Used

Means, S.Ds and t-test were employed to compare educational aspiration among the high school students in relation to gender and type of school.

Discussion

The objective of the study was to compare educational aspiration among school students with respect to gender and type of school. To achieve the objective of the

study, the data were subjected to t-values for the mean scores of educational aspiration with respect to gender and type of school .

Table 1
t-value for Educational Aspiration with respect to Gender of the students

Variables	Groups	N	Means	SD	't'
Gender	Male	100	59.14	13.01	4.34 (0.01)
	Female	100	66.20	9.67	

Table -1 revealed that the t-value (4.34) for the mean scores of educational aspiration among male and female students is found to be significant at 0.01 level. Hence, the null hypothesis, 'There is no significant difference in the educational aspiration of male and female school students' can't be detained. In the context of mean scores, female students are found having greater mean scores (66.20) than male students. It means that female students are belonging to high educational aspiration than their counterparts.

Table 2
t-value for Educational Aspiration with respect to types of schools

Variables	Groups	N	Means	SD	't'
Types of School	Provincialised	90	64.06	10.78	2.45 (0.05)
	Private	110	65.70	12.56	

Table - 2 also revealed that the t-value (2.45) for the mean scores of educational aspiration among government and private school students is found to be significant at 0.05 level. So, the null hypothesis, 'There is no significant difference in the educational aspiration of school students studying in government and private schools' can't be detained. In the context of mean scores, students studying in private schools are found having greater mean scores (65.70) of educational aspiration as compared to those students who are studying in government schools. Thus it can be concluded that private schools students are high educational aspiration than their counterparts.

Findings of the study

- Female students have high educational aspiration than male students.
- Private schools students have high educational aspiration than provincialised schools students.

Conclusion

From the study it is found that female students and private school students are belonging to high educational aspiration than their counterparts. All children differ mentally, emotionally and physically. Some of them are backward in studies, while some of them are very brilliant. The mean scores of educational aspiration of private school students are greater than provincialised school students. The school environment is an important factor which helps in shaping the aspiration of the students. A teacher can create a simulative environment in the school and classroom so that the children can develop their aspiration. The role of the teacher enables the child to encourage, support and co-operate in directing and controlling his development of career. The Government has also a vital responsibility in looking after the existing conditions of the schools and giving grant for making the school infrastructure sound and attractive which can motivate the students.. School should organize activities like seminars, workshops and lectures from guest speakers on the competitive world, career opportunities for the students to increase the level of educational aspiration of the students.

References

- Abiola, J. (2014), "Impact of Educational Aspirations on Vocational Choices of the Female Secondary School Students in Ondo West Local Government Area of the Ondo State, Nigeria", *European Scientific Journal*, Vol.1, pp. 224-233.
- Bandura A, Barbaranelli C., Caprara G, &Pastorelli C: "Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories" *Child Development*, 72, 187-207, 2001.
- Bora, B.P. (2016). Educational and Occupational aspiration in relation to school environment of the secondary school students of the Kamrup area of Assam - A study. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(1), 141-161.
- Elizabeth B, Hurlock, *Adolescent Development*. London: 4th Edition, McGraw Hill, Kogakusha Ltd., Chapter IX. Pp. 184, 1973
- George, J. (2014), "Educational Aspiration of Higher Secondary School Students: A Comparative Study Based on Certain Demographic Variables", *The International Journal of Humanities & Social Studies*, Vol. 2, No. 1, pp.78-81.
- Goel, S.P. (2004), "Effect of Gender, Home and Environment on Educational Aspirations", *Journal of Community Guidance and Research*, Vol.21, No. 1, pp. 77- 81.
- Rajesh, V.R. and Chandrasekaran, V. (2014), "Educational Aspirations of High School Students", *Indian Journal of Applied Research*, Vol.4, No. 12, pp. 4-6.
- Sharma, V.P. and Gupta, A. (1980), "Educational Aspiration Scale (EAS)", National Psychological Corporation, Agra.

ACADEMIA

ISSN : 2349-3445

Vol.VI, Issue-1 :: July-2021

Page : 96- 111

DISCOVERING THE RESEARCH TRENDS IN SIGN LANGUAGE RECOGNITION USING GESTURE: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Dhruba Jyoti Borgohain

PhD Research Scholar (UGC -NET JRF),

Department of Library and Information Science, Mizoram University, Aizawl

E-mail: dhrubadlismzugu@gmail.com,

Abstract

The paper put forward the bibliometric analysis of Sign Language Recognition (SL) growing field from 1993 to early 2020. The study carried out the analysis and discussion on the publications achieved from the highly indexed Scopus database for various types of publication and its growth, prominent keywords, contribution of the authors, subject area, funding agencies etc., using a statistical analysis approach. Results of the systematic study also demonstrated in the form of a network diagram, growth char, word cloud, geographical locations with Biblioshiny and VO Sviewer open-source tool. Throughout the globe, India, China and the United States exhibit an enhancement in cognizance and involvement in publications since 2017, specifically with artificial intelligence, machine learning, and deep learning techniques. This study's results provide a precise idea about the volume of work done in various countries and yearly advancements in the research. This bibliometric analysis signifies an increased involvement of researchers in the communication of the deaf and dumb community and finding a technical solution through research.

Key words : Bibliometric analysis, Sign Language, Indian Sign Language, Gesture recognition, Scopus

Introduction

Sign language can be a combination of gestures, movements, postures, and facial expressions corresponding to letters and words in natural languages. Sign languages are having their dictionary, along with their syntax and grammar. Sign language is the only way of interaction for deaf and hard hearing people to communicate among themselves and also with the regular hearing community. A collection of gestures can perform communication through sign language. Gesture recognition plays a vital role in sign language recognition. The gestures are also the combination of the hand, face and actions of other body parts to express thoughts. It has a limited but broad set of vocabulary and grammar similar to spoken languages in one or more ways. Sign language can only be performed by visual actions, expressions and understood by seeing those actions and expressions. Sign language recognition required some preprocessing on the images of sign language. Gesture recognition is the initial phase in sign language recognition [1]. The feature extraction technique is used to acquire features from the images captured by the camera or any other capturing device. In the literature, rotation, scaling, background removal, illumination etc., operations were considered for the feature extraction [2].

Gestures that are being used consciously and unconsciously in almost all communication. Perspectives between human beings form the base of the language used by deaf and hard of hearing people termed as sign Language. The stated approach is a natural means by which deaf and hard of hearing dumb people express their feelings. Studies based on gestures and languages specify that vocal languages and gestures both are two different representations of a single system if the human mind is considered. Gesture-based communication is the key strategy between the hard of hearing and unable to speak individuals. Phonetic analysis on ISL (Indian sign language) started around the year 1978. It was observed that ISL is a full-fledged regular language for the deaf and the dumb people in India, having its specific phonology, morphology, grammar and syntax. The assessment on ISL linguistics and phonological studies gets congested because of the absence of phonetically explained and all around archived ISL. Deep Learning-based classification is one of the popular technique used in sign language translation [3].

Review of literature

The authors contributed to the design of a mobile device-based sign language translation system using depth-only images [3]. The authors developed a dataset consisting of 1,394-word samples and translated it to 26,486 frames in the study. Authors [4] conducted their research to identify pros and cons in the use of CNN for HGR (Hand Gesture Segmentation and Recognition); for this purpose, authors applied deep learning-based convolutional neural networks (CNNs) for robust modelling of static signs in the context of sign language recognition. In the research [5], the authors proposed

the conversion of Arabic words into voice. Additionally, authors made use of different machine learning algorithms like K-mean, K-Medoid algorithms and ANN to achieve the highest accuracy, data acquisition, preprocessing, segmentation. In the research [6], the authors developed a D-talk system, which helps people who cannot talk and hear. In the experimentation [7], the authors applied ORB (Oriented FAST and Rotated BRIEF) technique for feature extraction against different preprocessing methods such as histogram of gradients, LBP (Local Binary Pattern) and PCA (Principal Component Analysis) on a similar dataset. [8] The researchers aimed to build a reliable communication interpretation program by interpreting ISL (Indian sign language) and changing it to a readable output. The task is accomplished with a combination of image processing and machine learning. Above and beyond the researchers [8] undertaken their research to achieve the objective by integrating the perception of semantic segmentation into a classification problem and make use of the deep neural models to succeed in improved results. Authors used UNET architecture to obtain the semantically segmented mask of the input, which is then given to a VGG16 model for classification. According to [9], image classification and machine learning can support computer recognizing sign language with the help of CNN technique.

In the research [10], the authors demonstrated a user-friendly approach towards Bangla sign language to text conversion through the customized region of interest (ROI). In the research of [11] convolutional neural network (CNN) was used on 24 hand gestures of American sign language to boost communication ease. In addition to that, the author claims, CNN has an accuracy of 99.7% by validating the results.

The authors [12] have created a dataset of frames extracted from Irish Sign Language (ISL) videos for sign language recognition. The dataset was collected by recording human actions, also executing ISL hand shapes and movements. [14] The author's proposed work was based on the plan and execution of an android application that can be used anywhere and anytime and converts the American Sign Language to text. The study [15] proposed recognizing Arabic alphabets for sign language based on clustering approaches using the K-mean algorithm.

The authors [13] developed a new segmentation algorithm using features from the discrete wavelet transform (DWT) and local binary pattern (LBP) to resolve the many complex problems, which are approaches with Indian sign language (ISL) videos. Apart from this, the authors authenticate the proposed feature extraction model with state of the art features such as HOG (Histogram of Oriented Gradients), SIFT (Scale Invariant Feature Transform) and SURF (Speeded Up Robust Features) for each sign video.

This paper presents a sign language converter system using a hand gesture recognition feature to identify the gestures in Indian sign language and convert them to a natural language [14]. The offered system uses Hue, Saturation, Intensity (HSV) color model for hand tracking and segmentation. [15] Researchers focused their work to

facilitate the AI-based technique to read, write and learn English by recognizing the isolated and continuous English alphabet's hand gestures. [16] Authors introduce a vision-based method to identify facial gestures (lip movement, eyebrow pattern etc.) for communication for another way abled persons from the less explored area. To improve their effectiveness and include it in any sign language or vision-based gesture recognition actions for precise decision-making, the proposed work discovered methods to classify facial gestures. The researchers [17] proposed a methodology for visual Indian sign language recognition using image processing, computer vision, and neural network practices to identify the hand's features in images engaged from a video through a web camera. This methodology will convert video of daily frequently used complete sentences gesture into text and then convert it into audio. [21] Researchers established the computer-vision based hand gesture recognition technique by applying the background subtraction method to display targeted gesture motion images. The authors [18] discover the algorithm, which is simple and independent of user characteristics; further, it does not need any data training like in HMM or neural network. The developed approach has been tested on 360 images, and it gives an approximate recognition rate of 94%. According to [19] authors, the steps used in implementing sign language recognition is first segmentation, then applying fingertip finding algorithm followed by PCA Recognition.

The bibliometric analysis techniques are very advantageous to the researchers to gain the selected research area's insights. [20] Many research scholars have undertaken a bibliometric analysis to evaluate the picked research domain's impact and review different scholars, countries, and affiliations and insight into worldwide research.

This paper carried out a bibliometric analysis of "Sign Language Recognition". This is the first bibliometric analysis paper proposed in the selected domain as per the authors' best knowledge.

Objectives of the study

The study aims to (i) Examine the chronological growth of the literatures published in the field, language of publications and document forms (b) Analyze the keywords on the basis of their occurrence (c) Find the prolific author, subject area, affiliation, prolific journal (d) Analyze the geographical distribution of publications (e) Examine the citation pattern per year.

Methodology

1.1 PRIMARY DATA COLLECTION:

In the methodology, the first step is the identification of essential keywords associated with the selected domain. Verification of chosen keywords from experts and finalize the list of specific keywords to design the search query. Relevant scholarly articles are extracted

with the help of executing search queries on the Scopus database. Systematic bibliometric analysis was conducted on extracted scholarly articles. This bibliometric analysis is represented in the form of statistical value tables, analysis graphs and network diagrams.

1.2 SIGNIFICANT KEYWORDS

Table I : Significant Keywords

Domain Keywords	Sign language, Indian sign language
Methodology Keywords	Static recognition, dynamic recognition, image processing, pattern recognition, feature extraction, segmentation
Technique Keywords	Neural network, machine learning, deep learning
Search Query	((("sign language" or "Indian sign language") or ("static recognition" or "dynamic recognition") and ("neural network" or "machine learning" or "deep learning") and ("image processing" or "pattern recognition" or "feature extraction" or "segmentation"))

1.3 Initial search results

The Scopus database is the base of this bibliometric analysis. With the help of selected keywords, a preliminary investigation is led in all 472 publications, which is then limited to five languages worldwide. In the retrieved 472 articles, 461 articles are in English, five articles are in Chinese, three articles are in Turkish, two articles are in Japanese, and 1 article is in Spanish publication (table II).

Table II: Language wise Distribution of Research Output

Sr. No.	Publication Language	No. of Publications
1	English	461
2	Chinese	5
3	Turkish	3
4	Japanese	2
5	Spanish	1
Total:		472

Source: <http://www.scopus.com> (accessed on 12th December 2020)

In the retrieved articles, different six types of publications are found. With reference to table 3 58.47% conference paper, 29.66% article, 9.32% conference review, 1.69% book chapter, 0.63% review papers, 0.21% editorial. Among all of the distributions given in table III, the highest number of publications present under the conference category, followed by the article. Significantly fewer publications under the editorial category.

Table III: Source Type wise Distribution of Research Output

Year of Publication	Count	Year of Publication	Count
2021	7	2006	4
2020	70	2005	2
2019	101	2004	8
2018	60	2003	3
2017	41	2002	5
2016	27	2001	2
2015	23	2000	4
2014	19	1999	3
2013	14	1998	2
2012	16	1997	3
2011	14	1996	5
2010	7	1995	3
2009	7	1994	1
2008	7	1993	4
2007	10		
Total:			472

Source: <http://www.scopus.com> (accessed on 12th December 2020)

1. Bibliometric analysis

1.1 Statistical techniques

1.1.1 Keyword statistics

The researcher always wants to search relevant articles with the help of keywords. From considered publications in "Sign Language Recognition," the first ten keywords are selected and listed in table V. It is observed that the neural network approach is primarily used in the research of "Sign Language Recognition" even machine learning and deep learning are the future research areas. In figure 1,the word cloud is another way of representation to display relevant keywords. The word cloud is designed using Biblioshinyopen-source tool.

Table V: Top 10 Keywords

Keywords	No of Publications
Neural Networks	199
Sign Language Recognition	159
Sign Language	158
Gesture Recognition	124
Feature Extraction	122
Pattern Recognition	113
Image Processing	99
Learning Systems	89
Audition	84
Deep Learning	81

Source: <http://www.scopus.com> (accessed on 12th December 2020)

Fig1: Top 10 frequency of keywords from extracted

1.1.2 Subject area

Figure 2 shows the distribution of extracted publications by subject area. "Sign Language Recognition" is mostly leading toward automatic recognition; thus, most of the publications are discovered in engineering and computer science. Statistics show that 41.8% are from the computer science area and 22.4% from Engineering.

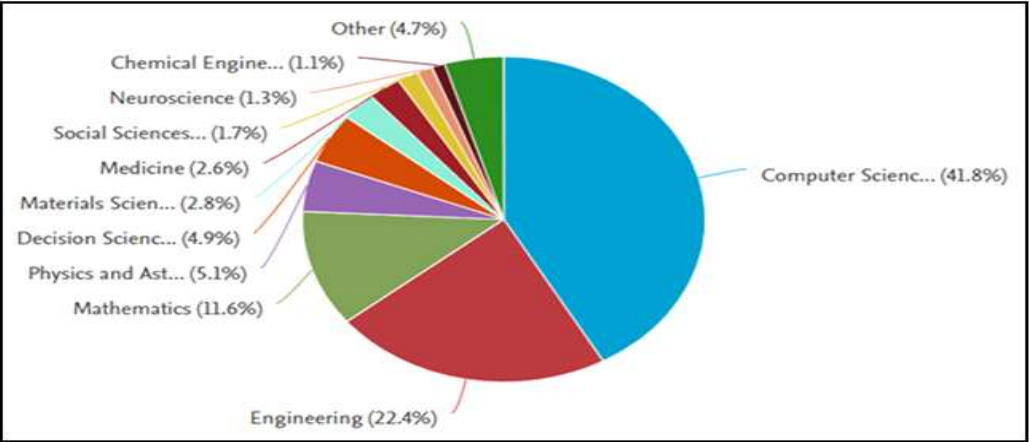

Fig 2: Extracted Publications by Subject Area

Source: <http://www.scopus.com> (accessed on 12th December 2020)

4.1.3 Affiliation statistics

Figure 3 specifies the top ten universities or organization affiliations contributing to "Sign Language Recognition" for deaf and dumb people. Considerable research is going on in the Asian region, particularly on Indian Sign Language. Top Indian universities contributing significantly to Indian sign language recognition are shown in Figure 5.

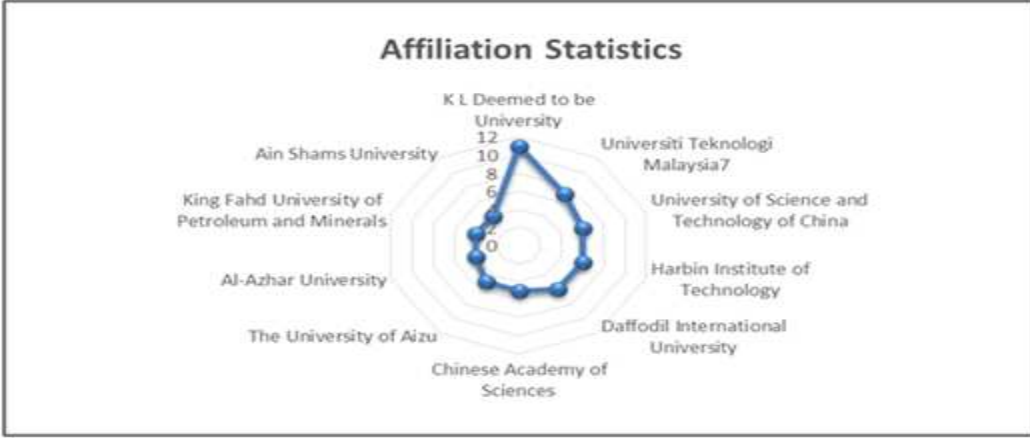

Fig 3: Extracted publications by affiliation

Source: <http://www.scopus.com> (accessed on 12th December 2020)

4.1.4 Most prolific author's statistics

Figure 4 helps to understand the contribution of authors and their influence in the area of "Sign Language Recognition". It indicates the top ten authors contributing to this area. Kishore, P.V.V. has published a maximum number, i.e. ten papers under a selected domain.

Fig4: Contribution of authors in extracted publications

Source: <http://www.scopus.com> (accessed on 12th December 2020)

4.1.5 Source statistics

Figure 5 statistics for publication per year by a source show that the maximum number of publications are from Lecture Notes in Computer Science (LNCS) followed by advances in intelligent systems and computing. On the other hand, minimum publications are available in Expert systems with applications source.

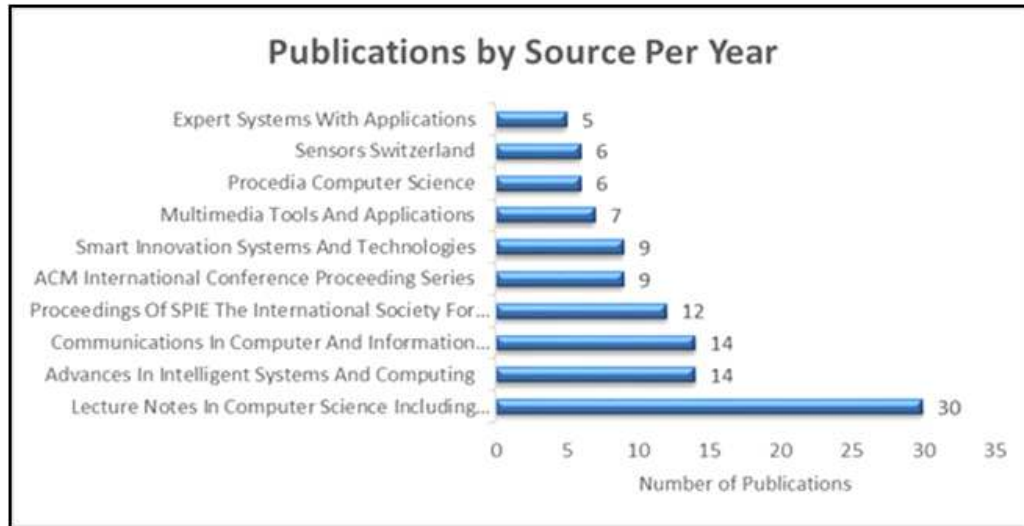

Fig5: Publication per year by source

4.2 Analytical techniques

4.2.1 Keyword analysis

Figure 6 shows a network of authors and author's keywords co-appearing in the extracted paper. While generating the network diagram minimum number of occurrence of author keywords considered is five. The initial layout is depicting 99 nodes and 62 edges. It has been observed that 'Sign Language Recognition', 'Image Processing' and 'Convolutional Neural Network' are the primary author keywords that are used extensively in the selected area. Also, it illustrates the application of Sign Language Recognition algorithms in the area of Hand Gesture Recognition, Pattern Recognition, Computer Vision, Artificial Neural Network and Machine Learning.

The research transition takes place from pattern recognition, Feature extraction to Convolutional neural network and now in the machine learning and deep learning approach. The Growth of the author's keyword over the years, as appearing in Figure 7. It shows aggravation in the use of keyword from pattern recognition to deep learning. The graph is drawn with the help of the Biblioshiny open-source tool.

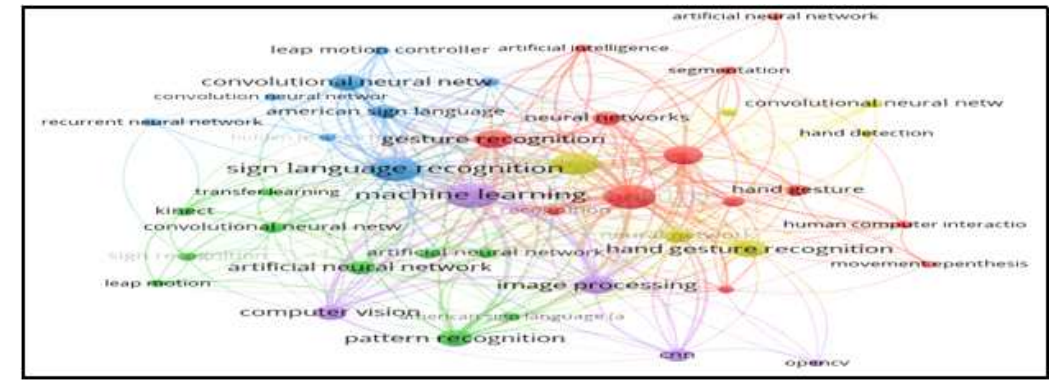

Fig 9: Network Visualization of Co-occurrence of Author Keywords in Extracted Publications

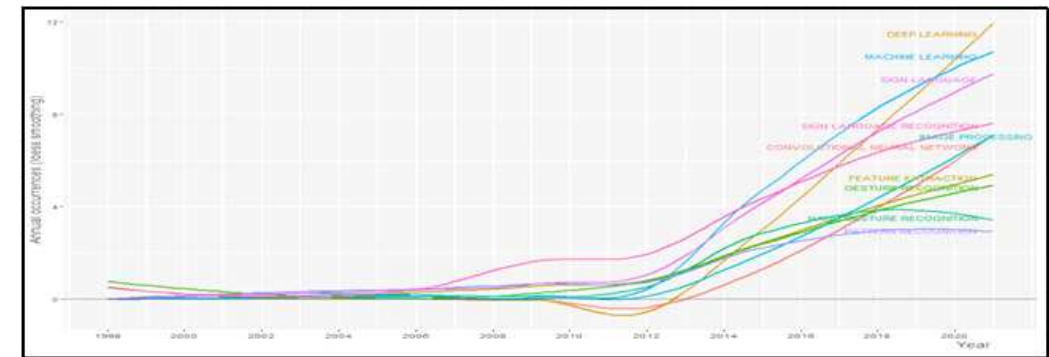

Fig7: Growth of Author's Keyword over the Years

4.2.2 Geographical region analysis

Table VI provides the first ten countries having publications in the area of "Sign Language Recognition". Without a doubt, India leads with nearly 101 publications, followed by China with 45 and the United States (US) with 38 publications.

Table VI: Publications by Top 10 Countries

Country	No of Publications
India	101
China	45
United States	38
Malaysia	22
Japan	21

Bangladesh	19
Brazil	16
Indonesia	15
Turkey	14
Egypt	13

4.2.3 Citation analysis

Table VII shows yearly citations obtained through publications extracted in the area of "Sign Language Recognition". The total citation count of publications is 4121 to date. The list of the first ten papers and citations received to them until the date of the data extracted for this research is in Table 8.

Table VII: Summary of Citations from Extracted Publications

Year	<2016	2016	2017	2018	2019	2020	Subtotal	>2020	Total
Citations	1200	320	324	436	801	964	2845	76	4121

Table VIII: Top ten cited publications

Sr. No.	Articles	Year	<2016	2016	2017	2018	2019	2020	>2020	Total
1	Extraction of 2D motion trajectories and its application to ...	2002	185	19	15	17	16	9	0	261
2	Max-pooling convolutional neural networks for vision-based h...	2011	24	19	32	41	64	59	5	244

3	A Survey of Applications and Human Motion Recognition with M...	2015	2	15	27	23	34	31	1	133
4	A dynamic gesture recognition system for the Korean Sign Lan...	1996	81	8	1	10	6	4	0	110
5	American Sign Language word recognition with a sensory glove...	2011	42	16	7	12	15	14	2	108
6	Arabic sign language recognition using the leap motion contr...	2014	7	13	13	16	14	16	1	80
7	A review of hand gesture and sign language recognition techn...	2019				1	27	46	3	77
8	Isolated ASL Sign	1995	63	6	2		3	2		76
9	American sign language (ASL) recognition based on Hough tran...	2007	42	10	2	3	8	8	1	74
10	Recognising hand gesture using motion trajectories	1999	72	1						73

2. Discussion

The world is looking for inserting technology to help disabled people. Deaf and dumb is a significant community of them. The research work on Sign Language is going on worldwide, and it is continuously growing. This research work gives comprehensive analytics about keywords, publications, geo locations and technologies used. It will provide a guiding path for innovative and creative ideas for sign language recognition, specifically Indian Sign Language, to bring change through technological improvement in the life of disabled people.

As per the bibliometric analysis, the bottom level keywords in table V for "Sign Language Recognition" research are machine learning, deep learning, image processing, pattern recognition, and feature extraction. The observation says that the appearance of these keywords will increase in the upcoming years. The study implies a significant research gap, consequently providing critical space to analysts worldwide to concentrate research in machine learning, deep learning, image processing, pattern recognition and feature extraction. These domains have a more prominent scope and therefore need to be investigated.

Research on Indian Sign Language is going on in the Asian region, particularly in India, Pakistan and Bangladesh. Top institutions and universities of these countries contributing to the research of recognition and application of Indian Sign Language. In the existing literature, only three review papers out of 472 are found in the area of "Sign Language Recognition". Indian researchers can explore this area as the increasing demand for research for disabled communities, which has been unnoticed in the past.

No single standardized Sign Language worldwide, As Sign languages are developed in different countries in different periods. Also, government awareness is at different levels. 7.

Conclusion

According to the bibliometric analysis conducted on Sign Language Recognition (SL) growing field from 1993 to early 2021, it reveals the increase in the accuracy of sign language recognition with the help of recent techniques such as artificial intelligence, machine learning and deep learning.

The publications in this field are available in English, Chinese, Turkish, Japanese, Spanish languages, and the leading are in the English language. Considerable research is going on in the Asian region, particularly on Indian Sign Language. Top Indian universities are contributing significantly to Indian sign language recognition research. The National Natural Science Foundation of China agency actively supporting funding for research and publications in the selected area.

In the existing literature on Sign Language Recognition, the research focuses

mainly on hand symbols gestures. Apart from hand gestures, facial expressions and other body part actions can be considered to articulate an idea. Forthcoming researchers can emphasize their work to design the generalized framework by making use of the above-listed parameters. The utilization of research and recent technology will definitely help deaf and dumb people to survive in society.

References

- M. Oliveira, H. Chatbri, S. Little, N. E. O'Connor, and A. Sutherland. (2018). A comparison between end-to-end approaches and feature extraction based approaches for Sign Language recognition. *Int. Conf. Image Vis. Comput. New Zeal.*, 2017,1-6.
- D. K. Ghosh and S. Ari. (2011). A static hand gesture recognition algorithm using k-mean based radial basis function neural network. *ICICS 2011 - 8th Int. Conf. Information, Commun. Signal Process.*, 1.
- H. J. Park, J. S. Lee, and J. G. Ko. (2020). Achieving Real-Time Sign Language Translation Using a Smartphone's True Depth Images. *2020 Int. Conf. Commun. Syst. NETworkS, COMSNETS 2020*, 622-625.
- A. A. Barbhuiya, R. K. Karsh, and R. Jain. (2021). CNN based feature extraction and classification for sign language. *Multimed. Tools Appl.*, 80(2),3051-3069.
- S. K. Ali, A. Al-Sherbaz, and Z. M. Aydam. (2020). Convert Gestures of Arabic Words into Voice. *J. Phys. Conf. Ser.*,1591(1).
- B. M. Saleh, R. I. Al-Beshr, and M. U. Tariq. (2020). D-talk: Sign language recognition system for people with disability using machine learning and image processing. *Int. J. Adv. Trends Comput. Sci. Eng.*,9(4), 4374-4382.
- A. Sharma, A. Mittal, S. Singh, and V. Awatramani. (2020). Hand Gesture Recognition using Image Processing and Feature Extraction Techniques. *Procedia Comput. Sci.*,173(2019),181-190.
- H. P. Jyoti Dutta, D. Sarma, M. K. Bhuyan, and R. H. Laskar. (2020). Semantic segmentation based hand gesture recognition using deep neural networks. *26th Natl. Conf. Commun. NCC 2020*,1-6.
- A. Dasl, S. Gawde, K. Suratwala, and D. Kalbande. (2018). Sign Language Recognition Using Deep Learning on Custom Processed Static Gesture Images. *2018 Int. Conf. Smart City Emerg. Technol. ICSCET 2018*.
- S. A. Khan, A. D. Joy, S. M. Asaduzzaman, and M. Hossain. (2019). An Efficient Sign Language Translator Device Using Convolutional Neural Network and

Customized ROI Segmentation.2019 2nd Int. Conf. Commun. Eng. Technol. ICCET 2019,143-147.

R. Ahuja, D. Jain, D. Sachdeva, A. Garg, and C. Rajput. (2019). Convolutional neural network based American sign language static hand gesture recognition. *Int. J. Ambient Comput. Intell.*,10(3),60-73.

M. Oliveira, H. Chatbri, N. Yarlapati, N. E. O'Connor, and A. Sutherland. (2019). Hand orientation redundancy filter applied to hand-shapes dataset. *ACM Int. Conf. Proceeding Ser.*

S. Ravi, S. Maloji, V. V. K. Polurie, and K. K. Eepuri. (2018). Sign language recognition with multi feature fusion and ANN classifier. *Turkish J. Electr. Eng. Comput. Sci.*,26(6), 2871- 2885.

P. Loke, J. Paranjpe, S. Bhabal, and K. Kanere. (2017). Indian sign language converter system using an android app. *Proc. Int. Conf. Electron. Commun. Aerosp. Technol. ICECA 2017*,2017, 436-439.

S. Bhowmick, S. Kumar, and A. Kumar. (2015). Hand gesture recognition of English alphabets using artificial neural network. *2015 IEEE 2nd Int. Conf. Recent Trends Inf. Syst. ReTIS 2015 - Proc.*, 405-410.

S. P. Das, A. K. Talukdar, and K. K. Sarma. (2015). Sign Language Recognition Using Facial Expression. *Procedia Comput. Sci.*,58,210-216.

K. Dabre and S. Dholay. (2014). Machine learning model for sign language interpretation using webcam images. *2014 Int. Conf. Circuits, Syst. Commun. Inf. Technol. Appl. CSCITA 2014*, 317-321.

M. Panwar, "Hand gesture based interface for aiding visually impaired. (2012). *Proc. 2012 Int. Conf. Recent Adv. Comput. Softw. Syst. RACSS 2012*,80-85.

D. Deora and N. Bajaj, "Indian sign language recognition. (2012). *Proc. 2012 1st Int. Conf. Emerg. Technol. Trends Electron. Commun. Networking, ET2ECN 2012*.

D. A. Bhanage and A. V. Pawar. (2020). Bibliometric survey of IT Infrastructure Management to Avoid Failure Conditions. *Inf. Discov. Deliv.*, 49(1), 45-56.

ACADEMIA

ISSN : 2349-3445

Vol.VI, Issue-1 :: July-2021

Page : 112- 116

POPULAR BELIEFS AND PRACTICES IN THE VEDIC SOCIETY

Bhrigu Rajkhowa

Ph.d Research Fellow

Department of Sanskrit

Assam University, Silchar

E-mail : bhrigurajkhowa@gmail.com

Abstract

Vedic society is also famous enormous popular beliefs and practices as mentioned in all the Vedas. People practiced several popular practices in their daily life like – using peacocks, mongoose for curing one from the poison snakes. Regarding dreams also popular have several faiths and beliefs. The present paper aims to study about the practices and beliefs of Vedic people in their day to day life.

Key words: Popular Beliefs, Practices, Vedic Society, R̥gveda, Atharvaveda.

Introduction

Beliefs and Practices possess a great value in our social life since civilizations of ancient era. Several beliefs and practices are associated with life for example - worshipping the spirits of their ancestors, several beliefs regarding human origin i.e. they descended from certain creators like *Kaccapa*(tortoise), *Matsya*(fish), *Aja* (goat) and many others. People divided their clan on the basis of their supposed origin like *Kaccapa* derives its origin from *Matsya*(fish). Again the Kuru race traces its origin from the bear

(*ròksòà*) but Hopkins rejects the theory of totemism simply because of the similarity of names.

Objectives

The objectives of proposed work are –

- a. To explore the importance of popular beliefs and practices of Vedic people in their day to day life.
- b. To observe the consequences of the practices of popular belief and practices of Vedic people.

Methodology

Data will be collected from all the available sources and internet facilities also will be utilized. For methodology, we propose to follow mainly the analytical method.

Findings and Discussions

Dreams process a particular position in human society. Good dreams are supposed to be the carrier of good fortune and bad dreams have always been a source of worry, tension ever since the origin of human society. According to Rògveda (eg. VIII.47.15) bad dreams are source of horror and headache for the dreamer. In several cases prayers are found for securing oneself from the trouble of hearing dangerous things uttered by friend and relatives in dreams. For example: the ominous dream of *Trijatòâ* in the Râmâyana is still unknown to the readers. A deity has also been conceived as destroying bad dreams. Amongst ominous dreams making of garland or neckband in a dream is very much significant.

Another important belief and practice of Vedic people is to cure the one who is injected with poison and it causes various kinds of mischief. There can be found several prayers and rites for this purpose (e.g. 1.191.2.; 9, 10, 12 and others). People supposed the peacock to be the elements of contracting the effects of poison. This same purpose was also supposed to have been served by *Saptasvasârahò* which literally meant seven sisters probably referred seven rivers. Mongooses were also supposed to get rid of the body from poison (R. V. 1.15.16)

During Vedic era people were very much dependent on nature surrounding them. In other words, they were very much close to nature. There was a common belief that certain ailments could be transferred to some creatures and objects (R. V. 1.50.12). For example a disease named *Harimânòâ* (*Jaundice*) is supposed to be transferred to parrots and turmeric. The sun was believed to cure several diseases like cardiac diseases.

Certain rivers were believed to heal the disease called *Sripada*. *Somòarasa* was supposed not only disease but also to increase longevity. Again people at that time believed that sometimes human body when the dreams entered in to it. The common folk during that era gave a higher position to the priests who were able to heal diseases with the help of *mantras*. *Mantras* were supposed to ensure victory in disputes.

Beliefs like the existence of ghosts, spirits, demons, demigods and goblins (ex. R.V.1, 35. 10. VII. 104.15. X.14. 9 .etc) were widely concerned among the common folk in Vedic Societies. Certain demons were supposed to cause harm in the guise of birds like owl, hawk and also of dog and many more animals. As per the common beliefs, the utterance of harsh words by people, killing of people and cattle's, causing diseases, loss of milk these were certain mischiefs caused by demons. Certain demons were believed to possess hideous forms like three heads, six eyes, three feet and red complexion. People also believed that demons were so powerful that they could obstruct the flow of rivers, rainfall and many such activities. Sickness, death, impurity, darkness, and drought these were supposed to be caused by demons. Demons were supposed to move around especially in darkness and evil spirits were believed (R. V. X. 14.9) to haunt basically in the funeral spaces. Rògveda has referred *kròtyâ* (R. V. X. 85.28) *Nirròti* (R. V. I. 38.6.) and *Yâtudhâna* as demigoddesses and evil spirits. People believed that obstacles to the reunion of husband and wife, death these were caused by such malevolent forces. Pigeons were referred as agents of *Nirròti*. There were some male and female soxerers too who were believed to be able to control evil spirits. They were named as *Yâtumân* or *Yâtumâvân* and female were named as *Yâtumati*. People believed that sorcerers and magicians could cause mischief.

People also believed that certain birds could bring people under their control (R. V. X. 49.5. X. 145. X. 159.1) which as per their belief caused unfavorable husband, co – wife and many more such matters. To get rid of such control people used to keep a herb upon the pillow of the person.

Following are some of the curious beliefs of the people of Vedic era –

People were indebted to God for their creation of all the things. They infected believed that with the help of certain rites and practices they would be able to avert the curses. The number three was believed to possess some special significance and when a particular word was uttered thrice then it was believed that the idea was confirmed to happen in favor of them. (R. V. II. 15.7. IV. 19.9). Cure of baldness and fertility of barren lands were some of the miracles (R. V. VIII.91). Infected, it was also believed that a barren cow was supposed to have been made to yield milk through the grace of lord (R. V. I. 116.22) and showering of sweet fluid, flow of wine from horse's hoof (R. V. I. 116.7) and others were some divine miracles. Despite these, making an unfordable river

fordable, and crossing an unfordable river on foot are also some of the miracles caused by sages. (R.V.VIII.18, III.33).

Again some magical power of the sacrifice can also be found in some hymns in destroying the enemies (e.g. R.V.X.159.4). On the other hand, demons were believed to appear to have recited some mantras for inducing sleep among the inmates of the house. (R.V.VII.55) An evil force was believed to cause miscarriage to woman (R.V.X.122). Mantras were used to cure such diseases. Various amulets called *Jangidòā*, *Úatavâra*, *Trivròta* and *Tilaka* were used to achieve various purposes like counteracting hostile rites, undoing effects of bad dreams, rendering omens and portents ineffective. Conch Shells were believed to have been used as amulets. *Āsa* is related to avert evil effects in the Rògveda.

Dreams are also given importance in the Rògveda. Various charms and practices are prescribed in the Rògveda for destroying the ill – effects of bad dreams (For example – A.V.17.5., VII.100.1). It was believed that by burning the slough of a serpent one could harm to the enemy during the Vedic era.

The importance of magic was also placed higher position in political administration. For example – the priests were supposed to make the image of *Râtri* (night) and make offerings to various deities for the protection of the king's life, several magical rites were also practiced for ensuring victory over the enemy. Magical rites are associated with almost every agricultural operation in present era also. Infest to treat certain diseases also magical rites were practiced. For example – for curing *âsrâvana* (haemorrhage) the soil of anthill prescribes. Another belief is that the tying of white or yellow oil seeds in the border of the lower garment of a pregnant woman was supposed to prevent evil spirits from devouring her foetus.

Priests were given higher position in Vedic era. People believed that diseases were cured by the mere touch of the priests.

The Rògveda has also concentrated on snake – bite and cure from it. A.V.VI.56 was applied for shutting the mouth of the snake for good so that it could not bite anybody. A.V.V.13 mentions a particular practice through which the poison of the snake can be deprived of and transferred from the body of the person affected by its bite. Certain practices like – *darbha*- grass, horse – tail, the tail of some uncouth animal were supposed to burn a snake to death.

This Veda is concentrating much on magical rites for example – rites for causing optical diseases, boldness, rendering a person invisible and many more activities like this. Another such examples are – to defeat an enemy one has to break two a piece of grass into two pieces which is thrown at the opposite party.

Regarding marriage also there can be found certain rite in this Veda. Atharvaveda is recited while any bridal car requires repairment, Atharvaveda is recited to safeguard the bridal procession from evil when it passes by any huge tree. Again after reaching the husbands house the bride is supposed to take a *Brâhmin* boy on her lap which ensures the birth of a male child. (A.V.XIV.2.22.23).

Conclusion

Throughout the discussion it can be referred that there can be found enormous instances in the Vedas which shows its much concentration of several rites and rituals for healthy and established life.

References

- Atharvaveda Samhitâ*, Vol- I,II,& III edited and revised by K. L. Joshi Parimal Publications, Delhi,2001.
- Biswal Sadasiva,RayBidyut, *Vedic Science And Technology*, (P)LTD, New Delhi,2009
- Chaubey, B.B. *Treatment of Nature in the Rigveda*,1st edition, Hoshiarpur, Vedic Sahitya Sadan 1970
- De, Sitanath. *Indian Culture & in the Āuklayajurveda: A Study*, Sanskrit Book Depot,28/1, Bidhan Sarani Kolkata – 70006, 2nd Edition 2010
- Kulshreshtha, Abha: *Fauna: Animal and Bird Kingdom in Sanskrit Literature*, Sanjay Prakashan, Delhi, India, 2017
- Srinivasan, Doris. *Concept of Cow in the Rigveda*, Motilal Banarasidas Publication,Delhi 2017
- Rògveda Samhitâ*, Vol-II, Published by Abdul Aziz Al Aman, Haraf Prakasani. A-126, College Street Market, Kalkata-700007. Printed in Varnamala 1/1 B Jannagar Road Kalkata 700017, 1976
- Rògveda Samhitâ*, Vol-I,II,III & IV. Translation & Edited by Ravi Prakash Arya, K.L.Joshi, Parimal Publications, Delhi,2001.
- Rògveda Samhitâ*, Vol-III, Svami Satya Prakash Saraswati of Satyakam Vidyalamkar,Delhi, Veda Pratisthana,1977
- Yajurveda Samòhitâ*, Translation of R.T.H. Griffth, Edited & Revised by Ravi Prakash Arya, K.L.Joshi, Parimal Publications, Delhi, 5th Reprint Edition 2013.

THE INFLUENCE OF THE PARTITION ON THE INDIAN FAMILY IN ANITA DESAI'S 'CLEAR LIGHT OF DAY'

Sadananda Borah

Assistant Professor

Department of English

Amguri College

Email : borahsadananda@gmail.com

Abstract

Anita Desai's Clear Light of Day (1980) is a partition novel which depicts the influence of the Partition between India and Pakistan on the unity of the Indian family. In 1947, India witnessed a civil war which led to partitioning it into two countries along religious lines. These events coincided with the end of the British rule in India. As a result of that, the Indian individual started questioning his real identity. During the period (1947-1970), India witnessed dramatic social, political, economic changes and transformations. In her sixth novel Clear Light of Day, Anita Desai studies the impact of the Partition on the country and on the personal lives of the Indian individuals. The novel is precisely a depiction of family disintegration which parallels the disintegration of India under the Partition circumstances. The aim of the study is to investigate the influence of the Partition on the Indian families which survive the civil wars between the Hindus and the Muslims. Also the study tackles the role of women in the Indian society and the influence of the western principles on them. Keywords: Family, Hindus, Muslims, Partition, Religion Clear Light of Day (1980).

Keywords : Family, Hindus, Muslims, Partition, Religio.

Clear Light of Day (1980)

Desai's Clear Light of Day is categorized within the Partition fiction. Partition fiction is a kind of fiction which is associated with the Partition events. The Partition of India inspired many Indian and Pakistani novelists to write about the bloody events which preceded the Partition and their negative impact on the Indians. Despite that, the novel itself does not revolve around the Partition events directly. Desai comes across some significant incidents of the Partition period, such as the assassination of Gandhi but she does not describe the chaotic circumstances of the Partition closely. More specifically, she does not take the reader into the bloody fights between the Muslims and the Hindus or to the political discussions of that period or how the British dealt with the chaos there. She, instead, focuses on the impact of the Partition on the Indian family. Khan Touseef Osman points out that since the year of 1980, the Partition novels have included the "indirect means" to reflect the social chaos which has preceded the Partition. He says that Anita Desai uses siblings' conflict to symbolize the conflict between the Hindus and the Muslims and India and Pakistan. He says also that Clear Light of Day depicts the profound impact of the Partition on the family members.

The novel revolves around Raja's brotherly relationship with his two sisters Bimla and Tara, and his rich Muslim neighbor and landlord, Hyder Ali. The book records the return of the younger sister, Tara, to her old home where Bimla and their younger mentally-ill brother, Baba, have been living for many years. The reader is informed that their older brother, Raja, lives in Hyderabad in Pakistan and he is busy with the preparations of his daughter's wedding. The novel is "a memory within a memory," which takes the reader into India in the Partition period depicted in Tara and Bimla's memories when they were children and adults. The narrator moves from the past to the present and vice versa to show the "gender relationship between siblings" under the British's close departure from India.

Objectives of the study

The main objectives of the paper are:

1. To discuss religion as a major factor of individuals as well the society.
2. To analyze the trauma of the partition.
3. To find out the effects of the partition in both the countries i.e. India and Pakistan.

Methodology

The paper has been prepared through the help of secondary data.

Discussion

The house of the Das family is located in Old Delhi. For Tara, being in the old house again stirs memories of her childhood before 1947 and after it. Tara's reunion with Bimla inspires both sisters to remember the old days of the Das family.

The story starts when the two sisters meet again in their old house in Delhi. They cannot avoid the tension which happens between them because of the differences of their characters. Tara is very reserved, shy and less confident in comparison to Bim (short for Bimla). Bim is strong and highly confident. On the other hand, Tara seems more modern than Bim in appearance. The main issue that they are busy with is Bim's anger at Raja's abandonment and decision to leave for Pakistan. He abandons Bim and Baba as well as his ambition of being a great poet. In her adulthood, Bim volunteers to take care of her family members. She takes care of Baba, and she has taken care of her aunt Mira before her death and Raja in his "deadly illness." With regard to Raja, he admires Hyder Ali, their Muslim neighbor. He inherits his property after marrying his daughter, Benazir, and settling in Hyderabad.

Clear Light of Day reveals the religious prejudice between both the Muslims and the Hindus which was rooted in the Indians' minds for many decades until the period of the Partition. This tension between the Indian castes and religious groups was created by the British strategy of "divide and rule,".

In "The British Art of Colonialism in India: Subjugation and Division," Aziz Rahman states that British colonizers used many strategies in order to rule India successfully. The diverse nature of the Indian society was beneficial to the British colonizers who followed the strategy of "divide and rule," to control India easily. They wanted to exploit the Indian lands by inducing violence between the Indian castes and religious groups. They stirred up civil wars between the Muslims and the Hindus by passing and abolishing certain laws with or against both groups then using propaganda to agitate a civil war. The British were frightened by the unification of the Muslims and the Hindus. When both groups united against the British rule and declared loyalty to the Mughal prince, British colonizers favored the Hindus by improving their educational system and excluding the Muslims from it and the "economic party" to incite hatred between both groups specially that the Muslims were against the British rule.

The profound influence of the strategy of "divide and rule" is evident in Hyder Ali's clerk's detestation of Raja's Hindu presence in Hyder Ali's library and aunt Mira's rejection of Raja's decision to accompany their Muslim neighbor. Raja's frequent visits to Hyder Ali annoy the old man who works as a guard or a clerk in Hyder Ali's library.

He looks uncomfortable and seemingly he does not like Raja's presence in the library. Desai expresses the old man's way of thinking of Hindu people by uncovering his thoughts during the moment of Raja's presence in the library.

He presented himself at the Hyder Ali's next day, was shown in by a suspicious servant, waved into the library by a preoccupied Hyder Ali in his office room, and let loose amongst the books and the manuscripts that were to him as the treasure of Haroun al Raschid. He would sit there for hours; daily, turning over the more valuable of Hyder Ali's manuscripts under the watchful eye of an old clerk... who glared, slit-eyed, through his wire-rimmed spectacles at this son of the heathen allowed by some dangerous whim of the rich landlord's to touch holy manuscripts he should not have come near. (Desai 48)

Raja's habit of visiting Hyder Ali's home everyday worries his aunt Mira as well. Desai says describing aunt Mira's behavior, "Aunt Mira seemed as perturbed as the old clerk by this strange friendship,". As a Hindu, it seems that aunt Mira does not trust their Muslim neighbor. This reflects the Hindus' mentality at that time especially that this period witnesses a conflict between the Hindus and the Muslims. This conflict forces both groups to distrust each other. Desai herself describes the friendship of Raja and Hyder Ali as a "strange friendship." Basically, in this particular period, it is rare for both groups to be friends. That is why aunt Mira thinks it is dangerous for Raja to accompany Muslims even if they are their neighbor. When Raja starts attending Hyder Ali's gatherings, Aunt Mira frowns. Aunt Mira's expression arouses Bim's curiosity: 'Why, Mira-masi(aunt)?' Bim asked... Her aunt sat helplessly sucking the thread that dangled from her lips like a fine tail. As she put up her hand to remove it, her hand trembled, 'He should not... It is not safe.' 'They are our neighbor, Mira-masi' Bim exclaimed in surprise. 'But Muslims, it is not safe,' her aunt whispered, trembling. (Desai 56)

Hyder Ali is a generous character which symbolizes the noble Muslims. Hyder Ali is depicted as a charitable, kind and decent man who treats Raja generously without considering his religious background. On the other side, Raja's only concern is having literary knowledge without being indulged in the current religious fight. He detaches himself from reality and lives in the peaceful realm of Urdu and English literature. That is why he is interested in Urdu language more than Hindi language. Raja always feels himself connected to Hyder Ali's family. He continues meeting the Ali's in their evening parties and gatherings and discussing poetry with Hyder Ali. On his part, Hyder Ali treats Raja as his unborn son. Gradually, Raja starts feeling that he is part of Hyder Ali's family and he starts listening to his pieces of advice. When he is a little boy, Raja admires Hyder Ali's nobility and elegance, "Hyder Ali Sahib used to think of himself as some kind of prince.... And Raja loved that,". Hyder Ali notices Raja's interest in poetry that is why he welcomes him as a guest in his night gatherings when his friends recite poetry. Raja

attends Ali's night gatherings regularly. Different Islamic issues are discussed in these gatherings which influence Raja's mind and make him interested in the Islamic culture.

It is worth mentioning that Raja's interest in Urdu language and Islamic studies are rooted in his mind as a Hindu who is fully aware of the position Urdu language had in the past. Desai explains that Urdu language is considered an elegant language since it was used during the Mughal rule. Even after the fall of the Mughal Empire, Urdu language maintained its position. It was not dangerous for a Hindu man to study the language of Muslims before the Partition, but the case was different during the Partition, "before the Partition . . . students had a choice between Hindi and Urdu,". This is evidence about the fact that both Hindus and Muslims used to respect each other and used to live in harmony until the British colonizers used the strategy of "divide and rule" which forced them to fight each other and disrespect each other's culture. Because of the religious conflict, Raja's choices become limited. His father is fully aware of the disastrous situation that the Indians go through in this particular period. For this reason, he opposes his son's decision. Rituparna Roy comments on the father's advice: "This passage in the novel alerts us to the fact of how the spectra of the Partition was affecting one and all on the subcontinent in 1947,". With regard to Raja, he seems surprised by his father's opposition which shows to which degree Raja is detached from the social reality for this reason he does not understand his father's point and exclaims who would hurt him if he follows Ali's advice "Who will do that to me?" His father knows the consequences of his son's choice, that is, both groups, the Hindus and the Muslims, would not trust him. He assures him that both groups will distrust him, "... Muslims for trying to join them... and Hindus for deserting them,".

Both Raja and Bim used to be close to each other before Raja's decision of departing for Hyderabad. After receiving a letter from Hyder Ali who has left to Pakistan, Raja decides to leave for Pakistan to help Hyder Ali in his business. Bim is offended by his decision specially that she has nursed him in his illness. Further, the antagonism between the two sibling increases after the death of Hyder Ali. Raja sends a letter to Bim saying that she can stay in the house as long as she pays the rent that the family always paid. Bim finds this letter offensive. It increases her rage. The hostility between both siblings parallels the hostility between Muslims and the Hindus and India and Pakistan.

The Partition catastrophic events cause physical damage and cost the Indians' lives. But what Desai focuses on is the trauma that the survivors encounter during and after the bloody events. This trauma affects the survivors' psyche and instigates the survivors' unconscious behavior of repeating acts similar to the acts which have caused the trauma. Tarun Saint says referring to Freud's explanation of the influence of the trauma: The traumatic experience repeats itself through the unknowing acts of the

survivors, sometimes against their will. Trauma. . . is a wound afflicted not only upon the body but also on the mind. . . the wound on the mind is often experienced too soon, too unexpectedly to be known, and is thus not available to consciousness until it imposes itself again repeatedly in the nightmares and repetitive actions of the survivor. Trauma is thus not merely located in the simple violent or original event in an individual's past, but rather in its unassimilated nature and the way in which it was precisely not known in the first instance returns to haunt the survivor later on.

Saint relates Freud's understanding of the concept of trauma to Raja's act of deserting his siblings. The Partition's bloody events are stuck in his subconscious mind which forces him to recreate similar events unconsciously. He is not damaged physically, but the memory of the Partition events damages his psyche thus he acts in this way to reconnect the remnants of the destroyed culture. Mainly, the victims of the Partition events are the Muslim community, but Raja is considered a victim as well due to the drastic incidents in India which influence him. He unconsciously cuts his ties with Bim and Bim does the same thing as a reaction, the very thing that happens with the Muslims who insist on separating themselves from the Hindus and vice versa (199-200).

In addition to what Saint says, Raja is obsessed with the Islamic Indian culture. Literally, he leaves to Pakistan because he admires Hyder Ali, but symbolically, Hyder Ali represents the Islamic culture which is about to be lost in India because of the Partition. Raja as a Hindu who appreciates the Islamic culture as a part of the Indian culture does not want to lose his connection with it. Desai explains the importance of Urdu language: "Urdu had been the court language in the days of the Muslims and Moghul rulers and had persisted as the language of the learned and the cultured,".

Desai reveals how the colleges became a nest for discussing politics and for conspiring against the enemies in the Partition period. Also she reflects the situation of the Hindus like Raja who support Muslims. The fanatic Hindus are ready to fight even the Hindu people who separate themselves from the religious fight or those who support Muslims. Raja discovers that his Hindu friends in the college are against the decision of dividing India and establishing a country for the Muslim minority. Despite that, he naïvely shows his sympathy for the Muslims openly. On the other side, his Hindu friends expect him to be a revolutionary Hindu man who would stand with their cause. For this reason, they try to convince him to join them to enlarge their organization against the Muslims. Instead, they find him sympathized with their Muslim enemies. They start distrusting him and conspiring against him for his weird interests in the Islamic culture that is why they consider him a dangerous enemy. Desai comments: Raja, whose home and family gave him an exceptionally closed and sheltered background, was slow to realize this. The boys had taken him to teashops and given him cigarettes. . . , he had gone to cinema

shows with them, sung songs with them as they cycled back at night. Now they were strangely and abruptly altered. When he spoke to them of Pakistan as something he quite accepted, they... called him a traitor. (57)

Raja's character is the incarnation of Desai's thoughts and point of view. Raja does not only represent the peaceful Hindus but he is made to interpret Desai's wish for a peaceful home which embraces people from different religions and cultures. Raja, Desai and the famous national figure Gandhi share some thoughts and characteristics which could be the core of the novel. Anita Desai used to attend a school near her home which was Christian and English. In the school, she was introduced to the Urdu language and the heritage of the Islamic culture that her country had. She met Hindu and Muslim students in the school for this reason she said describing India that it embraced many different cultures which were combined harmoniously before Independence, "For the most time I've lived in India, in a home where cultures combined rather than clashed. ". Raja's character is the representation of the harmonious relationship between the different cultures in a single country. Though he is a Hindu, but he accepts the Islamic culture as a part of the Indian glorious history. Being a Hindu and an admirer of the Islamic culture, Raja symbolizes the peaceful combination of cultures that Desai hails and wishes for like Gandhi, the national figure who had the same thoughts earlier.

Gandhi is mentioned once or twice in the novel, but surely the presence of his name has a symbolic meaning. Gandhi believes in an India where all races and classes live in harmony. He said referring to the Hindu and Muslim communities "our endeavor should be to create the necessary atmosphere of harmony to enable the two communities to live together,". Both Gandhi and Desai seemed positive about the harmonious combination of the different Indian cultures in India and apparently both of them were against partitioning India. Raja represents the loop which links both partitioned cultures and the core of Gandhi and Desai's message. For this reason, Raja is attached to the Islamic culture through Hyder Ali and attached to Hindu culture through Tara who continues contacting her brother.

Each member of the Das family acquires a different identity after the Partition which contributes to transforming each one of them to a different person. This transformation is the clear result of the Partition from one side and the influence of the British culture on the other side. Further, this transformation contributes to separate the family and create a tension between them. Raja is not the only one to be influenced by the Partition events. Bim used to be the closest sibling to Raja, she used to recite poetry with him and she used to praise his poems. Now after many years of the Partition and Raja's departure for Pakistan, Bim mocks Raja's poem before Tara. This shows how she is transformed and that the many years of Raja's departure harden her heart towards

her brother. The conversation between Tara and Bim reveals the tension between Bim and Raja: She (Tara) said: '... do you remember Raja marching up and down here on the roof, swinging his arms and reciting his poems... I used to feel like crying, it was so beautiful- those poems about death, and love, and wine, and flames.' 'They weren't. They were terrible,' Bim said icily, tossing her head with a stubborn air, like a bad-tempered mare's. 'Terrible verses he wrote.'

Raja's departure paves the way to Bim to have a leading independent character which is unfamiliar in the Indian society. The Indian women's mentality was also influenced and changed because the British colonizers imposed their cultural principles on the Indian society. Ramesh Kumar Gupta states that women today reject the concept of "Angel in the house" and revolt against the traditional image of the woman. The "new woman" is aware of the social belief which is women have a lower position in the family (152). Therefore, this new woman decides to fight the old traditions and turn against the restricted norms and currents. Thus, Meera Bai defines the concept of the "New Woman,"

The word New Woman has come to signify the awakening of woman into a new realization of her place and position in family and society. Conscious of her individuality, the new woman has been trying to assert her rights as a human being and is determined to fight for equal treatment with man."

Anita Desai's female characters are not only revolutionary but also they are strong enough to face the consequences of their decisions. Desai says, "I'm interested in characters who are not average but retreated or been driven into some extremity of despair and so turned against... the general current,". Bim is an exceptional woman in comparison to other female characters in the novel. She has a leading and an independent personality. She believes in her individuality and ability to depend on herself in leading her life instead of being led by a man. Neeru Tandon believes that because of Bim's individuality and self-reliant personality, men like Biswas and Bakul (Tara's husband) admire her. On the other hand, Bim refuses to marry Dr. Biswas to protect her independence (49-50).

In her childhood, Bim shows her interest in man's world. She decides to enter Raja's room, checking his male stuff and wearing his clothes. The act of wearing male clothes foreshadows Bim's decision to be an independent woman who challenges the male world. In addition to that, it shows her awareness of her position as a "new woman" in her family where she is treated as inferior to Raja. When she holds up Raja's trousers at her waist, she tells Tara that she looks as tall as Raja, "look, Tara, I'm nearly as tall as he is now," (Desai 131). This indicates that she believes, as a woman in being equal to Raja who is the representative of male superiority. Tara rejects Bim's statement, she answers her, "No, you are not... They're much, much too long," (132). Tara's rejection

represents the rejection of the society which considers women inferior to men. Both girls like the idea of wearing male clothes which makes them conscious about their inferior position. The trousers symbolize "masculinity and superiority." Both Tara and Bim try to acquire a new identity which is more superior through wearing Raja's clothes.

Suddenly they saw why they were so different from their brother, so inferior and negligible in comparison: it was because they did not wear trousers. Now they thrust their hands into their pockets and felt even more superior- what a sense of possession, of confidence it gave one to have pockets, to shove ones' fists into them, as if in simply owning pockets one owned riches, owned independence. (Desai 132)

Bim is an epitome of the Indian woman in whom the British principles are implanted. As a little girl, Bim enjoys the role of a leader in her school. She works on asserting her independent identity which is considered a hybrid identity.

At school Bim became a different person - active, involved, purposeful. A born organizer, she was patrol leader of the Bluebirds when still a small pig-tailed junior, later of the Girl Guides, then captain of the netball team, class prefect, even - gloriously, in her final year at school - Head Girl... To Bim, School and its teachers and lessons were a challenge to her natural intelligence and mental curiosity that she was glad to meet.

She enjoys being an affective figure in the society. She rejects the idea of being treated as an outsider, she insists on participating in the social activities and changing the society. In comparison to Tara, Bim is very strong in character and she is very ambitious. On the other side, Tara hates school. She always isolates herself and does not want to participate in any activity, the very thing that annoys Bim. When Tara complains about serving the sick in the hospital, Bim scolds her for her weak personality and reveals the new woman's goal in which is not to be isolated or kept in the house, she wants to have a significant contribution to society that is why she does not like Tara's weakness which is found in any traditional woman: Too fine a lady to step into the hospital ward? The smells upset you, do they? The sights keep you awake at night, do they? Oh, you poor little thing, you'd better get a bit tougher, hadn't you- auntie's baby? Otherwise what good will you ever be? If you can't even do this little bit for the poor, what will you ever be able to do when you grow up?

Elena Stoican explains that according to the Hindu traditional belief that women's job in life is to serve her husband and children. Further, the Hindu women are conceived as weak creatures that need to be protected by men and that they are unable to lead an independent life by themselves (44). While Tara is shown as somehow a traditional Hindu woman who needs a man to protect her, Bim rejects this identification and decides to challenge it.

The difference between the two sisters appears early. Tara shows her interest in being a mother, while Bim mocks her and she echoes Raja's future dream of being a hero. Bim struggles to abolish "her imprisoning female condition," (Stoican 47). She strives to impose her thoughts while she is surrounded by people who do not believe in the Indian woman's individuality including the women she knows in her life and this makes her mission even harder. Education and independence might not be the traditional woman's interest, the very thing which angers Bim. When the Misra girls (their neighbor) decide to marry at the ages of sixteen and seventeen, Bim protests, believing in the importance of education which is more important to her than marriage: 'But they are not educated yet... They haven't any degrees. They should go to college... because they might find marriage isn't enough to last them the whole of their lives' 'what else could there be?' countered Tara. 'What else?' asked Bim. 'Can't you think? I can think of hundreds of things to do instead. I won't marry,' she added, very firmly. 'I won't,' repeated Bim, adding 'I shall never leave Baba and Raja and Mira-masi'... I shall work -I shall do things,' she went on, 'I shall earn my own living and look after Mira-masi and Baba and - and be independent. (Desai 140)

Bim's individuality is the direct reason behind her refusal of Dr. Biswas' marriage offer. She analyzes his personality and discovers that he is highly traditional in his worldview and thoughts about women. Although he is a doctor, he always seems hesitated and lacks confidence which motivate Bim to mock him. Dr. Biswas fails in understanding the reason why Bim mainly rejects him. She notices that he "behaves in the typically patriarchal way of keeping women down," Dr. Biswas angers Bim when he thinks that Bim's ultimate aim is to serve her family as the traditional woman usually does. He tells her: 'Now I understand why you do not wish to marry. You have dedicated your life to others to your sick brother and your aged aunt and your little brother who will be dependent on you all his life. You have sacrificed your own life for them'... Bim's mouth fell open with astonishment ...She even hissed slightly in her rage and frustration at being so misunderstood, so totally misread, then gulp a little with laughter at such grotesque misunderstanding, and her tangled emotions twisted her face and shook the thought of Biswas out of her.

Clearly, Bim does not want Dr. Biswas to think that she is an "angel in the house." And that her job is to cook for her family, and nurse the sick ones of them and do other household stuff. She is even not interested in feminine world contrary to Tara who has female interests like shopping and cooking.

Bim gives the credit of her college degree to herself. As a woman who lives in a patriarchal society, she educates herself and no one encourages her to do that. Her father does not encourage her to continue her education. Thus, she becomes a professor

of history at women's college by her efforts and she earns her living and independence. Like Raja, who is used by Desai to break the boundary between the Hindus and the Muslims, Bim is also used to break the boundary between women and men and abolish the belief in women as being inferior. Bim refuses to marry because she does not want to be treated as the "other".

Bim as a new woman is aware of how she was marginalized by her father. He has not bothered himself to teach her about his business in his company, instead he has taught Raja. Raja refuses to lead his father's business and leaves for Pakistan that is why Bim suffers while she is trying to lead her father's business after his death because she does not have any experience to lead it. She criticizes her father who is the representative of the patriarchal society which treats women as "other". She says "Father never bothered to teach me. For the entire father cared, I would have grown up illiterate - and cooked my living or swept. So I had to teach myself history and teach myself to teach. But father never realized- and Raja doesn't realize". For this reason, Bim plays the role of a missionary who wants to implant her way of thinking in people to enlighten them. Bim does not only teach her female students history, but she also teaches them how to be a new kind of women "... I'm always trying to teach them, train them to be different from what we were (her and Tara) at their age- to be a new kind of woman from you and me," (155). When Bim becomes a full grown woman, she breaks all the traditions and the social norms which restrict women and she does all what she wanted to do when she was a little girl. She grows more confident, independent and becomes an educated woman. Gupta believes that the direct reason behind Bim's individuality is that Bim's parents barely existed in the house. They spent most of the time outside the house playing cards or doing business so they were not that kind of parents who used to instruct their girls and to teach their traditional role. She says that Bim had (as a little girl) the free will to choose her way of thinking and she chose to be independent (156).

Bim is aware of her traditional role but at the same time, she believes her traditional role is not her ultimate aim in life. She is unlike her aunt Mira and Tara, she can provide what she needs without relying upon "masculine forces." Bim is the woman whom Simon de Beauvoir describes in the following terms: "Once she ceases to be a parasite, the system bases on her dependence crumbles; between her and the universe there is no longer any need for a masculine mediator," (qtd. in Gupta 158).

Like her older siblings, Tara is caught between two choices which are whether to be submissive or to be practical and rational. In fact, Bakul, Tara's husband is influenced by the western thoughts which have been brought by the British colonizers. He struggles to make Tara practical, rational and highly confident. For this reason he always admires Bim for her individuality, rationality and self-confidence and Tara is fully aware of Bakul's

feelings towards her sister. At the same time Tara always admires Bim's courage and ability to follow a very new way of life in India which seems hard for Tara to do because she suffers from low self-esteem. Ironically, Tara pretends rationality and practicality only to satisfy Bakul, thus this is another kind of submission. She hides her true nature because she is ashamed of it. She even considers her two daughters far better than her culturally and that her rustic culture is inferior to the western culture which is acquired by her two daughters while they have lived in America:

Now and then one (fruits) fell to the ground with a soft thud ... If she had been younger- no, if she had been sure Bakul would not look out and see- she would have run down the veranda steps and searched for one that was whole ...She wondered if her girls would do it... No. they would not. Much travelled, brought up in embassies, fluent in several languages, they were far too sophisticated for such rustic pleasures, she... felt guilty over her own lack of that desirable quality... She had fooled Bakul into believing that she had acquired it, that he had shown her how to acquire it. But it was all just dust thrown into his eyes.

Elena Stoican discusses Tara's childhood and her detestation of school. Tara is totally different from Bim who enjoys the world of the school. Tara does not like the atmosphere of the school. She always wants to stay at home which is a small space to her. The school for Tara is wide and large and that it embraces various forces which mock her and laugh at her shy and boring character, "school to Tara was a terror, blight, a gathering of large, loud, malicious forces that threatened and mocked her fragility (Desai 123). The "friendship with the loud, vulgar, vigorous young girls in the class, so full of unpleasant secrets and revelations,"(123) are unpleasant to Tara. (Stoican 48-49). She is always excluded from any gatherings in the school. She is always treated as an outsider.

Tara's lack of interest in the world of the school suggests that she prefers her traditional role by protecting herself in the small space which is called home. It also suggests that she needs a "motherly protection," (Stoican 49), "she hoped never to have to do anything in the world, that she wanted only to hide under Aunt Mira's quilt". Students in school consider Tara "snobbish and conceited"(125) only because she isolates herself from them.

Tara's weakness also is embodied in her rejection to feed the poor in the hospital. Her hatred of the dismal atmosphere of the hospital suggests that she is too weak to participate in the social activities outside her home. She is unable to encounter the hardships of the life that is why she prefers to isolate herself rather than face the reality of life. At the same time, she does not want to be responsible for her family members that are why she marries Bakul (Stoican 49). Tara proves that she has no courage to face difficulties in

life, that is why she always prefers to escape them: The kind of atmosphere that used to fill it when father and mother were alive, always ill or playing cards or at the club, always away, always leaving us out, leaving us behind- and then Mira-masi becoming so-so strange, and Raja so ill- till it seemed that the house was ill, illness passing from one generation to the other so...the only thing to do was to get away from it, escape.... (Desai 156)

The previous passage shows Tara's need for someone to embrace her weakness and to protect her that is why she chooses Bakul to depend on and this characteristic is found in the traditional woman who is believed to be in need of an authority to obey and follow. She blames her parents for not being by her side and that is why she welcomes the decision of marriage because it provides her with a masculine authority which is embodied in Bakul. Thus Tara cannot be considered a "new woman."

Tara is always excluded from her siblings' world. In other words, they do not take her seriously most of the time and treats her as an outsider, "She had always stood on the outside of that enclosed world of love and admiration in which Bim and Raja moved, watching them, sucking her finger, excluded," (Desai 26). Had they treated her seriously and involved her with them she would have been another person, a person likely more confident and would not feel that she is an outsider in every place she goes, in school or in hospital. She would not feel that all people do not take her seriously and that they always mock her.

Both Bim and Tara live a different childhood which shapes their personality, Desai says, "to look at Bim one would not think she had lived through the same childhood, the same experiences as Tara," (23). While Bim is given the confidence and self-assurance through her close relationship with Raja who pays her a great attention, cares for her opinions and shares with her his interests, and through Hamid, Raja's friend who allows her to play with him and Raja, Tara is not treated the same. Almost no one pays her attention that is why she is impressed by Bakul before her marriage because he pays her attention, "'At that time I was just- just swept off my feet... Bakul was so much older, and so impressive, wasn't he? And then, he picked me, paid me attention- it seemed too wonderful, and I was overwhelmed,'" (Desai 156). Gupta agrees that Tara's decision of marriage is because of the lack of attention she receives in her home (158).

Despite Tara's traditional way of thinking, Gupta believes that Tara also reacts "in radical ways to the set of conventional construct." Despite Tara's continuous obedience to her husband, she is aware of her blind obedience and sometimes questions it (158), a characteristic not found in the traditional woman. She comes to a realization that she does not like to be controlled by Bakul each time. She intentionally refuses to obey

Bakul when he commands her to join him going to one of his cousins. She feels that she cannot continue following him blindly forgetting herself or her identity, "She felt she had followed him enough, it has been such an enormous strain, always pushing against her grain, it had drained her of too much strength, now she could only collapse inevitably collapse," (Desai 18).

Tara has the awareness of "the new woman" at the same time she behaves as the traditional woman most of the time. She is in between, she cannot be considered similar to her aunt Mira, who welcomes her role as a traditional woman.

At the end, Bim forgets her brother Raja. She tells Tara to inform Raja to visit her. This suggests that there is a ray of hope for the family to gather again. Symbolically, Bim's forgiveness is like an invitation of a Hindu from India to a Muslim from Pakistan to gather again as Individuals who belong to the same house (India).

Conclusion

Clear light of Day is a study of a wide range of cultural issues which overlap with each other, issues related to religion, woman's position, literature, languages and nationality. The most important theme in the novel is the Partition theme. Despite the fact that the Das family has survived from the bloody events of the Partition, they get hurt psychologically and deeply. Because of the Partition, Bim departs her close brother, Raja, and her sister Tara, for many years. Bim is angry because her family is disintegrated because of the Partition. Raja who is a Hindu has a very deep relationship with Haider Ali's family that is why he is forced to leave for Pakistan with them. On the other hand, Tara and her husband immigrate to the west after Partition. The Das family stands for the Indian family and its situation after the Partition. The novel shows the indirect negative impact on the survival families of India.

References

- Desai, Anita. *Clear Light of Day*. Is ted. Boston: A Mariner Book, 1980. Print.
- Devi, KhuraijamArtishowri, and ReenaSanasam. "The Concept of New Woman in Anita Desai's *Clear Light of the Day* and ManjuKapur's *Home*." *The Echo* 2. 3 (2014): 165-177. Web. 22 May 2019.
- Gairola, Rahul K. "A Partition Without Borders: Diasporic Readings of *Clear Light of Day* and *Train to Pakistan*." *Crossing Borders: Essays on Literature, Culture and Society in Honor of Amritjit Singh*, eds. TapanBasu and TasneemShahnaaz. London: Rowman& Littlefield, 2017.Print.

Gupta, Ramesh Kumar. "The Concept of "New Woman" in Anita Desai's Clear Light of Day." *Critical Essays on Anita Desai's Fiction*. Ed. JaydipsinhDodiya. Isted . New Delhi: IVY Publishing House 2007. Print.

Hashmi, Alamgir. "A Reading of Anita Desai's Clear Light of Day." *The International Fiction Review* 10.1(1983): 56-58. Web. 8 May 2019.

Heidari,,Marjan, et al. " Women's Struggle for Identity in Anita Desai's Clear Light of Day." *The International Journal of the Humanities*, 9.3 (2011): 32-39. Web. 9 Jan 2019.

Kripalani, J B. *Gandhi His Life and Thought*. New Delhi: Today & Tomorrow's Printers and Publishers, 1970. Print.

Osman, Khan Touseef. "Representing the Unrepresentable in Anita Desai's Clear Light of Day." *East West Journal of Humanities*, 5(2015): 15-23. Web. 8 July 2019.

Roy, Rituparna. *South Asian Partition Fiction in English: From Khushwant Singh to Amitav Ghosh*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010. Print.

Saint, Tarun K. *Witnessing Partition: Memory, History, Fiction*. New Delhi: Routledge, 2010. Print.

Sannrud, Kirsti Weel. "Themes, Symbolism and Imagery in Anita Desai's Clear Light of Day." Diss. U of Oslo, 2008. Web. 10 Jan 2020.

Stoican, Elena. "Indian Female Identities, Between Hindu Patriarchy and Western Missionary Models in Anita Desai's *Fasting, Feasting and Clear Light of Day*." *University of Bucharest Review*. 5.2(2015): 43-52. Web. 16 June 2019.

আলোচনা পত্ৰত ভাৰতীয় সংগীত শাস্ত্ৰৰ আদিম উৎস আৰু ভাৰতীয় সংগীত বিষয়ক প্ৰাচীন গ্ৰন্থসমূহৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় সংগীত শাস্ত্ৰসমূহৰ লগত বৰ্তমানৰ প্ৰজন্মক চিনাকি কৰাই দিয়াটোৱেই আলোচনা পত্ৰখনৰ মূল উদ্দেশ্য।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে ঋক্বেদ, যজুৰ্বেদ, সামবেদ, অথৰ্ববেদ, ভৰতমুনিৰ নাট্যশাস্ত্ৰ আৰু সংগীতবিষয়ক গ্ৰন্থসমূহৰ সহায় লোৱা হৈছে। দ্বিতীয় উৎস স্বৰূপে বিভিন্ন গ্ৰন্থ আৰু আলোচনীৰ সহায় লোৱা হৈছে। বিষয়টি আলোচনাৰ বাবে বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা হৈছে।

বিষয়বস্তুৰ আলোচনা

ভৰতমুনিৰ নাট্যশাস্ত্ৰত গীত-বাদ্য আৰু নৃত্য এই তিনিওটাক একেলগে সঙ্গীত বুলি কোৱা হৈছে “গীতং বাদ্যং নৰ্ত্তনঞ্চ ত্ৰয়ং সংগীত মুচ্যতে”। প্ৰসিদ্ধ সঙ্গীতজ্ঞ নাৰদেও ভৰতমুনিৰ মতকেই সমৰ্থন কৰি প্ৰায় একে অৰ্থৰেই “গীতং বাদ্যং তথা নৃত্যং ত্ৰয়ং সংগীতমুচ্যতে” বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে। এই গীত, বাদ্য আৰু নৃত্য তিনিওটাৰেই প্ৰত্যেকটিৰে একোটাকৈ নিজস্ব সত্তা আছে যদিও এটাৰ লগত আনটোৰ ওতঃপ্ৰোত সম্বন্ধ দেখা পোৱা যায়। কণ্ঠসংগীতৰ সহযোগী হ’ল বাদ্য আৰু বাদ্যৰ অধীনস্থ হ’ল নৃত্য। কলাবিদ তথা পণ্ডিতসকলে এই তিনিওটা কলাৰ ভিতৰত সংগীতক প্ৰধান বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছে। এই সংগীতৰ প্ৰাচীনত্বৰ বিষয়ে সঠিক নিৰূপণ সম্ভৱ নহয় যদিও পণ্ডিত সকলে বিভিন্ন দিশ চালি জাৰি চাই ইয়াৰ আদিম ৰূপটোৰ বিষয়ে অনেক ধৰণৰ মতামত আগবঢ়াইছে। পণ্ডিতসকলে মত প্ৰকাশ কৰিছে যে, মানৱ সভ্যতা অথবা মানৱ সৃষ্টিৰ বহু পূৰ্বৰে পৰা সঙ্গীতৰ উপাদান পৃথিৱীত বিৰাজমান হৈ আছিল। সৃষ্টিৰ প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত চৰাইৰ সুমিষ্ট সুৰ, বতাহৰ ৰিব্ ৰিব্ শব্দ, স্ৰোতস্থনীৰ কল্ কল্ ধ্বনি আদিৰ মাজতেই আছিল আজিৰ সংগীতৰ মূল উৎস আৰু ইয়াৰ পৰাই সৃষ্টি হ’ল আজিৰ সংগীতৰ। আন এচাম পণ্ডিতে আকৌ মত প্ৰকাশ কৰিছে যে, সৃষ্টিৰ আদি অৱস্থাত মানুহে যেতিয়া গোষ্ঠীভুক্ত হৈ থাকিবলৈ ধৰিলে তেতিয়া তেওঁলোকে কিছুমান অদ্ভুত শব্দ বা অঙ্গীভঙ্গীৰ দ্বাৰা নিজৰ মনৰ ভাৱৰ আদান প্ৰদান কৰিছিল। পণ্ডিতসকলে ধাৰণা কৰিছে যে এই অঙ্গীভঙ্গীয়েই পৰৱৰ্তীকালত ৰূপ লয় নৃত্যৰ আৰু এই অদ্ভুত শব্দসমূহ ৰূপান্তৰিত হয় ভাষালৈ আৰু তেতিয়াৰে পৰা মানুহে নিজৰ মনৰ ভাৱ, আৱেগ, ৰাগ, দ্বেষ, সুখ-দুখ ইত্যাদি প্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে বাচি ললে ভাষাৰ। কিন্তু ভাষাৰ দ্বাৰা মানুহে অন্তৰৰ নিবিড়তম কোণৰ স্বাস্থ্য আৱেগক আনৰ ওচৰত উপস্থাপন কৰাটো সম্ভৱ নহয়। সেয়ে হয়তো মানুহে নিজৰ অন্তৰৰ বেদনা বা আনন্দক প্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে আশ্ৰয় ল’লে সুৰৰ। পণ্ডিতসকলে ক’ব বিচাৰে যে, সেই সুৰৰ পৰাই পৰৱৰ্তী কালত সৃষ্টি হ’ল গীতৰ।

আনহাতে প্ৰকৃতিৰ ধুমুহা, বৰষুণ, জুই বানপানী আদিৰ ওচৰত বাৰে বাৰে পৰাজিত হৈ মানুহৰ মাজত সৃষ্টি হ’ল ‘ভয়’ৰ। সেয়ে সেই শক্তিক বশ কৰিবৰ বাবে মানুহে কৰিবলৈ ল’লে প্ৰকৃতিৰ বন্দনা, যিটোৱে পৰৱৰ্তীসময়ত ৰূপ ল’লে স্তোত্ৰৰ। পণ্ডিতসকলে এই স্তোত্ৰসমূহকো সংগীতৰ এক আদিম

ভাৰতীয় সংগীত শাস্ত্ৰৰ উৎপত্তি আৰু ক্ৰমবিকাশ (এক অৱলোকন)

ৰাজীৱ শৰ্মা

সহকাৰী অধ্যাপক

সংস্কৃত বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

E-mail : sarmahrajib75@gmail.com

সংক্ষিপ্তসাৰ

মানুহৰ ইতিহাস যিমান প্ৰাচীন সংগীতৰ ইতিহাসো সিমানেই প্ৰাচীন। ভাৰতবৰ্ষত বৈদিক যুগতেই সংগীতবিদ্যাৰ প্ৰাচীন বীজ দেখা পোৱা যায়। চাৰিবেদৰ মন্ত্ৰসমূহ বিভিন্ন সুৰ বা স্বৰ প্ৰয়োগ কৰি পাঠ কৰোঁতে যি শ্ৰুতিমধুৰ ধ্বনি প্ৰৱাহিত হয়, সেইখিনিক ভাৰতীয় সংগীতৰ প্ৰাচীন ৰূপ বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি। সামবেদৰ অন্তৰ্গত ‘গ্ৰামগেয়গান’, ‘আৰণ্যগান’, ‘আৰণ্যগেয়গান’, ‘উহগান’, ‘উহগান’ শীৰ্ষক কেইবাখনো সংগীত বিষয়ক গ্ৰন্থৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়। মহাভাৰতৰ অন্তৰ্ভুক্ত ‘শ্ৰীমদ্ভাগৱদ্ গীতা’ গ্ৰন্থও গীত (সঙ্গীত) আকাৰে পাঠ কৰা হয় বাবেই গ্ৰন্থখনৰ নাম গীতা হোৱা বুলি পণ্ডিতসকলে মত ব্যক্ত কৰিছে। পাশ্চাত্যৰ ৰীতি অনুসৰি সংগীতক বৰ্তমান কণ্ঠসংগীত আৰু যন্ত্ৰসংগীত হিচাবে দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে যদিও ভাৰতীয় শাস্ত্ৰকাৰসকলে গীত-বাদ্য আৰু নৃত্যক একেলগে সংগীত বুলি অভিহিত কৰিছে- ‘গীতং বাদ্যং নৃত্যঞ্চ ত্ৰয়ং সঙ্গীতমুচ্যতে’ ইতি। ভাৰতীয় পণ্ডিতসকলে নটৰাজ শিৱক নৃত্যকলাৰ আদি স্ৰোত আৰু সৰস্বতীক গীত তথা বাদ্যকলাৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী বুলি অভিহিত কৰিছে। ভৰতমুনিৰ নাট্যশাস্ত্ৰত সংগীত ব্ৰহ্মাৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা বুলি ব্যক্ত কৰা হৈছে। সি যি কি নহওক, পৰৱৰ্তী কালত ভাৰতীয় শাস্ত্ৰকাৰসকলে উপৰোক্ত প্ৰাচীন গ্ৰন্থসমূহৰ আলম লৈয়ে সংগীত বিষয়ক অসংখ্য গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল আৰু এই গ্ৰন্থসমূহে পৰৱৰ্তী কালত ‘সংগীত শাস্ত্ৰ’ হিচাবে এক সুকীয়া সাহিত্য শাস্ত্ৰৰ মৰ্যদা লাভ কৰিলে। আমাৰ এই আলোচনা পত্ৰত ভাৰতীয় সংগীতৰ আদিম উৎস আৰু ভাৰতীয় সংগীত শাস্ত্ৰৰ গ্ৰন্থসমূহৰ এটি আলোচনা আগবঢ়াবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ’ল।

সূচক শব্দ : সংগীত শাস্ত্ৰ, নাট্যশাস্ত্ৰ, সংস্কৃত, ভাৰতবৰ্ষ।

উৎস বুলি ক’ব বিচাৰে।

আদিম অৱস্থাত মানুহৰ জীৱিকা আছিল চিকাৰ। মাংস আৰু ফলমূলেই আছিল তেওঁলোকৰ আহাৰ। গছৰ বাকলি অথবা পশুৰ ছালেই আছিল তেওঁলোকৰ পৰিধেয় বস্ত্ৰ। আদিম মানৱে সেই পশুৰ ছালকেই মাটিত একোটা গাঁত খান্দি তাত চামৰাৰ অচ্ছাদন দি বৰ্ত্তমানৰ ড্ৰামৰ দৰে একোটা বাদ্যযন্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰিছিল। কিবা ভয়ৰ বাবে মানুহক একগোট কৰিবৰ বাবে বা নিজৰ দলভুক্ত মানুহক একগোট কৰিবৰ বাবে হয়তো ইয়াক বজোৱা হৈছিল। আৰু ইয়াৰ পৰাই হয়তো সৃষ্টি হ’ল বাদ্যযন্ত্ৰৰ, যাৰ ফলশ্ৰুতিত পৰৱৰ্তী সময়ত আমি পালো ‘পাখোয়াজ’, তবলা-বীনা, ঢোল-খোল আদি বহুধৰণৰ বাদ্যযন্ত্ৰ।

অন্য এক ভাৰতীয় পৰম্পৰামতে সঙ্গীতৰ উদ্ভৱ পশু-পক্ষীৰ পৰা হোৱা বুলিও কোৱা হয়। সুপ্ৰসিদ্ধ বিদ্বান দামোদৰ পণ্ডিতৰ মতে সঙ্গীতৰ মুখ্য সাঁতোটা স্বৰৰ আৱিৰ্ভাৱ ক্ৰমে মৌৰা চৰাইৰ পৰা ষড়্জ, চাতকৰ পৰা ঋষম, ছাগলীৰ পৰা গান্ধাৰ, ক্ৰৌঞ্চ পক্ষীৰ পৰা মধ্যম, কুলি চৰাইৰ পৰা পঞ্চম, মেকেৰ পৰা ধৈৱত আৰু হাতীৰ পৰা নিষাদ স্বৰৰ উৎপত্তি হৈছে-

“ষড়্জং ৱদতি ময়ুৰঃ পুনঃ স্বৰমৃষভং চাতকো ব্ৰুতে।

গান্ধাৰাখ্যাং ছাগো নিগদতি মধ্যমং ক্ৰৌঞ্চঃ।।”

যদিও সংগীতৰ উৎপত্তি বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক ঘটনা পৰিঘটনাৰ পৰা সৃষ্টি হোৱা বুলি পণ্ডিতসকলে উপৰোক্ত ধৰণেৰে মত আগবঢ়াইছে কিন্তু এচাম ভাৰতীয় পণ্ডিতে সংগীতশাস্ত্ৰৰ উৎপত্তি ঐশ্বৰিকভাৱেহে হোৱা বুলি ক’ব বিচাৰে। বহু পণ্ডিতে এই শাস্ত্ৰৰ জনক দেৱাদিদেৱ মহাদেৱ আৰু ব্ৰহ্মা বুলি মত পোষণ কৰিছে-

“সদা শিৱঃ শিৱা ব্ৰহ্মা ভৰতঃ কশ্যপো মুনিঃ।

মতংগো য়াষ্টিকো দুৰ্গা শক্তিঃ শাৰ্দূলকোহলৌ।।”

পণ্ডিতসকলে মত পোষণ কৰিছে যে, নটৰাজ শিৱ হ’ল নৃত্যকলাৰ আদি স্ৰোত আৰু সৰস্বতী হ’ল গীত তথা বাদ্যকলাৰ অধিষ্ঠাত্ৰী। শিৱই তাণ্ডৱ নৃত্য কৰাৰ সময়ত শিৱৰ ডম্বৰুৰ পৰা যিকেইটা শব্দৰ সৃষ্টি হৈছিল সেইকেইটাকেই নৃত্যৰ আদি ৰূপ বুলি কোৱা হয়-

“নৃত্যৱসানে নটৰাজে ননাদ ঢক্কাং নৱপঞ্চবাৰম্।”

নাট্যশাস্ত্ৰৰ মতেও গন্ধৰ্ব তত্ৰ যুক্ত নাট্যবেদ স্বয়ং ব্ৰহ্মাৰ ৰচনা-

“আজ্ঞাপিতো ৱিদিহাহৱ নাট্যবেদং পিতামহাৎ।

পুত্ৰানধ্যাপয়ামাস প্ৰয়োগং চাপি তত্ৰতঃ।।

স্বাতিৰ্ভাণ্ড নিযুক্তস্ত সহ শিষ্যৈঃ স্বয়ম্ভুৱা।

নৰদাদ্যাশ্চ গন্ধৰ্বা গানযোগে নিয়োজিতাঃ।।” (নাট্যশাস্ত্ৰ, ২৫,৫০)

মহাভাৰতত উল্লেখ আছে যে, মহামুনি নাৰদে ব্ৰহ্মাৰ পৰা প্ৰথমে গান্ধৰ্ব বিদ্যা লাভ কৰে আৰু সেই বিদ্যা তেওঁ ‘নাৰদীয় শিক্ষা’, ‘চত্ৱাৰিংশদ ৰাগনিৰূপণ’ আৰু ‘সংগীত মকৰন্দ’ নামে তিনিখন গ্ৰন্থত লিপিবদ্ধ কৰে। উল্লেখযোগ্য বিষয় এয়েই যে, এই গ্ৰন্থকেইখনৰ ৰচক ‘নাৰদ’ জন প্ৰকৃততে দেৱতা নাৰদ নে আন কোনোবা জনা নাযায় আৰু এই গ্ৰন্থকেইখন বৰ্ত্তমান ক’তো পোৱাও নাযায়।।

সি যি কি নহওঁক, সংগীতৰ উপৰোক্ত আদিম উৎসসমূহৰ কোনো নিৰ্ভৰযোগ্য তথ্য প্ৰমাণ

নথকাৰ বাবে ইয়াৰ সত্যাসত্য ঠাৱৰ কৰিব পৰা নাযায়। এইসমূহ মাথোন কল্পনা প্ৰসূতহে। কিন্তু ইয়াৰ পাছৰ যুগৰ পৰা অৰ্থাৎ বৈদিক কালৰ পৰা বৰ্ত্তমানলৈকে ভাৰতবৰ্ষত সংগীতৰ এটা সুন্দৰ ধাৰা প্ৰবাহিত হৈ থকাৰ তথ্য পোৱা যায় আৰু এই ধাৰাৰ এক প্ৰাচীন তথা প্ৰথম চানেকি হ’ল চাৰিবেদৰ অন্যতম সামবেদ। পণ্ডিতসকলে সামবেদকেই আৰ্যসংগীতৰ আদিম উৎস বুলি মত পোষণ কৰিছে। সাম শব্দৰ অৰ্থ হ’ল গান। ঋক্ মন্ত্ৰসমূহৰ সাঁতোটা স্বৰ লীলায়িত কৰি সামগান গোৱা হয়। সামবেদ কালৰ প্ৰথম পৰ্বত ভাৰতীয় সংগীতৰ সাঁতটি স্বৰৰ মাত্ৰ তিনিটা স্বৰ পোৱা যায়। এই তিনিটা স্বৰ কোনো কোনোৰ মতে “ষড়্জ”, “ঋষভ”, “গান্ধাৰ”, “মধ্যম” “পঞ্চম”, “ধৈৱত” আৰু “নিষাদ” সংক্ষেপে সা, ৰে, গা, মা, পা, ধা, নি । বেদভাষ্যকাৰ সায়মাচাৰ্যইয়ো সামবেদৰ এই সাঁতোটা স্বৰক প্ৰথম, দ্বিতীয়, তৃতীয়, চতুৰ্থ, পঞ্চম, ষষ্ঠ আৰু সপ্তম নামেৰে অভিহিত কৰিছে। সামগানৰ উক্ত সাঁতটি স্বৰৰ পৰাই মাৰ্গসংগীতৰ সাঁতটি স্বৰ ওলাইছে বুলি বৰ্ত্তমান পণ্ডিতসকল একমত হোৱা দেখা গৈছে। মাৰ্গসংগীতৰ প্ৰখ্যাত পণ্ডিত স্বামী প্ৰজ্ঞানানন্দ, ৰামস্বামী আয়াৰ আদিয়েও এই কথা মানি লৈছে। যজুৰ্বেদতো বীণাবাদক, দুন্দুভিবাদক, শঙ্খবাদক, প্ৰভৃতি বাদক ব্যৱসায়ীসকলৰ উল্লেখ আছে। এই যজুৰ্বেদতেই উল্লেখ আছে যে মহৰ্ষি যাজ্ঞবল্ক্যই শততন্ত্ৰ সংযুক্তা বীনাৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

বেদসমূহৰ পাছতেই ভাৰতবৰ্ষত অসংখ্য সংস্কৃত ভাষাত সংগীতবিষয়ক গ্ৰন্থ ৰচিত হোৱা দেখা যায়। এই সমূহৰ ভিতৰত সৰ্বপ্ৰথমেই ভৰতমুনিৰ ‘নাট্যশাস্ত্ৰ’ৰ নাম ল’ব পাৰি। ভাৰতীয় ইতিহাসত প্ৰকৃততে এই নাট্যশাস্ত্ৰখনকহে সংগীতৰ প্ৰথম গ্ৰন্থ বুলি ক’ব পাৰি। ভৰতমুনিৰ দ্বাৰা ৰচিত ৩৬ টা অধ্যায় সম্বলিত গ্ৰন্থখনত গীত-নৃত্য আৰু বাদ্যৰ বিষয়ে বিশদ বৰ্ণনা কৰা আছে।

এই নাট্যশাস্ত্ৰৰ পৰৱৰ্তী সময়ত ৰচিত সংগীত বিষয়ক আন এখন গ্ৰন্থ হ’ল দণ্ডিলৰ দ্বাৰা ৰচিত “দণ্ডিলম্”। দণ্ডিলে এই গ্ৰন্থখন ভৰতৰ নাট্যশাস্ত্ৰক অনুকৰণ কৰি ৰচনা কৰিছিল। এই গ্ৰন্থখনত গান্ধাৰ গ্ৰামৰ কথা উল্লেখ আছে। ভৰতক নাট্যশাস্ত্ৰত বৰ্ণিত অষ্টাদশ প্ৰকাৰ জাতিক ইয়াতো স্বীকাৰ কৰা হৈছে।

মতঙ্গমুণিৰ দ্বাৰা ৰচিত ‘বৃহদ্দেশী’ হ’ল সংগীত শাস্ত্ৰৰ আন এখন পুথি। সংগীতৰ ইতিহাসত বহুলভাৱে প্ৰচলিত ‘ৰাগ’ শব্দটো সৰ্বপ্ৰথমে এইখন গ্ৰন্থতে উল্লেখ কৰা হৈছে। ইয়াত টকী, সাবীৰা, মালৱ, পঞ্চম, ষণ্ডৱ, বটৰাগ, হিংদোলক আৰু টক্ককৌশিকা আদি সাঁতোটা ৰাগৰ কথা উল্লেখ কৰা হৈছে। এই মতঙ্গই গানক দুভাগত ভাগ কৰিছিল বুলিও জনা যায়- ‘নিৰদ্ধশ্চানিৰদ্ধশ্চ মাৰ্গোৎয়ং দ্বিবিধো মতঃ’।

সংগীতশাস্ত্ৰৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ হ’ল জয়দেৱৰ ‘গীতগোবিন্দম্’। সংস্কৃত সাহিত্যত এই কাব্যখন গীতিকাব্য হিচাবে প্ৰসিদ্ধ। এই জয়দেৱ আছিল বংগৰ ৰজা লক্ষ্মণ সেনৰ সভাকবি। এই জয়দেৱ কেৱল কবি হিচাবেই প্ৰসিদ্ধ নহয়, বৰঞ্চ জয়দেৱ আছিল এজন সুদক্ষ গায়ক আৰু লগতে সংগীতৰ এজন একান্ত সাধক। এওঁৰ আৰ্হিভাৱ কাল আছিল দ্বাদশ শতাব্দী। এই সময়ছোৱাত ভাৰতবৰ্ষত সংগীতৰ প্ৰভূত উন্নতি বা বিকাশ হৈছিল। এই সময়ছোৱাক আনকি ভাৰতীয় সংগীতৰ সুৱৰ্ণ যুগ বুলিও ক’ব পাৰি।

‘ৰাগতৰঙ্গিনী’ হ’ল সংগীত বিষয়ক আন এখন কাব্য। এই কাব্যখনৰ ৰচকৰ নাম হ’ল লোচন। কাব্যখন পঞ্চদশ শতাব্দীৰ আদি অৱস্থাত ৰচিত হৈছিল। এই গ্ৰন্থখনৰ বিশেষ বিশেষত্ব এয়েই যে, এই

গ্ৰন্থত সকলো ৰাগক মুঠ বাৰ খণ্ডত বিভাগ কৰা হৈছে। পণ্ডিতসকলে ক’ব বিচাৰে যে, আধুনিক আঠোটা ৰাগৰ বৰ্গীকৰণৰ বীজৰোপন এই ৰাগতৰঙ্গিনীৰ দ্বাৰাই আৰম্ভ হৈছিল।

সাৰঙ্গদেৱৰ দ্বাৰা ৰচিত ‘সঙ্গীতৰত্নাকৰ’ হ’ল সঙ্গীতবিষয়ক আন এখন পুথি। এই সাৰঙ্গদেৱ দেওগিৰিৰ ৰজা সিংহনৰ (১১৩২-১১৬৯ খৃষ্টাব্দ) হিচাব পৰীক্ষক আছিল বুলি জনা যায়। এই গ্ৰন্থখন উত্তৰ আৰু দক্ষিণ ভাৰতীয় সংগীতৰ আধাৰগ্ৰন্থ হিচাবে স্বীকৃত। গ্ৰন্থখনত গান্ধাৰ গ্ৰামৰ উল্লেখ থকাৰ উপৰিও নাৰদৰ দ্বাৰা স্বীকৃত স্ত্ৰী-পুৰুষ, ক্লীৰ আদি বিভাজনক স্বীকাৰ কৰা হৈছে। শুদ্ধ আৰু বিকৃত ভেদ মুঠ দ্বাদশ প্ৰকাৰৰ স্বৰ, ঠেৰটা জাতি, জাতিৰ তেৰটা লক্ষণ ইয়াত বৰ্ণিত হৈছে। এই পুথিৰমতে জাতিৰ পৰা গ্ৰাম, গ্ৰামৰ পৰা অন্যান্য ৰাগৰ উৎপত্তি হৈছে। ইয়াত ত্ৰিশটা গ্ৰাম ৰাগৰ স্বীকাৰ কৰা হৈছে। এই গ্ৰন্থখনত সাঁতোটা প্ৰকৰণ আছে। স্বৰাধ্যায় নামে প্ৰথম প্ৰকৰণত গানৰ স্বৰ, তান আদিৰ বৰ্ণনা আছে। দ্বিতীয় প্ৰকৰণটোৰ নাম ৰাগাধ্যায়। এই প্ৰকৰণটোত ৰাগৰ সূত্ৰ আৰু উদাহৰণ বৰ্ণিত হৈছে। প্ৰকীৰ্ণ অধ্যায় নামৰ তৃতীয় প্ৰকৰণত সংগীত বিষয়ৰ পৰিভাষা বৰ্ণনা কৰা হৈছে। চতুৰ্থ অধ্যায়-অৰ্থাৎ প্ৰৱন্ধাধ্যায়ত প্ৰৱন্ধ সংগীতৰ বৰ্ণনা কৰা হৈছে। তাল্যাধ্যায় নামে পঞ্চম প্ৰকৰণত বিভিন্ন তালৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। বাদ্যাধ্যায় নামে ষষ্ঠ প্ৰকৰণত বিবিধ বাদ্যৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা হৈছে আৰু নৃত্যাধ্যায় নামে সপ্তম প্ৰকৰণত নৃত্য আৰু নাট্যৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

‘ৰাগবিবোধ’ হ’ল আন এখন সংগীত বিষয়ক পুথি। এই গ্ৰন্থখনৰ ৰচক হ’ল সোমনাথ। এই সোমনাথ দাক্ষিণাত্যৰ সঙ্গীতজ্ঞ পণ্ডিত আছিল। এইখন গ্ৰন্থত উত্তৰ আৰু দক্ষিণ ভাৰতৰ সংগীত পদ্ধতি একত্ৰ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়।

সংগীতশাস্ত্ৰৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ হ’ল ‘চতুৰ্দশ প্ৰকাশিকা’। এই গ্ৰন্থখনৰ ৰচয়িতা দাক্ষিণাত্যৰ পণ্ডিত ব্যাঙ্কটমুখী। গ্ৰন্থখনত তেওঁ প্ৰমাণ কৰিছে যে, সপ্তস্বৰৰ দ্বাৰা অধিকতকৈ অধিক ৭২ টা থাটৰ ৰচনা তথা এটা থাটৰ পৰা মুঠ ৪৮৪ টা ৰাগ উৎপন্ন হ’ব পাৰে।

দামোদৰ নামে এজন পণ্ডিতে ১৬২৫ খ্ৰীষ্টাব্দত ‘সংগীত দৰ্পণ’ নামে এখন গ্ৰন্থ লিখে। এই গ্ৰন্থখন ১৭৭৪ খ্ৰীষ্টাব্দত শ্ৰীদীননাথ নামে এজন পণ্ডিতে ফাৰ্চী ভাষালৈ অনুবাদ কৰে।

পাৰ্শ্বদেৱ নামে এজন পণ্ডিতে ‘সংগীতসময়সাৰ’ নামে এখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে।

নান্যদেৱ নামে এজন পণ্ডিতে ‘সৰস্বতী হৃদয়ালঙ্কাৰ’ নামে এখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। এই গ্ৰন্থখনত দাক্ষিণাত্য সৌৰাষ্ট্ৰী, গুজৰী, বঙোলি, সৈন্ধৱী আদি অনেক ৰাগৰ বৰ্ণনা উল্লেখ কৰা হৈছে।

ৰামামাত্য নামে এজন পণ্ডিতে প্ৰায় ১৬১০ খ্ৰীষ্টাব্দত ‘স্বৰকলানিধি’ নামে এখন গ্ৰন্থ লিখে। দক্ষিণ ভাৰতৰ ৰজা ৰামৰাজৰ আজ্ঞানুসাৰে ৰামামাত্যই এই গ্ৰন্থখন ৰচনা কৰিছিল বুলি জনা যায়।

মুছলমান শাসকসকলৰ দিনটো ভাৰতবৰ্ষত সংগীতৰ প্ৰভুত উন্নতি হৈছিল। সম্ৰাট আকবৰৰ সময়ত ভাৰতীয় সংগীতৰ ওপৰত ফৰাচী সংগীতৰ অসীম প্ৰভাৱ পৰিছিল। ‘আইন-ই-আকবৰী’ গ্ৰন্থ অনুসৰি জনা যায় যে, সম্ৰাট আকবৰৰ ৰাজসভাত বৈজু, তান-তৰঙ্গ, তানসেন, গোপাল আদিকে ধৰি মুঠ ছয়ত্ৰিশজন সংগীত বিশেষজ্ঞ আছিল। আকবৰৰ শাসনকালতেই পুণ্ডৰীক বিট্ঠল নামে এজন কণাটক দেশীয় পণ্ডিতে সংগীত বিষয়ক চাৰিখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। এই গ্ৰন্থকেইখন হ’ল- ‘মদ্ৰাগচান্দোদয়’, ‘ৰাগমালা’, ‘ৰাগমঞ্জৰী’ আৰু ‘নৰ্তননিৰ্ণয়’। এওঁ নিজৰ বুদ্ধিসত্ৰাৰে অতি বিজ্ঞানসন্মতভাৱে পৰম্পৰাগত

পদ্ধতি অনুসাৰে ভাৰতীয় ৰাগসমূহৰ ৰাগ ৰাগিনী আৰু পুত্ৰ ৰাগবোৰৰ বৰ্গীকৰণ কৰে। এওঁ আটাইকেইখন গ্ৰন্থতে বাদ্য, ৰাগ আৰু নৃত্য তথা সঙ্গীতৰ আটাইকেইটা ধাৰাৰ ওপৰত নব্যপদ্ধতিৰে আলোচনা কৰিছে।

ঔৰংজেৱৰ শাসনকালতো ‘অহোৱল’ নামৰ এজন পণ্ডিতে ‘সংগীত পাৰিজাত’ নামে এখন গ্ৰন্থ লিখে। এওঁ উত্তৰ আৰু দক্ষিণ ভাৰতৰ স্বৰবিধিৰ সংমিশ্ৰণ ঘটাইছিল। প্ৰায় ১৭৭৪ খ্ৰীষ্টাব্দত এই গ্ৰন্থখন শ্ৰীদীপনাথ নামে এজন পণ্ডিতে ফাৰ্চীভাষালৈ অনুবাদ কৰে।

এইসমূহ গ্ৰন্থৰ উপৰিও আৰু অনেক সংগীত বিষয়ক গ্ৰন্থ ভাৰতবৰ্ষত ৰচিত হোৱা দেখা পোৱা যায়। ইয়াৰ ভিতৰত ভাৰভট্টৰ ‘সংগীত ৰত্নাকৰ’, ‘সঙ্গীত দৰ্পণ’, ‘ৰাগ বিবোধ’, ‘স্বৰমেলকলানিধি’, ‘ৰাগকৌতুক’, ‘ৰাগতত্ত্ববিবোধ’, ‘সংগীতকল্পবৃক্ষ’, ‘সংগীতোনিপদ’, ‘নৃত্যনিৰ্ণয়’, ‘সংগীত-পাৰিজাত’, ‘ৰাগমালা’, হৃদয়মালা, হৃদয়নাৰায়ণদেৱৰ ‘হৃদয় কৌতুক’, আৰু ‘ৰাগতৰঙ্গিনী’, পণ্ডিত পুণ্ডৰীক বিট্ঠলৰ ‘নৰ্তননিৰ্ণয়’, ‘ৰাগমঞ্জৰী’, ‘ৰত্নমালা’, ‘সদগচ্ছদিকা’, কুস্তনদেৱৰ ‘বাদ্যৰত্নকোষ’, শ্ৰীকণ্ঠৰ ‘ৰসকৌমুদী’, ‘মৌদগল্য গোত্ৰীয় ৰজা ৰাধাকান্তদেৱৰ ‘শব্দকল্পদ্ৰুম’, শ্ৰীনিৱাসৰ ‘ৰাগতত্ত্ববিবোধ’, পাৰ্শ্বদেৱৰ ‘সংগীতদামোদৰ’, বীৰনাৰায়ণৰ ‘সংগীতনিৰ্ণয়’ পুৰুষোত্তমৰ ‘সংগীতনাৰায়ণ’, শিনৰ ‘ৰাগসৰ্বস্বসাৰ’ দামোদৰৰ ‘সংগীতদৰ্পণ’, চাণক্যবংশীয় ৰজা প্ৰতাপ চক্ৰৱৰ্তী জগদেকমল্লৰ ‘সংগীত চূড়ামণি’, সোত্ৰলৰ পুত্ৰ শাস্ত্ৰধৰৰ ‘সংগীত ৰত্নাকৰ’, দামোদৰ পণ্ডিতৰ ‘সংগীত দৰ্পণ’ আদি উল্লেখযোগ্য।

সংস্কৃত ভাষাত ৰচিত উপৰোক্ত গ্ৰন্থসমূহৰ উপৰিও পৰৱৰ্তী সময়ত অনেক ভাৰতীয় আঞ্চলিক ভাষাত অসংখ্য সংগীত বিষয়ক গ্ৰন্থ ৰচিত হৈছে। এই গ্ৰন্থসমূহেও ভাৰতীয় সংগীতৰ ধাৰাটোক বৰ্তমানলৈকে প্ৰবাহমান কৰি ৰাখিছে। এইসমূহ গ্ৰন্থৰ ভিতৰত কুস্তনদেৱ (১৭৪৮) ৰচিত ‘বাদ্যৰত্নকোষ’ উল্লেখযোগ্য। গ্ৰন্থখনত বাদ্য সম্বন্ধে সুন্দৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰা হৈছে। শ্ৰীকণ্ঠ নামে এজন পণ্ডিতে ষষ্ঠৰশ শতিকাত ‘ৰস-কৌমুদী’ নামে এখন গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে। ১৮৪৩ খ্ৰীষ্টাব্দত কৃষ্ণেন্দ ব্যাসে ‘ৰাগকল্পদ্ৰুম’ নামে আন এখন গ্ৰন্থ লিখে। ১৮৫০ খ্ৰীষ্টাব্দত কৃষ্ণ বেনাৰ্জীয়ে ‘গীত-সূত্ৰসাৰ’ নামে এখন গ্ৰন্থ লিখে। প্ৰায় ১০৯৬-১১৩৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ মাজ ভাগত ন্যায়দেৱ নামে পণ্ডিতে ‘সৰস্বতী হৃদয়ালংকাৰ’ নামে এখন পুথি লিখে। গ্ৰন্থখনত দাক্ষিণাত্য, সৌৰাষ্ট্ৰী, গুজৰী, সৈন্ধৱী, বঙালী, প্ৰাচীন কামৰূপী আদি অনেক দেশীয় ৰাগৰ উল্লেখ আছে। ৰাধাকান্তদেৱ নামে এজন পণ্ডিতে ‘শব্দকল্পদ্ৰুম’ নামে এখন গ্ৰন্থ লিখে।

ভাৰতীয় সংগীতজগতৰ এজন অতি উল্লেখযোগ্য ব্যক্তি হ’ল শ্ৰীবিষ্ণুনাৰায়ণ ভাটখাণ্ডে। বোম্বেৰ বালকেশ্বৰ নামৰ ঠাইত তেওঁৰ জন্মস্থান। তেওঁ কেইবাটাও ভাষা জানিছিল। তেওঁ গুজৰাটী ভাষাত ‘স্বৰমালিকা’, গীতকলিকা’ (পত্ৰিকা) আৰু চাৰিটা খণ্ডত ‘হিন্দুস্থানী সংগীত পদ্ধতি ৰচনা কৰে। তেওঁ সংস্কৃত ভাষাতো ‘অভিনৱৰাগমঞ্জৰী’ আৰু ‘লক্ষ্য সংগীত’ নামে দুখন গ্ৰন্থ লিখে।

উপসংহাৰ

এনেদৰেই দেখা যায় যে, বিভিন্ন সময়ত ৰচিত এই গ্ৰন্থসমূহে ভাৰতীয় সংগীত সাহিত্যৰ ভঁৰালটোক চহকী কৰি ৰাখিছে। এই সংগীত হ’ল মানুহৰ হৃদয়ৰ ভাৱ-উদ্ঘাটনৰ সফল সাধন। সংগীতক

ধৰ্ম-অৰ্থ-কাম আৰু মোক্ষৰ প্ৰাপ্তিৰ সৰ্বোত্তম উপায় বুলিও প্ৰশংসা কৰা হৈছে। বিভিন্ন জাতি-ধৰ্মৰ মানুহক এই সংগীতেই একত্ৰ কৰে। আমি আশাবাদী-ভাৰতীয় সংগীতৰ এই নিৰৱচ্ছিন্ন ধাৰা ভৱিষ্যতলৈ অব্যাহত থাকিব আৰু এই সংগীতেই সকলোৰে মনত শান্তি আৰু সৌহাৰ্যৰ ভাৱ জগাই তুলি এখন সুন্দৰ পৃথিৱী গঢ়ি তুলিব।

গ্ৰন্থপঞ্জী

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া নাট্য সাহিত্য। গুৱাহাটী : সৌমাৰ প্ৰকাশ, অষ্টম সংস্কৰণ, ২০০০। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত। গুৱাহাটী : প্ৰতিমা দেৱী, নৱম সংস্কৰণ, ২০০০। প্ৰকাশিত।

হাজৰিকা, অতুলচন্দ্ৰ। মঞ্চলেখা। গুৱাহাটী : জোনাকী প্ৰকাশ, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৬৭। প্ৰকাশিত।

ভট্টাচাৰ্য, হৰিচন্দ্ৰ। অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ জিলিঙনি। গুৱাহাটী : সেৱাকুটীৰ, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, ১৯৭০। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, বসন্তকুমাৰ। অসমীয়া নাটক, প্ৰাচীন আৰু আধুনিক। ডিব্ৰুগড় : কৌন্তভ প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশ, জুলাই, ২০১৩। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া নাট্য সাহিত্য। গুৱাহাটী : সৌমাৰ প্ৰকাশ, অষ্টম সংস্কৰণ, ২০০০। প্ৰকাশিত।

ৰাজবংশী, পৰমানন্দ, নফিচা ৰাজবংশী আৰু কৰবী খেৰকটাৰী বড়ো। অসমীয়া নাট্য সাহিত্য, পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন। গুৱাহাটী : অসম প্ৰকাশন পৰিষদ। প্ৰকাশিত।

চেতিয়া, যোগেন। নাটকৰ ৰূপ নীতি আৰু মঞ্চায়ন। শিৱসাগৰ : তিলোত্তমা চেতিয়া। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, বসন্তকুমাৰ। নাট্য সমীক্ষা। গুৱাহাটী : প্ৰথম সংস্কৰণ, ২০০৪। প্ৰকাশিত।

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ। জ্যোতি মনীষা। ডিব্ৰুগড় : জ্যোতিবন প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৩। প্ৰকাশিত।

নেওগ, মহেশ্বৰ। অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা। গুৱাহাটী : চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ২০১০। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, থানেশ্বৰ। সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত। গুৱাহাটী : চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ১৯৯৫। প্ৰকাশিত।

ভাগৱতী, কামাখ্যা চৰণ। সংস্কৃত সাহিত্যৰ জিলিঙনি। গুৱাহাটী : চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ১৯৮৩। প্ৰকাশিত।

দেৱ গোস্বামী, হৰমোহন : সংস্কৃত সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী। গুৱাহাটী : বুকুলেণ্ড, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৭৭। প্ৰকাশিত।

সভাপতিৰ ভাষণ আৰু বেজবৰুৱাৰ জাতীয় চেতনা

উপেন চন্দ্ৰ দাস
সহকাৰী অধ্যাপক
অসমীয়া বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়।
E-mail : upenchd17@gmail.com

সংক্ষিপ্তসাৰ

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ অগ্ৰণী ব্যক্তি। ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ ভেঁটি শক্তিশালী কৰি অসমীয়া জাতীয় পৰিচয় উদ্ভাসিত কৰিবৰ বাবে সমগ্ৰ জীৱন বেজবৰুৱাই আগবঢ়াই দিছিল। আধুনিক অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিক আনৰ গ্ৰাসৰ পৰা মুক্ত কৰিবৰ বাবে ক্লাস্তিহীন সংগ্ৰামৰ নেতৃত্ব বহন কৰিছিল বেজবৰুৱাই। সকলো কৰ্মৰ লগতে বেজবৰুৱাৰ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ অভিভাষণতো জাতীয় জীৱনৰ বাস্তৱ প্ৰতিচ্ছবি আৰু জাতীয় জীৱনৰ গতিশীলতাৰ হকে সজাগ হোৱাৰ আহ্বান প্ৰতিফলিত হৈছে। অভিভাষণৰ অধ্যয়ন আৰু আলোচনাই বাস্তৱ অৰ্থতে এতিয়াৰ মানুহকো জাতীয় ভাবাদৰ্শৰ হিতাৰ্থে কৰ্মত আত্মনিয়োগ কৰিবলৈ নিৰ্দেশনা দিব। সেয়ে অভিভাষণৰ আধাৰত বেজবৰুৱাৰ জাতীয় চেতনাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্য এই পত্ৰৰ প্ৰস্তুতি কৰা হৈছে।

সূচক শব্দ : ভাষা-সংস্কৃতি, জাতীয় চেতনা, বেজবৰুৱা, অভিভাষণ।

আৰম্ভণি

অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ ওপৰত বেজবৰুৱাৰ প্ৰভাৱ অতুলনীয়। সমগ্ৰ জীৱন অশেষ কষ্ট আৰু নিৰৱচ্ছিন্ন সাধনাৰে তেওঁ অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ ভেটি শক্তিশালী ৰূপত গঢ়ি তুলিছিল। শংকৰী সাহিত্যক আধুনিক জগতত সবল ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা, গণ-জীৱনৰ সৈতে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ নিবিড় সম্পৰ্ক ঘটোৱা, ৰঘুমলা সদৃশ প্ৰতিবেশী শক্তিশালী ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰৱল গ্ৰাসৰ পৰা অসমীয়া ভাষা-

সাহিত্যক উদ্ধাৰ কৰি পশ্চিমীয়া ৰামন্যাসিক সাহিত্যধাৰাৰ লগত অসমীয়া সাহিত্যৰ মিলন ঘটোৱাৰ বাবেই তেওঁ প্ৰতিজন অসমীয়াৰ বাবে এজন জাতীয় নায়ক। বেজবৰুৱাই যদিও ভাৰতৰ মুক্তিযোগ দিয়া নাছিল তথাপি আজি তেওঁৰ স্থান অসমৰ ৰাজনৈতিক নেতাসকলৰ যথেষ্ট উদ্ধত। তেওঁ গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিছিল যে ৰাজনৈতিক পৰাধীনতাকৈ সাংস্কৃতিক পৰাধীনতাই মানুহৰ আত্মাক নিৰ্মূল কৰে। শংকৰ-মাধৱৰ অসমত বেজবৰুৱাই শৈশৱত অসমীয়া ভাষাত পাঠ পঢ়িবলৈ আৰু লিখিবলৈ পোৱা নাছিল। বেজবৰুৱাই সমগ্ৰ জীৱন ধৰি আধুনিক অসমৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিক আনৰ ভয়ঙ্কৰ গ্ৰাসৰ পৰা মুক্ত কৰিবৰ বাবে ক্লান্তিহীন সংগ্ৰাম কৰি গ'ল আৰু সেই সংগ্ৰামত জয়ী হৈ অসমৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিক নিজৰ যোগ্য আসনত বহুৱাই গ'ল। এই ক্লান্তিহীন, অক্ষয় সংগ্ৰামৰ কাহিনীয়েই বেজবৰুৱাৰ জীৱনৰ, সৰ্বগ্ৰাহী কাহিনী আৰু তাৰ স্বাভাৱিক পৰিণতি স্বৰূপেই আমি তেওঁক লাভ কৰিছোঁ জাতীয় নেতা হিচাপে। অতি বিৰল যদিও সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত এনে দুই-এজন লোকৰ আবিৰ্ভাৱ ঘটিছে, যি নিজৰ আধ্যাত্মিক আৰু বৌদ্ধিক মহত্বৰ দ্বাৰা ঋষিৰ পৰ্য্যায়লৈ আৰোহণ কৰিছে বা সাহিত্য সৃষ্টিক দেশসেৱাৰ মহান ব্ৰত হিচাপে গ্ৰহণ কৰি জাতীয় নেতাৰ পৰ্য্যায়ত উপবিষ্ট হৈছে। আমাৰ বেজবৰুৱা এই দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্ভুক্ত। কম সময়তে বেজবৰুৱাই এই সন্মানৰ অধিকাৰী ব্যক্তিজন হোৱা নাছিল। এই সন্মানৰ যোগ্যতা অৰ্জন কৰিবলৈ তেখেতে বিগত দুয়োটা শতিকা জুৰি কেবা বছৰ যথেষ্ট কষ্ট আৰু সংগ্ৰাম কৰিব লগা হৈছিল। উন্নবিংশ শতিকাৰ যিটো সময়ত তেখেতে শৈশৱ-কৈশোৰ কাল পাৰ কৰিছিল, তেতিয়া বৃটিছাধীন ঔপনিৱেশিক শাসন ব্যৱস্থাই অসমৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক - এই সকলো কথাকে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছিল। কিন্তু বেজবৰুৱাই সঠিক সময়ত অতি ধৈৰ্যৰে আৰু সাহসিকতাৰে সেই বিপদ নাশিবৰ বাবে সাহিত্যিক আন্দোলনৰ নেতৃত্ব দিলে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য আৰু পদ্ধতি

আমাৰ এই আলোচনাত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ জগতত অধিনায়কৰ ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হোৱা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ জাতীয় চেতনাৰ সম্পৰ্কে আলোকপাত কৰাৰ প্ৰচেষ্টা কৰা হৈছে। বেজবৰুৱাৰ সমগ্ৰ জীৱনৰ কৰ্মাদৰ্শৰ মাজতে জাতীয় চেতনাৰ অফুৰন্ত প্ৰাণ শক্তি উজ্জীৱিত হৈ আছে। নিৰ্ধাৰিত বিষয়ভিত্তিক আলোচনাৰ জৰিয়তে তেখেতৰ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ অভিভাষণত প্ৰতিফলিত জাতীয় চেতনাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্যে এই গৱেষণা পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰে আমাৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

মূল আলোচনা

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যিক যোগ্যতা অনস্বীকাৰ্য। নিজৰ সৃষ্টিৰ দ্বাৰা তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যত এক নতুন যুগৰ সূচনা কৰি গৈছে। এই দিশৰ পৰা শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ পাছত অসমৰ সমাজ-জীৱনত বেজবৰুৱাৰ স্থান বুলি কলেও বঢ়াই কোৱা নহ'ব। অসমৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতিৰ বাবে অসমীয়া লোকক গভীৰ স্বদেশ-প্ৰেমৰে উদ্বুদ্ধ কৰাই আছিল তেওঁৰ সমস্ত ৰচনাৰাজিৰ উদ্দেশ্য। তাৰ বাবে তেওঁ সমল হিচাপে লৈছিল অসমৰ অতীত গৌৰৱক। তেওঁ লক্ষ্য কেৱল সাহিত্য সৃষ্টি নহয়। তেওঁৰ লক্ষ্য

এটা জাতিক গঢ় দিয়া।^১ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ দৰে এজন জাতীয় নেতাৰ ব্যক্তিত্ব তেওঁৰ ৰচনাৰাজিৰ প্ৰতিখিলা পাততেই বিদ্যমান। উদাহৰণ স্বৰূপে ১৯১৬ খ্ৰীষ্টাব্দত গঠিত 'অসম ছাত্ৰ সন্মিলন'ৰ প্ৰথম অধিৱেশনৰ সভাপতি আছিল বেজবৰুৱা। বেজবৰুৱাৰ এই ভাষণে অসমীয়া ছাত্ৰসকলক জাতীয় দায়িত্বৰ প্ৰতি সকীয়াই দিছে। ইয়াৰ আঠবছৰৰ পাছত ১৯৪২ খ্ৰীষ্টাব্দত গুৱাহাটীত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ অষ্টম অধিৱেশনত সভাপতিত্ব কৰি বেজবৰুৱাই প্ৰদান কৰা ভাষণ কেইবাটাও দিশত গুৰুত্বপূৰ্ণ। এই ভাষণৰ মাজত সাহিত্য সম্পৰ্কে বেজবৰুৱাৰ আধুনিক, বিজ্ঞানসন্মত উদাৰ দৃষ্টিভংগী আৰু তেওঁৰ বিস্তৃত অধ্যয়ন এই দুয়োটাই স্থান লাভ কৰিছে। মানুহৰ ভাষাৰ সীমাবদ্ধতা আৰু সংকীৰ্ণতা থাকিলেও সাহিত্যৰ সীমাবদ্ধতা আৰু সংকীৰ্ণতা যে থাকিব নোৱাৰে বেজবৰুৱাৰ অভিভাষণে সেই কথাও প্ৰায় প্ৰতিপাদন কৰি গৈছে। বিংশ শতিকাৰ আগভাগতে ৰচনা কৰা এই অভিভাষণখনিয়ে একবিংশ শতিকাতো গুণগতভাৱে গুৰুত্ব আৰু প্ৰাসংগিকতা এটা হেৰুওৱা নাই।^২ ১৯২৪ চনত অসম সাহিত্য সভাৰ গুৱাহাটীত বহা সপ্তম অধিৱেশনৰ সভাপতি আসনৰ পৰা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই ওজস্বী ভাষাৰে আৰু সহজাত ৰসাল ভঙ্গীৰে যি তথ্যগধুৰ ভাষণ প্ৰদান কৰিছিল সেইয়া অসম সাহিত্য সভাৰ বুৰঞ্জীতেই অনন্য। বেজবৰুৱাই তেওঁৰ ভাষণত বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠন প্ৰক্ৰিয়া, পুৰণি অসমীয়া অসমীয়া ভাষা সাহিত্য আৰু লিপি, জাতীয় সাহিত্য, সাহিত্য সভাৰ কৰ্তব্য, সাহিত্যৰ সাধাৰণ লক্ষণ, যুৰোপীয় সাহিত্য, আমাৰ নিজৰ সাহিত্য, সাহিত্যৰ অৱস্থা, প্ৰত্নতত্ত্ব, প্ৰাথমিক শিক্ষা, উচ্চ শিক্ষা আদি বহু দিশ সামৰি লৈছে।

বেজবৰুৱাই তেওঁৰ অভিভাষণত অসমীয়া জাতি গঠন সম্পৰ্কে এনেদৰে কৈছে - 'নানা দেশৰ, নানা জাতৰ, নানা পৰিয়ালৰ আৰ্য-অনাৰ্যসমূহ অসমলৈ আহি অসমত দীৰ্ঘকাল বাস কৰি অসমীয়া হৈছিল। আৰু এইদৰে পিছৰ কালডোখৰতো আনকি আজিলৈকে অসমীয়া জাতিৰ বৰজালখন গোঁথা হৈ আহিব লাগিছে। কোনোজীয়া হিন্দুস্থানী, বঙালী, উৰিয়া, নেপালী, গুজৰাটী আদিৰ পোহ পৰি অসমীয়া জাতিৰ কলেবৰ দিনক দিনে বৃদ্ধি হোৱাটো কোনে নেজানে? ক'ত বিজয়ী আহোমবংশৰ মানুহ, কত চিংফৌ, মৰাণ, নগা, মিকিৰ, মিৰি, ডফলা, গাৰো আদিয়ে যে অসমীয়া জাতিক হস্তপুষ্ট বলিষ্ঠ কৰিছে তাৰ সীমা-সংখ্যা নাই। এইদৰে মুছলমানৰ অসম আক্ৰমণৰ কালৰ পৰা অনেক বিদেশী মুছলমান আহি অসমত বাস কৰি অসমীয়া জাতিৰ সংখ্যা আৰু বল বৃদ্ধি কৰিব লাগিছে।

এই দেখি বাণ, নৰক, ভগদত্ত, ঘটোঠকচৰ বীৰত্বত আমি নিজক যেনে গৌৰৱান্বিত বিবেচনা কৰোঁ, আৰিমন্ত, জোঙালবলহু, ভাস্কৰবৰ্মা, গদাধৰ সিংহ, লাচিত বৰফুকন আৰু মূলাগাভৰুৰ বীৰত্বতো তেনে গৌৰৱান্বিত বিবেচনা কৰোঁ, কাৰণ এই সকলোবোৰ আমাৰ বুকুৰ বান্ধ অসমীয়া। অসমীয়া মানে কামৰূপীয়া, কামৰূপীয়া মানে অসমীয়া। পুৰণি কালত কামৰূপীয়া মানে যেনেকৈ ভাটি আৰু উজনিৰে সৈতে গোটেই কামৰূপৰ মানুহক বুজাইছিল, অসমীয়া মানেও সেইদৰে আজি কালি গোটেই দেশখনৰ মানুহক বুজায়।^৩ বেজবৰুৱাৰ এনে ঐতিহ্য-চেতনাই তেওঁৰ জাতীয়তাবাদী চিন্তাৰ অন্যতম কাৰণ। অসমৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্যক বিশ্বায়নত প্ৰতিষ্ঠা কৰা আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা নিজৰ উদ্যমহীন আৰু মুমূৰ্ষ অসমীয়া জাতিটোক অনুপ্ৰাণিত কৰাৰ দূৰদৰ্শী মানসেৰে তেওঁ অসমীয়া জীৱনৰ চিৰবন্দিত বীৰ-বীৰঙ্গনা সকলৰ শৌৰ্য-বীৰ্য আৰু আদৰ্শক গুৰুত্ব সহকাৰে সাহিত্যৰ বিভিন্ন ৰূপত উপস্থাপন কৰিছে।

জাতীয় সাহিত্যৰ লগত জাতীয় জীৱনৰ সম্পৰ্ক এবাৰ নোৱাৰা। যিহেতু জাতীয় সাহিত্য হ'ল জাতি বিশেষৰ ভাব-চিন্তা, কল্পনা, আদৰ্শ আৰু জীৱন ধাৰাৰ অভিব্যক্তি। সাহিত্যৰ মাজেৰেই জাতীয় জীৱনৰ বিকাশৰ উমান পাব পাৰি। এই জাতীয় সাহিত্যৰ সম্পৰ্কে বেজবৰুৱাই তেওঁৰ অভিভাষণত এনেদৰে কৈছে - ‘কোনো এটা জাতিৰ ৰাজনৈতিক আৰু ধৰ্ম সম্বন্ধীয় সকলো কথাৰ ভূ সেই জাতিৰ সাহিত্যৰ ভিতৰেদি পোৱা যায়। যি দেশৰ জাতীয় জীৱন যিমান সৌষ্ঠৱপূৰ্ণ, সেই দেশৰ সাহিত্যও সিমান সৌষ্ঠৱপূৰ্ণ। জীৱন ভাষাই দেশৰ সকলো ভাবৰ বাহন। সেই ভাষাত নানা বিষয়ে নানা পুথি ৰচিত হৈ জাতীয় অভাৱ মোচন আৰু জাতীয় ভাৱৰ সম্প্ৰসাৰণ হয়। মুঠতে জাতীয় সাহিত্য জাতীয় জীৱনৰ এখন ডাঙৰ দাপোন মাথো।’^৮ বেজবৰুৱাই জাতীয় সাহিত্যৰ কথা কওঁতে সমকালীন সময়ৰ সাহিত্য চৰ্চাৰ পুতৌ লগা অৱস্থাৰ কথাও বৰ্ণনা কৰিছে। অৱশ্যে এই ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ শিক্ষাৰ অভাৱকেই প্ৰধান কাৰণ বুলি কৈছে। বেজবৰুৱাই জাতীয় জীৱন আৰু জাতীয় সাহিত্যৰ সম্পৰ্কে যিখিনি কৈছে সেইয়া বৰ্তমান সময়তো প্ৰাসঙ্গিক। যিহেতু বেজবৰুৱাই অসমীয়া জাতি আৰু জাতীয় জীৱনৰ প্ৰত্যেকটো দিশ অতি মহানুভৱতাৰে অনুধাৱন কৰিব পৰিছিল। বেজবৰুৱাৰ দৃষ্টিত জাতীয় জীৱন আৰু জাতীয় সাহিত্য, এই দুটাৰ অবিচ্ছেদ্য সম্বন্ধ। জাতীয় সাহিত্য জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিধ্বনি মাথোন। জাতীয় জীৱন যদি সংকীৰ্ণ হ'ল, জাতীয় সাহিত্যইও মুক্ত, স্বাধীন আৰু অব্যাহত গতি। সেই সাহিত্যই নিৰ্ভয়ে, নিঃসঙ্কোচে কল্পনা আৰু ভাবৰ ৰাজ্যত স্বচ্ছন্দে বিচৰণ কৰিব পাৰে, সি কোনো কালে কদাপিও বিদেশী জাতিৰে সৈতে ভাৱ আৰু কল্পনাৰ আদান-প্ৰদানত নিজৰ অস্তিত্ব হেৰুৱাবৰ ভয় কৰি নিজক সঙ্কুচিত কৰি নুফুৰে। পুখুৰীৰ বন্ধ পানীতহে অশুদ্ধ, অশুচি, কলুষিত হয় আৰু অশুদ্ধ হ'বৰ ভয়ত পুখুৰীৰ গৰাকী সদায় সঙ্কুচিত, সতৰ্ক থাকিবৰ আৱশ্যক হয়, নৈৰ সোঁত বলা পানীত সেই ‘বালাই’ নাই। তাত হেজাৰ মলি, আৰ্বজনা পৰক, তথাপি সি অশুচি, অস্পৃশ্য বা কলুষিত নহয়। পৰাধীন জাতিৰ সাহিত্যক সেইদেখি সততে শুচি-বায়ু বা ৰোগগ্ৰস্ত দেখা যায়। তাৰ সততে ভয়, পিছে বিদেশী ভাষাৰ সংস্পৰ্শত সি কলঙ্কিত আৰু অশুচি হৈ নিজৰ পৈতৃক প্ৰাণটি হেৰুৱায়। আজিকালি পৰাধীন জাতি আমি। আমাৰ সাহিত্য আৰু ভাষাতো সেইদেখি এই কথাই। বৈষ্ণৱ যুগৰ অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া সাহিত্য মুক্ত আৰু সেই ভাষা, সেই সাহিত্য দেশ-বিদেশে মুকলি মনেৰে বুকু ফিন্দাই, পাখি মুকলি কৰি ফুৰিছিল। সেই ভাষা, সেই সাহিত্যই সন্দেহ সংকোচ কাক বোলে নাজানিছিল। সেই দেখি শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ সাহিত্য আৰু ভাষাত হিন্দী, ব্ৰজৱলী, আৰবী, ফাৰ্ছী কথাৰ সমাগম। সেইটো তেওঁলোকৰ স্বাধীন গতিৰ প্ৰেৰণা, আনন্দৰ অৱগাহন আৰু ‘লাক্সাৰী’ অৰ্থাৎ বিলাসৰ সামগ্ৰী আছিল। তেওঁলোকৰ মনত কদাপিও নেখেলাইছিল যে বিদেশীৰ ‘বিশ্বাসাৎ সংস্পৰ্শাৎ সহভোজনাৎ’। তেওঁলোকৰ স্বাধীন ‘মজপুত আৰু যোৱান’ ভাষাৰ জাত যাব পাৰে। আজিৰ স্বাধীন ইংৰাজ জাতিৰ ইংৰাজী ভাষালৈ চকু দিলেই এই কথাৰ যথার্থতা বুজিব পাৰি। স্বাধীন মুক্ত তেওঁলোকে দেশে বিদেশে বুকু ফিন্দাই দম্‌দমাই ফুৰিছে। য'ত কোনো বস্তু ভাল দেখিছে, য'ত কোনো শব্দ, কোনো বাক্য, কোনো ভাব তেওঁলোকৰ মন খোৱা হৈছে, তাকে আমি তেওঁলোকে নিজ ইচ্ছামতে কেতিয়াবা গোটে গোটে কেতিয়াবা কাটি-ছিঙি কেতিয়াবা ‘ৰোষ্ট’ কৰি, কেতিয়াবা আধা সিজাকৈয়ে গিলিছে, কাৰণ তেওঁলোক মুক্ত, স্বাধীন। কাৰ্যপৰম্পৰা বা

কাৰ্যপ্ৰণালীয়ে তেওঁলোকৰ ভাষা আৰু সাহিত্যক অজীৰ্ণ ৰোগীয়া কৰিবৰ ভয় নাই। মুকলি আকাশ, মুকলি বতাহৰ তলত মুকলিমুৰীয়া তেওঁলোকৰ ভোজন ভীমসেনৰ ভোজন, শয়ন কুস্তকৰ শয়ন, গমন গজেন্দ্ৰ গমন, লক্ষ্মন হনুমন্তৰ লক্ষ্মন, গৰ্জন ব্ৰাহ্মৰ গৰ্জন, অথচ জাগৰণ সজাগ ‘বুল ডগ’ ৰ জাগৰণ। তেওঁলোকৰ ধেমালি থিকিন্দালি ল'ৰা-ছোৱালীৰ ধেমালি-থিকিন্দালি। ৰং তামাচা চ'তৰ বিহুৰ ওপৰৰ খাপৰ। খং ৰিং জানিবা গোনা ম'হৰেহে জোঙা শিং। কিন্তু পৰাধীন অগ্নিমন্দ ৰোগী আমি। আমাৰ ভোগৰ ঠাইত ‘ডিছপ্ৰেছিয়া’ টোপনিৰ ঠাই ‘ইনছুৰ্ণিয়া’, ভোজকাৰ বাটিত মাটিকাদুৰি, ধেমালি থিকিন্দালিৰ ঠাইত গোমোঠা মুখ। পৰম ব্ৰহ্ম পৰমেশ্বৰ স্বৰাট, বিশুদ্ধ, বিমুক্ত। যি সেই পৰম ব্ৰহ্ম পৰমেশ্বৰক নিজৰ হৃদয়ত সততে অনুভৱ কৰিছে, যি ধৰ্ম সম্পূৰ্ণৰূপে সেই পৰম ব্ৰহ্মমুখী সেই মানুহ, সেই ধৰ্ম কেতিয়াও সংকীৰ্ণ হ'ব নোৱাৰে। যাৰ হৃদয়ত ব্ৰহ্মবস্তু কোঁচখাই অকণমানি হৈছে, তাৰেইহে সদায় বাহিৰৰ আচাৰ-বিচাৰ, অনুষ্ঠান, নিয়ম-কাৰণত তীব্ৰ চকু মহাভয়, পিছে তাৰ অকণমানি হৈছে, তাৰেইহে সদায় বাহিৰৰ আচাৰ-বিচাৰ, অনুষ্ঠান, নিয়ম-কাৰণত তীব্ৰ চকু মহাভয়, পিছে তাৰ অকণমানি সজীৱিত থকা এখুদমান টিপচী ব্ৰহ্ম-চৰাইটিকে ক'বাবৰ পৰা আহি চেলাই কামুৰি মাৰি যায়। যি জাতীয়ে ব্ৰহ্মৰ অনন্ত অসীম সত্তা পাহৰিছে, সেই জাতিৰেহে এনে বিভীষিকা। সাহিত্যৰ বিষয়তো এনেকুৱা কথাই।^৯ বেজবৰুৱাৰ এই দৃষ্টিভংগীৰ প্ৰাসংগিকতা বৰ্তমান সময়তো নুই কৰিব নোৱাৰি।

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ অভিভাষণত অসম সাহিত্য সভাৰ কৰ্তব্য সম্পৰ্কে যি উপদেশ সূচক মন্তব্য আগবঢ়াই থৈ গৈছে তাক প্ৰতিজন সাহিত্যসেৱী অসমীয়াই অনুধাৱন কৰা উচিত। বৰ্তমান সময়ত অসম সাহিত্য সভাৰ বিষয়ববীয়াসকলৰ যি ক্ষমতা লাভৰ প্ৰতিযোগিতা চলা দেখা গৈছে সিবোৰ পৰিহাৰ কৰি অনুষ্ঠানটিক যাতে পূৰ্বৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰিব পাৰি তাৰেহে চেষ্টা কৰা উচিত। বেজবৰুৱাই অসম সাহিত্য সভাৰ কৰ্তব্যৰ বিষয়ে এনেদৰে কৈছিল যে - ‘পুৰণি পুথি সংগ্ৰহ, পুৰণি পুথি ছপা কৰি উলিওৱা, পুৰণি মূৰ্তি প্ৰভৃতি সংগ্ৰহ আৰু সেইবোৰৰ পৰা পুৰণি কালৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰিবৰ নিমিত্তে উপযুক্ত মানুহৰ নিয়োগ। কোৱা বাহুল্য যে আমাৰ দেশৰ মানুহে, ঘাইকৈ উঠি অহা ডেকাসকলে অসমৰ ইতিহাসৰ বিষয়ে ভালকৈ জনা উচিত। জাতীয় জীৱনৰ সৌধ নিৰ্মাণ কৰিবলৈ হ'লে প্ৰথমতে ভেটি-মাটিডোখৰ গঢ়-গতি চাই বুজি লোৱা আৱশ্যক। আগেয়ে আমাৰ নিজৰ কি কি আছিল, এতিয়া কিহৰ অভাৱ ইত্যাদি জ্ঞানৰ ভেটি ভালকৈ বান্ধি লোৱা নিতান্ত কৰ্তব্য। সেই জ্ঞানৰ ভেটি শকত হ'লে আজি নহয় কাইলৈ নহ'লে পৰশুইলৈ আমি তাৰ ওপৰত আমাৰ ভৱিষ্যৎ জাতীয় জীৱনৰ উন্নত গাঁথি ল'ব পাৰিম। আমাৰ যে অতীত একেবাৰেই পেলাই দিবলগীয়া এনে নহয়, বৰং একালত সি যে ভাৰতৰ সকলো উন্নত প্ৰদেশৰ নিচিনা বা তাতোধিক আছিল, সেইটো জগতৰ আগত দাঙি ধৰা আৰু সেই ভাবতে অনুপ্ৰাণিত হৈ নিজৰ জাতীয় জীৱন আৰু শকতকৈ গঢ়ি লোৱা আৰু অতীত আৰু বৰ্তমান, এই দুটাই মাজত সম্বন্ধ আৰু সামঞ্জস্য ৰাখি ভৱিষ্যতৰ বাটেদি আগবঢ়া আমাৰ প্ৰধান কৰ্তব্য। অতীত ভৱিষ্যতৰ ভৰিৰ ভূমি।’^{১০} বেজবৰুৱাই তেওঁৰ ভাষণত বিজ্ঞান বিষয়ক, স্বাস্থ্য বিষয়ক আৰু শিশুসাহিত্যৰ পুথি ৰচনা আৰু প্ৰকাশৰ ওপৰতো সাহিত্য সভাই গুৰুত্ব দিব লাগে বুলি মত আগবঢ়াইছে। বিশেষকৈ এইবোৰৰ মাজেদি জাতীয় গৌৰৱক ধৰি ৰাখিবৰ বাবে বেজবৰুৱাই অধিক গুৰুত্ব দিছিল। তেওঁৰ দৃষ্টিত

‘নিজৰ জাতীয় গৌৰৱৰ অৱস্থাৰ পৰা খহি পৰি এই শোচনীয় অৱস্থাত পৰিছোঁহি কি কি উপায় অৱলম্বন কৰিলে কোন কোনবোৰ ভুল ভ্ৰান্তি সংশোধন কৰিলে আমি সেই হেৰুৱা গৌৰৱ পুনৰ লাভ কৰিব পাৰিম, ইত্যাদি বিষয় উজুভাৱে সৰ্বসাধাৰণক শিক্ষা দি বুজোৱাটো শিক্ষিত আৰু জনা বুজাসকলৰ কাম। নিজৰ দেশৰ বস্তুলৈ হেঁপাহ বঢ়োৱা, নিজক নিজে চিনি পোৱা আৰু নিজক নেপাহুৱা, স্বদেশৰ সকলো ভাল বিষয়ত গৌৰৱ অনুভৱ কৰা, নিজৰ ভৰিত ভৰি দি, আত্মসন্মান, আত্মমৰ্যদা নিখুঁত ৰাখি মানুহ হ’বলৈ শিকোৱাটো প্ৰাথমিক, মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰধান কাম, প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ঘাইকৈ। কাৰণ মনুষ্য জীৱনৰ এইবোৰেই প্ৰথম সূত্ৰ। নিজৰ দেশৰ স্বভাৱ আৰু অৱস্থানুসাৰে শিক্ষা হোৱাটোৱেই স্বভাৱৰ গতি, নোহোৱাটোৱেহে ব্যতিক্ৰম বা অতিবিক্ৰম। শিশু সাহিত্য গঠনৰ ফালেও এই সভাৰ মনযোগ আকৰ্ষিত হোৱাটো উচিত। শিশু সাহিত্যই ভৱিষ্যত সমাজৰ ধৰণী শিশুক আগলৈ উপযুক্ত ডেকা, বুঢ়া হ’বৰ অমোঘ মন্ত্ৰ কাণত দি মন্ত্ৰপুত কৰে। নিজৰ দেশৰ গৌৰৱজনক কথা, বীৰপুৰুষসকলৰ গুণগাথা আৰু বিক্ৰম কাহিনী, সাধুলোকৰ জিতেন্দ্ৰিয়বাদিতা, স্বদেশপ্ৰিয়তা, অত্যাচাৰ-অতিচাৰ পৰিহাৰপৰায়ণতা, পৰোপকাৰ, স্বাৰ্থত্যাগ আৰু সকলোতকৈ ঘাইকৈ ধৰ্মভীৰুতা আৰু সত্যবাদিতাৰ বিষয়বোৰ এই শিশু সাহিত্যৰ মূল বীজ হোৱাটো উচিত।^{১০} বেজবৰুৱাৰ এনে দৃষ্টিভঙ্গীয়ে তেওঁৰ গভীৰ জাতীয় চেতনাৰ কথাকে সোঁৱৰাই দিয়ে।

বেজবৰুৱা প্ৰকৃতপক্ষে এজন স্বদেশীপ্ৰেমী, জাতিহিতৈষী, ভৱিষ্যৎদ্ৰষ্টা আছিল। সভাপতিৰ ভাষণত অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ সকলো দিশ সামৰি লোৱাৰ লগতে প্ৰতিজন অসমীয়াকে এনেদৰে সকিয়াই দিছে - ‘আমাৰ দেশখন কেনেকৈ সমৃদ্ধিশালী হ’ব, আমি কেনেকৈ নিজৰ আৰু লগে লগে আমাৰ দেশৰ ভাল কৰি যাব পাঁৰে, তাৰ চেষ্টা, তাৰ চিন্তা ভালকৈ কৰিবৰ সময় বৰ বেয়াকৈ উপস্থিত হ’লহি। আৰু কাণসাৰ এৰি পৰি থাকিলে সাহিত্যৰতো কথাই নাই, আমি অসমীয়া জাতিটোৱেই বিলোপ হ’ম কিজানি।^{১১} অসমীয়া ডেকাসকলৰ প্ৰতি বেজবৰুৱাই আহ্বান সন্মুখত যি কামকে পোৱা তাতে লাগি যোৱা। ডাঙৰ কাম কৰিবৰ আশাৰে হাত সাৱটি বহি নেথাকিব। কামৰ সৰু বৰ নাই। সকলো অৱস্থাতে নিজৰ ভৰিৰ ওপৰত ভৰ দি থিয় হোৱা। জীৱন সহজ, উজু কৰা, মিতব্যয়ী হোৱা। এইটো কাম হীন, সেইটো কাম ছোটলোকৰ বুলি চলি অহা ভ্ৰম ধাৰণা পৰিহাৰ কৰি Dignity of Labour, অৰ্থাৎ নিজ হাতে নিজ পৰিশ্ৰম কৰি কৰা কামৰ (সৰুৱেই হওক বা বৰেই হওক) অন্তৰ্নিহিত শক্তিৰ মৰ্যদা গৌৰৱ আৰু আত্মপ্ৰসাদ অনুভৱ কৰিবলৈ শিকা, প্ৰাণপনে কাম কৰি ফুৰা আৰু ঈশ্বৰবিশ্বাসী হৈ ঈশ্বৰৰ চৰণত স্বকৃত কৰ্মৰ নিবেদন কৰি কৰি নিশ্চিত হৈ বুকু ফিফ্কাই ফুৰিবলৈ শিকা আজিৰ পৰা, আজিৰে পৰা, আজিৰে পৰা। দেখিবা, তেতিয়া অলপ কালৰ ভিতৰতে কেনেকুৱা মহৎ কাৰ্য কৰিবৰ শক্তিতুমি লাভ কৰিবা, তাক দেখি তুমি নিজেই আচৰিত মানিবা। ফলত অচিৰতে তোমাৰ উন্নতি, তোমাৰ মাতৃভূমিৰ উন্নতি, অৱস্থাৰ উন্নতি সাধিত হ’ব আৰু জগতৰ জ্ঞান আৰু সম্পদৰ ভঁৰালত তুমিও এজন দাতা হৈ অসীম গৌৰৱ আৰু অমূল্য আত্মপ্ৰসাদ লাভ কৰিব পাৰিব।

সামৰণি

বেজবৰুৱাই লিখি থৈ যোৱা অমৰ ৰচনাৰাজিয়ে আমাৰ ভাষা সাহিত্যক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে, ই নিঃসন্দেহ। এক জাতীয় আৰু চিন্তা চেতনাইহে সাহিত্যিক মূল্য ধৰি ৰাখে। বেজবৰুৱাৰ মন-মস্তিষ্কৰ সমাহাৰে আমাকো জাতীয় চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ কৰে। সেই ৰচনাবোৰৰ আজিও আদৰ কমি যোৱা নাই। আমাৰ নতুন প্ৰজন্মই ইয়াৰ স’তে পৰিচয় হোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। বেজবৰুৱাৰ ভাষণাৱলী পৰ্যালোচনা কৰিলে দেখা যায় যে যি ভাব-দৰ্শনে তেওঁক অহিংৰ্শে উদ্বুদ্ধ কৰিছে আৰু যি চিন্তা প্ৰাৰল্যই তেওঁৰ গৰিষ্ঠ সংখ্যক ৰচনাৰ মূল উপজীব্য স্বৰূপে নিৰন্তৰ ক্ৰিয়া কৰিছে সেইয়া হৈছে তেওঁৰ গভীৰ জাতীয় চেতনা, জাতীয় দায়বদ্ধতা, আৰু জাতীয় প্ৰেম। অসমৰ বায়ু, পানী, মাটি, লোক-সমাজ, লোক-সংস্কৃতি, লোক-বাস্তৱ, ভাষা, সাহিত্য, ধৰ্ম, ইতিহাস সকলোৰে প্ৰতি তেওঁৰ অকৃত্ৰিম অনুকম্পা আৰু আপোচহীন ভালপোৱাৰ এটা প্ৰগাঢ় চেতনা তেওঁ মনত সৰ্বদা প্ৰৱাহিত হৈ আছিল। সেইবাবেই বেজবৰুৱাৰ সাহিত্যৰাজিৰ প্ৰাসংগিকতা বৰ্তমান সময়তো আছে আৰু হয়তু অসমীয়া জাতি থকালৈকে থাকিব।

পাদটীকা

১. শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ (সম্পাদনা)। *লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা*। গুৱাহাটী : অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, চতুৰ্থ প্ৰকাশ, ২০০৭। পৃ. ০৯ (ভূমিকা)
২. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ০১ (ভূমিকা)
৩. শইকীয়া, নগেন (সংকলন সম্পা)। *বেজবৰুৱা ৰচনাৱলী*। ডিব্ৰুগড় : বনলতা প্ৰকাশ, ২০১০। পৃ. (জ) (আত্মকথা)
৪. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৭৪
৫. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৮০
৬. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৮৭
৭. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৮২
৮. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৮২
৯. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৯৭
১০. পূৰ্বে উল্লিখিত। পৃ. ১৯৭
১১. পূৰ্বে উল্লিখিত। (ক) (আগকথা)

গ্ৰন্থপঞ্জী

- শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ (সম্পাদনা)। *লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা*। গুৱাহাটী : অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, চতুৰ্থ প্ৰকাশ, ২০০৭। প্ৰকাশিত।
- শইকীয়া, নগেন (সংকলন সম্পা)। *বেজবৰুৱা ৰচনাৱলী*। ডিব্ৰুগড় : বনলতা প্ৰকাশ, ২০১০। প্ৰকাশিত।

আলোচনী

- বৰা, লক্ষ্মীনন্দন (সম্পা)। *গৰীয়সী, একবিংশ বছৰ*, চতুৰ্থ সংখ্যা, জানুৱাৰী, ২০১৪, দশম সংখ্যা, জুলাই, ২০১৪। প্ৰকাশিত।

অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰৰ গল্প ‘শতপৰ্বিকা’- এটি সংক্ষিপ্ত বিশ্লেষণ

ড° জেউতি বৰুৱা

সহকাৰী অধ্যাপিকা

সংস্কৃত বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

E-mail : jewtiboruah123@gmail.com

সংক্ষিপ্তসৰ

বিংশ শতিকাৰ আধুনিক সংস্কৃত সাহিত্যজগতলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা বিদ্বানসকলৰ ভিতৰত অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰ অন্যতম। তেওঁৰ সাহিত্য প্ৰতিভা বহুমুখী। মহাকাব্য, কাহিনী, নিবন্ধ, খণ্ডকাব্য, নাটক আদিৰে প্ৰায় ২০০ তকৈও অধিক সাহিত্য কৰ্ম ৰচনা কৰি অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰই ভাৰতীয় সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰি তুলিছে। সেই সাহিত্য কৰ্মৰাজিৰ ভিতৰত ৮ টা কথা বা গল্পৰ সংগ্ৰহেৰে ‘ইক্ষুগন্ধা’ নামৰ গ্ৰন্থখন তেওঁৰ সাহিত্যিক প্ৰতিভাৰ এক উজ্জ্বল চানেকি। ইয়াত সন্নিৱিষ্ট হোৱা প্ৰতিটো গল্পতে লেখকৰ সমকালীন সমাজত প্ৰচলিত একো একোটা সমস্যাৰ চিত্ৰ অংকিত হৈছে। এই আলোচনা পত্ৰখনৰ দ্বাৰা ‘ইক্ষুগন্ধা’ত থকা ‘শতপৰ্বিকা’ নামৰ গল্পটোৰ বিশ্লেষণ কৰি গল্পটোত নিহিত থকা পুত্ৰ আৰু কন্যা সন্তানৰ প্ৰতি সমাজৰ বৈষম্যমূলক দৃষ্টিভঙ্গী আৰু তাৰ বিপৰীতে প্ৰগতিশীল গল্পকাৰজনৰ সামাজিক সচেতনতা আৰু সংস্কাৰধৰ্মী মনোভাৱৰ আলোকপাত কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

সূচক শব্দ : ইক্ষুগন্ধা, শতপৰ্বিকা, অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰ, সংস্কাৰধৰ্মী, বৈষম্য

আৰম্ভণি

আধুনিক সংস্কৃত সাহিত্যজগতৰ অন্যতম এজন পণ্ডিত হ’ল অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰ। তেওঁ একেধাৰে এজন কবি, সংস্কৃত গীতিকাৰ আৰু নাট্যকাৰ। ১৯৪৩ চনৰ ২ জানুৱাৰি তাৰিখে উত্তৰ প্ৰদেশ ৰাজ্যৰ জৌনপুৰ জিলাৰ দ্ৰোণীপুৰ গাঁৱত জন্মগ্ৰহণ কৰা অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰই মহাকাব্য, কাহিনী,

নিবন্ধ, একাংকিকা, পূৰ্ণাংগ নাটক, খণ্ডকাব্য, মুক্তক, লোকগীত, গজল আদি দুশতকৈও অধিক সাহিত্য কৰ্ম ৰচনা কৰি ভাৰতীয় সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিছে। তেওঁ সাহিত্য সাধনাৰ কাৰণে সাহিত্য অকাডেমী (১৯৮৮ চন) বঁটাকে ধৰি অনেক পুৰস্কাৰ তথা উপাধিৰে সন্মানিত হৈছে।

অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰৰ ‘শতপৰ্বিকা’ নামৰ গল্পটি তেখেতৰ ৮টা চুটিগল্পযুক্ত ‘ইক্ষুগন্ধা’ নামৰ গল্পসংকলনটিৰ অন্তৰ্গত। ‘ইক্ষুগন্ধা’ৰ ৰচকজনে নিজে গ্ৰন্থখনক গদ্যকাবশ্ৰেণীৰ ‘কথানিকা’ বুলি অভিহিত কৰিছে। প্ৰকাশৰ (১৯৮৬) দুবছৰৰ পাছত অৰ্থাৎ ১৯৮৮ চনত ‘ইক্ষুগন্ধা’ গ্ৰন্থখনৰ বাবে অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰই সাহিত্য অকাডেমী পুৰস্কাৰ লাভ কৰে।

‘শতপৰ্বিকা’ ভাৰতীয় সমাজৰ বাস্তৱ পটভূমিত ৰচিত এটি কথা বা গল্প। এই গল্পটোত ল’ৰা আৰু ছোৱালী সন্তানৰ ক্ষেত্ৰত সমাজে প্ৰদৰ্শন কৰা বৈষম্য, ল’ৰা সন্তানৰ প্ৰতি মানুহৰ আকুলতা আৰু ছোৱালী সন্তানৰ প্ৰতি অনাদৰ অৱহেলা সুন্দৰভাৱে প্ৰতিফলিত হৈছে। ৰামলাল নামৰ এজন কেৰাণীৰ চক্লিশ বছৰীয়া জীৱন-পৰিক্ৰমাৰ আভাস, পুত্ৰ-সন্তান জন্ম নোহোৱাৰ বাবে শাৰীৰিক আৰু মানসিক অৱস্থাৰ অৱনতি, কন্যা সন্তানৰ প্ৰতি পিতৃৰ দ্বেষ, ঘৰখনৰ অসুস্থ পৰিৱেশ আৰু শেষত জ্যেষ্ঠ কন্যাৰ পৰা আদৰ-শুশ্ৰূষা পাই পিতৃৰ হৃদয় পৰিৱৰ্তন আদিয়েই ‘শতপৰ্বিকা’ৰ বৰ্ণিত বিষয়।

উদ্দেশ্য

আধুনিক সংস্কৃত কবি আৰু ৰচনাৰ বিষয়ে আভাস দিয়া, আৰু গল্পটিত বৰ্ণিত হোৱা পুত্ৰ সন্তান আৰু কন্যা সন্তানৰ প্ৰতি সমাজে প্ৰদৰ্শন কৰা বৈষম্যমূলক মনোভাৱ তথা আচৰণৰ বিপৰীতে গল্পকাৰৰ সংস্কাৰমুখী মানসিকতাৰ প্ৰাসঙ্গিক প্ৰয়োজনীয়তা স্বীকাৰ কৰাই এই আলোচনা পত্ৰৰ উদ্দেশ্য।

পদ্ধতি আৰু সমল

বৰ্ণনাত্মক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ সহায়ত এই আলোচনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

পণ্ডিত অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰই ৰচনা কৰা ‘ইক্ষুগন্ধা’ নামৰ গ্ৰন্থখনৰ অন্তৰ্গত ‘শতপৰ্বিকা’ শীৰ্ষক গল্পটি আলোচনাৰ মুখ্য সমল ৰূপে গ্ৰহণ কৰা হৈছে। তদুপৰি প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ আদিৰো সহায় লোৱা হৈছে।

আলোচনা

গল্পটিত বৰ্ণিত হোৱা মতে পোন্ধৰ বছৰ বয়সতে ভাগ্যৱতীৰ লগত বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হোৱা ৰামলালে পিতৃত্বৰ অৰ্থ নুবুজাকৈয়ে অতি সোনকালেই প্ৰথম এজনী কন্যা সন্তানৰ পিতৃ হৈছিল। তাৰ পিছত এটি পুত্ৰ-সন্তান কামনা কৰি কৰি সাতজনী কন্যাৰ পিতৃ হৈছিল। একেৰাহে সন্তান জন্ম দি দি সুন্দৰী পত্নীও অকালতে বৃদ্ধা হৈছিল আৰু নিজৰ সন্তানসকলক কেৱল কন্যা হোৱাৰ কাৰণেই অমানৱীয় আচৰণ কৰিছিল।

“মৃত্যুচীৎকৃত্য ইব নজন্দিবং মাং পৰিতঃ কথমেতাঃ ক্ৰীড়ন্তি? কথনং ন শ্ৰিয়ন্তে? কিমর্থং সৰ্বা অক্ষতা জীৱন্তি? কিমেতাসাং কৃতে ন কৃতো ৰোগো ব্যাধিৰ্বা ভগৱতা মহিষাবাহনে?” (কুমাৰী, পৃ.৩৪)

“মৃত্যুৰ কিৰিলীৰ দৰে এইকেইজনীয়ে মোৰ চাৰিওফালে কেনেকৈ খেলি থাকে? নমৰেনো কিয়? কিয় এই আটাইকেইজনী সুস্থভাৱে জীয়াই আছে? যমেও এইকেইজনীক বেমাৰ-আজাৰ নিদিয় কিয়?”

পুত্ৰ জন্মৰ আশা পূৰণ নোহোৱা দেখি নিজৰ খুলশালীয়েকৰ পুত্ৰকে তোলনীয়া পুত্ৰ হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল যদিও লম্পট-দুৰাচাৰী আৰু নিজৰ বীৰ্য্যৰ পৰা উৎপন্ন নোহোৱা বাবে সেই পুত্ৰৰ পৰাও ৰামলালে সন্তুষ্টি পোৱা নাছিল।

সাতগৰাকী কন্যা ক্ৰমে ৰমা, শ্যামা, শ্যামলা, বিমলা, অমলা, এচলা আৰু কমলা- সকলোৱে সিহঁতৰ প্ৰতি থকা পিতৃৰ বিদ্বেষ ভাৱৰ কথা জানি তেওঁৰ সন্মুখত থিয় দিবলৈ সিহঁতৰ সাহস নহৈছিল। পিতাক ঘৰত নথকা সময়ত খেলা-ধুলা কৰিলেও চাইকেলৰ টিলিঙাৰ মাত শুনি তেওঁ অহা গম পালেই সিহঁতে ফৰিং ছিটিকা দি ঘৰৰ চুক-কোণত লুকাই পৰিছিল। পিতৃয়ে কেতিয়াবা মাতিলেও অভাৱনীয় বিপদৰ আশংকাত কোনোজনীয়েই ওলাই নাহিছিল।

কিন্তু এদিনৰ এটা ঘটনাই ৰামলালৰ অন্তৰলৈ পৰিৱৰ্তন আনিলে। জ্বৰ-কাঁহত ভুগি বিছনাত পৰি থকা ৰামলালে পিয়াহত আতুৰ হৈ পানী বিচাৰিলে। সেই সময়ত পত্নী ভাগ্যৱতী ঘৰত নথকাত জ্যেষ্ঠা কন্যা ৰমাই পানী লৈ আহি পিতৃ ৰামলালক মাত লগালে। কিন্তু পত্নীৰ সলনি ৰমাই পানী অনা দেখি ৰামলালে তাইক গালি পাৰিবলৈ ধৰিলে।

“কিং প্ৰমত্তশুনীৰ পিতঃ পিতঃ বুদ্ধসি? অপেহি।

ন ময়াত্বামাকাৰিতা। ক্ল বৰ্ততে তেহস্বা?” (পৃ.৩৭)

“কি বলিয়া কুকুৰণীৰ দৰে পিতা পিতা বুলি ভুকি আছ? আঁতৰ হ। মই তোৰ মতা নাই।”

পানীৰ গিলাচটো পিতাকৰ ওচৰত ৰাখি ৰমাই বিচনাত পৰি কান্দি কান্দি ভাবিবলৈ ধৰিলে- “শিলঙটিৰ ভিতৰতো জুই থাকে। আমাৰ পিতৃৰ মনতো সন্তানৰ প্ৰতি মৰম নিশ্চয় আছে। ময়েই সেই মৰম বাহিৰ কৰিব লাগিব।” এই বুলি দৃঢ় নিশ্চয় কৰি পুনৰ পিতাকৰ ওচৰলৈ গ’ল। ৰমাই গৈ দেখিলে যে পিতাকে পানী খাই বিচনাত সন্তুষ্টিৰে শুই আছে। তাই দিয়া পানী গিলাচ খোৱা দেখি ৰমা অত্যন্ত সুখী হ’ল আৰু পিতাকৰ হাত-ভৰি পিটিকি দিবলৈ ধৰিলে। তাই সন্তানৰূপে নিজৰ পিতৃৰ প্ৰতি থকা দায়িত্ব উপলব্ধি কৰে- “জন্মপ্ৰদাতাহয়ং জনঃ। ৰোগজৰ্জৰা নিতৰাং কায়িকীং সেৱামপেক্ষতে। সন্ততিভিৰেৱ সেৱা সা শক্যতে কৰ্ত্তুম্।তস্যাস্ত পৰিত্ৰতমং কৰ্তব্যমিদং ভৱতি।” (পৃ. ৩৯)

পুনৰ ৰমাই পিতাকৰ মূৰতো তেলেৰে মালিচ কৰিবলৈ ধৰিলে। মূৰত মালিচ কৰি থাকোঁতেই পিতাকে হঠাৎ সাৰ পোৱাত ৰমা আঁতৰি যায়। মালিচ কৰাৰ কাৰণে শৰীৰৰ জড়তা আঁতৰি যোৱাত ৰামলালে পূৰ্বতকৈ আৰাম অনুভৱ কৰিলে। পিছত চিন্তা কৰি কন্যা ৰমাই তেওঁৰ ইমান সেৱা শুশ্ৰূষা কৰিলে বুলি বুজিব পাৰি অনুতপ্ত হ’ল। অৱহেলা কৰা সত্বেও ৰমাৰ তেওঁৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা দেখি ৰামলালে উপলব্ধি কৰে তেওঁ যেন ঘৰৰ সুকণ্ঠী মইনাক খেদি কৰ্কশ মাতৰ বনৰ ভাটো ধৰি আনিলে। কাৰণ তেওঁ দুৰাচাৰী এটাক পুত্ৰৰূপে তুলি ল’লে যি পিতৃৰ বেমাৰৰ সময়তো ওচৰলৈ আহি মাত এষাৰ নিদিয়। পিছত ৰামলালে পত্নী ভাগ্যৱতীৰ আগত নিজৰ কন্যাকেইজনীক শতপৰ্বিকাৰ দৰে বুলি কৈছে —

“শতপৰ্বিকা ইব মে তনুজাঃ” (পৃ.৪৩)। শতপৰ্বিকাৰ অৰ্থ হ’ল দুবৰি। অৰ্থাৎ যেনেদৰে শত শত বা অনেক দুবৰিয়ে ঘৰ একোখনৰ সন্মুখভাগত শোভাবৰ্ধন কৰে, দুবৰি নিৰ্মিত শয্যাই তুলাৰ শয্যাৰ দৰেই শয়নৰতজনক আৰাম দিয়ে, নিজৰ গাঁজালিৰে পশুক সন্তুষ্ট কৰে, কোনেও পালন-পোষণ নকৰিলেও পানী আদি নিদিলেও নিজে নিজৰ ভাগ্যৰ বলত পুনঃ পুনঃ নতুন আৰু সেউজীয়া হৈ উঠে, ঠিক তেনেদৰেই কন্যা সন্তানবিলাকেও সমাজৰ বা পৰিয়ালৰ পৰা উপযুক্ত আদৰ-যত্ন নাপালেও সিহঁতে নিজৰ ভাগ্য তথা শ্ৰমৰ বলতেই নিজৰ পৰিচয় গঢ়ি তোলে।

এইদৰেই ৰামলালৰ চিন্তাধাৰাত পৰিৱৰ্তন ঘটিছে আৰু গল্পকাৰে গল্পটোৰ ইতিবাচক পৰিসমাপ্তি ঘটাইছে। পিতৃৰ দ্বাৰা অনাদৃত হৈও তেওঁৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা-দায়িত্ব বোধ থকা সংস্কাৰী মনৰ ৰমাৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণেৰে গল্পকাৰে ‘শতপৰ্বিকা’ বুলি গল্পটোৰ সাৰ্থক নামকৰণ কৰিছে।

এটা কথা স্পষ্ট যে গল্পটিত বৰ্ণিত ৰামলালৰ পৰিয়ালৰ যি কাহিনী সি প্ৰায়বিলাক ভাৰতীয় পৰিয়ালৰে কাহিনী। শিক্ষা-দীক্ষা, বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তিৰ উন্নতিৰ এই যুগতো মানুহে ল’ৰা-সন্তানৰ প্ৰতিয়েই আকুলতা প্ৰদৰ্শন কৰি আহিছে। ‘দশপুত্ৰসম কন্যা’ বুলি উক্তিখাকিলেও কন্যাক এজন পুত্ৰৰ সমানেই মৰ্যাদা দিব নোখোজে, দহজন দূৰৈতে থাকক। প্ৰথম সন্তানটি ল’ৰা নহৈ ছোৱালী হ’লে দ্বিতীয় সন্তানটি ল’ৰা হোৱাটোৱেই পৰিয়ালৰ সকলোৰে ইঙ্গিত হয়। তথাকথিত শিক্ষিত বা আধুনিক মনৰ বুলি পৰিচয় দিয়া সকলো এনে মানসিকতাৰ উৰ্ধত নহয়। ধনী-দুখীয়া, শিক্ষিত-অশিক্ষিত প্ৰায় সকলো পৰিয়ালতেই ল’ৰা-সন্তানৰ জন্মই যিমান আনন্দ কঢ়িয়াই আনে কন্যা সন্তানৰ জন্মই সেইটো কৰিব নোৱাৰে। (অৱশ্যে সকলো ক্ষেত্ৰতে থকাৰ দৰে কিছুসংখ্যক ব্যতিক্ৰম স্বাভাৱিকতে এই ক্ষেত্ৰতো দেখা যায়।)

গল্পটোত ৰামলালৰ পত্নী ভাগ্যৱতীৰ মানসিকতা ৰামলালতকৈ উচ্চৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। তেওঁ স্বামীক বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল যে পুত্ৰ আৰু কন্যাৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নাই। মনে বিচৰা সন্তান পোৱাটো ভাগ্যৰ অধীন। আৰু তেঁৱেই পিতৃ-স্নেহৰ পৰা বঞ্চিত হৈ থকা কন্যাসকলক শিক্ষা-সংস্কাৰ দিছিল যিটো ৰমাৰ আচৰণত প্ৰকাশ পাইছে। যদিও জন্ম হ’বলগীয়া সন্তানৰ লিঙ্গ কি হ’ব এইটো মাতৃগৰাকীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে তথাপি একেৰাহে কন্যাসন্তান জন্ম হৈ থকাৰ কাৰণে ভাগ্যৱতীয়ে নিজকে নিজে দোষ দিছিল। - এনেদৰে গল্পকাৰে ঠায়ে ঠায়ে মানৱীয় মনস্তত্ত্বৰো চিত্ৰণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

আনহাতে, ৰামলালৰ মানসিকতা আছিল পুৰুষতান্ত্ৰিক সমাজ-ব্যৱস্থাৰ প্ৰতিফলন। পুৰুষপ্ৰধান সমাজত পৰিয়াল এটাৰ ধাৰাবাহিক অস্তিত্ব ৰক্ষা কৰিবলৈ পুত্ৰসন্তানক ‘কুলদীপক’ হিচাপে অপৰিহাৰ্য্য বুলি ভবা হয়। জীৱনত অতিশয় আশা কৰা বস্তুটো নোপোৱাৰ দুখে মানুহক অসুখী কৰি তোলে। আৰু এটি পুত্ৰ সন্তান ৰামলালৰ ইমান বাঞ্ছিত আছিল যে তাৰ পৰা বঞ্চিত হৈ তেওঁৰ মনত বিষাদ আৰু শৰীৰত ৰোগ উৎপন্ন হৈছিল। ‘ৰোগস্ত মম মনস্যাসীৎ ন শৰীৰে।’ (পৃ.৪৪)

অৱশ্যে সমাজ সচেতক গল্পকাৰ অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰই তেওঁৰ সেই মানসিকতাৰ পৰিৱৰ্তন দেখুৱাই এইটো প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে যে পুত্ৰ আৰু কন্যাৰ মাজত কোনো প্ৰভেদ নাই। মানুহে নোপোৱাটো বিচাৰি দুখত থকাতকৈ যি পাইছে সেইটোৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰি সন্তুষ্টহৈ লাভ কৰিব লাগে।

ইয়াৰ উপৰিও গল্পটোত কেইবাটাও সামাজিক দিশ প্ৰতিফলিত হৈছে। তাৰ ভিতৰত ৰামলালৰ পোন্ধৰ বছৰ বয়সতে বিবাহ হোৱা বুলি থকা উল্লেখৰে সমাজত প্ৰচলিত বাল্যবিবাহৰ ইঙ্গিত পোৱা যায়। সেইদৰে অতি কম বয়সতে পিতৃত্ব লাভৰ কথাৰো উল্লেখ আছে। অৱশ্যে বিবাহৰ পিছত সোনকালে সন্তান জন্ম হ'লে উপহাসৰ পাত্ৰও হ'বলগীয়া হয়।

নিজৰ পুত্ৰ সন্তান নাথাকিলে পুত্ৰ তুলি লোৱা নিয়মৰো প্ৰচলন থকাৰ কথা জানিব পাৰি। কন্যা সন্তানক আন নালাগে নিজৰ জন্মদাতা পিতৃয়েই অৱহেলা কৰা দেখা পোৱা যায়। গল্পত বৰ্ণিত সমাজখনত নাৰীৰ স্থিতি সন্মানজনক নহয়। কেৱল পৰিয়ালৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ স্বার্থত এটি পুত্ৰ সন্তানৰ আশাত ইজনীৰ পিছত সিজনীকে কন্যা জন্ম দিয়া নাৰীগৰাকীৰ স্বাস্থ্যৰ দিশটো একেবাৰেই গুৰুত্ব দিয়া হোৱা নাই।

ৰোগ-ব্যাধি বা মৃত্যুৰ কাৰণ যমদেৱতা বুলি থকা লোকবিশ্বাসৰ আভাসো গল্পটিত ৰামলালৰ উক্তিৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত হৈছে। তদুপৰি সমাজত প্ৰচলিত গালিসূচক শব্দৰো (যেনে :- ‘প্ৰমত্তশুনী’ অৰ্থাৎ ‘পাগলী কুকুৰণী’) উল্লেখ পোৱা যায়।

সামৰণি

গতিকে ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা এইটো স্পষ্ট হয় যে অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ মিশ্ৰই ‘শতপৰ্বিকা’ গল্পটিৰ জৰিয়তে সমকালীন ভাৰতীয় সমাজৰ এখনি বাস্তৱ চিত্ৰ অতি সংবেদনশীলতাৰে চিত্ৰিত কৰিছে। তদুপৰি সমাজ সচেতক, অনুভৱী গল্পকাৰজনে নিজৰ সংস্কাৰধৰ্মী মনোভাৱৰ পৰিচয় প্ৰকট কৰি গল্পটিৰ মাধ্যমেৰে পুত্ৰ আৰু কন্যা সন্তানৰ প্ৰতি সমাজৰ দৃষ্টিভঙ্গী এক কৰাৰ যি প্ৰয়াস কৰিছে সেয়া নিঃসন্দেহে মহান আৰু আদৰণীয়। কাৰণ সামাজিক সমস্যাসমূহ সমাধানৰ বাবে সমাজত বাস কৰা লোকসকলৰ সংবেদনশীলতা আৰু সংস্কাৰমুখী মনোভাৱৰ অতীৰ প্ৰয়োজন।

গ্ৰন্থপঞ্জী

কুমাৰী, মৈত্ৰেয়ী। *আধুনিক সংস্কৃত সাহিত্য*। দিল্লী : গ্ৰন্থভাৰতী প্ৰকাশন, ২০১৯। প্ৰকাশিত।

মিশ্ৰ, অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ। *ইক্ষুগন্ধা*। এলাহাবাদ : বৈজয়ন্ত প্ৰকাশন, ২০১০। প্ৰকাশিত।

মিশ্ৰ, অভিৰাজ ৰাজেন্দ্ৰ। *ইক্ষুগন্ধা*, (অনু. অমিতা চক্ৰৱৰ্তী)। দিল্লী : সাহিত্য অকাডেমী, ২০০৯। প্ৰকাশিত।

Shukla, Hiralal. *Modern Sanskrit Literature*. Delhi : New Bharatiya Book Corporation, 2020. print.

প্ৰৱন্ধ

Bharadwaj, M., *Analysis of social condition of women as depicted in Ikshugandha*, IJSR (Ananta) Vol. No. 5 (3), 2019, P. 120. web.

অন্তৰ্জালস্থান

<http://sanskrit.nic.in/assp/writer/Araj.M.html>

<http://en.m.wikipedia.org>

ACADEMIA

ISSN : 2349-3445

Vol.VI, Issue-1 :: July-2021

Page : 151-159

অসমীয়া উপন্যাসত প্ৰতিফলিত শিশু মনস্তত্ত্ব

(নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভু’ উপন্যাসৰ বিশেষ উল্লেখনসহ)

প্ৰাৰ্থনা ফুকন

সহকাৰী অধ্যাপিকা

অসমীয়া বিভাগ, চন্দ্ৰকমল বেজবৰুৱা বাণিজ্য মহাবিদ্যালয়, যোৰহাট

Email ID: phuanprarthana123@gmail.com

সংক্ষিপ্ত সাৰ

শিশু মনক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত সাহিত্যকে শিশু সাহিত্য বুলি কোৱা হয়। বিশ্বৰ প্ৰত্যেক ভাষাৰে শিশু সাহিত্যৰ আৰম্ভণি হয় মৌখিক সাহিত্যৰ মাজেৰে। শিশুসকলৰ মাজত অতিকৈ জনপ্ৰিয় সাধুকথাকে সমগ্ৰ বিশ্বৰ শিশু সাহিত্যৰ আধাৰ বুলি কোৱা হয়। এই শিশু সাহিত্যৰ আৰম্ভণি পৰ্যায়ৰ সময় অতিক্ৰমি বিভিন্ন ৰূপ লাভ কৰিলে। তাৰ ফলত সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাত শিশু উপযোগী লেখা-মেলা প্ৰকাশিত হ'ল। লিখিত সাহিত্য চৰ্চা হোৱাৰ আগৰে পৰা আৰু বৰ্তমানৰ সাহিত্যৰ সকলোবোৰ শাখাত বিভিন্ন সৃষ্টিশীল লেখা-মেলা প্ৰকাশ হোৱাৰ সময়ত অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ চৰ্চাইও নিজৰ ধাৰাবাহিকতা অব্যাহত ৰাখিছে। অসমীয়া শিশু সাহিত্যত শিশুৰ ভাব-অনুভূতি স্পষ্ট ৰূপত প্ৰকাশিত হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যত শিশু উপযোগী ভালেমান সাধুকথা, গল্প, কবিতা, উপন্যাস প্ৰকাশিত হৈছে। এই সমূহত শিশুসকলৰ বিভিন্ন কাম-কাজ, মনোভাৱ বলিষ্ঠভাৱে প্ৰকাশিত হৈছে। আধুনিক সাহিত্যৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ অংগ উপন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে ভালেকেইখন শিশু উপযোগী অসমীয়া উপন্যাস প্ৰকাশিত হৈছে, যিসকল অসমীয়া সাহিত্যকে শিশু সাহিত্য ৰচনা কৰি অসমীয়া শিশু সাহিত্যক বিশেষ মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে, তেওঁলোকৰ ভিতৰত নৱকান্ত বৰুৱাৰ স্থান গুৰুত্বপূৰ্ণ। নৱকান্ত বৰুৱাই শিশু উপযোগী অনেক গীত, নাট, পদ্য, গদ্য, সাধুকথা, উপন্যাস ৰচনা কৰিছে। তেখেতৰ শিশু মনোজগতক উপস্থাপন কৰা দুখন উপন্যাস ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে

ভূ’। সীমাহীন কল্পনা, শিশুসকলৰ লাজ, অভিমান, হাঁহি-কান্দোনৰ সংমিশ্ৰণ উপন্যাস দুখনৰ মাজেৰে প্ৰতিফলিত হৈছে। দুয়োখন উপন্যাসত পৰিস্ফুট শিশু চৰিত্ৰৰ মনোজগতৰ সন্দৰ্ভত অধ্যয়নে শিশুৰ নিজা জগতখনিৰ বিভিন্ন দিশ উন্মোচিত কৰিব। শিশুসকলৰ চিন্তাৰ জগতত কি ধৰণৰ বিষয়ে স্থান পাই, কেনে ধৰণৰ ঘটনা বা কাৰ্যকলাপে তেওঁলোকক স্পৰ্শ কৰে বা সহজতে আকৰ্ষিত কৰে এই দিশ সমূহ দুয়োখন উপন্যাসৰ মূল কথা। ইয়াৰ আধাৰত শিশু মনস্তত্ত্বৰ বিভিন্ন ধৰণৰ কথা বা চিন্তা আলোচনা কৰিব পাৰি। যাৰ যোগেদি শিশুসকলৰ অগ্ৰগতি আৰু সমাজ একোখনত এই সমূহে পেলাব পৰা প্ৰভাব আদিৰ প্ৰসংগবোৰো স্পষ্ট হ’ব। এই ধৰণৰ চিন্তা চৰ্চাৰে শিশু মনস্তত্ত্বৰ বিভিন্ন দিশ অসমীয়া উপন্যাসত ফাঁহিয়াই চোৱাৰ বাবে দুখন উপন্যাসক আধাৰ হিচাপে লৈ আমাৰ গৱেষণা পত্ৰৰ বিষয় নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হৈছে - অসমীয়া উপন্যাসত প্ৰতিফলিত শিশু মনস্তত্ত্ব (নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভূ’ উপন্যাসৰ বিশেষ উল্লিখনসহ)।

সূচকশব্দ : শিশু মনস্তত্ত্ব, শিশু সাহিত্য, কল্পনা, বাস্তৱ-অবাস্তৱ, উপন্যাস

আৰম্ভণি

শিশু মনৰ উপযোগীকৈ ৰচিত সাহিত্যই শিশু সাহিত্য। শিশুৰ বুদ্ধি-বৃত্তি আৰু ৰুচি-অভিৰুচিৰ প্ৰসাৰত শিশু সাহিত্যই বিশেষভাৱে অৰিহণা আগবঢ়ায়। দৰাচলতে শিশুসকলৰ এখন নিজস্ব পৃথিৱী থাকে। কল্পনা আৰু সপোনৰ ৰাজ্যত উটি-ভাহি ফুৰা শিশুসকলৰ মনোজগতৰ সৈতে খাপ খোৱাকৈ শিশু সাহিত্যসমূহ ৰচিত হৈ আহিছে। যাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত শিশু সাহিত্যসমূহ সৰ্বসাধাৰণে ৰচিত সাহিত্যতকৈ বহু ক্ষেত্ৰত পৃথক হোৱা পৰিলক্ষিত হয়।

পৃথিৱীৰ প্ৰত্যেক ভাষাৰ শিশু সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰে মৌখিক সাহিত্যৰ মাজেৰে। মৌখিক সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত সাধুকথাবোৰেই হৈছে সমগ্ৰ বিশ্বৰ শিশু সাহিত্যৰ পটভূমি। সাধাৰণতে শিশুৱে সাধু বা কল্পকাহিনীবোৰ নিজে পঢ়াতকৈও শুনি ভাল পায়। সুন্দৰ ৰাজকোঁৱৰ-ৰাজকুমাৰী, যাদুকৰী দেশৰ কথা, পৰীৰ সাধু, কথা ক’ব পৰা পশু-পক্ষী, ভূত-যখিনী আদি অতিলৌকিক কথা-কাহিনী সাধুকথাৰ মাজেৰে বৰ্ণিত হয়। বাস্তৱ-অবাস্তৱ সম্পৰ্কে সম্যক জ্ঞান নথকা শিশুসকলৰ মনোজগতত এই চৰিত্ৰসমূহে ভয়, কৌতূহল, বিস্ময়ৰ সৃষ্টি কৰে। শিশুৰ মনোৰম জগতত কৌতূহলৰ উন্মেষ ঘটোৱা এই সাধু বা কল্পকাহিনীবোৰৰ মাজেৰেই শিশু সাহিত্যই ক্ৰমান্বয়ে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে।

অসমীয়া সাহিত্যত শিশু উপযোগী বহু কবিতা, গল্প, নাটক, উপন্যাস, গীত, ৰম্য ৰচনা আদি ৰচিত হৈছে। অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা, কীৰ্তিনাথ হাজৰিকা, ৰত্ন ওজা, প্ৰীতি বৰুৱা, ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত, নৱকান্ত বৰুৱা, গগনচন্দ্ৰ অধিকাৰী আদিৰ অৱদানে অসমীয়া শিশু সাহিত্যক সবল ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ আগশাৰীৰ কবি তথা অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ এগৰাকী নেতৃস্থানীয় সাহিত্যিক। নৱকান্ত বৰুৱাই শিশুৰ সহজ-সৰল মনক হৃদয়ংগম কৰি শিশুৰ মন আহ্বাদিত কৰিব

পৰাকৈ অনেক শিশু উপযোগী সাহিত্য ৰচনা কৰিছে। শিশু উপযোগী গীত, কবিতা, নাটক, উপন্যাস আদি ৰচনাৰে সাহিত্যিকগৰাকীয়ে শিশু সাহিত্যৰ বিকাশত বিশেষ অৰিহণা আগবঢ়াই থৈ গৈছে।

আমাৰ এই অধ্যয়নত নৱকান্ত বৰুৱাৰ দুখন উপন্যাস ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভূ’ৰ আলোচনা আগঢ়োৱা হৈছে। দুয়োখন উপন্যাসৰে নায়ক দুটি শিশু। দুয়োখনতে শিশু মনস্তত্ত্বৰ সুন্দৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। উপন্যাস দুখনৰ দুই শিশু নায়কে খোজে প্ৰতি সন্মুখীন হোৱা বহু সমস্যা আৰু তাৰ সমাধান, সিহঁতৰ মনত উদয় হোৱা ভয়, শংকা, চিন্তা, উপস্থিত বুদ্ধি, কথা-বতৰাৰ সৰলতা, কাল্পনিক মনোজগত আদি সম্পৰ্কত আমাৰ এই অধ্যয়নত আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছোঁ।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

আমাৰ এই অধ্যয়নৰ মূল উদ্দেশ্যই হ’ল অসমীয়া উপন্যাসত বৰ্ণিত শিশু মনস্তত্ত্বৰ দিশবোৰ বৰ্ণনা কৰি ঔপন্যাসিক নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘ভতুকাৰে ভূ’ আৰু ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ উপন্যাস দুখনৰ আওঁতাতে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা। শিশুমনক চুই যোৱাকৈ ৰচিত নৱকান্ত বৰুৱাৰ উপন্যাস দুখনত শিশুৰ মানসিক বিকাশৰ দিশটোৱে বিশেষ গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। ক্ৰমান্বয়ে বাঢ়ি অহা দুটি শিশুৰ চিন্তা শক্তিৰ ক্ষমতা, ক্ষিপ্ৰ বুদ্ধি, উপন্যাসৰ উদ্ভূত ঘটনাৰাজি, বাকপটুতা আদি দিশবোৰ কিদৰে উপন্যাস দুখনত প্ৰতিফলিত হৈছে সেয়া আলোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্যে বিষয় নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হৈছে। সাধাৰণতে শিশু উপন্যাসত ঔপন্যাসিকে এটি বা একাধিক শিশু চৰিত্ৰ আৰু এজন অভিভাৱকসদৃশ চৰিত্ৰৰ কথোপকথন আৰু বিভিন্ন দৃশ্যৰ অৱতাৰণাৰ যোগেদি শিশুক নীতি শিক্ষা আৰু জ্ঞান দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। সচৰাচৰ উপন্যাসৰ কাহিনী বৰ্ণনা কৰোঁতে লেখকৰ কোনো ধৰা-বন্ধা নিয়ম নাথাকে। কাহিনী, চৰিত্ৰ, সংলাপ, ভাষা আদিৰ ক্ষেত্ৰত ঔপন্যাসিক সদায় মুক্ত। শিশু উপন্যাসতো এনেবোৰ দিশেই প্ৰাধান্য লাভ কৰে। এই দিশত উপন্যাস দুখনৰ যোগেদি প্ৰতিফলিত হোৱা কথাবোৰ অধ্যয়ন কৰাৰ উদ্দেশ্য আগত ৰখা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

উল্লিখিত বিষয়বস্তু আলোচনা কৰোঁতে আমি বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ সহায় লৈছোঁ। আমাৰ এই আলোচনাত নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভূ’ এই শিশু উপন্যাস দুখনক মুখ্য সমলৰূপে গ্ৰহণ কৰা হৈছে। বাস্তৱ জগতৰ পৰা ফালৰি কাটি আহি কাল্পনিক জগত এখনৰ মাজত উটি-ভাহি ফুৰা শিশু মনস্তত্ত্বৰ দিশটোৰ লগতে উপন্যাসত বৰ্ণিত মূল শিশু চৰিত্ৰৰ লগতে আনুষংগিক চৰিত্ৰসমূহে কেনেধৰণে ভূমিকা আগবঢ়াইছে সেই দিশবোৰ আমাৰ এই আলোচনাই সামৰি ল’ব আৰু এই সম্পৰ্কত ক’বলৈ যাওঁতে বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হ’ব।

শিশু সাহিত্যৰ পটভূমি

সাহিত্যৰ অন্যান্য শাখাৰ নিচিনাকৈ শিশু সাহিত্যও পাশ্চাত্যৰ ফল। ১৪৮৪ খ্ৰীষ্টাব্দত ৰচিত *Aesop's Fables* বা *ঈছপৰ হিতোপদেশমালা* আৰু চেক পণ্ডিত আৰু কোমোনিয়াৰ *Orbis*

Sensualium Pictus ১৬৫৯ খ্রীষ্টাব্দত ইংৰাজীলৈ অনুদিত হয়। বিশ্ব সাহিত্যত পোনপ্ৰথমবাৰৰ বাবে শিশুৰ জগতখনক ভিন্ন দৃষ্টিৰে চোৱাৰ প্ৰৱণতা গঢ়ি উঠে ১৬৯৭ চনত প্ৰকাশ পোৱা ফৰাচী লেখক চাৰ্ল পেৰোৰ *Histoires ou Contes du temps passe avec des moralities* গ্ৰন্থখনৰ জৰিয়তে। কিয়নো এই পুথিখনত সন্নিৱিষ্ট ‘The Sleeping Beauty’, ‘Cinderella’ বা ‘Little Red Pidinghood’ আদি গল্পবোৰে শিশুসকলৰ মাজত যথেষ্ট জনপ্ৰিয়তা অৰ্জন কৰে। আনহাতে অষ্টাদশ শতিকাৰ ইংলেণ্ডৰ সাহিত্যিক ডেনিয়েল ডিফো (Deniel Defoe) ৰ *ৰবিঞ্চন ক্ৰচো* আৰু আয়ালেণ্ডৰ সাহিত্যিক জোনাথন চুইফটৰ *গালিভাৰ্চ ট্ৰেভেলচ্* শিশু মনোজগতৰ প্ৰতিফলন ঘটাই দুখন জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থ। পৰৱৰ্তী কালছোৱাত বিভিন্নজন লেখকে শিশু সাহিত্য ৰচনা কৰে। তাৰে ভিতৰত জাৰ্মানীৰ দিনেমাৰ হাস্য আৰু ক্ৰিষ্টিয়ান আনেৰ্চেন, ৰাছিয়াৰ ইভান ক্ৰিলোফ, এডোয়াৰ্ড লিয়ৰ, আমেৰিকাৰ মাৰ্ক টোৱেন অন্যতম।

ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত শিশু সাহিত্যৰ প্ৰথম আৰম্ভ হয় ‘শ্ৰীমদ্ভাগৱত’ৰ মাজেৰে। ‘শ্ৰীমদ্ভাগৱত’ৰ কৃষ্ণৰ বাল্য জীৱনৰ বৰ্ণনাকে ভাৰতীয় শিশু সাহিত্যৰ ভেঁটি বুলিব পাৰি। পৰৱৰ্তী ঊনবিংশ-বিংশ শতিকাত বহুকেইজন ভাৰতীয় সাহিত্যিকে বাংলা, ইংৰাজী, হিন্দী, মাৰাঠী আদি ভাষাত শিশু সাহিত্য ৰচনা কৰি জনপ্ৰিয় হৈ পৰে। তেওঁলোকৰ ভিতৰত যোগেন্দ্ৰনাথ সৰকাৰ, সুকুমাৰ ৰয়, ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ, আৰ.কে. নাৰায়ণ, ৰাফিন ব’ণ্ড, চলমান ৰচ্যাদি, গুলজাৰ আদি উল্লেখযোগ্য।

অসমীয়া ভাষাত শিশুক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত গীত-মাত, আখ্যান-উপাখ্যান, পঞ্চতন্ত্ৰ, হিতোপদেশমালা, ৰামায়ণ-মহাভাৰত-পুৰাণ আদিৰ কথা অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰাই মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত হৈ আহিছে। মৌখিক সাহিত্যৰ পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত অৰ্থাৎ বৈষ্ণৱ যুগত শ্ৰীধৰ কন্দলিয়ে পোনপ্ৰথমবাৰৰ বাবে নিচুকণি গীতৰ পুথি ‘কাণখোৱা’ ৰচনা কৰিছিল। আনহাতে বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ পুথি ৰামসৰস্বতীৰ ‘ভীম চৰিতে’ ডাঙৰৰ লগতে শিশুকো মনোৰঞ্জন দিছিল। এইদৰে বৈষ্ণৱ যুগৰ সময়ছোৱাতো শিশু উপযোগী দুই-চাৰিখন পুথি ৰচিত হৈছিল।

অসমীয়া শিশু সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰে ঊনবিংশ শতিকাৰ মাজেৰে। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, পাণিন্দ্ৰনাথ গগৈ, দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা, দেৱেশ্বৰ চলিহা, আব্দুল মজিদ, বলদেৱ মহন্ত, আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, হেম বৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, এওঁলোকে পঢ়াশালিত প্ৰৱৰ্তনৰ বহু পুথি ৰচনা কৰিছিল। এই পুথিসমূহ কেৱল পাঠ্যপুথিয়েই নহয়, উৎকৃষ্ট শিশু সাহিত্যৰূপেও সমাদৃত হৈছিল। পাঠ্যপুথিৰ লগতে শিশু উপযোগী অনেক নাটক, গল্প, উপন্যাস, আলোচনী, কবিতা আদি অসমীয়া সাহিত্যত ৰচিত হৈ আহিছে। বেণুধৰ শৰ্মা, প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী, ৰাধিকামোহন ভাগৱতী, কাশীনাথ বৰ্মন, প্ৰসন্নলাল চৌধুৰী, লীলা গগৈ, অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, চৈয়দ আব্দুল মালিক, নৱকান্ত বৰুৱা, আব্দুছ ছাত্তাৰ, নলিনীবালা দেৱী, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া, শান্তনু তামূলী আদি কৰি বহু সাহিত্যিকে শিশু সম্পৰ্কীয় পুথি ৰচনা কৰি অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ মান উন্নত কৰি তুলিছে।

‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভু’ৰ মূল কাহিনীভাগ

‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ উপন্যাসত ‘জোন’ এটি সৰু ল’ৰা। জোনে আইতাক, সৰুদেউতাকৰ মুখেৰে প্ৰায়েই খঁৰা শিয়ালৰ সাধু, বুঢ়া বৰটোকোলাৰ সাধু, ৰতনপুৰৰ সাধু, দুটা পালোৱানৰ সাধু, টুনী চৰাইৰ সাধু, এলিচৰ সাধু আৰু কাণখোৱা, সাতোৰঙী ৰামধেনু, অ’ ফুল অ’ ফুল আদি কবিতা শুনিছিল। এদিন জোনে সদায় শুনি থকা এই সাধু-কবিতা আৰু সাঁথৰৰ এক মিশ্ৰিত সপোন দেখিলে। সপোনত জোন গৈছে ৰতনপুৰ বিচাৰি আৰু বহুকেইটা বাট হোৱাৰ বাবে সি কোনটোৰে যাব ঠিক কৰিব নোৱাৰি অৱশেষত জখলাডালৰ ওপৰত বহি গ’ল। তাৰ পাছত চালনীত বহি যোৱা জোন চালনীৰ ফুটাৰে তললৈ সৰি পৰিল আৰু একেবাৰে তৰাৰ দেশত উপস্থিত হ’ল। তৰাৰ লগত কথা পাতি থকা জোনে মাটিত পৰি দেখিলে এটা প্ৰকাণ্ড পৰুৱা, পৰুৱাক ৰতনপুৰৰ বাট সুধিছে, কিন্তু সঠিক উত্তৰ পোৱা নাই। তাৰ পাছত এটা বুঢ়া বৰটোকোলাক সোধাত তাৰ পৰাও সঠিক উত্তৰ নাপাই জোন বিপাণ্ডত পৰিল। এনেতে এটা টুনী চৰাইক ৰতনপুৰৰ বাটৰ কথা সোধাত টুনীটোৱে তাক চকু মুদিবলৈ দিলে আৰু জোনে চকু মুদাত এটা বন্ধ কোঠাত এটা শিয়ালে কিবা লিখি থকা দেখিবলৈ পালে। শিয়ালৰ পৰাও ৰতনপুৰৰ কথা উলিয়াব নোৱাৰি জোন বিবুধিত পৰিল। তাৰ পাছত ক্ৰমে কুকুৰ, ঘোঁৰা, ডালশলীয়াই বাৰে বজৰং কথাৰে জোনক ব্যতিব্যস্ত কৰি পেলালে। উপন্যাসৰ শেষত বহু মেকুৰীয়ে জোনক খেদিছে আৰু জোনে কেৱল পলাবলৈহে চাইছে। এনেদৰে দৌৰি থকা জোনৰ সৰুদেউতাকৰ এলাৰ্ম ঘড়ীটো বাজি উঠাত জোনেও টোপনিৰ পৰা সাৰ পালে।

আনহাতে ‘ভতুকাৰে ভু’ৰ ‘সোণটি’ স্কুলীয়া ছাত্ৰ। এদিন সি ব্যাকৰণ পঢ়ি থাকোঁতে একোটা পৰিয়ালৰে তিনিটা ভূতে তাক ভয় খুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। প্ৰথমে ভূতৰ পোৱালিটো আহি কুকুৰ-মেকুৰীৰ মাতেৰে সোণটিক ভয় খুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। কিন্তু শিশু ভূতটোৱে সোণটিক ভয় খুৱাব নোৱাৰাত ভূতৰ বাপেকে টিঙত শিল মাৰি, কোঠাত হাড় দলিয়াই আৰু পৰ্দাত হাতৰ ছাঁ দেখুৱাই ভয় খুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিলে কিন্তু সোণটিয়ে ভয় নাখালে। অৱশেষত ভূত পোৱালিৰ মাক ভূতুনী আহি ওলাল আৰু সোণটিয়ে দেউতাকৰ পইচা খৰচ কৰা, খোৰা বাটৰুৱাক হুঁহা আৰু দৰৱ নাখাই পাছৰ কচুৱনিডৰাত দলিয়াই দিয়াৰ কথা কৈ সোণটিক ভয় খুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। প্ৰথম অৱস্থাত সোণটিয়ে কথাবোৰ শুনি বহুত ভয় খাইছিল যদিও অলপ পাছতে মাক-দেউতাকক সি কৰা সকলো ভুলৰ কথা কৈ জীৱনত এনে ভুল আৰু কেতিয়াও নকৰোঁ বুলি ক্ষমা বিচাৰে। সোণটিৰ এনে উত্তৰ শুনি তৃতীয় ভূতটোৱেও তাৰ পৰা পলাই পত্ৰং দিলে।

‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভু’ত প্ৰতিফলিত শিশু মনস্তত্ত্ব

শিশুৰ শাৰীৰিক, মানসিক, আৱেগিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক, পাৰিপাৰ্শ্বিক প্ৰভাৱ, আচৰণ, কাৰ্যকলাপ আদি সকলো দিশৰ অধ্যয়নেই হৈছে শিশু মনস্তত্ত্ব। শিশু মনস্তত্ত্ব সম্পৰ্কত সাহিত্যিক নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈয়ে এনেদৰে উল্লেখ কৰিছে : “এজোৰ চকু নিতে ন ন কৰি ওলোৱা সূৰ্যৰ একো

চেৰেঙা পোহৰ দিনৌ লৈ সি অকণ অকণকৈ মেল খায়। অভিজ্ঞতাক বতাহে নপৰশা মনৰ এধানি কলি, চাৰিওপিনে দেখা অজস্ৰ বিস্ময় আৰু কৌতূহলৰ ৰশ্মিত যাৰ পাপৰি এপাহ এপাহকৈ বিকশিত হয়। এখন আলফুল জগত, য’ত কোনো যুক্তি নাই, য’ত অভিজ্ঞতাৰ আঘাত আৰু বোজা নাই, য’ত অসংলগ্ন কল্পনাই ৰূপ জিলমিল, সোণ জিলমিল হৈ নাচে, য’ত ৰ’দ-বৰষুণ দেখিলেই হঠাতে খঁৰা শিয়ালে বিয়া পাতে, ঘৰচিৰিকাজনী ক’ৰবাৰ পৰা উৰি আহি তামোল কাটি কাটি যাঁচে।” (বৰদলৈ, ১৯৬৭, পৃ. ১৮৮)।

অসমীয়া সাহিত্যত শিশু মনস্তত্ত্ব বলিষ্ঠ ৰূপত প্ৰকাশিত বহু উপন্যাস ৰচিত হৈছে। সেইসমূহৰ ভিতৰত প্ৰেম নাৰায়ণ দত্তৰ ‘পোহৰৰ বাটত’, চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ‘এখন সোণালী দুৱাৰ’, শশী শৰ্মাৰ ‘মোৰ দেশ মানুহৰ দেশ’, নীলিমা দত্তৰ ‘মই আৰু আমি’, হোমেন বৰগোহাঞিৰ ‘সাঁউদৰ পুতেকে নাও মেলি যায়’, অৰূপা পটঙ্গীয়া কলিতাৰ ‘কাঁইটত কেতেকী’, বন্দিতা ফুকনৰ ‘বাকৰ জিমি’ আদি উল্লেখযোগ্য।

অসমীয়া শিশু সাহিত্যক এক বিশিষ্ট মাত্ৰা প্ৰদান কৰা নৱকান্ত বৰুৱাৰ ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ আৰু ‘ভতুকাৰে ভূ’ শিশু মনস্তত্ত্ব প্ৰতিফলিত দুখন উল্লেখযোগ্য শিশু উপন্যাস।

‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ত ‘জোন’ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে শিশু মনস্তত্ত্ব সুন্দৰ ৰূপত ফুটি উঠিছে। বাস্তৱ-অবাস্তৱ সম্পৰ্কত জ্ঞান নথকা শিশুৰ কল্পনা জগতখনে এই উপন্যাসত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। স্কুলীয়া ল’ৰা জোনে আইতাক, সৰুদেউতাকৰ মুখেৰে নানা জীৱ-জন্তু, ৰজা-মহাৰজাৰ সাধু শুনে আৰু সেই সাধুবোৰকে একেলগে জোনে এদিন সপোনত দেখিলে।

“জোনে গালে—

‘আগলি কলপাত লৰে কি চৰে

চিলনী আই মোৰ ইয়াতে পৰে।’

তেনেতে ওপৰত সোঁ-সোঁৱনি শুনি ওপৰলৈ চাই জোনে দেখে, মস্ত চালনী এখন ঠেঙত লৈ এজনী চিলনী উৰি আহিছে। জোনৰ মনত পৰি গ’ল আইতাকে কোৱা সাধুটো। দুটা মাল আছিল— মানে মস্ত পালোৱান। মাজুদেউতাৰ গুদামত কাম কৰা ৰামপ্ৰসাদৰ দৰে, গাত তেল মালিচ কৰে, খৈনী খায় আৰু কচৰং কৰে। আৰু এটা পালোৱান আছিল, সি ৰাতি পহৰা দিয়ে— ‘ছ-চিয়াৰ’ বুলি” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১২২)

শিশুসকলে মিলৰ পদ্য পঢ়ি খুব ভাল পায়। উপন্যাসখনত শিশুৰ আগ্ৰহ জন্মা এনে বহু মিলৰ পদ্যৰ উল্লেখ আছে—

“ইল্টি মিৰ্টি জিল্টি ৰাম

এক পইচাত হেজাৰ আম

এটা আমৰ হেজাৰ ঠেং

কুঁৱাৰ পানী ঘোজা

হৰি বিষ্টু বোজা।” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৩৩)

শিশু সাহিত্যসমূহত শিশুসকলক উদ্দেশ্যি বহু নীতিশিক্ষামূলক কাহিনীৰ উল্লেখ থাকে। জোনে আইতাকৰ মুখেৰে, কিতাপত তেনে নীতিবচন প্ৰায়েই শুনিছিল। এই নীতিবচনবোৰে শিশুৰ মনোজগতত ভাল-বেয়া, শুদ্ধ-অশুদ্ধ, উচিত-অনুচিত আদি ধাৰণাবোৰ জগাই তোলে। জোন আৰু বুঢ়া বৰটোকোলাৰ সংলাপৰ মাজেৰে এনে নীতিমূলক ব্যাখ্যা স্পষ্ট হৈছে—

“জোনে কিতাপত পঢ়িছিল, শুই থকা শিয়ালে হাঁহ ধৰিব নোৱাৰে বুলি কিবা এটা কথা। কিন্তু বৰটোকোলা বা জোনে শোৱাৰ লগত শিয়ালে হাঁহ ধৰাৰ কি সম্বন্ধ, জোনে ঠিক উলিয়াব নোৱাৰিলে।” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৩০)

সৰু ল’ৰা-ছোৱালীৰ মাজত সাঁথৰবোৰ বৰ জনপ্ৰিয়। অঁকোৱা-পকোৱা কথাৰ মায়াজালত পৰি শিশুসকলে বাস্তৱ জগতৰ কথা পাহৰি পেলায় আৰু সেই কথাৰ আচল ৰস উলিওৱাত ব্যস্ত হৈ পৰে। উপন্যাসখনত জোনেও ৰতনপুৰৰ বাট সুধি এনে বহু সাঁথৰৰ মুখামুখি হৈছে:

“টেলিফোনটোৱে তাৰ ক’লা হাতখনেৰে জোনৰ হাতত ধৰি থিয় দি থাকিল। অলপ পৰৰ পাছত ক’লে, “এটা সাঁথৰ সোধোঁ দেই! বাৰ ইঞ্চিত এক ফুট হ’লে এক ফুটত কিমান ইঞ্চি?”

“বাৰ।”

“ওহোঁ, নহ’ল— কঁঠালৰ ফুট হ’লে ডেৰ ইঞ্চি— গুটিটোত আধা ইঞ্চি, বাদুৰ পোৱা ইঞ্চি।” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১২২)

বিভিন্ন সম্পৰ্ক আৰু তুলনাই শিশু মনোজগতক আৱৰি ৰাখে। তাৰ স্পষ্ট ধাৰণা এই উপন্যাসতো জোনৰ চৰিত্ৰৰ মাজত ফুটি উঠিছে। মহিম বৰাৰ ‘মোমাইৰ পদূলিত বান্ধিলো ঘোঁৰা’ এক মনোৰম কাহিনী। জোনে আইতাকৰ মুখেৰে ইয়াৰ মাজৰ মোমাকে শিয়াল আৰু ভাগিনীয়েক ডালশলীয়াৰ কাহিনী শুনিছে আৰু সেই ডালশলীয়াই সপোনত আহি জোনক মোমাকেৰ কথা সুধিছে—

“খটাখট, খটাখট - কটপ্ কটপকৈ আহি ঘোঁৰা এটা ৰ’লহি। ঘোঁৰাটোৰ পৰা এটা ডালশলীয়া লৰালৰিকৈ নামি আহি জোনক সুধিলে— “শিয়াল মোমাইৰ ঘৰ নহয়নে এইটো?” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৩৯)

লাগ বান্ধ নোহোৱা কিছুমান অবিশ্বাস্য কাহিনীৰে ভৰপূৰ উপন্যাসখনত জোনে এনেদৰেই ইটোৰ পৰা সিটো কাহিনীলৈ জঁপিয়াই ফুৰিছে। ভিন্ন কথা-বতৰা, ভাব একেসময়তে জোনৰ মাজত ঘূৰিয়ে আছে। উপন্যাসত প্ৰতিফলিত অবিশ্বাস্য ঘটনাবোৰে শিশুৰ মনত কৌতূহল আৰু আমোদ-প্ৰমোদৰ সৃষ্টি কৰাৰ লগতে নীতিমূলক বচন, সাঁথৰ ইত্যাদিবোৰে শিশুৰ বুদ্ধিমত্তাক প্ৰসাৰিত কৰিছে। জোন এই ক্ষেত্ৰত এক মাধ্যম ৰূপে উপন্যাসখনত থিয় হৈছে।

নৱকান্ত বৰুৱাৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য শিশু উপন্যাস ‘ভতুকাৰে ভূ’ৰ কাহিনীভাগত জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ‘কুম্পুৰ সপোন’ কবিতাৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়।

সাধাৰণতে শিশুসকলৰ মনত ভূতৰ সাধুকথাবোৰে কৌতূহলৰ সৃষ্টি কৰে। ভূত-প্ৰেত, আত্মা, বুঢ়া-ডাঙৰীয়া, যথিনী, পিশাচী আদি ভয়ংকৰ চৰিত্ৰবোৰে শিশুৰ মনত সততে ভয়-সন্ত্ৰাসৰ সৃষ্টি কৰে। শুদ্ধ-অশুদ্ধ, সঁচা-মিছাৰ বিচাৰ নথকা শিশুসকলক এই চৰিত্ৰসমূহে বিভিন্ন সময়ত আমনি

কৰে। উপন্যাসৰ নায়ক সোণটিয়েও ব্যাকৰণ পঢ়ি থাকোঁতে ভূতৰ কথা ভাবি থকাত সঁচাকৈ এটা-দুটা-তিনিটাকৈ ভূত আহি সোণটিক ভয় খুৰাবলৈ চেষ্টা কৰে।

“প্ৰথম ভূত : ভুক ভুক ভৌ!

সোণটিৰ মনটোত কিবা আউল লাগি গ’ল। সি ক’লে, কোন তেন্তে, টম নেকি? এইবেলি মাতটোৱে একেলগে কুকুৰ আৰু মেকুৰীৰ মাত মাতিলে। মিউ ভুক্। মিউ ভুক্। ভুক্ মিয়াও ভুক্ মিয়াও।” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৬৪)

“দ্বিতীয় ভূত : বাৰু সোণটি! মই আহিছোঁ ৰ— তই ভয় খাব নে নেখাব চাম। লগে লগে ঘৰৰ চালত শিলগুটি পৰাৰ শব্দ শুনা গ’ল।” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৬৭)

কিন্তু সোণটিয়ে ভয় খোৱাটো দূৰৰে কথা দুয়োটা ভূতৰ কাৰুকাৰ্যত হাঁহিবলৈহে ধৰিলে। সাধাৰণতে শিশুৰ মনত কৌতূহলৰ সৃষ্টি কৰা ভূতৰ বাবে বিংকৰা কাৰ্যকলাপে বহু সময়ত শিশুৰ মনত হাঁহিৰ খোৰাকহে জগাই তোলে। প্ৰথম দুটা ভূতৰ এনে কাৰুকাৰ্যত সোণটিয়ে ভয় খোৱাতকৈ আনন্দহে পালে।

শিশুসকলে অজানিতে বহু ভুল কৰি পেলাই আৰু ডাঙৰৰ গালি খোৱাৰ ভয়ত সেই ভুলবোৰ লুকুৱাই ৰাখে। সোণটিয়েও এনে কিছুমান ভুল কৰিছে যিবোৰ ভুলৰ বাবে সি মিছাৰ আশ্ৰয় লৈছে। এয়াও অৱশ্যে নিষ্পাপ শিশুৰ মনৰ সৰলতাহে। কিন্তু উপন্যাসৰ তৃতীয় ভূতটোৱে এই সকলোবোৰ ভুলৰ কথা সোণটিৰ আগত উদঙাই দিয়ে—

“সোণটি বাদাম ভজা খাবলৈ বৰ ভাল নহয়নে? চুৰ কৰা পইচাৰে খাবলৈ কিজানি আৰু ভাল লাগে?” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৭০)

তৃতীয় ভূতৰ মুখেৰে দেউতাকৰ পইচা চুৰ কৰা, দৰৱ পাছৰ কচুৱনিডৰাত পেলোৱা, খোৰা বাটৰুৱাক উপলুঙা কৰা কথাবোৰ শুনাৰ লগে লগে সোণটি ভয়ত পেপুৱা লাগে। সাধাৰণতে শিশুৱে ভুল কৰি যেতিয়া ধৰা পৰে তেতিয়া লাজ, ভয়, সংকোচে সিহঁতক জুমুৰি দি ধৰে। সোণটিৰো এখন্তেকৰ বাবে তেনে এক অৱস্থাই হৈছে।

শিশু মনত নীতি বচন বা নীতিমূলক কথাই গভীৰ প্ৰভাৱ পেলায়। মহৎ লোকৰ বাণী, কাহিনীৰ শেষৰ নীতি শিক্ষাই শিশুসকলক যিকোনো বেয়া কামৰ পৰা আঁতৰাই ৰখাৰ লগতে যিকোনো ভুলৰ শুধৰণি কৰাত সহায় কৰে। খন্তেকৰ বাবে ভয় খোৱা সোণটিৰো হঠাৎ এখুদ ককাইদেউৰ নীতি বচন এফাকি মনত পৰাত সকলো ভয় তৎক্ষণাত আঁতৰি গ’ল :

“দোষ কৰি সৈ কাঢ়িলে আৰু আগলৈ নকৰিবলৈ প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে দোষটো নাইকিয়া হয়।” (বৰুৱা, ২০১৫, পৃ. ১৭১)

উপন্যাসখনত প্ৰতিফলিত এনেধৰণৰ নীতিমূলক বচনৰ জৰিয়তে শিশুমনৰ ভয় আঁতৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। দোষ কৰিলে লুকুৱাই থৈ নিদি তাক ডাঙৰৰ আগত ক’বলৈ শিকা, মিছা কথাৰ পৰিৱৰ্তে ডাঙৰক সঁচা ক’বলৈ শিকা, ডাঙৰৰ কথা মানি চলা, শাৰীৰিকভাৱে সক্ষম মানুহক উপলুঙা নকৰি তেওঁলোকক যৎপৰোনাস্তি সহায় কৰা আদি কথাবোৰ সোণটি চৰিত্ৰৰ মাজেৰে ঔপন্যাসিকে সমগ্ৰ শিশু সমাজলৈ প্ৰেৰণ কৰিছে।

সামৰণি

নৱকান্ত বৰুৱাৰ শিশু সাহিত্যৰ পৰিসৰ ব্যাপক। তেখেতে নিচুকণি গীত, বৰ্ণমালা, উচ্চাৰণ আদিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি, গদ্য-পদ্য-নাটক-সাধু-গীত-উপন্যাসকে ধৰি সাহিত্যৰ সকলো বিভাগতে শিশু উপযোগীকৈ সাহিত্য ৰচনা কৰি অসমীয়া শিশু সাহিত্যক এক বিচিত্ৰ মাত্ৰা প্ৰদান কৰি গৈছে। ‘ভতুকাৰে ভূ’ আৰু ‘শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ’ত শিশুৰ কল্পনা প্ৰৱণতা, শিশুৰ আচৰণ, শিশুৰ মানসিক বিকাশ, ভয়, লাজ, শংকা, অভিমান, খং, ৰাগ, সাহস আদি দিশবোৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰে প্ৰকাশ পাইছে। দুয়োখন উপন্যাসৰ শিশু নায়কৰ কাৰুকাৰ্যই শিশুৰ মনোজগতৰ বাস্তৱ ছবিখন তুলি ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী

মুখ্য উৎস

অধিকাৰী, গগনচন্দ্ৰ (সম্পা.). নৱকান্ত বৰুৱাৰ *শিশু সাহিত্য সমগ্ৰ (প্ৰথম খণ্ড)*। গুৱাহাটী : বীণা বৰুৱা প্ৰকাশন, ২০১৫ (২০০৩)। প্ৰকাশিত।

গৌণ উৎস

তামুলী, শান্তনু। *অসমীয়া শিশু সাহিত্য সমীক্ষা*। যোৰহাট : মৌচাক প্ৰকাশন, ২০১০। প্ৰকাশিত।
দাস, শোণিত বিজয় আৰু মুনীন বায়ন (সম্পা.) *কথা বৰেণ্য ১০০*। গুৱাহাটী : কথা প্ৰকাশন, ২০০৬। প্ৰকাশিত।
মিশ্ৰ, কৃষ্ণকুমাৰ। *অনুষ্ঠাপ*। যোৰহাট : প্ৰভা প্ৰকাশন, ২০০৯। প্ৰকাশিত।
শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত*। গুৱাহাটী : সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০১৪। প্ৰকাশিত।
হাজৰিকা, বিশ্বেশ্বৰ (সম্পা.)। *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (প্ৰথম খণ্ড)*। গুৱাহাটী : আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা- সংস্কৃতি সংস্থা, ২০১৬। প্ৰকাশিত।

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ সামাজিক অনুষ্ঠানৰ পৰিচয় : এক অধ্যয়ন

ভৃগুভূম বৰা

হাৰাজান, গহপুৰ, বিশ্বনাথ

E-mail : borahbhrigu1993@gmail.com

সংক্ষিপ্তসৰ

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল ভাষাতাত্ত্বিকৰ বাবে ভূ-স্বৰ্গ। পৃথিৱীৰ ছটা প্ৰধান ভাষা পৰিয়ালৰ চাৰিটা ভাষা পৰিয়ালৰ লোকেই ইয়াত বসতি কৰে। ইয়াৰ ভিতৰত চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়াল অন্যতম। চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালক তিব্বত-বৰ্মীয় আৰু শ্যাম চীনীয় দুটা ভাগত ভাগ কৰা হয়। ইয়াৰে তিব্বত-বৰ্মী শাখাৰ অসম বৰ্মী উপশাখাৰ অন্যতম জনগোষ্ঠী চুতীয়াসকল। দেউৰী জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলকো বহু লোকে চুতীয়াৰ পুৰোহিত শ্ৰেণীৰ বুলি কয়। প্ৰাচীন ঐতিহ্য বহন কৰা জনগোষ্ঠীটো ভিন্ন ক্ষেত্ৰত প্ৰাচীন ঐতিহ্যৰে চহকী। ব্যক্তিৰ সমষ্টিয়ে সমাজ। সমাজ এখনত ব্যক্তিৰ বা সমূহৰ জীৱন পদ্ধতি ফুটি উঠে। আনহাতে সমাজত বসবাস কৰা ব্যক্তিৰ বা সমাজৰ বিভিন্ন কাৰ্যক্ষেত্ৰত গঢ় লোৱা আচৰণৰ সমষ্টিয়েই সংস্কৃতি। চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে পুৰণি কালৰ পৰা বিভিন্ন সামাজিক আচাৰ-ৰীতি পালন কৰি আহিছে। এই গৱেষণা পত্ৰত চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ সংস্কৃতিৰ পৰিচায়ক কেইটামান অনুষ্ঠানৰ চমু বিশ্লেষণৰ প্ৰয়াস কৰা হ'ব।

সূচক শব্দ : চুতীয়া জনগোষ্ঠী, সামাজিক আচাৰ, আচাৰ-অনুষ্ঠান, উৎসৱ-পাৰ্বণ

আৰম্ভণি

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰলোকসকলে অসমৰ প্ৰাচীন ঐতিহ্য বহন কৰি আহিছে। আহোমসকল অসমত পদাৰ্পণৰ বহুকাল আগৰ পৰাই চুতীয়াসকলে উজনি অসমত ৰাজ্য শাসন কৰিছিল। চুতীয়াসকল হৈছে

কিৰাত জনজাতীয় লোক। প্ৰাচীন শাস্ত্ৰ,ভাস্কৰ্য, শিল্প আৰু উজনি অসমত লাভ কৰা বহু পুৰাতাত্ত্বিক সমল ইয়াৰ নিদৰ্শন। মহাভাৰতৰ সময়ছোৱাত চুতীয়াসকলে উজনি অসমত ৰাজত্ব কৰিছিল। বৰ্তমানৰ শদিয়াৰ ওচৰে-পাজৰে থকা ভীষ্মক নগৰ, ৰুক্মিণী নগৰ, কেঁচাইখাতী মন্দিৰ, বুঢ়া বাবাৰ মন্দিৰ আদিবোৰ চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ ওচৰ চপা। চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ প্ৰথমজন ৰজা হ'ল— বীৰপাল। ইয়াৰ পাছত ক্ৰমে— ৰত্নধ্বজপাল, গৌৰীনাৰায়ণ, বিজয়ধ্বজপাল, বিক্ৰমধ্বজ পাল, গৰুড়ধ্বজ পাল, শংখধ্বজ পাল, ময়ূৰধ্বজ পাল, জয়ধ্বজ পাল, কৰ্মধ্বজ পাল আৰু ধৰ্মধ্বজ পাল।

চুতীয়া জনগোষ্ঠী সম্পৰ্কত সৰ্বপ্ৰথম উল্লেখিত নিদৰ্শন হিচাপে ফ্ৰেন্সিচ্ বুকানন হেমিল্টনে ১৮০৭ চনৰ পৰা ১৮১৪ চনলৈ কৰা এক সমীক্ষাত এই কথা An Account of Assam নামৰ অসম সম্পৰ্কীয় বিৱৰণত উল্লেখ কৰিছিল। তেওঁৰ বিৱৰণ মতে— In the parts of East from Koliyabar the tribe next most numerous is called chutiya and is divided into two classes, called Hindu and Ahom. The former have abandoned many of their impure customs, and have received degraded (varna) Brahmans as their spiritual/guides. The latter wallow in their impurity, and adhere to the deodlings.^১

ইয়াৰ পাছত W.B. Brown ৱে 'An Outline Grammar of the Deori-Chutiya Language', 1895 গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিছিল। দেউৰী-চুতীয়া লোকৰ পৰিচয় দিবলৈ ব্ৰাউনে উল্লেখ কৰিছে— তেওঁলোক অৰ্থাৎ দেউৰী-চুতীয়াসকল বৰ্তমান উজনি অসমৰ লক্ষীমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলাত বসতি কৰা এটা সৰু আৰু আছুতীয়াকৈ থকা জনজাতি। তেওঁলোকৰ (দেউৰী) নামটোৱেই সূচায় যে তেওঁলোক চুতীয়াসকলৰ পুৰোহিত আছিল।^২

দেউৰী জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল দেৱ কাৰ্যত পাৰ্গত আছিল। হেমকোষ অভিধানত দেউৰীসকলৰ পৰিচয় কৰা অনুসৰি— (সংস্কৃত দেৱ, দেৱতা) দেৱালয়ৰ বিষয়া বিশেষ, দেৱতাৰ প্ৰসাদ বিলাই দিওঁতা। এওঁলোক অসমৰ ভৈয়ামত বাস কৰা জনজাতি। চুতীয়া ভাষাত 'দে' মানে ডাঙৰ বা সন্মানীয় বা গুণী; 'উ' আৰু 'ৰী' য়ে যথাক্ৰমে পুৰুষ আৰু প্ৰকৃতিক বুজায়। প্ৰকৃত্যৰ্থত চুতীয়াসকলৰ জ্ঞানী আৰু গুণীসকলক চাৰি দেওশালৰ পৰিচালনাৰ ভাৰ দিয়া হৈছিল আৰু এইসকলক 'দেউৰী' বোলা হৈছিল। এই দেউৰীসকলেই চুতীয়াসকলৰ ভাষা আৰু ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তাই ৰাখিছে।^৩ চন্দ্ৰকান্ত অভিধানত পৰিচয় কৰা অনুসৰিও পূৰ্বত পৰ্বতীয়া কিস্তি আজিকালি অসমৰ ভৈয়ামত বাস কৰা চুতীয়াসকলৰ পুৰোহিত শ্ৰেণীৰ মানুহ।^৪ উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীয়েও দেউৰী জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলক চুতীয়াসকলৰ পুৰোহিত শ্ৰেণীৰ প্ৰতিনিধি। উক্ত গ্ৰন্থতে চুতীয়াসকলৰ প্ৰধান আৰু আৱশ্যকীয় ভাগটো দেউৰীসকল বুলি উল্লেখ কৰিছে।^৫ ডম্বৰুধৰ নাথে দেউৰীসকলক চুতীয়াৰ পুৰোহিত শ্ৰেণীৰ লোক আছিল বুলি অভিমত প্ৰকাশ কৰিছে আৰু চুতীয়াসকলক বৃহৎ মংগোলীয় তথা বড়ো জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ ভিতৰত ধৰিছে।^৬ সৰ্বানন্দ ৰাজকুমাৰে "চুতীয়াবিলাক মংগোলীয়ান জাতিৰ পৰা উৎপত্তি হৈছে বুলি কৈছে আৰু চুতীয়াসকলক চাৰিভাগে বিভক্ত কৰিছে। হিন্দু চুতীয়া, আহম চুতীয়া, দেউৰী আৰু বৰাহী।"^৭

হেমকোষত চুতীয়াসকলক অসমৰ ভৈয়ামত বাস কৰা এক আদিম জনগোষ্ঠী; এইসকল তিব্বত-

বৰ্মীৰ অন্তৰ্গত অসম-বৰ্মী উপশাখাৰ ভিতৰুৱা লোক। এইসকলে শক্তিশালী অস্তিত্বৰে খ্ৰীঃ চতুৰ্দশ শতাব্দীৰ পৰা ষোড়শ শতাব্দীৰ প্ৰথমৰ্ধলৈকে নিজস্ব ভাষা-ধৰ্মৰে পশ্চিমে সোৱণশিৰিৰ উপনদী চিচিৰ পৰা পূবে ব্ৰহ্মকুণ্ডলৈকে ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। এওঁলোকৰ ভাষা আৰু ধৰ্ম ধৰি থাকিল তেওঁলোকৰ পুৰোহিত সম্প্ৰদায়ৰ দেউৰীসকলে। চুতীয়া শব্দৰ অৰ্থ হেমকোষ অভিধানত উল্লেখ অনুসৰি— চু + তি + ওৱা অৰ্থাৎ পানীৰ কাষৰ ভাল মানুহ।^১ পূৰ্বে পৰ্বতৰ কাষত বসতি কৰা অনুসৰি—পৰ্বতৰ কাষৰ বা ওপৰত বসবাস কৰা ভাল মানুহ। পিছৰ শব্দ দুটাই ভাল, উচ্চ অৰ্থ বৰ্ণনা কৰিলেও প্ৰথম ‘চু’ৰ অৰ্থ বেলেগ বেলেগ ৰূপত পোৱা যায়। ছুটি শব্দৰ পৰাও ‘চুতীয়া’ শব্দৰ উৎপত্তি হোৱা বুলি কোৱা হয়। ‘ছু’ মানে ‘পবিত্ৰ’ আৰু ‘টি’ মানে ‘পানী’। কোনোৱে পবিত্ৰ পানীৰ বা নৈৰ পাৰৰ বাসিন্দাসকলেই চুতীয়া বা শূতীয়া বা চুতীয়া। ডম্বৰুধৰ দেউৰীয়ে উল্লেখ কৰা মতে— চুতীয়াবিলাক অসমৰ ৰাজবংশীয় কৃষ্টি সম্পন্ন মানুহ। অসমৰ সংস্কৃতিত চুতীয়াৰ অমূল্য অৱদান আছে। পুৰণি কালত চুতীয়া আছিল প্ৰাচুৰ্য, শৈয্য-বীৰ্য্যশালী স্বাধীন জাতি। তেওঁবিলাকৰ সভ্যতাও সম্পূৰ্ণৰূপে চুতীয়া।^২ চুতীয়া বা দেউৰী গোষ্ঠী পৰিচয় সম্পৰ্কত কৈছে যে — তেওঁবিলাক অৰ্থাৎ দেউৰীসকল গুৰিতে চুতীয়া জাতিৰ মানুহ আছিল।^৩ ব্ৰিটিছ শাসন কালতো দেউৰীসকলক চুতীয়াৰ অংশ হিচাপে ধৰিছিল। এনেধৰণৰ বহু তথ্যৰ আধাৰত চুতীয়াসকলে আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে চেষ্টা অব্যাহত ৰাখিছে। ইয়াৰ ফলতেই দুয়ো জনগোষ্ঠীৰ মাজত সংঘাত আৰু কেতিয়াবা এই সমস্যাই জটিল ৰূপ ধাৰণ কৰিছে। তথাপিও তাৰ মাজৰে এদল লোকে পুনৰ দুয়োটাকে একেলগ কৰি আগবাঢ়ি যোৱাৰ বাবে পৰিকল্পনা আৰু আঁচনি তৈয়াৰ কৰি আছে।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব

এটা কথা ঠিক যে চুতীয়াসকলেই অসমৰ সৰ্বপ্ৰথম জনগোষ্ঠী যিয়ে নিজস্ব ভাষা-সংস্কৃতি ত্যাগ কৰি অসমীয়া সংস্কৃতিৰ মাজত পৰিশীলিত ৰূপত সোমাই পৰিছিল। এই অধ্যয়নত চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ সংস্কৃতিৰ পৰিচায়ক কেইটামান অনুষ্ঠানৰ চমু আলোচনা কৰা আমাৰ প্ৰয়াস আৰু ইয়াৰ জৰিয়তে জনগোষ্ঠীটোৰ সাংস্কৃতিক দিশ ফুটি উঠিব।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

সমাজ-সংস্কৃতিৰ গৱেষণা কৰ্মৰ বাবে আগবঢ়াত ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়ন পদ্ধতিৰ যোগেদি প্ৰস্তাৱিত বিষয়টোৰ তথ্য আহৰণ কৰা হৈছে। এই বিষয়টি আলোচনাৰ বাবে বৰ্ণনাত্মক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা হ’ব।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

অধ্যয়নৰ সীমাবদ্ধতাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি উজনি অসমৰ বিশ্বনাথ জিলাৰ গহপুৰ মহকুমাৰ বৃহত্তৰ হাৰাজান অঞ্চলৰ বসতি কৰা চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ দিশ মূলতঃ আলোচনাৰ মাজলৈ অনা হ’ব।

পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা

গৱেষণা কৰ্মত আগবঢ়াৰ পূৰ্বে গৱেষণা বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা গ্ৰন্থৰ তথ্যই আলোচনাৰ বিষয়সমূহক পোহৰলৈ অনাত সুবিধা কৰিলে।

দেউৰী-চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ বিষয়ে W.B. Brown. *An Outline Grammar of the Deori-Chutiya Language*. 1895 অন্যতম গ্ৰন্থ। উজনি অসমৰ কথিত ভাষাৰ লগতে দেউৰী-চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ ভাষা সম্পৰ্কে বিস্তৃত আলোচনা কৰিছে।

Raj Mohan Nath ৰ *The Background of Assamese Culture* (1948) গ্ৰন্থত অসম ইতিহাস, ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বিস্তৃত আলোচনা হৈছে। গ্ৰন্থখনত অসমৰ ভাষা সম্প্ৰদায়সমূহৰ বিষয়েও আলোচনা কৰিছে।

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ বিষয়ে বহুকেইখন গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈছে। গ্ৰন্থসমূহত চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ পৰিচয়, সাংস্কৃতিক দিশসমূহ আলোচনা হৈছে। ডম্বৰুধৰ নাথৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত *‘চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী’* (২০০৭) অন্যতম গ্ৰন্থ। গ্ৰন্থখনত চুতীয়া ৰাজ্য গঠন আৰু বিকাশৰ লগতে এক ঐতিহাসিক পটভূমিৰ পৰা বৰ্তমানলৈ জনগোষ্ঠীটোৰ পৰিৱৰ্তন আৰু আলি দোমোজাৰ সকলো দিশ বিস্তৃত ৰূপত আলোকপাত হৈছে।

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ দলিল স্বৰূপ কোষেশ্বৰ বৰুৱাৰ সংকলন আৰু সম্পাদিত গ্ৰন্থ *‘ঐতিহাসিক বিৱৰ্তনত অসমৰ চুতীয়া জনগোষ্ঠী’* (২০১১) এখন উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ। গ্ৰন্থখন ছটা খণ্ডত বিভক্ত তাৰে ভিতৰত— পুৰাতত্ত্ব, তাম্ৰলিপি, সংস্কৃতি, গোষ্ঠীতত্ত্ব, ইংৰাজী আলেক্সা আৰু বিবিধ বিৱৰণেৰে গোটেই জনগোষ্ঠীটোৰ বুৰঞ্জী সদৃশ ভূমিকা পালন কৰিছে। বৰুৱাৰ দ্বাৰা ৰচিত লুইতৰ আগৰিৰ অসমীয়া সভ্যতা, চুতীয়া ৰজা ৰত্নধ্বজ পাল আদিও উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ। চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ বিষয়ে সূৰ্যকান্ত খনিকৰৰ *‘চুতীয়া জাতিৰ ইতিহাস আৰু লোকসংস্কৃতি’* (২০০৩) অন্য এখন উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ। গ্ৰন্থখনত জাতিটোৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি খুব সাৱলীলভাৱে আলোচনা কৰিছে। ইয়াৰ উপৰিও গুণকান্ত চুতীয়াৰ *‘চুতীয়া বুৰঞ্জীৰ অ’ত ত’ত’* (১৯৯২); ললিত চুতীয়াৰ *‘চুতীয়া জাতিৰ চমু পৰিচয়’* (২০০২) আদিও উল্লেখযোগ্য।

প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যৰ সম্পাদিত *‘অসমৰ জনজাতি’* (১৯৯৯) গ্ৰন্থখনিত অসমৰ বিভিন্ন জনজাতিসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। অসমৰ জনজাতিসমূহৰ বিষয়ে একত্ৰ সংকলন কৰা এই খনেই অন্যতম গ্ৰন্থ।

উপৰোক্ত গ্ৰন্থসমূহৰ উপৰিও বিভিন্ন বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয়, চৰকাৰী অনুষ্ঠান ইত্যাদিৰ পৰা প্ৰকাশিত স্মৃতিগ্ৰন্থ আৰু অন্যান্য অনুষ্ঠান উপলক্ষে প্ৰকাশিত স্মৰণিকা আদিৰ পাতত গৱেষণাৰ লগত সংগতি থকা বহু গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ আলোচনা হৈছে। গহপুৰত অনুষ্ঠিত সদৌ অসম চুতীয়া জাতি সন্মিলনৰ স্মৃতিগ্ৰন্থ *‘স্বৰ্ণশ্ৰী’* (২০১২) এখন অন্যতম স্মৃতিগ্ৰন্থ গ্ৰন্থ। চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ ঐতিহাসিক তথ্য সম্বলিত ৰাজগড় আলি তাৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলসমূহৰ বিৱৰণো আলোচনা হৈছে।

বিষয়বস্তু আলোচনা

গহপুৰ মহকুমাৰ প্ৰায় ৬৫ খন গাঁৱত চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে বসবাস কৰি আছে। বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ, মানৱ আক্ৰমণ, আহোম ৰজাৰ বিৰুদ্ধে হোৱা বিদ্ৰোহ বা অন্য কাৰণত চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল এই অঞ্চললৈ বসবাসৰ বাবে আহিছিল। গহপুৰ মহকুমাৰ চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে গাঁও পাতি বসবাস কৰি আছে। বৰ্তমান চুতীয়া লোকসকলৰ সমাজ জীৱন সম্পূৰ্ণ অসমীয়া সমাজ ব্যৱস্থাৰ লগত মিলি গৈছে। কাৰণ চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ পূৰ্বৰ ভাষা-সংস্কৃতি আছিল যদিও পুৰণি কালৰ পৰাই তেওঁলোক অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগত মিলি পৰিল।

পূৰ্বতে বৃত্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি চুতীয়াসকলৰ কিছুমান ভাগ আছিল, তাৰ ভিতৰত — চাউদাং চুতীয়া, বিহিয়া চুতীয়া, সোণোৱাল চুতীয়া, চুতীয়া কাড়ী ইত্যাদি। কিন্তু বৰ্তমান চুতীয়াসকলৰ মাজত কোনো সামাজিক বা বৃত্তিগত ভাগ নাই।^{১১} ইয়াৰ পাছৰ সময়ছোৱাত মূল সামাজিক আৰু বৃত্তিগত ভাগ কিছুমান সমাজত চলি আছিল। সেই ভাগসমূহ হিন্দু চুতীয়া, দেউৰী চুতীয়া, বৰাহী চুতীয়া, আহোম চুতীয়া, মিৰি চুতীয়া, লালুং বা তিৱা চুতীয়া, মৰাণ চুতীয়া, মটক চুতীয়া আদি। ইয়াৰে হিন্দু চুতীয়া লোকসকলে সৰ্বপ্ৰথম হিন্দু ধৰ্ম কৰিছিল।^{১২}

দেউৰী চুতীয়া লোকসকলে দেৱকাৰ্য কৰিব পৰা জ্ঞান থকা দেওশাল, মন্দিৰ আদিৰ পৰিচালনাৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিছিল। শদিয়া অঞ্চলত ৰাজ্য শাসন কৰোঁতে চুতীয়াসকলৰ ৰাজ্য যথেষ্ট শক্তিশালী আছিল। আহোমসকলে বহুবাৰ সংঘৰ্ষ কৰিব বিচাৰিও কৰা নাছিল। পাছৰ সময়ছোৱাত আহোম আৰু চুতীয়াৰ মাজত যুদ্ধ হোৱাত চুতীয়া ৰাজ্যৰ অস্তিত্ব লান হৈ পৰে। যুদ্ধত পৰাজিত হৈ চুতীয়াসকল চেদেলি-ভেদেলি হৈ পৰিছিল। তথাপিও বৰ আহোমৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰিছিল। শেষত আহোমৰ ওচৰত সেও মানি আহোম ৰাজতন্ত্ৰৰ অধীনত কাম কৰিবলৈ ধৰিলে।

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে পৰম্পৰাগতভাৱে বহুতো ৰীতি-নীতি প্ৰাচীন কালৰ পৰা কৰি আহিছে। কৃষিভিত্তিক আচাৰ-অনুষ্ঠানসমূহৰ ভিতৰত পানীতোলা বৰসবাহ, ভাতপিঠা, ন-খোৱা, গৰখীয়া ভোগ, সদাশিৱ পূজা, ভেকুলী বিয়া আদিবোৰ অন্যতম। এইবোৰৰ উপৰিও বিহু পৰম্পৰা চুতীয়াসকলৰ আড়ম্বৰপূৰ্ণ অনুষ্ঠান। বহাগ বিহু, কাতি বিহু আৰু মাঘৰ বিহুৰ সমান্তৰালকৈ আন উৎসৱসমূহো প্ৰাচীন ৰীতিৰ দ্বাৰাই পালন কৰি আছে।

জনগোষ্ঠীটোৰ মাজত পালন কৰা কেইটামান সামাজিক অনুষ্ঠানৰ বৰ্ণনা দাঙি ধৰা হ’ল :

শলিতা লগোৱা

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে তিনিটা বিহুৰ লগতে মৃতকৰ বাবে আয়োজন কৰা অন্যতম অনুষ্ঠান শলিতা লগোৱা। বহাগ বিহু, কাতি বিহু আৰু মাঘ বিহুত ঐতিহ্য ৰক্ষা কৰি এই অনুষ্ঠান কৰে। শলিতা লগোৱা অনুষ্ঠানৰ দ্বাৰা চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে এটা পৰম্পৰাৰ সেতু বান্ধ দিয়াৰ লগতে পিতৃ-পুৰুষলৈকো স্মৰণ কৰে। বৰা চাউলৰ চেৱা দিয়া, পিঠা, আঠৈ, কৰাগুৰি, সান্দহগুৰি, গোট কৰায়, হাঁহৰ মাংসৰ লগতে বৰা চাউলেৰে ঘৰতে নিৰ্মাণ কৰা সাজপানী এই অনুষ্ঠানৰ অন্যতম খাদ্য।

দেউৰী ভাষাৰ ‘চুঁজে’ অৰ্থাৎ সাজপানী পকা পছাৰ চুতীয়াসকলে বিহুৰ সময়ত তৈয়াৰ কৰে। চ’তৰ সংক্ৰান্তিৰ পৰা পহিলা বহাগৰ সময়ত এই অনুষ্ঠান হয়। কাতি আৰু মাঘ বিহুৰ সময়তো এই অনুষ্ঠান প্ৰথম তিনিদিনৰ ভিতৰত আয়োজন কৰে।

শলিতা লগোৱা অনুষ্ঠানত মূল দেউৰী, দোকানী, ঠাল সিজোৱা এই তিনিজন মুখ্য। তিনিটা সাজৰ বাটি আসনৰ কাষত আগবঢ়াই সিজোৱা কামত লাগে। বিহুত আয়োজন কৰা সকলো সামগ্ৰীৰ লগতে হাঁহৰ মাংস আৰু সাজ আগবঢ়াই সেৱকীয়ে সেৱা কৰে। দোকানীয়ে চাৰিখন গুৰাপাণ আগবঢ়াই সেৱা ধৰি দ্ৰব্য আসনৰ কাষত আগবঢ়ায়। বৰা চাউল, মাছৰ ভজা, হাঁহ কোমোৰাৰ ভজা, কলপচলা, ৰঙালাউ ইত্যাদিৰ ভাজি। দোকানীয়ে মূল দেউৰীৰ আজ্ঞা লৈ সাজপানী অৰ্থাৎ ৰস আগবঢ়াবলৈ সেৱা কৰিব।

মূল দেউৰীয়ে দিয়া আশীৰ্বাদ—

‘ভাল নিজ পূৰ্ণ শংকৰ মাধৱ গোপাল যদুমণি দেউ’।^{১৩}

দোকানীয়ে সকলোকে খাদ্য বিতৰণ কৰি দিব উজনি অসমৰ শদিয়াক কেন্দ্ৰ কৰি কাষৰীয়া অঞ্চলৰ চুতীয়া জনগণে বুধবাৰে এই অনুষ্ঠান অক্ষণ কৰে। গহপুৰ মহকুমাৰ কুকুৰাছোৱা, বালিটিকা, বৰডোপ, ডিপৰা অঞ্চলৰ চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ জনগণে বৰ্তমান বহাগৰ প্ৰথম বুধবাৰে এই অনুষ্ঠান আয়োজন কৰে।

কেতিয়াবা ৰাজহুৱাকৈ মুকলি পথাৰতো সকলো মিলি এই অনুষ্ঠান আয়োজন কৰে। গৃহস্থৰ ঘৰত আয়োজন কৰিলেও দিনৰ ১২ বজাৰ পৰা ১.৩০ বজাৰ ভিতৰত অনুষ্ঠানৰ খোৱা-বোৱা চলে। কোষেশ্বৰ বৰুৱাৰ ‘বিহুৰ শলিতা লগোৱা’ গ্ৰন্থৰ পৰা সাধুৱে দিয়া আশীৰ্বাদ তুলি দিয়া হ’ল। গহপুৰৰ বিভিন্ন অঞ্চলত এই আশীৰ্বাদৰ দ্বাৰাই অনুষ্ঠান হয়।

সাধুৱে দিব—

ঃ অ’ বাপ দেৱতাসকল!

বোলো, আপোনাৰবৰ, পো-জী, নাতি-নাতিনী, মিত্ৰ-ইষ্ট-কুটুম্বসকলে কায়বাক্য মনে চলাসকল উপৰিপুৰুষৰ কৃপা ভিক্ষা মাগি, গলে বস্ত্ৰ বান্ধি এৰে পৰ দণ্ডৰতে সেৱা জনাইছোঁ।

সঙ্গীভকতসকলে ক’ব—

ঃ হৈছে।

সাধুৱে ক’ব—

ঃ বোলে ঘৰৰ দেৱতা তুষ্ট হ’লে পৰৰ দেৱতাই কি কৰিব পাৰে। আপোনাৰ যৈতে আছে তৈৰে পৰাই নিজৰ নিজৰ পো-নাতি, ইষ্ট-মিত্ৰ-কুটুম্বসকলক কৃপাদৃষ্টি কৰি, চিকুণ চৰণৰ ধূলা দি গো মহিষ, পঢ়া-শুনা, ধনে-ধানে, ৰাজকাৰ্য সকলোতে জয়-যুগুতি কৰিব লাগে একা।^{১৪}

ইয়াৰ পাছত সকলো বহি কলপাতত বৰা চাউলৰ চেৱা দিয়া, ভাজি, হাঁহৰ মাংস ইত্যাদি ভোগ কৰিব। ভোগ গ্ৰহণৰ পাছত মুগাৰ আদবাহী চোলা, চুৰীয়া, গামোচা পিন্ধি সকলোৱে নাচিব।

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে বছৰৰ ভিন্ন সময়ত ঐতিহাসিক সত্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত অনুষ্ঠানৰ আয়োজন কৰে। ইয়াৰ ভিতৰত দেউকুবেৰ অনুষ্ঠানো অন্যতম। এই অনুষ্ঠান ফাগুণ মাহৰ কৃষ্ণ চতুৰ্দশী তিথিত অনুষ্ঠিত হয়। চুতীয়াসকলে কুবেৰৰ সম্পত্তি হিচাপে ধন-সোণ, মণি-মুকুতাৰ লগতে সোণৰ মেকুৰী লাভ কৰিছিল। চুতীয়া ৰজা বীৰপালে কুবেৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত দৈনিক সেৱাৰ লগতে পূজা অৰ্চনা কৰিছিল। এই সম্পত্তিৰ ওচৰত সেৱা কৰিলে মনোবাঞ্ছা পূৰ্ণ হোৱাৰ লগতে একো বিপদ-বিঘিনি নোহোৱাৰ বিশ্বাস আছিল। চুতীয়া জাতিৰ প্ৰতীক সোণৰ মেকুৰী প্ৰতিবছৰে ৰাজহুৱা স্থানত ৰাইজৰ দৰ্শনৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। প্ৰজাই এইক্ষেত্ৰত আনন্দ লাভ কৰাৰ লগতে ৰজা-প্ৰজা উভয়ে সুখ, সমৃদ্ধি আৰু শান্তি কামনা কৰিছিল। এই সম্পদ দৰ্শন কৰি কৃষি কাৰ্যত মঙ্গল হ'ব বুলিও বিশ্বাস কৰিছিল। প্ৰজাসকলেও এই উৎসৱ আয়োজন কৰি ব্যক্তিগত মঙ্গল কামনা কৰিছিল। এয়ে দেউকুবেৰ উৎসৱৰ তাৎপৰ্য।

চুতীয়াৰ শেষ ৰাণী বীৰাঙ্গনা সতী সাধনীয়ে আহোমৰ হাতত আত্মসমৰ্পণ নকৰি এই সম্পদ বুকুত বান্ধি চন্দনগিৰি পৰ্বতৰ পৰা জপিয়াই সম্পদৰ পৰিত্ৰতা ৰক্ষা কৰিছিল। তেতিয়াৰ পৰাই সোণৰ মেকুৰী চুতীয়া জাতিৰ মাজৰ পৰা নোহোৱা হ'ল।

দেউকুবেৰ অনুষ্ঠান পকা পন্থৰ জৰিয়তে আয়োজন হয়। দেউকুবেৰ অনুষ্ঠানৰ বাবে মাটিৰে সামান্য ওখ বেদী প্ৰস্তুত কৰি পিঠা গুৰিৰে সজাই তাত গামোচা এখন পাৰি দিয়া হয়। বেদীৰ আগ দিশত চেলেঙ কাপোৰ খুটি পুতি বান্ধি দিয়াৰ নিয়ম। পৰিস্কাৰ হৈ থকাত ই সহায় কৰে। গামোচাৰ ওপৰত চাৰিভাগ গুৱা আৰু মাজত মাননি আগবঢ়োৱা হয়। আগলি কলপাতত আঁঠে, বৰা চাউলৰ পিঠা, গোট কৰায়, সান্দহ আদি আগবঢ়াই কাষতে বস্তি আৰু ধূপ জ্বলায়। সাজপানী কাঁহৰ বাটিত সজাই আসনৰ কাষত আগবঢ়াই দিয়া হয়। সাধুৰ আজ্ঞামতে বলি লোৱাই হাঁহ বা কুকুৰা বধ কৰি ৰন্ধন প্ৰকৰণৰ বাবে আগবাঢ়ে।

সাধু ভকত আৰু অন্যান্য ভকতসকলে সেৱকীক কাষত বহুৱাই স্তুতি পাঠ কৰে।

বন্দনা স্তুতি —

শ্ৰী কৃষ্ণায়, গোপালায়, ৰুক্মিণী বল্লাভায় চ বনমালীনে

ব্ৰজাঙ্গনানাং হৃদয় হাৰীনে, বিশ্বকপায়, চ নমঃ।

নমস্তাজং জগৎ কাৰণায়, বংশীবদনায় চ

গোবিন্দায় নমো নমঃ।

সৰ্ব্বজয় মঙ্গলায়, শুকায় চ কৃষি কৰ্ম্মণঃ

প্ৰজ্বলামি পঞ্চ প্ৰদীপমদিং দেউকুবেৰৎসবস্য

ক্ষমস্বনঃ সৰ্ব্বাপকথং জগদীশ্বৰ কৰুণাময়,

ত্বং দেবো হৃদিস্থিতো পৰমেশ্বৰঃ ১৫

আকৌ, বস্তিত তেল আগবঢ়াই স্তুতি পাঠ কৰে —

নমো নমো ইষ্টদেৱ কুবেৰ ধনপতি

তোমাৰ চৰণে কৰো সেৱা শতকোটি।

তোমাৰ আদেশে দেৱ খান্দি যজ্ঞস্থলী

পালো ঢাল তৰোৱাল সোণাৰু বিড়ালী ১৬

ইয়াৰ পাছত দোকানীয়ে পুনৰ ৰান্ধনিশালৰ পৰা হাঁহৰ মাংসৰ ভাজি আগবঢ়াই দিব। সাধুৰ আজ্ঞা লৈ দোকানীয়ে সামগ্ৰীসমূহ ভকত সহিতে সকলোকে বিলাই দিব। সাধুক কাঁহৰ বাটিত সাজপানী খুৱাই দিয়াৰ লগতে মূল বাটিৰ সাজ সকলো ভকতলৈ অলপ অলপ আগবঢ়াব। দেউকুবেৰ, ডাঙৰীয়া, শলিতা লগোৱা আদি পকা পন্থাৰ চুতীয়া জাতিৰ অনুষ্ঠানত মূল দেউৰীক বাদ দি বাকীসকল দেউৰীক দোকানী বুলি কোৱা হয়। এই নিয়ম গহপুৰ মহকুমাত ব্যাপকভাৱে প্ৰচলিত।

ডাঙৰীয়া সকাম

গাঁওবাসীক ৰক্ষণা-বেক্ষণ দিবৰ কাৰণে প্ৰতিখন গাঁৱতে এজন দেৱতা থাকে বুলি চুতীয়া সকলে বিশ্বাস কৰে। এওঁকে চুতীয়াসকলে গাঁও ডাঙৰীয়া বা বুঢ়া ডাঙৰীয়া বুলি কয়। গৃহস্থই প্ৰতিবছৰে বুঢ়া ডাঙৰীয়াক সন্তুষ্ট কৰি বা অপায়-অমঙ্গলৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ এই অনুষ্ঠান কৰে। মূৰত ডাঙৰকৈ পাগুৰি মাৰি হাতত ডাঙৰ লাঠি লৈ গাঁৱত বুঢ়া ডাঙৰীয়া ঘূৰে। লোকবিশ্বাস মতে ডাঙৰ বিপদৰ সম্ভাৱনা থাকিলে গৃহস্থৰ ঘৰৰ নঙলাত কোব মাৰি বিপদৰ আগজাননী দিয়ে। বুঢ়া ডাঙৰীয়াই দিয়া বিপদৰ আগজাননীত গৃহস্থই বিপদ খণ্ডনৰ কাৰণে এভাগ সকাম পাতে এই সকামেই বুঢ়া ডাঙৰীয়া সকাম। বুঢ়া ডাঙৰীয়া সকামৰ উপকৰণসমূহ হ'ল— বুট, কল, পায়স, কেঁচা পিঠা গুড়ি আদি। পকা পন্থসকলে হাঁহ, কুকুৰা, সাজপানী, আঁঠে, বৰাচাউলৰ পিঠা, কৰা গুৰি, সান্দহ আদিৰে এই অনুষ্ঠান কৰে।

চুতীয়া গাঁওসমূহত পকাপন্থ অনুষ্ঠান বৰ্তমান চলি আছে। গৃহস্থই সকামৰ দিনা ভালকৈ ঘৰ দুৱাৰ পৰিস্কাৰ কৰে। সাধু ভকত আৰু অন্যান্য ভকতসকল আহি উপস্থিত হোৱাত ভৰি চুই সেৱা কৰি সকামৰ বাবে তৈয়াৰ কৰা কোঠাত বহিবলৈ দিয়ে। সাধুৰ আজ্ঞামতে দোকানী (আসন দাতাৰ পৰা খাদ্য সামগ্ৰী বিতৰণ কৰা) য়ে চেলেঙ চাদৰে আসন পতা ঠাই পৰিস্কাৰকৈ সজাই লয়। গুৱাপান আৰু মাননি আগবঢ়াই বস্তি জ্বলাই দোকানীয়ে সেৱা ধৰি সাধুৰ পৰা আজ্ঞা লয়।

সাধুৰ আজ্ঞামতে গৃহস্থই যোগাৰ কৰা খাদ্য-সামগ্ৰীসমূহ আসনৰ কাষত কলপাতত সজাই ওপৰত আগলি কলপাতেৰে ঢাকনি দিয়ে। পকা পন্থসকলে আগবঢ়োৱা হাঁহ বা কুকুৰা সাধুৰ আগলৈ আনি বলি লোৱাজনে বধ কৰি ৰন্ধা বহাৰ বাবে সাজু হয়। ইয়াৰ পাছত সেৱকীৰ সেৱা আৰম্ভ হয়। ডাঙৰীয়া সকামৰ সেৱকীৰ সেৱাৰ পাছত সাধুৱে শলিতা লগোৱা অনুষ্ঠানৰ দৰেই আশীৰ্বাদ দিয়ে।

সাধুৰে ক'ব—

বাৰ পুত্ৰ সবে ঐত

হৰিত শৰণ লৱে

হৰিগুণ গাৰে শুদ্ধ ভাৱে

দধি দুগ্ধ ঘৃত মধু

নদীৰ জলক পিয়া

পিতৃ গণে তৃপিতিক পাৱে।^{১৭}

ইয়াৰ পাছত কলপাতত সকলোৱে বৰা চাউলৰ চেৱা দিয়া, হাঁহৰ মাংস, সাজ গ্ৰহণ কৰি অনুষ্ঠান সামৰে।

বসন্ত বা আই

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ মাজত বসন্ত ৰোগে দেখা দিলে আই সকাম অনুষ্ঠিত কৰে। বসন্ত ৰোগক সাধাৰণতে আই ওলোৱা বুলি কোৱা হয়। আই সকামৰ বাবে গাঁৱৰ বৃদ্ধা আৰু বয়সীয়া তিৰোতাসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰা হয়। এই সকামৰ প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীসমূহ— এঁৱা গাখীৰ, পায়স, কেঁচা পিঠা গুড়ি, মিঠৈ, কল, গুড়, বুট, মগু, তামোল-পাণ ইত্যাদি। গৃহস্থই ঘৰ সেইদিনা পৰিষ্কাৰ কৰি আমন্ত্ৰিত গোপিনীসকলক বহুৱায়। গোপিনীসকলে গৃহস্থৰ পৰা সামগ্ৰীসমূহ লৈ সকামৰ বাবে তৈয়াৰ কৰাত লাগে। পৰিষ্কাৰকৈ সজাই লোৱা কোঠাত বস্তি জ্বলাই আগদিশত চেলেং চাদৰে ঠাইকণ আবদ্ধ কৰি লয়। থুৰীয়া তামোল, ধূপ, চাকি আৰু গৃহস্থৰ পৰা মাননি লৈ মূল গোপিনীয়ে আইলৈ বুলি আগবঢ়ায়। আসন পতাৰ কাষতে কলপাতৰ ওপৰত ডাঙৰ বাঁটা বা পিতলৰ শৰাই ভক্তিভাৱে স্থাপন কৰি তাত পাট বা মুগাৰ এসাজ কাপোৰৰ লগতে সোণ-ৰূপৰ আ-অলংকাৰ আগবঢ়ায়। গোপিনীসকলে তৈয়াৰ কৰা গাখীৰৰ পায়স, মিঠৈ, বুট কল ইত্যাদি আইলৈ বুলি শৰাইত সজায়। তাৰ পাছত বসন্ত দেখা দিয়াজনৰ সেৱা। সেৱকীৰ সেৱাৰ পাছত আইসকলে আই নাম আৰম্ভ কৰে। বসন্ত ৰোগে দেখা দিলে দুই ধৰণে এই সকাম কৰে। এটা হ'ল পকা পহু আৰু আনটো কেঁচা পহু। পকা পহুৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰী আখৈ, সান্দহ, গোট কৰায় আদি। কেঁচা পহুসকলৰ বুট, মগু, কলৰ লগতে সাতবিধ ফল আগবঢ়োৱা নিয়ম। কেঁচা পহু আৰৈয়া সকামত গোপিনীসকলে আইলৈ সামগ্ৰীসমূহ আগবঢ়ায়। তিনিভাগ আই নামে এই অনুষ্ঠানৰ সামৰণি পৰে। তাৰ ভিতৰত—

প্ৰথমভাগ হ'ল :

মূৰত ফুলৰ চাতি লৈ ভৱানীক আদৰো গৈ

আহিছে ভৱানী জগতৰ জননী ছায়া দি ৰাখিবলৈ।

দ্বিতীয়ভাগ হ'ল :

চোতালো শাৰীলো পদূলি শাৰিলো

নঙলা মুখলৈ চাই।

আহে আহে বুলি বাট চাই আছিলো

পালেহি ৰূপহী আই।।

তৃতীয়ভাগ হ'ল :

বৰ আই মাননি

ফুলৰ আই আসনখনি

সৰু আই মাননি গুৱা।

মাজৰে মাননি

মিঠাতেলৰ বস্তি

চৰণ চুই কৰিছোঁ সেৱা।^{১৮}

শেষত অপৰাধ বিনাশন স্তুতিপ্ৰাৰ্থনা কৰি আই সবাহৰ মাহ-প্ৰসাদ খাই অনুষ্ঠানৰ সামৰণি কৰে। আই সবাহৰ পকা পহুত হাঁহ বা কুকুৰাৰ মাংসৰ লগতে সাজপানীৰ যোগাৰ কৰে। পকা পহুৰ সকামত সাতভাগ নাম থাকে। কেঁচা পহুৰ তিনিভাগ নামো ইয়াত গায়। পকা পহুৰ মূল আৰু শেষৰ নাম ভাগ হ'ল—

“দুৰ্গাদেৱী আই এ দুৰ্গাদেৱী ভাগৱতী নামে তুষ্ট হ'বা

দুৰ্গাদেৱী আই এ।

কি দি পূজিম মোৰ মাতৃ

দুৰ্গা দেৱী আই এ

কি দি পূজিম মোৰ মাতৃ

দুৰ্গা দেৱী আই এ

দুৰ্গা দেৱী ভাগৱতী নামে সন্তোষ হ'বা

দুৰ্গা দেৱী আই এ।^{১৯}

পকা পহুত সাতভাগ নাম গোৱাৰ উদ্দেশ্য হ'ল দুৰ্গা, মহামায়া, কালী, ভৱানী, পাৰ্বতী, সতী, সৰস্বতী লক্ষ্মী আইক স্মৰণ কৰি গোৱা হয়। সৰস্বতী আৰু লক্ষ্মী দুয়োৱে এই সকামত একে ৰূপ লয়। ইয়াৰ পাছত হাঁহ বা কুকুৰা লৈ জীৱ বধ কৰি ৰন্ধা-বহা কামত আগবাঢ়ে। সকলো খাদ্য সামগ্ৰী ৰন্ধা হোৱাত খাদ্য বিতৰণ কৰি আৰু খাদ্য গ্ৰহণ কৰিব।

তৃতীয়

চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল প্ৰাচীন কালৰে পৰা খ্যাতিসম্পন্ন। চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ সাংস্কৃতিক পৰিচায়ক অনুষ্ঠান অধ্যয়নৰ জৰিয়তে জনগোষ্ঠীটোৰ ৰীতি-নীতি, আচাৰ, বিশ্বাস ইত্যাদি দিশ ফুটি উঠিছে। জনগোষ্ঠীটোৰ মাজত পূৰ্বপুৰুষক স্মৰণ, ৰোগ-ব্যাদি, বিশ্বাস আদি বিষয়বোৰৰো আভাস পোৱা যায়। এই বিষয়ৰ অধ্যয়নে চুতীয়া জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ মাজত সাংস্কৃতিক জাগৰণ গঢ় দিয়াৰ লগতে শিপাৰ সন্ধানত পুৰণি ৰীতি-নীতিৰে সাংস্কৃতিক দিশত সংগঠিত হৈ বিভিন্ন কাৰ্যসূচীৰে জনগোষ্ঠীটোৰ লোকসকল আগবাঢ়ি যোৱাত সহায়ক হ'ব। লগতে ই ভৱিষ্যত অনুৰুদ্ধানৰ পৰিসৰ মুকলি কৰিব।

১. Francis Hamilton, An Account of Assam, 1987, p.53
২. The Deori-Chutiyas are a small and secluded tribe in the Lakhimpur and Sibsagar districts of upper Assam. As the name implies, they are the representatives of the priestly or levite class among the chutiyas. W. B. Brown, An Outline Grammar of the Deori-Chutiya Language, Spoken in Upper Assam, 1895, Introduction p. i
৩. দেৱানন্দ বৰুৱা (সম্পা.), *হেমকোষ*, ২০১৩, পৃ. ৬৫৯
৪. মালিনী গোস্বামী (সম্পা.), *চন্দ্রকান্ত অভিধান*, ২০১২, পৃ. ৪৮০
৫. প্রমোদ চন্দ্র ভট্টাচার্য (সম্পা.), *অসমৰ জনজাতি*, (১৯৯১), *দেউৰী চুতীয়াৰ সাধাৰণ পৰিচয় (প্ৰবন্ধ)*, উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামী, পৃ. ৯১
৬. ডম্বৰুধৰ নাথ, *অসম বুৰঞ্জী*, ১৯৮৮, পৃ. ২১৪
৭. সৰ্বানন্দ ৰাজকুমাৰ, *ইতিহাসে সোঁৱৰা ছশটা বছৰ*, ২০১৩, পৃ. ৭১৪-৭১৫
৮. দেৱানন্দ বৰুৱা (সম্পা.), *হেমকোষ*, ২০১৩, পৃ. ৫৫৩
৯. ডম্বৰুধৰ দেউৰী, *দেউৰী সংস্কৃতি*, ১৯৬৪, পৃ. ৭
১০. উক্ত গ্রন্থ, পৃ. ৪
১১. ডম্বৰুধৰ নাথ (সম্পা.), *চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী*, ২০০৭, পৃ. ২২৯
১২. চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী গ্ৰন্থত কোষেশ্বৰ বৰুৱাই বৰ্ণনা কৰা অনুসৰি— খ্ৰীষ্টিয় ষষ্ঠ শতিকাৰ মাজ ভাগত শদিয়াত ৰাজত্ব কৰি থকা অসমভিন্ন নামৰ চুতীয়া ৰজা আৰু তেওঁৰ সাতজন ককাই-ভাইক কাশী বা বেনাৰসৰ পৰা অহা ব্ৰাহ্মণ এজনে হিন্দু ধৰ্মত দীক্ষিত কৰিছিল আৰু তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত ব্ৰাহ্মণজনেই চুতীয়াসকলৰ ৰাজপাট অধিকাৰ কৰিছিল। এই কথা বৰুৱাই *Introductory sketch of the History of the Assam* গ্ৰন্থৰ আধাৰত বৰ্ণনা কৰিছিল। ডম্বৰুধৰ নাথ (সম্পা.), *চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী* (২০০৭), *চুতীয়াসকলৰ সামাজিক বিভাজন-হিন্দু চুতীয়া (প্ৰবন্ধ)*, কোষেশ্বৰ বৰুৱা, পৃ. ২২৯
১৩. সংবাদ, বোধেন বৰা, *খলিহামাৰী*, বয়স-৭০
১৪. কোষেশ্বৰ বৰুৱা, *বিহুৰ শলিতা লগোৱা*, ১৯৯৪, পৃ. ৪
১৫. ডম্বৰুধৰ নাথ (সম্পা.), *চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী* (২০০৭), *চুতীয়াসকলৰ সামাজিক আচাৰ অনুষ্ঠান (প্ৰবন্ধ)*, ভৰকান্ত চুতীয়া, পৃ. ৩৬৬

১৬. উক্ত গ্ৰন্থ, পৃ. ৩৬৬

১৭. সংবাদ, বোধেন বৰা, *খলিহামাৰী*, বয়স-৭০

১৮. সংবাদ, যজ্ঞেশ্বৰী বৰা, *খলিহামাৰী*, বয়স-৬৮

১৯. উক্ত, সংবাদদাতা

গ্ৰন্থপঞ্জী

দেউৰী, ডম্বৰুধৰ। *দেউৰী সংস্কৃতি*। শিৱসাগৰ, ১৯৬৪। প্ৰকাশিত।

দেউৰী, পদেধৰ। *দেউৰী সংস্কৃতিৰ ইতিহাস*। ধেমাজি : কিৰণ প্ৰকাশন, ২০১১। প্ৰকাশিত।

নাথ, ডম্বৰুধৰ (সম্পা.)। *চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী*। চুতীয়া জাতিৰ বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন সমিতি, ২০০৭। প্ৰকাশিত।

নাথ, ডম্বৰুধৰ। *অসম বুৰঞ্জী*। গুৱাহাটী : ষ্টুডেন্ট্‌চ ষ্ট'ৰচ, ১৯৮৮। প্ৰকাশিত।

বৰদলৈ, গোপীনাথ। *চুতীয়া বুৰঞ্জী*। নগাঁও : গোপীনাথ বৰদলৈ। প্ৰকাশিত।

বৰুৱা, কোষেশ্বৰ। *বিহুৰ শলিতা লগোৱা*। গহপুৰ : কিৰণ প্ৰকাশ, ১৯৯৪। প্ৰকাশিত।

বৰুৱা, কোষেশ্বৰ (সং. আৰু সম্পা.)। *ঐতিহাসিক বিৱৰ্তনত অসমৰ চুতীয়া জনগোষ্ঠী*। গহপুৰ : কিৰণ প্ৰকাশ, ২০১১। প্ৰকাশিত।

Brown, W. B. *An outline Grammar of the Deori, Chutiya language Spoken in Upper Assam*. Shillong : Assam Secretariat Printing Office, 1895. Print.

Gait, Edward. *A History of Assam*. Guwahati : Lawyer's Book Stall, 1962. Print.
Grierson, G. A. *Linguistics Survey of India*. (Vol III Part-1) Calcutta office of the Superintendent of Government Printing, 1904. Print.

Grierson, G. A. *Languages of North-Eastern India*. New Delhi: Gain Publishing House, 1995. Print.

Hamilton, Francis. *An Account of Assam*. Guwahati : Department of Historical and Antiquarian Studies, 1963. Print.

তুলিকা শইকীয়াৰ 'চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ'ত ইতিহাসপ্ৰসংগ : এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

দীপ্তি দাস

সহকাৰী অধ্যাপিকা

অসমীয়া বিভাগ, মঙলদৈ মহাবিদ্যালয়

E-mail : dipti90das4@gmail.com

সংক্ষিপ্তসৰ

পুনৰ নিৰ্মাণ (Reconstruction) সাহিত্যৰ এটা শেহতীয়া শৈলী বা ধাৰা বিশেষ। পুনৰ নিৰ্মাণ প্ৰক্ৰিয়াত পুৰণি কাহিনী, ঘটনা চৰিত্ৰ বা পৰিস্থিতি একোটাত নব্য দৃষ্টিভংগী আৰোপ কৰি বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰা হয়। বিশ্ব সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যটো পুনৰ নিৰ্মাণে সাহিত্য বিচাৰৰ এক নব্য শৈলী হিচাপে বিকাশ লাভ কৰা দেখা যায়। আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসত মহাকাব্যিক চৰিত্ৰ সমূহৰ লগতে বুৰঞ্জীৰো পুনৰ নিৰ্মাণ কৰা দেখা গৈছে। তুলিকা শইকীয়াৰ দ্বাৰা ৰচিত 'চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ' বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। চুতীয়া ৰজা নীতিপাল আৰু চুতীয়া বুৰঞ্জীৰ উজ্জ্বল নাৰী চৰিত্ৰ সাধনীক নতুন দৃষ্টিভংগীৰে উপন্যাসখনত উপস্থাপন কৰা হৈছে। ৰজা-ৰাণীৰ গুণানুকীৰ্তনৰ বিপৰীতে বুৰঞ্জীত উল্লেখ নোহোৱা প্ৰজাৰ সুখ-দুখ, ত্যাগৰ লগতে ৰজাঘৰীয়া শোষণ আৰু ধৰ্মৰ নামত চলা শোষণৰ ছবি এখন উপন্যাসখনত দাঙি ধৰা হৈছে। আমাৰ এই আলোচনাত চুতীয়া লোকসকলৰ সামাজিক অৱস্থানৰ লগতে নীতিপাল, সাধনী আদি চৰিত্ৰসমূহ কিদৰে নব্য দৃষ্টিভংগীৰে উপস্থাপন কৰা হৈছে সেইবিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব। চুতীয়া ৰাজ্য পতনৰ মূল কাৰণসমূহ বিশ্লেষণ কৰি চোৱা হ'ব। গৰখীয়া ল'ৰা নিতাই ওৰফে নীতিপালৰ সময়ৰ কথাবোৰ আমাৰ ব্যৱস্থাতো শিপাই আছে নেকি সেই সম্পৰ্কে আলোকপাত কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হ'ব।

সূচক শব্দ : আধুনিক অসমীয়া উপন্যাস, চুতীয়া বুৰঞ্জী, বিশ্ব সাহিত্য, ৰজাঘৰীয়া, পুনৰ নিৰ্মাণ।

অৱতৰণিকা

বুৰঞ্জী হৈছে ইতিহাসৰ একপ্ৰকাৰৰ কালক্ৰমিক লিখিত বিৱৰণ। বুৰঞ্জী শব্দটোৰ মূল টাই-চীন আহোম ভাষা। প্ৰথম পৰ্যায়ত ৰাজকীয় বুৰঞ্জীসমূহ টাই আহোম ভাষাত লিপিবদ্ধ আছিল আৰু পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত আহোম ম'লৌঙ সকলেও বুৰঞ্জী লিখিছিল আহোম ৰাজত্বকালত লিখা বুৰঞ্জীসমূহত আহোম ৰাজ্যৰ উপৰিও কাষৰীয়া চুতীয়া ৰাজ্য, কছাৰী ৰাজ্য আৰু ত্ৰিপুৰা ৰাজ্য (চুতীয়া, কছাৰী আৰু ত্ৰিপুৰা বুৰঞ্জী) তথা পাদশ্যাহ বুৰঞ্জীত মোগল সাম্ৰাজ্যৰ বিৱৰণ পোৱা যায় বুলি লীলা গগৈয়ে তেওঁৰ 'টাই সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা' নামৰ গ্ৰন্থখনত উল্লেখ কৰিছে। আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসসমূহ বুৰঞ্জীক আশ্ৰয় কৰি ৰচনা কৰা দেখা গৈছে। তাৰ ভিতৰত চুতীয়া বুৰঞ্জীক আশ্ৰয় কৰি তুলিকা শইকীয়াই 'চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ' ৰচনা কৰিছে। চুতীয়া সকলৰ লিখিত ইতিহাস নাই কিন্তু তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত সাধুকথা, পুৰাকথাৰ পৰা 'চাৰিশালৰ গোসাঁনীৰ তেজ' উপন্যাসখন ৰচনা কৰিছে। উত্তৰ ঔপনিৱেশিকতাৰ মূল বিষয় হ'ল ঔপনিৱেশিকতাৰ বিৰোধিতা কৰা। উত্তৰ ঔপনিৱেশিকতাই প্ৰাচীন সভ্যতাসমূহৰ পুনৰ উত্থান কৰিছিল।

বৰ্তমান পোৱা ইতিহাস আশ্ৰিত অসমীয়া উপন্যাসসমূহত তথা গল্প, কবিতা ইত্যাদিত সাধুকথাৰ পুনৰ নিৰ্মাণ, অতীতৰ মহাকাব্যিক চৰিত্ৰৰ পুনৰ নিৰ্মাণ লগতে বুৰঞ্জী, আমাৰ তথাকথিত সাংস্কৃতিক পৰম্পৰা, পুৰাকথা, বেলাড, মালিতা আদিৰ যিবোৰ সাংস্কৃতিক নায়ক সেই চৰিত্ৰবোৰক পুনৰ নিৰ্মাণ কৰা হয়। প্ৰাক্-ঔপনিৱেশিক কালৰ পৰা অৰ্থাৎ ব্ৰিটিছসকল অহাৰ আগৰে পৰা আমাৰ যে এটা নিজা ঐতিহ্য-পৰম্পৰা আছে পুনৰ নিৰ্মাণৰ যোগেদি উত্তৰ ঔপনিৱেশিকতাকাত প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। উত্তৰ ঔপনিৱেশবাদী সময়ছোৱাত অতীতৰ পাঠবোৰক পুনৰ নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। অসমীয়া সাহিত্যতো জনজাতীয় ইতিহাসৰ পুনৰনিৰ্মাণ হৈছে। অৰ্থাৎ প্ৰাক্-ঔপনিৱেশিক কালৰ পৰা আমাৰ এটা ঐতিহ্য আছে, পৰম্পৰা আৰু সভ্যতা আছে। প্ৰাক্-ঔপনিৱেশিক ঐতিহ্যৰ পুনৰ অন্বেষণৰ জৰিয়তে জাতীয় চেতনা আৰু জাতীয়তাবাদৰ পুনৰ নিৰ্মাণ সেইটো হ'ল উত্তৰ-ঔপনিৱেশিকতাৰ মূল কথা; সেয়া সাহিত্যই হওক, ধৰ্মই হওক বা দৰ্শনেই হওক। ঠিক একেদৰে মহাকাব্যিক চৰিত্ৰ, কাহিনী, বিষয়বস্তুৰ পুনৰ নিৰ্মাণ হৈছে আমাৰ ঐতিহ্য, পৰম্পৰা দেখুৱাবৰ বাবে। তুলিকা শইকীয়াৰ 'চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ' ত গোটেই উপন্যাসখন ৰাণীৰ দৃষ্টিৰে কৈ থকা নাই; গাৱৰ মানুহৰ দৃষ্টিৰে কোৱা হৈছে, কৃষকৰ কণ্ঠ উপন্যাসত আছে অৰ্থাৎ নিম্নবৰ্গীয় দৃষ্টিকোণৰ পৰা অধ্যয়ন কৰা হৈছে। এইবোৰ উত্তৰ ঔপনিৱেশিক অধ্যয়ন। উপন্যাসখনৰ নীতিপালে ৰজাৰ আসন পাইও ৰজা হৈ নপৰিল। সাধাৰণ গৰখীয়া ল'ৰা নিতাই হৈয়ে থাকিল। উপন্যাসখনত প্ৰান্তীয় কৃত কাহিনী, চৰিত্ৰ আৰু বিষয়বোৰক কেন্দ্ৰত আনি কেন্দ্ৰীয় বিষয় হিচাপে উপন্যাসিকে উপস্থাপন কৰিছে।

সাহিত্য-সমালোচনাৰ বিভিন্ন শৈলী বা দিশসমূহৰ ভিতৰত পুনৰনিৰ্মাণ হৈছে এক অন্যতম সংযোজন। এই প্ৰক্ৰিয়াত পুৰণি কাহিনী, ঘটনা চৰিত্ৰ বা পৰিস্থিতি একোটাত নব্য দৃষ্টিভংগী আৰোপ কৰি বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰা হয়। নতুন দৃষ্টিভংগীৰ সংযোগেৰে পৰিবৰ্তিত পৰিৱেশৰ লগত সমযোজিত হোৱাকৈ পুৰণি বিষয় এটাক বিভিন্ন সাধুকথা, পুৰাকথা, লোকসাংস্কৃতিক সমল ইত্যাদিৰ জৰিয়তে নতুন ধৰণেৰে নিৰ্মাণ কৰা হয়। বিশ্ব সাহিত্যত বহু পূৰ্বৰেপৰাই পুনৰনিৰ্মাণৰ প্ৰৱাহ ঘটি আছে যদিও অসমীয়া সাহিত্যতো পুনৰনিৰ্মাণে

সাহিত্য বিচাৰৰ এক নৱ্য প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে বিকাশ লাভ কৰা দেখা যায়।

ইতিহাসৰ নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত কেৱল তথাকথিত ঐতিহাসিক সমলেই যথেষ্ট তেনেকুৱা নহয়; লোকসাংস্কৃতিক উপদান বা সমলসমূহকো এটা জাতি বা জনগোষ্ঠীৰ ইতিহাসৰ বা সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ পুনৰনিৰ্মাণৰ বাবে প্ৰয়োগ কৰিব পৰা যায় আৰু সেইটোকে কোৱা হয় নব্য ইতিহাসবাদ। নব্য ইতিহাসবাদত ঐতিহাসিক যেন নলগা সমলসমূহকো ইতিহাসৰ পুনৰ নিৰ্মাণৰ কাৰণে প্ৰয়োগ কৰিব পৰা যায়।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

বুৰঞ্জীৰ প্ৰান্তীয়কৃত চৰিত্ৰসমূহ উপন্যাসখনত কিদৰে কেন্দ্ৰত আনি কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হিচাপে উপস্থাপন কৰা হৈছে তাক বিচাৰ কৰি চোৱা।

চুতীয়া বুৰঞ্জীৰ পুনৰ নিৰ্মাণৰ জৰিয়তে সাম্প্ৰতিক সময়ত আমাৰ তথা অসমীয়াৰ মাজৰ কিদৰে জাতীয় চেতনা, জাতীয়তাবাদ গঢ়ি তুলিব পৰা যাব তাক বিচাৰ কৰি চোৱা।

এটা জাতি বা জনগোষ্ঠীৰ ইতিহাসৰ বা সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ পুনৰনিৰ্মাণৰ বাবে তথাকথিত ঐতিহাসিক সমলৰ উপৰিও লোকসংস্কৃতিক উপাদান (যেনে- পুৰাকথা, সাধুকথা আদি) বা সমলসমূহ কেনেদৰে প্ৰয়োগ কৰা হয় তাৰ বিচাৰ কৰা।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব

আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসত বিভিন্ন লোকসাংস্কৃতিক সমল পুৰাকথা, সাধুকথা ইত্যাদিৰ সংমিশ্ৰণত নিৰ্মিত বুৰঞ্জীৰ কেনেদৰে পুনৰ নিৰ্মাণ কৰা হৈছে, সেই সম্পৰ্কে অধ্যয়ন গুৰুত্বপূৰ্ণ। বুৰঞ্জীৰ পাতত নিতাল মাৰি শুই থকা চৰিত্ৰবোৰক জীৱন্ত ৰূপত বিচাৰি চাবলৈ এই অধ্যয়ন অতিকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ। বুৰঞ্জীত অপ্ৰকাশিত অথচ উপন্যাসত প্ৰকাশিত প্ৰজাৰ দ্বন্দ্ব, সংঘাত আদি সমসাময়িক প্ৰেক্ষাপটত বিচাৰ কৰি চাবলৈ পুনৰনিৰ্মাণ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা আছে।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব

যিহেতু বৰ্তমানলৈকে আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসত বুৰঞ্জীৰ পুনৰনিৰ্মাণ সম্পৰ্কে কোনোধৰণৰ গৱেষণামূলক অধ্যয়ন হোৱা নাই, সেয়ে এই অধ্যয়নৰ যোগেদি আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসত বুৰঞ্জীৰ প্ৰয়োগ সম্পৰ্কে গৱেষণাধৰ্মী অধ্যয়নৰ বাট মুকলি হ’ব। সেইফালৰ পৰা বিষয়টোৰ অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব আৰু প্ৰাসংগিকতা আছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

গৱেষণাৰ বিষয়টি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ মূখ্যতঃ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে যদিও বৰ্ণনাত্মক আৰু তুলনাত্মক পদ্ধতিৰো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

মূল বিষয়বস্তু

পুনৰ নিৰ্মাণ শৈলী সাহিত্যৰ এটা নতুন ধাৰা আৰু ইয়াৰ আধাৰত সাম্প্ৰতিক সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাত সাহিত্য সৃষ্টি হৈ আছে। পুনৰ নিৰ্মাণ শৈলীত পুৰণি কাহিনী, চৰিত্ৰ বা পৰিস্থিতিত নতুন দৃষ্টিভংগী বা নতুন অৰ্থ আৰোপ কৰি বিচাৰ কৰি চোৱা হয়। প্ৰাচীন মিথ, পুৰাণ, ৰামায়ণ, মহাভাৰত আদিৰ কাহিনী, চৰিত্ৰ বা বিষয়বস্তুৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এইশ্ৰেণী সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছে। বিশেষকৈ উপন্যাস আৰু কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত পুনৰ নিৰ্মাণ শৈলীৰ প্ৰৱণতা দেখা যায়। কাহিনী প্ৰাচীন হ’লেও এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্য সৃষ্টিত বাস্তৱ জীৱন তথা বাস্তৱ জীৱনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হয়। বৰ্তমান আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসত বুৰঞ্জীৰ পুনৰ নিৰ্মাণ কৰা দেখা যায়। বুৰঞ্জীসমূহ ঐতিহাসিক সমলৰ উপৰিও সাধুকথা, পুৰাকথা আদিৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰি উপন্যাসত উপন্যাসিকে সুন্দৰভাৱে উপস্থাপন কৰিছে। এইবোৰক নৱ্য ইতিহাসবাদ বোলা হয়। তুলিকা শইকীয়াৰ ‘চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ’ চুতীয়া ৰজা নীতিপাল আৰু ৰাণী সাধনীৰ জীৱন আধাৰিত উপন্যাস। নিতাই নামৰ গৰখীয়া ল’ৰা এটাই কেৰ্কেটুৱা মাৰি ৰজাৰ জীয়েকক বিয়া পাতিছিল। নিতাই সন্মতৰ চৰ্ত পূৰণ কৰি চুতীয়া ৰজাৰ জীয়েকক বিয়া পতাৰ পিছত নিতাই সিংহাসনত বহিবলৈ সুযোগ পাইছিল। নিতাই গৰখীয়া ল’ৰা হোৱা বাবেই ৰাজ হাউলিৰ কোনোলোকে তেওঁক ৰজা বুলি অন্তৰ্বেৰে ভক্তিন্জনালে। নিতাইৰ সামাজিক অৱস্থানে বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ মানুহৰ মনত সৃষ্টি কৰা দ্বন্দ্ব আৰু সেই দ্বন্দ্বই সৃষ্টি কৰা জটিলতা উপন্যাসখনৰ মূল উপজীৱ্য।

উপন্যাসখনত বুৰঞ্জীৰ প্ৰান্তীয় চৰিত্ৰসমূহে কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰৰ স্থান লাভ কৰিছে। উপন্যাসখন গৰখীয়া ল’ৰা নীতিপালৰ দৃষ্টিৰে বৰ্ণনা কৰা হৈছে, গাঁৱৰ মানুহৰ দৃষ্টিৰে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। কৃষকসকলৰ কষ্ট উপন্যাসখনত পোৱা যায়। কৃষকসকলে প্ৰতিবাদ কৰিছে। ৰজাঘৰীয়া শোষণ আৰু ধৰ্মৰ নামত চলা শোষণৰ ছবি এখনো উপন্যাসখনত দাঙি ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। ধৰ্মৰ নামত কেঁচাই খাইতী গোসাঁনীক নৰবলি দিয়া প্ৰথা প্ৰচলিত কিন্তু সেয়া কিমান যুক্তিপূৰ্ণ উপন্যাসখনৰ জৰিয়তে বিশ্লেষণ কৰি চোৱাৰ থল আছে আৰু বৰ্তমান সময়ত প্ৰচলিত বলিবিধান যে সেইসময়ত প্ৰচলিত প্ৰথাৰে এক ৰূপ সেয়া ন’কলেও বুজা যায়।

উপন্যাসখনত ৰজাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰজাই প্ৰতিবাদ কৰা দেখা যায়। নিতাইৰ দেউতাক হলধৰ এজন খেতিয়ক। খাটি খোৱা মানুহ। কিন্তু তেওঁ হ’ল এখন ৰাজ্যৰ প্ৰজা গतिकে তেওঁলোক জীয়াই আছে কেৱল ৰজা ঈশ্বৰ আৰু দেৱতা ঈশ্বৰক সন্তুষ্ট কৰিবলৈকেহে। এইবোৰ কথাই নিতাইৰ মনত হাহাকাৰ কৰি উঠে। অকল খেতি কৰি খোৱাবোৰেই নহয় সকলোৰে একেই অৱস্থা-কমাৰ, কুমাৰ, চমাৰ, তাতী, সোণোৱাল সকলোৰে। সোণোৱালসকলে নিজে কেতিয়াও সোণ পিন্ধিব নাপাই কিয়নো বছৰি এটোলাকৈ সোণ ৰজাঘৰলৈ দিব লাগে। নিতাই এনেবোৰ কথাৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈকে চুতীয়া ৰজা ধীৰনাৰায়ণৰ একমাত্ৰ কন্যা সাধনীৰ সন্মতৰ ওপৰত গৰখীয়া ল’ৰা হৈও কেৰ্কেটুৱা মাৰি ৰাণী সাধনাক বিয়া কৰাবলৈ পিছ হুহোকা নাছিল। প্ৰজাৰ মংগলৰ কথা চিন্তা কৰিয়ে গৰখীয়া নিতাই প্ৰাণৰ সুমলাজনীকো

দুখ দি বাণী সাধনিক আকোৱালি লয়। কিন্তু ৰাজহাউলিত সোমোৱাৰে পৰা নিতাই প্ৰতিশোধৰ জুইকুৰাৰ যেন উমানে নোপোৱা হ'ল। সিৰ যেন নিজ উদ্দেশ্যবোৰ ৰাজ হাউলিৰ আকাশবতাহৰ সৈতে বিলীন হ'বলৈ ধৰিলে। সাধাৰণ প্ৰজাই আঁঠুৰ তললৈ চুৰীয়া পিন্ধিলে অপৰাধ হয় আৰু সেই অপৰাধৰ শাস্তি চকু কঢ়া নহ'লে বৰশীত দিয়া। ইমান সাধাৰণ কথা এটাতে ইমান ডাঙৰ শাস্তি-এয়া ৰজাঘৰীয়া কুশাসনৰ জীৱন্ত ছবি। ইতিহাসকাৰে যিহেতু ইতিহাস নিজৰ মতে নিৰ্মাণ কৰে, ৰজাঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতাত নিৰ্মাণ কৰে সেয়েহে তাত ৰজাৰ গুণানুকীৰ্তনসমূহে বেছিকৈ উল্লেখিত। কিন্তু ৰজাঘৰীয়াৰ সন্তুষ্টিৰ কাৰণে প্ৰজাই কিমানখিনি ত্যাগ কৰিবলগা হয় তাৰ বিৱৰণ বুৰঞ্জীত পোৱা নাযায়। কিন্তু উপন্যাসখনত বুৰঞ্জীৰ সেই প্ৰান্তীয় কথাবোৰ কেন্দ্ৰত আনি উপস্থাপন কৰিছে। নিতাই চৰিত্ৰটিক পুনৰনিৰ্মাণ কৰিছে। ৰজা নীতি পালক গোটেই উপন্যাসখনতে গৰখীয়া নিতাই ৰূপে প্ৰতিবাদ কৰাইছে, নিজক নিজৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰাইছে; এজন ৰজা হৈ ৰজাঘৰীয়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ কৰাইছে। ৰজাঘৰীয়াৰ ভণ্ড ছবিখন উদঙাই দিছে তেওঁৰ কণ্ঠস্বৰেৰে। আনহাতে ৰাণী সাধনীৰ চৰিত্ৰটিও বহু ক্ষেত্ৰত স্বাৰ্থপৰ ৰূপত অংকিত হৈছে।

ৰাণী সাধনীয়ে নিতাইৰ সৈতে বিয়াত বহিবলৈ সন্মতি জনোৱা নাছিল কিয়নো এজন গৰখীয়া ল'ৰাৰ পত্নী হৈ জীয়াই থকাতকৈ মৰাটো বেছি ভাল বুলি উল্লেখ কৰিছে। সাধনীৰ মাক দেউতাকে সাধনিক ৰাণীৰ মৰ্য্যদা দিম বুলি কওতে বিয়াত বহিবলৈ মান্তি হৈছিল। সাধনীয়ে মাক দেউতাকে ৰাজ্য এৰি গুচি যোৱাৰ যুক্তি ধৰ্মৰ দোহাইদি দেখুৱাই নিজৰ স্বাৰ্থপৰতা ঢাকিবলৈ চেষ্টা কৰিছে।

“পিতাক এনেদৰে বনলৈ গুচি যোৱাৰ একমাত্ৰ কাৰণ সাধনী নহয়। জীয়েকৰ সয়স্বৰ পতাৰ কাৰণৰ সৈতে বনলৈ যোৱাৰ কাৰণৰ মাজত এক যোগসূত্ৰ সাধনীৰ মনে বিচাৰি উলিয়ালে। সাধনীৰ পিতাক দশৰথৰ দৰে হ'ব খোজে, জনকৰ দৰে হ'ব খোজে, যুধিষ্ঠিৰৰ দৰে হ'ব খোজে। পিতাকৰ মনত স্বৰ্গলাভৰ বাসনা আছে। স্বৰ্গবাসৰ লোভেহে পিতাকক এনে কাম কৰিবলৈ প্ৰৰোচিত কৰিলে।”^১

গৰখীয়া ল'ৰা হোৱা বাবেই ক্ষত্ৰিয় কুলত তুলিহে নিতাইক ৰজা পাতিছে। সেইসময়ত জাক পাতৰ যে ভেদাভেদ আছিল তাকে দেখুৱাইছে।

উপন্যাসত বাৰে বাৰে চুতীয়া ৰাজ্যৰ ৰাজসম্পদ কুৰেৰ প্ৰদত্ত সোণৰ মেকুৰী আৰু ঢাল তৰোৱালৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। এয়া সাধুকথাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰি ইতিহাসকাৰে নিৰ্মাণ কৰাৰ চেষ্টা কৰিছে। কিয়নো চুতীয়াসকলৰ নিজা কোনো ঐতিহাসিক সমল নাই। কেঁচাইখাইতী গোসাঁনীৰ কথা কৈছে। এইবোৰ সকলো সাধুকথা, পুৰাকথাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰি আনি চুতীয়াসকলক ইতিহাসকাৰে এক পৰিচয় দিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। ইয়াৰ বিপৰীতে উপন্যাসখনত চুতীয়াৰ ৰাজসম্পদৰ প্ৰচলিত বিশ্বাসত ৰজা নীতিপালে সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছে।

“তাৰমানে ৰজা ৰত্নধ্বজপালৰ কাহিনীটো মিছা, কোনোবা পণ্ডিতৰ মনেসজা কাহিনী? তোমাৰ প্ৰাণৰো অধিক সোণৰ মেকুৰী আৰু ঢাল-তৰোৱাল কুৰেৰ দেৱতাই দান কৰা নহয়? এই মৰতৰে কোনোবা সোণাৰীয়ে গঢ়া??”(চা.গো.তে.পৃ.)^২

উপন্যাসখনৰ পিছলৈ নিতাই কোৱা কথাখিনি যে গোটেই উল্লাহ কৰিব পৰা বিধৰ নহয় তাৰ

উমান পোৱা যায়। আহোম স্বৰ্গদেউ চুত্থমুঙে চুতীয়াৰ সৈতে সন্ধি কৰিবলৈ সন্ধিৰ চৰ্তানুসাৰে যেতিয়া কুৰেৰ প্ৰদত্ত সম্পত্তি উপহাৰ হিচাপে বিচাৰিছিল তেতিয়া ৰাণী সাধনীয়ে কৈছিল-

“ভাল কুঁৱৰী, মাখুন্দী হাতী আৰু দহটা হাতী খুজিছে দিছে। পিছে সোণৰ ঢাল তৰোৱাল-যে খুজিছে সি মোৰ বোপাকালৰ সৰ্বস্ব, তাক দিব নোৱাৰো। যদি একমাহ সময় দিয়ে নকৈ গঢ়াই দিব পাঁৰো।”^৩

গতিকে ইয়াৰ পৰা এইটো অনুমান কৰিব পৰা যায় যে চুতীয়া ৰাজসম্পদৰ লগত এক বিশ্বাস হৈ জড়িত হৈ আছে সেয়া কোনো কুৰেৰ প্ৰদত্ত নহয়। নীতিপাল বাস্তৱ জীৱনৰ এক জীৱন্ত চৰিত্ৰ। নীতিপালে ৰাণী সাধনীৰ অনুৰোধত পূজা-পাতাল কৰিছে যদিও তেওঁ সেইবোৰ বিশ্বাস নকৰে। তেওঁ কেৱল প্ৰজাৰ মাজৰে এজন হৈ প্ৰজাৰ হকে কাম কৰিব বিচাৰে।

সেইসময়ত ব্ৰাহ্মনসকলে ৰজাঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰি সাধাৰণ প্ৰজাক কিধৰণে শোষণ কৰিছিল তাৰ বৰ্ণনা উপন্যাসখনত নীতিপালৰ কণ্ঠেৰে পোৱা যায়। যেতিয়া ৰাণী সাধনীয়ে নীতিপালৰ লিপিৰ সৈতে পৰিচয় থকা বুলি ব্ৰাহ্মণ পণ্ডিত পুৰন্দৰ মিত্ৰৰ আগত প্ৰকাশ কৰে তেতিয়া পুৰন্দৰ মিত্ৰ চিন্তিত হয়। কেৱল ব্ৰাহ্মণ, ৰজাঘৰীয়াৰ বাদে প্ৰজাই লিপিৰ জ্ঞান প্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে। ইয়াতো এটা ব্ৰাহ্মণসকলৰ কু অভিসন্ধি জড়িত হৈ আছে।

“গৰখীয়া নিতাইৰ লিপিৰ সৈতে পৰিচয় ঘটোটা শুভ লক্ষণ নহয়। কোনোবা ব্ৰাহ্মণে এনে অশুভ কাম কৰিব বুলি মনে নধৰে তেওঁৰ। নিশ্চয় কোনো অদূৰদৰ্শী কায়স্থ পণ্ডিতে নিজৰ ভৰিত কুঠাৰ মাৰিছে। শূদ্ৰৰ বিদ্যা চৰ্চাই যদি অদূৰ ভৱিষ্যতে ব্ৰাহ্মণকো কৃষি কৰ্মত হাত দিবলৈ বাধ্য কৰেগৈ।”^৪

ৰাজ্য আৰু গৰ্ভস্থ সন্তানৰ মঙ্গলৰ কাৰণে ভূমি দান কৰিলেহে যে পুণ্য অৰ্জন হয় সেই কথা শাস্ত্ৰ আদিৰ যোগেদি ব্ৰাহ্মণসকলে নিজৰ ভৱিষ্যৎ সুৰক্ষিত কৰিবলৈ ৰজা-প্ৰজা সকলোৰে মনত খোপনি পুতি ৰাখিছে। কিন্তু নীতিপালে বাস্তৱ পৰিস্থিতিক উদঙাই দেখুৱাইছে যে ব্ৰাহ্মণসকলক ভূমি দান কৰা হয় সাঁচা কিন্তু তেওঁলোকেতো কেতিয়াও কৃষিকৰ্মত হাত নিদিয়ে। অথচ খেতিয়কসকলে মাটিৰ অভাৱত সেই মাটিত খেতি কৰাৰ ফলত প্ৰজাই কৰ দিব লগা হয়। নীতিপালে ভূমিদানৰ বিৰোধীতা কৰিছে।

“ৰজা ধৰ্মনাৰায়ণে শাস্ত্ৰ বিশাৰদ পণ্ডিত পুৰন্দৰ মিত্ৰক চাৰিশ পুটি মাটি দান কৰিছিল। হেজাৰ হেজাৰ পুটি মাটি এতিয়া ব্ৰাহ্মণ সকলৰ দখলত। যি কাৰণে খেতি কৰিবলৈ প্ৰজাৰ হাতত মাটি নোহোৱা হৈছে। ব্ৰাহ্মণসকলৰ মাটিত আধিয়াৰ হিচাপে খেতি কৰাৰ বাহিৰে প্ৰজাৰ উপায় নোহোৱা হৈছে। পৰাসকলে নতুনকৈ মাটি ভাঙিছে।”^৫

ৰাণী সাধনীৰ মতে প্ৰজাৰ মুখত মাত নাথাকিলেহে ৰাজ্য সুকলমে চলে। প্ৰজাসকলেও মৃত্যুৰ পিছত স্বৰ্গলাভৰ আশাৰে জীয়াই থাকি ৰজাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিবাদ নকৰে। নীতিপালৰ মনত প্ৰশ্ন হয় যে প্ৰজাৰ কাৰণে ৰাজ্যৰ ৰাজ্যৰ কাৰণে প্ৰজা? গোটেই উপন্যাসখনতে ৰাজ্যৰ চিন্তা কৰিছে কিন্তু সেই ৰাজ্যৰে অন্তৰ্গত প্ৰজাৰ কথা এবাৰো চিন্তা কৰা নাই। প্ৰজাৰ মংগলৰ হকে তেওঁৰ মুখত এটা শব্দও ফুটি উঠা নাই। কিন্তু ৰাণীয়ে বাৰে বাৰে কেৱল ৰজা ৰাণী, চুতীয়াৰ ৰাজসম্পদ ৰক্ষাৰ কথাহে ভাবিছে। প্ৰজা কেনেদৰে জীৱন-যাপন কৰিছে, আনকি নীতিপালৰ মাক দেউতাকৰ পৰিচয়ও এবাৰলৈ লোৱা

উপন্যাসত দেখা নাযায়। প্ৰজাক সম্পূৰ্ণৰূপে উপেক্ষা কৰিছে। অভাৱ-অনাটনৰ মাজত ককবকাই থকা প্ৰজাক এমুঠি বিষয়ই স্বৰ্গসুখত থাকি শাসন কৰে।

নীতিপালৰ সামাজিক অৱস্থানে মানুহৰ মনত দম্ভৰ সৃষ্টি কৰিছে, মনবোৰ খেলিমেলি কৰিছে। নীতিপাল একমাত্ৰ গৰখীয়া ল'ৰা ৰজা হোৱাৰ বাবে ৰজাঘৰীয়া, বিষয়বৰীয়া কোনেও তেওঁক গ্ৰহণ কৰিব পৰা নাই। নিহকুলীয়া গৰখীয়াৰ আগত ৰজা হ'লেও সিহঁতে মূৰ দুপিয়াবলৈ বেয়া পাইছে। সকলোৱে ৰজাৰ অজ্ঞাতে কেৱল ষড়যন্ত্ৰ ৰচনা কৰিছে। নীতিপালে তেওঁৰে বংশধৰক বিভিন্ন পদত নিযুক্তি দিছে যাৰফলত ৰজাঘৰীয়া বিষয়াসকল আত্মগ্লানিত ভুগি ঘৰ শত্ৰু বিভিষণ হৈ উঠিছে। পূৰ্বৰ মন্ত্ৰী কাচিতিৰাক নেওচি ৰঘুবীৰক মুখ্য সেনাপতি পতাৰ বাবে কাচিতিৰাই অপমানিত হৈ যুদ্ধত চুতীয়াৰ লগত থাকি আহোমক সহায় কৰে। ঠিক এইখিনিৰ পৰাই চুতীয়া ৰাজ্যৰ পতন হ'বলৈ লয়। যেতিয়া মুখ্য বিষয়সকলে আহোমৰ ফলীয়া তেতিয়া প্ৰজাৰ মাজৰ সৈন্যসকলো আহোমৰ ফলীয়া হৈ পৰে। কেৱল নীতিপালৰ বন্ধু আঘোণা ওৰফে ৰঘুবীৰ নীতিপালৰ লগত থাকে। গৰখীয়া ল'ৰা নীতিপাল ৰজা হোৱা বাবেই মানুহৰ মনত এক ধৰণৰ দম্ভ সৃষ্টি হৈয়ে আছিল আৰু সেই দম্ভই চুতীয়া ৰাজ্য পতনৰ মূল কাৰণ হৈ পৰিল।

উপন্যাসখনত ৰাজ মন্ত্ৰী কাচিতিৰাৰ চৰিত্ৰটিও ৰাজদ্ৰোহী তথা লোভী ৰূপত অংকিত হৈছে। যেতিয়ালৈ নীতি পাল ৰজা হোৱা নাছিল তেতিয়া ৰাজমন্ত্ৰী কাচিতিৰা ৰজাপ্ৰেমী, ৰাজ্যপ্ৰেমী আছিল কিন্তু যেতিয়া নিহকুলীয়া বংশৰ গৰখীয়া ল'ৰা নীতিপালে ৰাজসিংহাসনত বহিল তেতিয়াই ৰাজমন্ত্ৰী কাচিতিৰা ৰজাৰ আদেশ এৰাই চলিবলৈ ল'লে। আৰু যেতিয়াই আহোমৰ সৈতে চুতীয়াৰ যুদ্ধৰ প্ৰস্তাৱ আহিল, যিসময়ত কাচিতিৰাই ৰাজধৰ্ম পালন কৰিব লাগিছিল; সেইসময়ত কাচিতিৰাই ৰজাৰ সৈতে বিশ্বাস ঘাটকতা কৰিলে। তেওঁৰ যে নিজৰ ৰাজ্যখনে ধবংস হ'বলৈ গৈ আছে সেইকথা এবাৰলৈ ভাবি নাচালে। আহোমৰ সৈতে মিত্ৰতা কৰি আহোমৰ কৰতলীয়া ৰাজ্যৰ ৰজা হোৱাৰ সপোন দেখিলে। যদিহে কাচিতিৰাই চুতীয়া ৰাজ্যৰ বাঘজৰীডাল টানকৈ ৰাখিলে হৈ, নীতিপালৰ সৈতে বিশ্বাসঘাটকতা নকৰিলে হৈ তেতিয়াহ'লে তিনিশ পঁয়ত্ৰিছ বছৰীয়া চুতীয়া ৰাজত্বৰ বেলিও মাৰ নগলহেতেন।

নীতিপালে ৰজা হৈ বহুতো কুঁৱৰী গোটালেও কিন্তু ৰাণী সাধনীয়ে নীতিপালকে একমাত্ৰ পত্নী বুলি শ্ৰদ্ধা কৰিছে, ভক্তি কৰিছে। নীতিপালৰ বাহিৰে আন কোনো পুৰুষৰ ছাটোও নিজৰ গাত পৰিবলৈ দিয়া নাই। ৰাণী সাধনিক সতী আৰু দায়িত্বশীল নাৰী ৰূপত উপন্যাস খনত দেখা গৈছে। চুতীয়া ৰাজ্যৰ ৰাজসম্পদ সোণৰ মেকুৰী আৰু ঢাল তৰোৱাল পিতাকে গতাই যোৱা দায়িত্ব মৃত্যু পৰ্যন্ত ৰক্ষণাবেক্ষণ দিলে। যি ৰাজসম্পদে শ শ বছৰ ধৰি চুতীয়াৰাজ্যক ৰক্ষা কৰিলে বুলি বিশ্বাস প্ৰচলিত আছে।

পতিসৰ্বস্ব সতী নাৰী সাধনীয়ে আহোমে অধিকাৰ কৰি ল'ব বুলিয়ে সন্তানৰ কথাও চিন্তা

নকৰি ৰাজসম্পদ বুকুত সাৰটি নৈত জাপ দিলে।

ৰাজসম্পদে যে চুতীয়া ৰাজ্যক ৰক্ষা কৰি আছিল তাৰ প্ৰতি বিশ্বাস জন্মাবলৈ ৰাণীয়ে নিজকে যুক্তি দিছে। সকলো মানুহ একেই। ৰজা-প্ৰজা বুলি যে উৰ্দ্ধ-হীন হ'ব তেনেকুৱা নহয়। সিংহাসনত থকালৈকেহে ৰজা। বাহিৰত সকলো তেজ মঙহৰ একে মানুহ। এই কথা সাধনীয়েও বিপদৰ সময়ত উপলব্ধি কৰিছিল।

চুতীয়া সৈন্য কিছুমানে বিষয়বাবৰ লোভত নিজৰ সহোদৰ ভাতৃ চুতীয়াৰ সৈতেও ৰণ কৰিছিল কিন্তু তাৰ পৰিণতিস্বৰূপে যে নিজৰ পৰিচয়ে চিৰদিনৰ বাবে হেৰুৱাব লগীয়া হ'ল সেই কথা ভাবি নাচালে। বিশ্বাসঘাটকতাৰ পৰিণতিস্বৰূপে কাচিতিৰাও যে আহোমৰ হাতত কটা গ'ল। আহোমেও কাচিতিৰাৰ সৈতে বিশ্বাস ঘাটকতা কৰিলে।

বৰ্তমান সমাজ ব্যৱস্থাত শাসন ব্যৱস্থাত কাচিতিৰাৰ নিচিনা ক্ষমতালোভী বিভীষণ, চুতীয়া সৈন্যৰ নিচিনা বিষয়বাবৰ লোভৰ বাবে নিজৰ তেজৰ সম্পৰ্ক থকা ভাতৃৰ সৈতে কাজিয়া কৰা লোক আঙুলিৰ মূৰত গণিব নোবাৰো। নীতিপালৰ সময়ৰ বহু কথাই আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থাটোত নতুন ধৰণে শিপাই আছে। বৰ্তমান অসমৰ শাসন ব্যৱস্থাটোৰ ফালে দৃষ্টি গোচৰ কৰিলেই বহুতো উদাহৰণ পোৱা যায়।

সামৰণি

তুলিকা শইকীয়াৰ 'চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ' উপন্যাসখনত চুতীয়া বুৰঞ্জীৰ কাহিনী, চৰিত্ৰ, আদিক নতুন দৃষ্টিভংগীৰে উপস্থাপন কৰা হৈছে। উপন্যাসখনত বুৰঞ্জীৰ প্ৰাস্তীয় চৰিত্ৰ; যেনেঃ- নীতিপাল, ৰঘুবীৰ, কাচিতিৰা আদি চৰিত্ৰসমূহ কেন্দ্ৰত আনি কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হিচাপে উপন্যাসিকে উপস্থাপন কৰিছে। গৰখীয়া নীতিপালৰ জৰিয়তে প্ৰজাৰ সুখ-দুখ, ত্যাগ, ৰজাঘৰীয়া শোষণ-শাসনৰ স্বৰূপ উদঙাই দিছে। গতিকে উপন্যাসখনত চুতীয়া বুৰঞ্জীৰ পুনৰনিৰ্মাণৰ যোগেদি চুতীয়াসকলৰ এটি নিজা পৰিচয় গঢ় দিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। চুতীয়াসকল যে আহোমতকৈ বহুগুণে শক্তিশালী আছিল, তেওঁলোকৰ নিজা পৰিচয় আছিল, তেওঁলোকৰ যে নিজা ঐতিহ্য তথা পৰম্পৰা আছিল, তেওঁলোকে যে তিনিশ পয়ত্ৰিছ বছৰ কাল বীৰদৰ্পে ৰাজত্ব কৰিছিল লগতে চুতীয়া ৰাজ্যৰ শেষ ৰজা নীতিপাল গৰখীয়া ল'ৰা হোৱা বাবেই চুতীয়া ৰাজ্য আহোম ৰাজ্যৰ সৈতে চামিল হৈ পৰে তাৰ আভাস পোৱা যায়। চুতীয়া বুৰঞ্জীৰ পুনৰ নিৰ্মাণৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ মাজত জাতীয় চেতনা, জাতীয়বাদ গঢ়ি তোলাৰ লগতে সাম্প্ৰতিক সময়ত অসমীয়াৰ মাজতো জাতীয় সত্তা, জাতীয়বাদ আৰু জাতীয় চেতনা গঢ়ি তোলা। আলোচনাৰ পত্ৰৰ এই বিষয়টিয়ে গৱেষণাৰ বাবে নতুন নতুন দিশ পোহৰাব বুলি আশা কৰিব পাৰি। নব্য ইতিহাসবাদৰ বিষয়ে, উদ্ভৱ-ঔপনিৱেশিক সাহিত্যৰ বিষয়ে পৃথককৈ গৱেষণা কৰাৰ অৱকাশ আছে।

১. তুলিকা শইকীয়া। চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ, পৃ. ৪১
২. পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ, পৃ. ১১২
৩. পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ, পৃ. ১৭৩
৪. পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ, পৃ. ১০১
৫. পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ, পৃ. ১৫৪

গ্ৰন্থপঞ্জী

মূল গ্ৰন্থ

গোহাঞি বৰুৱা, পদ্মনাথ। অসম বুৰঞ্জী। গুৱাহাটী : এ.বি.টি. পাব্লিকেশ্বন, ২০১৭। প্ৰকাশিত।
শইকীয়া, তুলিকা। চাৰিশাল গোসাঁনীৰ তেজ। গুৱাহাটী : আখৰ প্ৰকাশ, ২০১৩। প্ৰকাশিত।

প্ৰাসঙ্গিক গ্ৰন্থ

ডেকা, ৰাতুল। সাহিত্য সমালোচনা তত্ত্ব পৰিচয় আৰু প্ৰয়োগ। গুৱাহাটী : সম্প্ৰীতি, ২০১৭। প্ৰকাশিত।
মজুমদাৰ, বিমল। সাহিত্যতত্ত্ব আৰু প্ৰয়োগ। গুৱাহাটী : জ্যোতিপ্ৰকাশন, ২০০০। প্ৰকাশিত।
শইকীয়া, নগেন। সাহিত্য বাদ বৈচিত্ৰ্য। ডিব্ৰুগড় : কৌজুভ প্ৰকাশন, ২০০৭। প্ৰকাশিত।

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ অসমীয়া ৰচনাত চিত্ৰকলাৰ প্ৰসংগ : এক আলোচনা (নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা প্ৰবন্ধৰ আধাৰত)

অভিলাষী গগৈ

গৱেষিকা ছাত্ৰী

অসমীয়া বিভাগ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়

E-mail : abhilakhigogoi123@gmail.com

সংক্ষিপ্তসাৰ

সুৰুৱাৰ কলাৰ ভিতৰত চিত্ৰকলা অন্যতম। মধ্যযুগত অসমত চিত্ৰবিদ্যাৰ অনুশীলন চলিছিল ৰজাঘৰ আৰু সত্ৰসমূহত। পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া সাহিত্যত চিত্ৰকলা বিষয়ক আলোচনাৰ পাতনি মেলে কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে। নৈষধ চৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা নামৰ প্ৰবন্ধটিয়েই অসমীয়া ভাষাত চিত্ৰকলা বিষয়ক আগবুৰা প্ৰবন্ধ। ইয়াৰ উপৰিও হৰিনাৰায়ন দত্ত বৰুৱাৰ 'চিত্ৰভাগৱত' প্ৰকাশ কৰোঁতেই সন্দিকৈয়ে তাৰ ইংৰাজী পাতনি লিখি ভাৰতীয় পটভূমিকত অসমৰ চিত্ৰচৰ্চাৰ আলোচনা কৰে। ১৯৩৬ চনতে সন্দিকৈয়ে 'নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা' প্ৰবন্ধত সংস্কৃত সাহিত্যৰ পঞ্চ মহাকাব্যৰ অন্তৰ্গত 'নৈষধচৰিত'ৰ অৱলম্বনত অঁকা চিত্ৰসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। সন্দিকৈয়ে যি সময়ত এই প্ৰবন্ধটো লিখিছিল সেই সময়ত চিত্ৰকলাৰ বিষয়ে আলোচনা দেখা নাযায়। তেনে ক্ষেত্ৰত সন্দিকৈৰ চিত্ৰকলা বিষয়ক এই প্ৰবন্ধটিয়েই আগবুৰা বুলিব পাৰি। সন্দিকৈৰ 'নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা' এই প্ৰবন্ধটিত সন্দিকৈয়ে ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ বিষয়ে সামৰি লোৱা দিশসমূহক ইয়াত আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

সূচক শব্দ : নৈষধ চৰিত, ভাৰতীয় চিত্ৰকলা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ।

সুকুমাৰ কলাৰ মূল তিনিটা শাখা হ’ল— চিত্ৰকলা, স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য। ইয়াৰ ভিতৰত চিত্ৰকলা হৈছে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দৃশ্যকলা। ইয়াৰ দ্বাৰা অংকন, বৰ্ণনা বা কোনো বিষয় বিমূৰ্ত্ত কৰি তোলা হয়। চিত্ৰকলাক প্ৰকৃতি স্বতঃস্ফূৰ্ত আৰু প্ৰতিনিধিত্বমূলক (যেনে- স্থিৰচিত্ৰ বা প্ৰাকৃতিক চিত্ৰকৰ্ম)। বিমূৰ্ত বৰ্ণনামূলক, প্ৰতীক ধৰ্মী, আবেগপূৰ্ণ, অনুভূতিশীল নাইবা ৰাজনৈতিক হ’ব পাৰে।

প্ৰাচ্য আৰু পাশ্চাত্যৰ ইতিহাসলৈ মন কৰিলে দেখা যায় যে উভয়ৰে চিত্ৰকলাৰ ইতিহাসত ধৰ্মীয় প্ৰভাবৰ দ্বাৰা চিত্ৰকলা এক বৃহৎ অংশ প্ৰভাৱিত হৈছে। মৃৎশিল্পৰ ওপৰত অঁকা পৌৰাণিক চৰিত্ৰ, বাইবেলত অঁকা দৃশ্যপট বা পূৰ্বাঞ্চলৰ দেশসমূহৰ অন্যান্য ধৰ্মীয় চিত্ৰকলাসমূহ হৈছে এই ধৰণৰ চিত্ৰকৰ্মসমূহৰ অপূৰ্ব নিদৰ্শন। মধ্য যুগত অসমৰ ৰজাসৰ সত্ৰসমূহত চিত্ৰবিদ্যাৰ অনুশীলন চলিছিল।

অসমীয়া ভাষাত চিত্ৰকলা সমন্ধে হোৱা আলোচনাৰ ভিতৰত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ ‘নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা’ প্ৰবন্ধটো উল্লেখযোগ্য। কিয়নো এই সময়চোৱাত চিত্ৰকলা বিষয়ক চৰ্চা নোহোৱালৈ চাই যোগেশ দাসে অসমত তেওঁক চিত্ৰচৰ্চা বিষয়ক আগৰণুৱা আখ্যা দিছে। তেনে ক্ষেত্ৰত সন্দিকৈৰ চিত্ৰকলা বিষয়ক প্ৰবন্ধটিৰ বিষয়ে ইয়াত আলোচনা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য আৰু গুৰুত্ব

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে যি সময়ত অসমীয়া ভাষাত চিত্ৰশিল্পৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে সেই সময়ত অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত চিত্ৰশিল্পৰ বিষয়ে আলোচনা হোৱা দেখা নাযায়। সেই সময়ত চিত্ৰকলা বিষয়ক আলোচনা উপেক্ষিত হোৱা দেখা গৈছিল আৰু বৰ্তমান সময়তো বিষয়টোত যথোচিত আলোচনা হোৱা দেখা নাযায়। সুকুমাৰ কলাৰ অন্যতম শাখা হিচাপে ইয়াৰ গুৰুত্বক কিন্তু কোনেও অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে। তেনেক্ষেত্ৰত অসমীয়া ভাষাত চিত্ৰকলা আলোচনাৰ আগৰণুৱা সন্দিকৈৰ চিত্ৰকলা বিষয়ক প্ৰবন্ধটিৰ আলোচনা কৰাই বিষয়টো অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য আৰু গুৰুত্ব।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

‘কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ ৰচনাত চিত্ৰকলাৰ প্ৰসংগ : এক অধ্যয়ন’ বিষয়টো আলোচনা কৰোঁতে মূলত : বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে। তথ্য সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত মুখ্য আৰু গৌণ দুয়ো উৎসৰে সহায় লোৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ ‘নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয়া চিত্ৰকলা’ প্ৰবন্ধটো অধ্যয়নৰ পৰিসৰত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ ৰচনাত চিত্ৰকলাৰ প্ৰসংগ

সাহিত্য সংস্কৃতিত চিত্ৰকলাৰ প্ৰসংগ মন কৰিবলগীয়া। কিন্তু অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যত চিত্ৰকলা

বিষয়টো সততে আলোচনা হোৱা দেখা নাযায়। মধ্যযুগত অসমত চিত্ৰবিদ্যাৰ অনুশীলন ৰজাঘৰ আৰু সত্ৰসমূহত হোৱাৰ লগতে পৰৱৰ্তী সময়তো বিভিন্নজনে চিত্ৰকলাৰ অনুশীলন চলাই আহিছে। কিন্তু সেই অনুপাতে চিত্ৰকলা বিষয়টোক লৈ আলোচনামূলক ৰচনা, প্ৰবন্ধ আদি খুব কম সংখ্যকহে দেখা যায়। অসমীয়া সাহিত্যত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে ১৯৩৬ চনতে ‘নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা’ প্ৰবন্ধত ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ বৌদ্ধ, মোগল আৰু ৰাজপুত এই তিনিটা ধাৰাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ লগতে ‘নৈষধচৰিত’ মহাকাব্যত সন্নিবিষ্ট চিত্ৰ কলাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। কাব্য আৰু চিত্ৰকলাৰ সম্বন্ধৰ আলোচনা প্ৰবন্ধটোক আন এটা উল্লেখযোগ্য দিশ।

প্ৰবন্ধটোৰ প্ৰথমতেই ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ তিনিটা ধাৰা— বৌদ্ধ, মোগল আৰু ৰাজপুত চিত্ৰকলাৰ বিষয়ে আভাস দিয়াৰ চেষ্টা কৰিছে। তেওঁ লিখিছে—

‘অজন্ম গুহাৰ চিত্ৰাৱলীত বৌদ্ধকলাৰ চৰম নিদৰ্শন দেখা যায়। খ্ৰীষ্টীয় সপ্তম শতিকাত ভাৰতীয় বৌদ্ধ চিত্ৰকলাৰ অৱসান হয়। ইয়াৰ আগেয়ে প্ৰায় হেজাৰ বছৰ জুৰি বৌদ্ধ চিত্ৰকলাৰ ক্ৰমবিকাশ হৈছিল আৰু সপ্তম শতিকাৰ পিছতো ইয়াৰ চৰ্চা আছিল। জাপানৰ নাৰা নগৰৰ হৰিয়াজি মন্দিৰৰ Golden Hall বা স্বৰ্ণশালাৰ দেৱালৰ যিবিলাক বৌদ্ধ ছবি আছে সেই বিলাকো সপ্তম শতিকাত অঁকা হৈছিল বুলি বিশেষজ্ঞসকলে কয়।

মোগল আৰু ৰাজপুৰ চিত্ৰকলাৰ বিকাশ যোল শতিকাৰ পৰা হয়। মোগল চিত্ৰকলাৰ বিষয়ে এটা মনকৰিবলগীয়া কথা এই যে আকবৰৰ দিনত মোগল দৰবাৰত কিছুমান বিখ্যাত হিন্দু চিত্ৰকৰেও ঠাই পাইছিল। ৰাজপুত চিত্ৰকলা হিন্দু চাৰুকলাৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন। (গোস্বামী, পৃ.১৯২)

ভাৰততকৈ ইৰোপ আৰু আমেৰিকাত চিত্ৰকলাৰ যি আদৰ তাৰ আভাস সন্দিকৈয়ে প্ৰবন্ধটোৰ জড়িয়েতে দাঙি ধৰিছে। ভাৰতত চিত্ৰকলাৰ আদৰ ইউৰোপ, আমেৰিকাতকৈ কম হোৱাৰ বাবে ভাৰতৰ অসংখ্য ভাল ভাল ছবি ইউৰোপ, আমেৰিকাৰ নামজ্বলা মিউজিয়ামবোৰত শোভা বঢ়োৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। এইক্ষেত্ৰত ছবিবিলাক যে কেৱল সজাই থোৱাৰ বিপৰীতে ছবিবিলাক নি প্ৰত্যেক ছবিৰে পৰীক্ষামূলক বিৱৰণ, চিত্ৰকলাৰ ৰীতি, বুৰঞ্জীৰ অনুসন্ধান আৰু ছবিবিলাকৰ নিদৰ্শন ছপাই মিউজিয়ামবোৰে প্ৰকাশ কৰিছিল।

সেইসময়ত বষ্টন মিউজিয়ামে প্ৰকাশ কৰি উলিওৱা ভাৰতীয়া চিত্ৰকলাৰ বিজ্ঞানসন্মত চিত্ৰ আৰু তথ্য সম্বলিত প্ৰকাণ্ড গ্ৰন্থবোৰ ভাৰতৰ গৌৰৱ বুলি উল্লেখ কৰাৰ লগতে ইয়াৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা টকাৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতত সন্মুখীন হোৱা সমস্যাৰ বিষয়েও উল্লেখ কৰিছে। ভাৰতৰ দৰে অৰ্থৰীতিৰ এখন দেশত এই কামৰ বাবে টকাৰ যোগাৰ হোৱাটোৱেই যে দূৰূহ কাম এই কথা তেওঁ আক্ষেপেৰে প্ৰকাশ কৰিছে। অৱশ্যে ইউৰোপত ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ যি আদৰ সেয়া তেওঁ চেৰিৱেৰে প্ৰকাশ কৰিছে—

‘বহুত দামৰ গ্ৰন্থবিলাক জগতত প্ৰচাৰ হোৱাটো ভাৰতবাসীৰ পক্ষে গৌৰৱৰ কথা। ইয়াৰ পৰা সভ্য জগতত ভাৰতীয় ললিত কলা আৰু কৃষ্টিৰ কিমান আদৰ তাকো বুজা যায়।’ (গোস্বামী, পৃ.১৯২)

ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ ৰাজপুত চিত্ৰকলাৰ কাংৰা বা পাহাৰী শাখাৰ চিত্ৰকৰসকলে অঁকা ছবিৰ ভিতৰত বিশেষজ্ঞসকলে ‘নল-দময়ন্তী’ৰ উপাখ্যানক অৱলম্বন কৰি অঁকা চিত্ৰবোৰক আটাইতকৈ উৎকৃষ্ট

বুলি কৈছিল। কিন্তু চিত্ৰকলা বিশেষজ্ঞসকলে বাস্তৱত এই ছবিবোৰ কি গ্ৰন্থ অৱলম্বন কৰি আঁকিছিল সেই কথা উলিয়াব পৰা নাছিল। পিছত সন্দিকৈয়ে ১৯৩৪ চনত কৰা ‘নৈষধচৰিত’ৰ ইংৰাজী অনুবাদৰ পিছতহে মহাকবি শ্ৰীহৰ্ষৰ ‘নৈষধচৰিত’ৰ আধাৰত এই চিত্ৰবিলাক অঁকা বুলি থিৰ কৰে। গ্ৰন্থখন প্ৰকাশ হোৱাৰ পাছত আমেৰিকাৰ বোষ্টন চহৰত অৱস্থিত ‘Musium of fine Arts’ সংগ্ৰহালয়ৰ ভাৰতীয় মুৰব্বী ড° আনন্দ কুমাৰ স্বামীয়ে নিজে সংকলন কৰা ৰাজপুত চিত্ৰকলাৰ চিত্ৰাংকনবোৰ প্ৰাদেশিক ভাষাৰ কোনো অজ্ঞাত গ্ৰন্থ অৱলম্বন কৰি লিখিছে বুলি লিপিবদ্ধ কৰিছিল। কিন্তু সন্দিকৈৰ গ্ৰন্থখন পঢ়িহে তেওঁ উক্ত চিত্ৰসমূহ ‘নৈষধচৰিত’ মহাকাব্যৰ আধাৰত অঁকা বুলি জানিব পাৰে। প্ৰবন্ধটোত সন্দিকৈয়ে ড° কুমাৰ স্বামীৰ সৌজন্য আৰু উদাৰতাৰ কথা কৃতজ্ঞতাৰে স্বীকাৰ কৰিছে।

সাহিত্য আৰু চিত্ৰকলাৰ মাজৰ সম্পৰ্কৰ বিষয়ে আভাস দিয়া প্ৰবন্ধটোৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য দিশ। সাহিত্য আৰু চিত্ৰকলাৰ সমন্ধৰ বিষয়ে সন্দিকৈয়ে লিখিছে— ‘কবিৰ সৃষ্টি অৱলম্বন কৰি চিত্ৰকৰে ছবি আঁকে আৰু কবিয়ে চিত্ৰ বনায় বা চিত্ৰকলাৰ কথা কাব্যত জুৰি দিয়ে।’

ইয়াত গ্ৰীচত হমাৰৰ কাব্যত আৰু গীতিকবি ষ্টেচিকৰাছৰ কাব্যত বৰ্ণোৱা দৃশ্য সমসাময়িক চিত্ৰকৰসকলে তেওঁলোকৰ ছবিত অঁকাৰ উদাহৰণ দিছে। ভাৰতীয় সাহিত্যত প্ৰাচীন ভাৰতীয় সাহিত্য আৰু সংস্কৃত ৰচনাৰ মাজত চিত্ৰকলাৰ সমন্বয় পোৱা যায় বুলি সন্দিকৈয়ে প্ৰবন্ধটো উল্লেখ কৰিছে।

সপ্তম শতিকাৰ বৌদ্ধ শৈলীৰ অৱসানৰ পাছত ষোড়শ শতিকাত ৰাজপুত মোগল শৈলীৰ সম্বন্ধ হোৱাৰ মাজত কোনো ভাৰতীয় শৈলীৰ নিদৰ্শন নোপোৱা সন্দৰ্ভত তেওঁ প্ৰশ্নৰ অৱতাৰণা কৰিছে। ভাৰতীয়া চিত্ৰকলাৰ এই সময়ছোৱা ‘Blank’ বা শুদা বুলি কোৱা কথাটো সন্দিকৈয়ে মানি ল’ব খোজা নাই। তেওঁ এই যুগৰ নানা গ্ৰন্থৰ চিত্ৰ, চিত্ৰকলাবিধি, চিত্ৰৰ গুণবিবেচনা আদিৰ বিষয়ে থকা তথ্যখিনিৰ উদাহৰণ দিছে—

“এই যুগত অঁকা ছবি আৱিষ্কাৰ হোৱা নাই বুলিলেও বেছি কোৱা নহ’ব আৰু এই কাৰণে কোনোৱে ভাৰতীয় চিত্ৰকলাৰ এই যুগক ‘Blank’ বা শুদা বুলিব খোজে। কিন্তু এই কথা ঠিক নহয়। এই যুগৰ সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত সাহিত্যত হিন্দু আৰু জৈন লিখকসকলৰ নানা গ্ৰন্থত চিত্ৰ, চিত্ৰকলাবিধি, চিত্ৰৰ গুণবিবেচনা (Art Criticism) আদিৰ বিষয়ে অসংখ্য তথ্য লিখিত হৈ আছে। (গোস্বামী, পৃ. ১৯৪)

সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত গ্ৰন্থবোৰত চিত্ৰশিল্পৰ যি তথ্য পোৱা যায় এইবোৰেই সেই যুগৰ চিত্ৰকলা বিস্তাৰৰ উদাহৰণ হিচাপে সন্দিকৈয়ে ‘আৰ্দয্যমঞ্জুশ্ৰীকল্প’ আৰু ‘নৈষধচৰিত’ৰ চিত্ৰকলাৰ উদাহৰণ দিছে।

উপসংহাৰ

অসমৰ চিত্ৰকলাৰ ইতিহাস অতি প্ৰাচীন যদিও পৰৱৰ্তী সময়ত ইয়াৰ গুৰুত্ব কমি অহা দেখা যায়। আহোম যুগত চিত্ৰকলাই ৰাজকীয় পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰি বিস্তাৰিত ৰূপত প্ৰকাশিত হৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া সাহিত্যত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈয়ে ‘নৈষধচৰিত আৰু ভাৰতীয় চিত্ৰকলা’ প্ৰবন্ধৰ জড়িয়তে অসমীয়া পাঠকক ভাৰতীয়া চিত্ৰকলাৰ বিষয়ে অসমীয়া পাঠকক পৰিচয় কৰাই বিষয়টো আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত আগভাগ লয়। মধ্যযুগতে অসমত ৰজাঘৰ আৰু সত্ৰসমূহত ৰচিত চিত্ৰ বিষয়ক

বিভিন্ন গ্ৰন্থ ৰচনা হৈছিল আৰু ইয়াৰে বিভিন্ন পুথি সংৰক্ষিত হৈ আছে আৰু বহুতো সংৰক্ষণৰ অভাৱত নষ্ট হৈ গৈছে। কিন্তু অসমীয়া মানুহৰ চিত্ৰকলা বিষয়টোৰ প্ৰতি অনীহাৰ বাবে সংৰক্ষণ হৈ থকা পুথিবোৰৰ বিষয়ে অধ্যয়ন বা গৱেষণা খুব কমেইহে দেখা যায়। তেনে ক্ষেত্ৰত সন্দিকৈয়ে ১৯৩৬ চনতেই এই প্ৰবন্ধটো লিখি চিত্ৰকলা বিষয়টোৰ ইউৰোপ, আমেৰিকাত যি আদৰ আৰু চিত্ৰকলাৰ বিজ্ঞানসন্মত পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা সেই বিষয়ে চিনাকী কৰাই দিছিল। এই ক্ষেত্ৰত অসমীয়া চিত্ৰকলাৰ অধ্যয়নত কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈৰ চিত্ৰকলা বিষয়ক আলোচনাটি গুৰুত্বপূৰ্ণ।

পাদটীকা

- ১. যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী (সম্পা.)। *কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰচনা সম্ভাৰ*। পৃ. ১৯২
- ২. উল্লিখিত, পৃ. ১৯২
- ৩. উল্লিখিত, পৃ. ১৯৪
- ৪. উল্লিখিত, পৃ. ১৯৪

গ্ৰন্থপঞ্জী

- গোস্বামী, যতীন্দ্ৰনাথ (সম্পা.)। *কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰচনা সম্ভাৰ*। যোৰহাট : অসম সাহিত্য সভা, ২০০১। প্ৰকাশিত।
- শৰ্মা, শূল (সম্পা.)। *কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ*। গুৱাহাটী : নিৰ্মাণ প্ৰকাশ, ১৯৮৫। প্ৰকাশিত।
- গগৈ, অহল্যা (সম্পা.)। *কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ আৰু বংশস্তিলকৰ ৰেঙণি*। গুৱাহাটী : উদ্যান, ১৯৯৯। প্ৰকাশিত।

আলোচনী :

- দাস, শোণিত বিজয়। *কথা গুৱাহাটী*। গুৱাহাটী : কথা, জুন-জুলাই, ২০০৮। প্ৰকাশিত।
- দেউৰী, মিহিৰ। *প্ৰকাশ*। গুৱাহাটী : অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, জানুৱাৰি, ২০২০। প্ৰকাশিত।
- পাদুন, নাহেন্দ্ৰ। *অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা*। যোৰহাট : অসম সাহিত্য সভা, চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট, জুলাই-আগষ্ট-ছেপ্তেম্বৰ, ১৯৮২। প্ৰকাশিত।
- শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ। *গৰীয়সী*। গুৱাহাটী : গৰীয়সী প্ৰকাশ, দ্বিতীয় সংখ্যা, নবেম্বৰ, ১৯৯৮। প্ৰকাশিত।
- হাকচামা, উপেন ৰাভা (সম্পা.)। *দগো ৰাংছা গৱেষণা পত্ৰিকা*। গুৱাহাটী : দগো ৰাংছাং গৱেষণা সমিতি, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, সপ্তম বছৰ, দ্বাদশ সংখ্যা, জুলাই ২০২০। প্ৰকাশিত।

ইয়াৰইঙ্গম উপন্যাসত নগা সমাজ জীৱন আৰু সংঘাত

ড° মণ্টু কুমাৰ বড়া

সহকাৰী অধ্যাপক

অসমীয়া বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

E-mail : montukumarborah@gmail.com

সংক্ষিপ্তসাৰ

সৃষ্টিশীল সাহিত্যৰ মাজত সামাজিক জীৱনৰ প্ৰতিফলন মনকৰিবলগীয়া দিশ। অসমীয়া আধুনিক সাহিত্যৰাজিৰ ইতিহাসলৈ চকু ফুৰালেও এনে ছবিৰেই প্ৰতিভাত হয়। অসমীয়া উপন্যাসৰ পৰিক্ৰমাত আৰম্ভণিৰে পৰাই বিভিন্ন উপন্যাসত জনজীৱনৰ সামগ্ৰিক চিত্ৰ প্ৰকাশিত হৈ আহিছে। জনজাতীয় অধ্যুষিত অঞ্চল হিচাপে উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ জনজাতীয় জীৱন প্ৰবাহকো কেতবোৰ উপন্যাসে সাঙুৰি লৈছে। মিৰি জীয়ৰীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বৰ্তমানলৈকে প্ৰকাশিত বিভিন্নখন উপন্যাসত অসম তথা উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ জনজাতীয় লোকসকলৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক তথা অৰ্থনৈতিক জীৱনৰ বৈচিত্ৰ্যময় ৰূপৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। নগাসকল উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ প্ৰধান জনজাতীয় সকলৰ ভিতৰত অন্যতম। কেইবাখনো অসমীয়া উপন্যাসে নগা জনজাতিৰ সমাজ জীৱনকো সাঙুৰি লৈছে, য'ত নগা জনসমাজৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক তথা অৰ্থনৈতিক জীৱন প্ৰতিভাত হৈছে। মুখ্যতঃ বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ 'ইয়াৰইঙ্গম' উপন্যাসক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই আমাৰ গৱেষণা পত্ৰত অসমীয়া উপন্যাসৰ মাজত নগা জনজীৱন আৰু তেওঁলোকৰ মাজৰ সংঘাতক দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হ'ব।

সূচক শব্দ : সমাজ জীৱন, সংঘাত, ইয়াৰইঙ্গম, উপন্যাস, নগা জীৱন।

আৰম্ভণি

অসমীয়া উপন্যাসৰ পৰিক্ৰমাই গতি লাভ কৰাৰ লগে লগে সমাজ-জীৱনৰ প্ৰতি লেখকসকলৰ বিভিন্ন দৃষ্টিকোণ প্ৰকাশিত হ'ল। প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত অসমীয়া উপন্যাসে মূলতঃ ঐতিহাসিকতাৰ

ভিত্তিত প্ৰকাশ লাভ কৰিছিল। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যক ঐতিহাসিক উপন্যাসেৰে সমৃদ্ধ কৰা ঔপন্যাসিক ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে (১৮৬৭-১৯৪০) অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰাটোৰ প্ৰায় প্ৰাৰম্ভিক স্তৰতে আমাৰ জনসমাজত বৰ্ণাঢ্য ৰূপে স্বীকৃত মিছিং জনজীৱনৰ আধাৰত ৰচনা কৰিলে *মিৰি জীয়ৰী* (১৮৯৪)। ইয়াৰ লগে লগেই অসমীয়া উপন্যাসত জনজাতীয় জীৱন প্ৰকাশৰ শুভাৰম্ভ হ'ল। কিন্তু এই উপন্যাসৰ পাছত জনজাতীয় জীৱন ভিত্তিক উপন্যাস ৰচনাৰ ধাৰাবাহিকতা ৰক্ষা নহ'ল।^১ তথাপিও তৰুণ চন্দ্ৰ পমেগামে (১৯২৪-১৯৮৩) অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ এই ধাৰাটোক ক্ষীণ ৰূপত হ'লেও জিলিকাই তুলিলে। পামেগামে মিছিং জনজীৱনৰ ভিত্তিত *সমাজৰ শেষ সীমা* (১৯৪৬) নামৰ সামাজিক উপন্যাসখন ৰচনা কৰে। এই খিনিতে বিষুপ্ৰসাদ ৰাভাৰ (১৯০৯-১৯৬৯) *মিছিং কনেং* নামৰ উপন্যাসৰ উল্লেখৰ প্ৰয়োজন।^২ ইয়াৰ পৰৱৰ্তী সময়ত অৰ্থাৎ ৫০ ৰ পৰা ৮০ ৰ দশকৰ ভিতৰত তিনিখন অসমীয়া উপন্যাসেৰে কৈলাশ শৰ্মা (১৯৩৪-) ই জনজাতীয় জীৱনক দাঙি ধৰিছে।^৩ *বিদ্ৰোহী নগাৰ হাতত* (১৯৬৮), *অনামী নগাৰ হাতত* (১৯৬৩) আৰু *ডালিমীৰ সপোন* (১৯৭৩) এই তিনিখন উপন্যাসেৰে নগা জনজীৱন তথা ৰাজনৈতিক জীৱনাদৰ্শনক বিবিধ দৃষ্টিভংগীৰে ঔপন্যাসিকে দাঙি ধৰিছে। মনকৰিবলগীয়া কথা এইয়ে যে অসমীয়া উপন্যাসৰ জনজাতীয় জীৱন ভিত্তিক পৰিৱেশনৰ এই ধাৰাই একাধিক লেখকৰ ৰচনাৰ মাজেৰে পৰৱৰ্তী সময়ত বিকাশ লাভ কৰিলে। এই ক্ষেত্ৰত জনজাতীয় আৰু অজনজাতীয় লেখকৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূৰ্ণ। বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ (১৯২৪-১৯৯৭) *ইয়াৰইঙ্গম* (১৯৫০) উপন্যাসখনি এই ধাৰাৰ এখনি লেখত ল'বলগীয়া উপন্যাস। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী সময়ত এই ধৰণৰ উপন্যাসৰ তালিকাখন যথেষ্ট দীঘলীয়া। লুস্মেৰ দাইৰ (১৯৪০-২০০২) *পাহাৰৰ শিলে শিলে* (১৯৬০), *পৃথিৱীৰ হাঁহি* (১৯৬৩), *মন আৰু মনে* (১৯৬৮), *অমূল্য বৰুৱাৰ* (১৯৩২-১৯৭৮), *উ-খুন-জংঙা* (১৯৭৩); ৰংবং তেৰাঙৰ (১৯৩৭) *ৰংমিলিৰ হাঁহি* (১৯৮১); উমাকান্ত শৰ্মাৰ (১৯১৮-২০০৫) *ছিমছামঙৰ দুটি পাৰ* (১৯৬৫), *ভাৰঙ পক্ষীৰ জাক* (১৯৯২); য়েছে দৰজে ঠংচিৰ (১৯৫২-) *চনম* (১৯৮১), *লিংবিক* (১৯৮২), *মৌন গুঁঠ মুখৰ হৃদয়* (২০০১); স্বৰ্ণ বৰাৰ (১৯৩৭-২০১০) *ডিয়ুং নদীৰ গীত* (১৯৮৫); দীপক কুমাৰ কাকতিৰ *ডিকটন* (১৯৯৮) আদি এই ধাৰাৰ উল্লেখযোগ্য উদাহৰণ। এনে উপন্যাস সমূহত অসম তথা উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ জনজাতীয় সমাজ জীৱন আশানুৰূপভাৱেই প্ৰতিফলিত হৈছে।

বিভিন্ন ৰাজনৈতিক-অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক কাৰণত ওতঃপ্ৰোতভাৱে সংপৃক্ত বৰ অসমৰ সমগ্ৰ জনজীৱন অসমীয়া উপন্যাসত প্ৰাৰম্ভিক সময়ছোৱাৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সু-সমৃদ্ধৰূপত উপস্থাপিত হৈছে। বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি-গঠনৰ মূল প্ৰবাহৰ চৌপাশত সমৱেত হৈছিল নগা, গাৰো, কাৰ্বি, বড়ো, মিছিং, তিৱা, দেউৰী আদিকে ধৰি সাংবিধানিকভাৱে জনজাতীয় সূচীৰ ভিতৰৰা লোকসকলৰ জীৱনৰ বৈচিত্ৰ্যময় ৰূপো প্ৰতিভাত হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী (১৯১৯-১৯১৪)ৰ *কেঁচা পাতৰ কঁপনি* (১৯৫২) ত কছাৰী ৰায়তৰ গাঁও এখনৰ পটভূমি, যোগেশ দাসৰ (১৯২৭-১৯৯৯) *ডাৱৰ আৰু নাই* (১৯৫৫) আৰু বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ (১৯০৮-১৯৮৯) *সেউজী পাতৰ কাহিনী* (১৯৫৮)ত চাহ বাগিছাৰ জনজাতীয় জীৱন প্ৰতিফলিত হৈছে।

সম্পূর্ণ ৰূপত জনজাতীয় উপন্যাসত একো একোটা জনজাতিৰ সমাজ জীৱন কেন্দ্ৰীয় বিষয় হিচাপে বিভিন্ন লেখকৰ দ্বাৰা উপস্থাপিত হৈছে। ইবোৰৰ কেন্দ্ৰীয় বিষয়, পটভূমি পৰিৱেশ আটায়ে বিশেষ জনজাতীয় জীৱনৰ। জনজাতীয় জীৱন ভিত্তিক উপন্যাস বুলি কওঁতে এই শ্ৰেণীৰ উপন্যাসসমূহকে প্ৰকৃতৰ্থত আলোচনা কৰিব লাগিব। এই সমূহ অসমীয়া উপন্যাসত নগা, কাৰ্বি, মিছিং, গাৰো, ডিমাছা, বড়ো আদিৰ লগতে অৰুণাচল প্ৰদেশৰ আদি, চেৰদুকপেন, মনপা, টাংছা আদি বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয় সমাজ জীৱনৰ বৰ্ণাঢ্য ৰূপ প্ৰতিফলিত হৈছে।

অসমীয়া উপন্যাসত নগা জীৱন-সমীক্ষা

প্ৰাক্ স্বাধীনতা কালৰ পৰাই অসমৰ জনজীৱনৰ লগত নগাসকলৰ ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছিল। নগা জনজাতিৰ জীৱনৰ পটভূমিত অসমীয়া সাহিত্যত বৰ্তমানলৈকে মুঠ চাৰিখন উপন্যাস ৰচিত হৈছে।^৪ ইয়াৰে উল্লিখিত *বিদ্ৰোহী নগাৰ হাতত*, *অনামী নগাৰ হাতত* আৰু *ডালিমীৰ সপোন*ৰ লেখক কৈলাস শৰ্মা। ‘বিছিন্নতাবাদী সহিংস আদৰ্শৰ শক্তি আৰু অহিংস এক ৰাষ্ট্ৰৰ আদৰ্শৰ অন্য এটি শক্তিৰ মাজৰ নগা পাহাৰৰ সংঘৰ্ষ এক ঐতিহাসিক সত্য’।^৫ নগালেণ্ড হিচাপে স্বতন্ত্ৰ অধিকাৰ প্ৰাপ্তিৰ অন্তৰালত থকা এই সংঘৰ্ষৰ প্ৰতিফলন আটাইকেইখন উপন্যাসৰ ভিতৰত ইয়াৰুইঙ্গমত স্পষ্ট হোৱা দেখা যায়। এইখন উপন্যাসত নগা জীৱনৰ আৰ্থিক, সামাজিক আৰু ধৰ্মীয় বিশ্বাস-অবিশ্বাস আৰু জীৱন কথাৰ অলেখ বৰ্ণনা সন্নিবিষ্ট হোৱাৰ বিপৰীতে কৈলাস শৰ্মাৰ তিনিওখন উপন্যাসত নগা সমাজ জীৱনৰ খণ্ডিত কেতবোৰ দিশহে উন্মোচিত হৈছে। *বিদ্ৰোহী নগাৰ হাতত* উপন্যাসত স্বাধীনতাৰ বাবে একাংশ নগাৰ বিদ্ৰোহ আৰু সংঘাটৰ লগতে আংশিকভাৱে সমাজ জীৱনৰ কেতবোৰ দিশৰ উল্লেখ আছে। ইয়াৰ পটভূমি (নগা সমাজকেন্দ্ৰিক) ৰাজনৈতিক। *ডালিমীৰ সপোন* উপন্যাসখনৰো পটভূমি নগাপাহাৰৰ ৰাজনৈতিক সংঘাত কেন্দ্ৰিক। উপন্যাসখনত নগা বিদ্ৰোহক নগা সমাজৰ সমস্যা হিচাপে দেখুওৱা হৈছে। *অনামী নাগিনী*ত এগৰাকী দুৰ্ভাগীয়া ছোৱালীৰ জীৱন-কাহিনী প্ৰতিফলিত হৈছে। ইয়াতো আংগামী নগাৰ সমাজ জীৱনৰ ৰেঙণি উদ্ভাসিত হৈছে।

ইয়াৰুইঙ্গম : চমু পৰিচিতি

ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদ আৰু নগা জাতীয়তাবাদৰ সংঘৰ্ষক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচনা কৰা বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ *ইয়াৰুইঙ্গম* (১৯৬০) হ’ল লেখকৰ তৃতীয়খন উপন্যাস। *ইয়াৰুইঙ্গম*ত পাহাৰী জনগোষ্ঠী টাংখুল নগাসকলৰ সমাজ জীৱনক ফঁহিয়াই দেখুৱাই এওঁলোকৰ ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, বিশ্বাস-অবিশ্বাস, প্ৰাচীন কৃষ্টিৰ প্ৰতিচ্ছবি উজ্জ্বল কৰি তুলিছে। দ্বিতীয় মহাসমৰৰ পটভূমিত ভাৰতীয় স্বাধীনতা আন্দোলনে নগা ভূমিলৈ কঢ়িয়াই অনা আৰ্থিক-সামাজিক-ৰাজনৈতিক সৰ্বদিশৰ প্ৰতিচ্ছবি ঔপন্যাসিকে দাঙি ধৰিছে। ভাৰত জুৰি হোৱা ৪২ৰ গণ আন্দোলনৰ টোৱে নগাভূমিকো বাৰুকৈয়ে জোকাৰিছিল। সংগ্ৰামী নেতাসকল দুটা ভাগত বিভক্ত হৈ নিজ আদৰ্শক প্ৰচাৰ কৰিছিল। এফালে মহাত্মা গান্ধীৰ অহিংস আন্দোলন আৰু আনফালে নেতাজী সুভাষ চন্দ্ৰ বসুৰ সহিংস সশস্ত্ৰ পন্থা - এই দুই ৰাজনৈতিক আদৰ্শৰ (বিশ্বাং আৰু ভিডেশ্যেলী) পৰস্পৰ বিৰোধী সংঘৰ্ষ আৰু তাৰ

পৰিণতিয়েই *ইয়াৰুইঙ্গম*ৰ মূল কাহিনী।

সমালোচক গোবিন্দপ্ৰসাদ শৰ্মাই বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ ৰাজনৈতিক উপন্যাসসমূহক দুটা দৃষ্টিকোণেৰে ব্যাখ্যা কৰিছে^৬ - ক) বৈজ্ঞানিক সমাজবাদী ভাৱধাৰাৰ উপন্যাস আৰু (খ) দেশপ্ৰেম, জাতীয়তাবাদ, গণতান্ত্ৰিক সমাজবাদ আৰু উপন্যাস। ইয়াৰুইঙ্গম-ক দ্বিতীয় শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। ভট্টাচাৰ্যই এই উপন্যাসখনত নগাসকলৰ জাতীয় জীৱনৰ অন্তৰালত সংঘটিত ৰাজনৈতিক দ্বন্দ্বনৰ ৰূপায়ন কৰি তেওঁ তাৰ যোগেদি ভৱিষ্যতৰ আগজাননী দিছে।^৭

ইয়াৰুইঙ্গমত নগা সমাজ-জীৱন আৰু সংঘাত

বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ ৰাজনৈতিক উপন্যাসসমূহৰ ভিতৰত গুৰুত্বসহকাৰে সমালোচকসকলে *ইয়াৰুইঙ্গম*ক উত্থাপন কৰিছে। ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত ৰাজনৈতিক চেতনাই কেইবাটাও দিশৰ পৰা গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। ইয়ে তেওঁৰ উপন্যাসক বিশেষ বৈশিষ্ট্য প্ৰদান কৰা পৰিলক্ষিত হয়। *ইয়াৰুইঙ্গম* এনে দিশৰ সাৰ্থক আৰু বলিষ্ঠ উদাহৰণ।

ই.এম.ফষ্টাৰে তেওঁৰ Aspects of the Novel (1927) নামৰ গ্ৰন্থত ঔপন্যাসিকৰ দুটা নিৰ্দিষ্ট ভূমিকাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে - এটা হ’ল প্ৰচাৰকৰ (preacher) আৰু আনটো ভৱিষ্যত বক্তাৰ (prophet)। ঔপন্যাসিকে সচৰাচৰ প্ৰচাৰকৰ ভূমিকাৰে নিজৰ বক্তব্য দাঙি ধৰে। ডষ্টয়ভয়েস্কিৰ দৰে ঔপন্যাসিকে কিন্তু উপন্যাসৰ মাজেৰে ভৱিষ্যতৰ সন্ধান কৰিছে। বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ *ইয়াৰুইঙ্গম* উপন্যাসত এনে প্ৰফেটিক দৃষ্টিভংগীৰ প্ৰকাশ ঘটিছে।^৮ এই প্ৰফেটিক দৃষ্টিভংগীৰে বিশ্বাং আৰু খুটিংলাৰ সন্তানৰ নামেৰে এই উপন্যাসখনৰ *ইয়াৰুইঙ্গম* নামকৰণ কৰা হৈছে। টাংখুল নগা ভাষাত ‘ইয়াৰুইঙ্গম’ শব্দটোৰ অৰ্থ ‘ৰাইজৰ শাসন’। ৰাইজৰ শাসনৰ আশাবাদত ভৱিষ্যত বক্তাৰ প্ৰতিবিশ্ব ইয়াত জিলিকি উঠিছে। বাস্তৱতো এই আশাবাদৰ স্বৰূপ উদ্ভাসিত হৈছে। ইয়াকে দেখুৱাওঁতে ঐতিহাসিক সত্য আধাৰিত নগা বিদ্ৰোহৰ বৰ্ণনাই উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰ হিচাপে থিয় দিছে। মূলতঃ ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদ আৰু নগা জাতীয়তাবাদৰ আদৰ্শকেন্দ্ৰিক সংঘাত উপন্যাসখনৰ মূল কথা।

*ইয়াৰুইঙ্গম*ত প্ৰতিফলিত সংঘাত নগা জনগোষ্ঠীৰেই সংঘাত। এই সংঘাতক আমি ভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা আলোচনা কৰিব পাৰোঁ। নগা জনজাতিৰ আত্মপৰিচিতিৰ বাবে আপোন সমাজ জীৱনৰ মাজতে হোৱা সংঘাতে কাহিনীক আৱৰি আছে। পৰম্পৰাবাদী কঠোৰ নাজেকৰ নগা হৈ থকাৰ প্ৰাচীন পন্থী ভাবাদৰ্শ, তেওঁৰ দৃষ্টিত প্ৰকৃত নগাৰ যোগ্য সন্তান ভিডেশ্যেলীৰ হিংসাত্মক কাৰ্যৰে নগা স্বাধীনতাৰ সপোন আৰু বিশ্বাং বা খাটিঙৰ দৰে শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ ‘মানুহ’ হোৱাৰ আদৰ্শ - এইবোৰে আভ্যন্তৰীণ সংঘাত হিচাপে উপন্যাসখনত বলিষ্ঠভাৱে ভূমুকি মাৰিছে। উপন্যাসৰ বৰ্ণনা অনুসৰি ভিডেশ্যেলীক ‘থিলা কপো’ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত নাজেকৰ দৃঢ় মত মনকৰিবলগীয়া -

‘ভিডেশ্যেলীক তহঁতে নেজান। সি হাড়ে হিমজুৱে নগা’ খুব ক্ষীণ অথচ স্পষ্ট স্বৰত নাজেকে ক’লে, ‘প্ৰকৃত নগাকহে মই থিলা কাপো কৰিব খুজো’। (পৃ. ১০৪)

পুত্ৰ খাটিঙৰ নব্য উদাৰবাদী ভাবাদৰ্শক পিতৃ নাজেকে গ্ৰহণ নকৰি সামাজিক আৰু ধৰ্মীয়

পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰাৰ স্বাৰ্থত ভিডেচ্যেলীক উত্তৰাধিকাৰ সূত্ৰে ‘থিলা কাপো’ৰ দায়িত্ব দিয়াটোৱে জনগোষ্ঠীটোৰ মাজত প্ৰতিফলিত সমকালীন সমাজ জীৱনৰ আদৰ্শৰ সংঘাত। কিন্তু একে সময়তে ঙাঠিঙখুয়েৰ দৰে ব্যক্তিৰ নতুন পুৰুষৰ চিন্তা আৰু পৰিৱৰ্তনক ইতিবাচক দৃষ্টিৰে গ্ৰহণ কৰাৰ মানসিকতাও প্ৰকাশ হৈছে। এই আটাইবোৰ চিন্তা আৰু বিশ্বাসে সমাজ ব্যৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তনক গ্ৰহণ কৰা আৰু পৰিৱৰ্তনক ইতিবাচকভাৱে চাবলৈ শিকা মানুহৰ লগত পৰম্পৰাগত ধাৰণাৰে জীৱন কটোৱাৰ বাবে আগ্ৰহী ব্যক্তিসকলৰ মানসিক স্তৰৰ ওচৰলৈ পাঠকক লৈ গৈছে।’

এই প্ৰসংগতে ঙাঠিঙখুইৰ মনৰ ভাৱনাক ঔপন্যাসিকে এনেদৰে বৰ্ণনা কৰিছে -

‘ঙাঠিঙখুয়ে’ খন্তেকপৰ ডৰক লৈ নাজেকক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। এই মানুহটোৱে কাক বিচাৰি ফুৰিছে, কি কথা ক’ব খুজিছে! সকলো থাকিও যেন মানুহটোৰ কেও কিছু নাই। কি বিষাদত সি এইদৰে নিজে নিজে শাস্তি ভুগি মৰিছে, ক’ব নোৱাৰি। পুতেক মানুহ হ’ল, নিজৰো অৱস্থা ভাল, গএগই মানে - একোৰেই অভাৱ নাই। মনৰ সুখেৰে থাকি মেলি, দুই চাৰিক উপদেশ দি জীৱনৰ শেষ কাল টুকুৰা শাস্তিৰে কটাব পায়, তেহে আনন্দত থাকিব পাৰে। কিন্তু তাকে নকৰি ওৰে জীৱন এটা শেষ হৈ যোৱা কালৰ বাবে নিতৌ মুহূৰ্তে মুহূৰ্তে এনেকৈ হুমুনিয়াহ কাঢ়ি থকাৰ অৰ্থ কি থাকিব পাৰে! তাৰ কথা মতে নচলিলে বুলিলেই বাকী মানুহবোৰ বেয়া হ’লনে? এই পৃথিৱীখন জানো অকল তাৰে কিবা? আচলতে এই পৃথিৱী বিশ্বাং আৰু খুটিংলাহঁতৰ।’ (পৃ. ৭৩)

ইয়াৰুইঙ্গম উপন্যাসত হোৱা নতুন আৰু পুৰণিৰ মাজৰ দ্বন্দ্বৰ এনে ছবি লুপ্তৰ দাইৰ দৰে জনজাতীয় জীৱন ভিত্তিক *মন আৰু মনে* (১৯৬৮)ৰ মাজত দেখা পোৱাতো মনকৰিবলগীয়া। বাণিজ্যিক সভ্যতা, যুদ্ধ আদিয়ে সৰল পাহাৰীয়া মানুহৰ সমাজ জীৱনলৈ কঢ়িয়াই অনা নব্য সামাজিক পৰিৱৰ্তনে নতুন আৰু পুৰণিৰ মাজত ব্যৱধান বঢ়াই তোলাত একো অস্বাভাৱিকতা নাছিল।

সমাজ জীৱনক বহিঃজগতৰ পৰা আৱৰি ৰখা আদৰ্শকেন্দ্ৰিক সংঘাতটো বিশ্বাং আৰু ভিডেচ্যেলীৰ পোনপটীয়া সংঘৰ্ষৰে ঔপন্যাসিকে দেখুৱাব বিচাৰিছে। বিশ্বাং হ’ল অহিংস নীতিত বিশ্বাসী মহাত্মা গান্ধীৰ বাণীৰে উদ্বুদ্ধ, কলিকতীয়া শিক্ষা জীৱনত প্ৰগতিশীল চিন্তাধাৰাৰ বন্ধুবৰ্গৰ ত্যাগৰ অভিজ্ঞতাৰে পৰিপুষ্ট যুৱক। যুদ্ধ আৰু আশান্তিৰে সমাজ জীৱনৰ প্ৰগতিশীল ধাৰণাটোৰ তেওঁ বিৰোধী। আনহাতে আজাদ হিন্দ ফৌজৰ সহিংস ভাৱেৰে নগা জনতাৰ সুকীয়া অস্তিত্বৰ আশাত স্বাধীন নগা ৰাজ্যৰ পোষকতা কৰা ভিডেচ্যেলী অলীক কল্পনাত বিভোৰ। শিক্ষাৰে মানুহৰ মাজত থাকি বহল পৃথিৱীৰ উমাল ল’ব পৰাকৈ তেওঁ কাকো উদ্বুদ্ধ কৰিব পৰা নাই। ফানিটফাঙৰ দৰে জীৱনত অকলশৰীয়া অনুভৱেৰে মৃত্যুমুখী হ’বলৈ ইচ্ছুক ডেকাৰ ভাৱনাত যেন সহিংস নীতিত বিশ্বাসী ভিডেচ্যেলীৰ বীৰত্ব প্ৰতিভাত হৈছে।

‘তাৰ তুলনাততো (বিশ্বাং) ভিডেচ্যেলী এক বিশাল বীৰ, নাজেকৰ উপযুক্ত থিলা-কাপো! নগাক নগাভূমিৰ প্ৰকৃত অধিকাৰী কৰিবলৈ যি চেষ্টা চলাইছে ভিডেচ্যেলীয়ে, তাৰ তুলনা সিহঁতৰ ইতিহাসত নাই। নগা যদি নগা হৈ থাকিব খোজে, তেন্তে যুদ্ধ নকৰিলে নহ’ব।’ (পৃ ৩০৪)

ভিডেচ্যেলীয়ে আনহে নালাগে তেওঁৰ নীতিত বাধা দিয়াৰ বাবে বিশ্বাঙক ঘৃণীয়া কৰা আৰু

জীৱন মাষ্টৰক হত্যা কৰাৰ বাবেও কুঠাবোধ কৰা নাই। আদৰ্শৰ বাবে বিছাঙে আৰু জীৱন মাষ্টৰে মৃত্যুভয় জিনিছে। আনহাতে ভিডেচ্যেলীয়ে মৃত্যুদণ্ডৰে আদৰ্শৰ বাধা দিওঁতাজনক মৃত্যুদণ্ড বিহিছে। নগা জনগোষ্ঠীৰ এই সংঘাত উপন্যাসখনত ঔপন্যাসিকে নিজ অভিজ্ঞতাৰে বৰ্ণনা কৰিছে। বিশ্বাং আৰু ভিডেচ্যেলীৰ জৰিয়তে উপন্যাসখনত তেওঁলোকৰ ৰাজনৈতিক দৃষ্টিভংগীৰ সংঘাত সুন্দৰকৈ প্ৰতিভাত হৈছে। নগাসকলৰ মাজত বৈপ্লৱিক বিকাশ ঐতিহাসিক সত্য ঘটনা। এই বৈপ্লৱিক বিকাশেই নগা পাহাৰক নগালেণ্ড হিচাপে জন্ম দিলে। নগা পাহাৰৰ এই ৰাজনৈতিক বিপ্লৱ নগা পৰম্পৰা আৰু দৃষ্টিভংগীৰ পৰা দেখুওৱাৰ উপৰিও এই বিপ্লৱক সমসাময়িক বৃহত্তৰ ভাৰতৰ ৰাজনৈতিক বিপ্লৱৰ পৰিপ্ৰেক্ষিততো দেখুওৱা হৈছে।*

উপন্যাসখনিত আন এটা স্পৰ্শকাতৰ বিষয়ে গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। সেয়া হ’ল - গীৰ্জা স্থাপনক লৈ হোৱা বিবাদ। যাৰ বাবে ইয়েংমাছ আৰু ঙাঠিঙখুইৰ মাজত শাৰীৰিক সংঘৰ্ষ হৈছে। খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্মৰ প্ৰৱেশে পুৰণি আদিম ধৰ্মানুগত জনগোষ্ঠীয় সমাজখনৰ পুৰণি সামাজিক বান্ধোন তথা গাঁথনিক শিথিল কৰাৰ লগতে এক বিশৃংখলতাৰ তথা বিভেদৰো সৃষ্টি কৰিছে। যাৰ ফলতেই শেষৰ ফালে বিশ্বাঙৰ পিতৃৰ মৃত্যুৰ কাৰণো হ’ল এই ধৰ্মীয় সংঘাত। ঔপনিবেশিক ভাৰত ৰাষ্ট্ৰলৈ ব্ৰিটিছে অনা খ্ৰীষ্টান ধৰ্মাদৰ্শ উত্তৰ-পূবৰ নগা ৰাজ্যলৈও যে বিয়পি আহি একোটা জনগোষ্ঠীয় সংঘাতৰ কাৰণ হ’ব পাৰে তাক উপন্যাসখনিত দেখুওৱা হৈছে। ই সামাজিক আন্তঃগাঁথনিকহে সংঘাতপূৰ্ণ কৰি তুলিছে।

উপন্যাসখনত প্ৰেমৰ সম্পৰ্কটোৱে গভীৰতা লাভ কৰিছে। চাৰেংলা আৰু খুটিংলা দুয়োজনীৰে প্ৰেমৰ কেন্দ্ৰ বিন্দু হ’ল বিশ্বাং। জাপানী সৈনিকৰ শয্যাসংগী হোৱা চাৰেংলা বিশ্বাংৰ লগৰীয়া হোৱাৰ সুযোগ সমাজে বন্ধ কৰি ৰাখিছে। খুটিংলা আৰু চাৰেংলাৰ মাজত নাৰীৰ সহজাত দ্বন্দ্বটোৱে ক্ৰিয়া কৰিছে। বিশ্বাং আৰু খুটিংলাৰ প্ৰেমৰ সম্পৰ্কই সময়ৰ পৰিৱৰ্তনে সৃষ্টি কৰা ধৰ্মীয় জনগোষ্ঠীয় সংঘাতৰ বাবেই সামাজিক স্বীকৃতি লাভ কৰাত বাৰে বাৰে উজুটি খাব লগা হৈছে। (যদিওবা পৰৱৰ্তী সময়ত কাহিনীৰ শেষান্তৰত দুয়োৰে মিলনে এটা ইতিবাচক দৃষ্টিকোণৰ শুভাৰম্ভ কৰিছে)। একে সময়তে চাৰেংলাৰ জীৱনলৈ নামি অহা দুৰ্যোগটো যুদ্ধই সৃষ্টি কৰা অবিচাৰৰ ফল। কিন্তু পৰিৱৰ্তিত সমাজ ব্যৱস্থাত জনজাতীয় লোকসকলে তাক মানি ল’ব নোৱাৰিলেও বিশ্বাং, খাটিং আদি নতুন ডেকাসকলে তাইৰ প্ৰতি পুৰণি মনোবৃত্তিৰে ঘৃণাৰ ভাব পোষণ কৰা নাই। এই ক্ষেত্ৰত চাৰেংলাৰ পূৰ্বৰ সময়ৰ ঘটনাবোৰক তাইৰ পৰৱৰ্তী কৰ্মবোৰে মোহাৰি পেলাইছে। জনজাতীয় লোকসকলৰ মাজত লাহে লাহে কৰ্মাদৰ্শৰ প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ আন্তৰিক তাগিদাৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা উপন্যাসখনত এনেদৰেই উজ্জলি উঠিছে। ৰাজনৈতিক সংঘাত বা আভ্যন্তৰীণ সংঘাতে গুৰুত্ব লাভ কৰিলেও উপন্যাসখনত বিভিন্ন প্ৰসংগত নগা জনজীৱনৰ বিভিন্ন ৰীতি-নীতি, থকা-মেলা, খাদ্যাভাস, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আদিৰ প্ৰাঞ্জল চিত্ৰ প্ৰকাশিত হৈছে। বিভিন্ন পূজা-পাতল, ধৰ্মীয়-বিশ্বাস, বিবাহোত্তৰ সামাজিক স্বীকৃতি, পৰিয়ালৰ বান্ধোন, সামাজিক দায়িত্ব তথা সামাজিক ৰীতি-নীতি, মুক্ত জীৱন ধাৰণা প্ৰণালী তথা সামাজিক মানসিকতাৰ পৰা নগাসকলৰ জনগোষ্ঠীয় সামূহিক জীৱনৰ বৈশিষ্ট্য উপন্যাসখনৰ মাজেৰে প্ৰকাশিত হৈছে।

বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ *ইয়াৰুইঙ্গম* উপন্যাসত ভাৰতৰ প্ৰাক্-স্বাধীনতা আৰু স্বৰাজোত্তৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ অনেক বেহৰূপ বৰ্ণনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। *ইয়াৰুইঙ্গম*ত ঘটনাৰ পৰিক্ৰমা আৰু উপস্থাপনে এটা বহল আয়তন লাভ কৰিছে। *ইয়াৰুইঙ্গম*ৰ কাহিনীত মূল সংঘাতৰ উপৰিও সমাজ পৰিৱৰ্তনৰ দিক নিৰ্ণয় কৰা একাধিক সমস্যাই সমগ্ৰ নগা জীৱনৰ সমস্যা হিচাপে উজ্জ্বলি উঠিছে। মূল চৰিত্ৰসমূহৰ (বিশ্বাং, খুটিংলা, ছাৰেংলা, ফানিটফাং আদি) পৰিপূৰ্ণতাত আৰু জীৱন-সংঘাতত প্ৰেম সম্পৰ্কই গভীৰ আয়তন লাভ কৰিছে। ইবোৰক কেন্দ্ৰ কৰি সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰতিচ্ছবিও (উদাহৰণ হিচাপে বিশ্বাঙে পিতৃহত্যাৰ প্ৰতি প্ৰতিশোধৰ পৰিৱৰ্তে প্ৰেমভাৱ পোষন কৰা আদি) উপন্যাসখনত বলিষ্ঠ ৰূপত ফুটি উঠিছে। স্বভাৱিকতে নগা বিদ্ৰোহৰ আওতাত সমাজ জীৱনৰ স্বৰূপ ব্যাখ্যা কৰি পাহাৰীয়া নগা জীৱনক ঔপন্যাসিকে সমতুলতাৰে উপন্যাস সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিলে।

পাদটীকা আৰু প্ৰসঙ্গসূচী

১. ‘বৰদলৈয়ে দেখুৱাই দিয়া পথটো ভালকৈ মনিব নোৱাৰাৰ বাবেই হ’বলা জনজাতীয় চিত্ৰ সম্বলিত দ্বিতীয়খন উপন্যাস প্ৰকাশ হ’লগৈ প্ৰায় ৬৩ বছৰৰ পাছত কৈলাশ শৰ্মাৰ হাতত।’ - দ্ৰষ্টব্যঃ বৰা, দিলীপ। “এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাসত জনজাতীয় জীৱন”। *এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস*, পৃ. ১২৩।
২. বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভাৰ *মিচিং কনেং* নামৰ এই উপন্যাসখন কলিকতাৰ পৰা প্ৰকাশিত আমাৰ প্ৰতিনিধি আলোচনীৰ সপ্তম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যাত প্ৰকাশিত হৈছিল আৰু পিছলৈ বিষ্ণুৰাভাৰ ৰচনাৱলীত উপন্যাসখন সন্নিবিষ্ট হৈছে।- দ্ৰষ্টব্যঃ বৰপূজাৰী, জিতাঞ্জলি। “অসমীয়া উপন্যাসত জনজাতীয় জীৱন”। *অসমীয়া উপন্যাসৰ গতি-প্ৰকৃতি*, পৃ. ৬৯।
৩. উল্লেখযোগ্য যে উপন্যাস হিচাপে আলোচিত হ’লেও ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই কৈলাস শৰ্মাৰ উপন্যাস সম্পৰ্কে ভিন্ন মত পোষণ কৰিছে - “দ্বিতীয়খনৰ বাহিৰেও বাকী দুখন উপন্যাসকল্প ৰচনা হ’লেও প্ৰকৃত উপন্যাস বোলাত কিছু বাধা আছে। উপন্যাস আৰু ৰম্য ৰচনাৰ মধ্যস্থানত এই দুখনক স্থান দিলেও বৰ ভুল নহ’ব।’ - দ্ৰষ্টব্যঃ শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। *অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা*, পৃ. ২৫৩।
৪. অসমীয়া জনজাতীয় উপন্যাস চৰ্চাৰ ইতিহাসত নগা জনজাতিক অৱলম্বন কৰি বৰ্তমানলৈকে কেৱল কৈলাস শৰ্মা আৰু বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্যই হে উপন্যাস ৰচনা কৰিছে।
৫. শৰ্মা গোবিন্দ প্ৰসাদ। বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যঃ *ঔপন্যাসিক*, পৃ. ৭৪।
৬. শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ। *উল্লিখিত গ্ৰন্থ*, পৃ. ৩২-৩৩।
৭. মিশ্ৰ, কৃষ্ণ কুমাৰ। *প্ৰসংগঃ উপন্যাস*, পৃ. ৭১।
৮. মিশ্ৰ, কৃষ্ণ কুমাৰ। *উল্লিখিত গ্ৰন্থ*, পৃ. ৭১।
৯. শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ। *উল্লিখিত গ্ৰন্থ*, পৃ. ৭৩।

মুখ্য উৎস

ভট্টাচাৰ্য, বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ। *ইয়াৰুইঙ্গম*। গুৱাহাটীঃ লয়াৰ্ছবুক ষ্টল, ১৯৯১। প্ৰকাশিত।

গৌণ উৎস

কটকী, প্ৰফুল্ল। স্বৰাজোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাস সমীক্ষা। গুৱাহাটীঃ বীণা লাইব্ৰেৰী, ২০১১। প্ৰকাশিত।
খাওন্দ, মলয়া। ড° বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য আৰু তেওঁৰ উপন্যাস। গুৱাহাটীঃ সাহিত্য প্ৰকাশ, ১৯৯৬। প্ৰকাশিত।
ঠাকুৰ, নগেন। (সম্পা.) এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস। গুৱাহাটীঃ জ্যোতি প্ৰকাশন, ২০১২। প্ৰকাশিত।
দাস, অমল চন্দ্ৰ। (সম্পা.) অসমীয়া উপন্যাস পৰিক্ৰমা। গুৱাহাটীঃ বনলতা, ২০১২। প্ৰকাশিত।
বৰগোহাঞি, হোমেন (সম্পা.)। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (ষষ্ঠ খণ্ড)। গুৱাহাটীঃ আবিলাক, ১৯৯৩। প্ৰকাশিত।
বৰা, প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ। (সম্পা.) উত্তৰ স্বাধীনতা যুগৰ অসমীয়া সাহিত্য। দেৰগাঁওঃ অসম সাহিত্য সভা একসম্প্ৰতিতম্ অধিৱেশন, ২০১১। প্ৰকাশিত।
ভৰালী, শৈলেন। (সম্পা.) অসমীয়া উপন্যাসৰ গতি-প্ৰকৃতি। নতুন দিল্লীঃ সাহিত্য অকাডেমী, ২০০২। প্ৰকাশিত।
মিশ্ৰ, কৃষ্ণ কুমাৰ। *প্ৰসঙ্গঃ উপন্যাস*। গুৱাহাটীঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ২০০৮। প্ৰকাশিত।
শইকীয়া, অজিৎ। জনজাতীয় জীৱনভিত্তিক অসমীয়া উপন্যাস। গুৱাহাটীঃ সাৰদা প্ৰকাশন, ২০০৫। প্ৰকাশিত।
শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ। বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যঃ *ঔপন্যাসিক*। গুৱাহাটীঃ বনলতা, ২০১০। প্ৰকাশিত।
শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া উপন্যাসৰ ভূমিকা। গুৱাহাটীঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০০৪। প্ৰকাশিত।
শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা, গুৱাহাটীঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০০৭। প্ৰকাশিত।

ফ্ৰয়েডীয় মনোবিশ্লেষণ বা মনঃসমীক্ষণ তত্ত্বৰ আধাৰত অসমীয়া সাহিত্যত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন (নিৰ্বাচিত নাটক আৰু উপন্যাসৰ আধাৰত)

কৰবী দত্ত

সহকাৰী অধ্যাপক

বীৰ ৰাঘৱ মৰাণ চৰকাৰী আদৰ্শ মহাবিদ্যালয়

E-mail : karobidutta93@gmail.com

সংক্ষিপ্তসাৰ

অসমীয়া সাহিত্যত ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণ তত্ত্ব অৰ্থাৎ অস্বাভাৱিক মনস্তত্ত্বক বিষয় হিচাপে লৈ সাহিত্য ৰচনা কৰা যাঠিৰ দশকৰ পৰাহে লক্ষ্য কৰিব পাৰি। নাটকেই হওক বা উপন্যাসেই হওক সাহিত্যত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱৰ ফলস্বৰূপে অসমীয়া উপন্যাসিক আৰু নাট্যকাৰ সকলে ফ্ৰয়েডৰ মনস্তত্ত্বক বিষয় হিচাপে লৈ সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ লৈছিল। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত লেখকসকলে পাৰিবাৰিক, সমস্যামূলক, প্ৰেম-প্ৰীতি বিষয়ক, আৰ্থিক সমস্যা, মনস্তত্ত্বমূলক সামাজিক বিষয়ক সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ ল'লে। তেনে উপন্যাসৰ ভিতৰত বিবিধকুমাৰ বৰুৱাৰ সেউজী পাতৰ কাহিনী, চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ত্ৰিশূল, প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ, পদ্ম বৰকটকীৰ নজুলা ধূপৰ ইতিকথা, দুখান্তৰ চুমা, নিৰোদ চৌধুৰীৰ বনহংস, পশুপতি ভৰদ্বাজৰ উৰন্ত মেঘৰ ছাঁ ইত্যাদি। আৰু নাটকৰ ভিতৰত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ নায়িকা নাট্যকাৰ আৰু মৃণালমাহী, জবলা, অৰুণ শৰ্মাৰ অগ্নিগড়, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ পিতামহৰ শৰশয্যা, অনিল চৌধুৰীৰ প্ৰতিবাদ আৰু চিৰন্তন, ফণী তালুকদাৰৰ অগ্নিপৰীক্ষা, ৰাম গোস্বামীৰ জীৱনবৃত্ত নাটক ইত্যাদি। এনে সাহিত্যসমূহত এগৰাকী নাৰীৰ মনৰ গোপন কথা, অস্বাভাৱিক মানসিকতা,

অচেতন মনত ক্ৰিয়া কৰি থকা বিভিন্ন চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে। আলোচনা পত্ৰখনত অসমীয়া উপন্যাস আৰু নাটকত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন কেনেদৰে ঘটিছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। আমাৰ আলোচনাত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ মৃণালমাহী আৰু নায়িকা-নাট্যকাৰ নাটক আৰু চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ত্ৰিশূল আৰু প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ উপন্যাসকেইখনত নাৰীৰ মনস্তত্ত্ব কেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

সূচক শব্দ : ফ্ৰয়েডীয়, মনস্তাত্ত্বিক, মনঃসমীক্ষণ, মনোজগত, উপন্যাস, নাটক

প্ৰস্তাৱনা

বিষয়ৰ পৰিচয়

অসমীয়া সাহিত্যত ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণ তত্ত্ব অৰ্থাৎ অস্বাভাৱিক মনস্তত্ত্বক বিষয় হিচাপে লৈ বিভিন্ন সাহিত্য ৰচনা কৰা দেখা যায়। নাটকেই হওক বা উপন্যাসেই হওক সাহিত্যত পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱত অসমীয়া উপন্যাসিক আৰু নাট্যকাৰ সকলে মনস্তত্ত্বক বিষয় হিচাপে লৈও সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ ল'লে। আধুনিক সাহিত্যত পাৰিবাৰিক, সমস্যামূলক, প্ৰেম-প্ৰীতি বিষয়ক, আৰ্থিক সমস্যা, ৰাজনৈতিক, মনস্তত্ত্বমূলক সামাজিক বিষয়ক সাহিত্যও ৰচনা হৈছে। মানুহৰ মনোজগতত অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা বিভিন্ন সমস্যাৰ আধাৰ হিচাপে লৈ অসমীয়া সাহিত্যত মনস্তাত্ত্বিক ধাৰাৰ সাহিত্য ৰচিত হয়। তেনে সাহিত্যৰ ভিতৰত— উপন্যাসৰ ভিতৰত বিবিধকুমাৰ বৰুৱাৰ সেউজী পাতৰ কাহিনী, চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ত্ৰিশূল, প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ, কবিতাৰ নাম লাভা, পদ্ম বৰকটকীৰ নজুলা ধূপৰ ইতিকথা, দুখান্তৰ চুমা, নিৰোদ চৌধুৰীৰ বনহংস, পশুপতি ভৰদ্বাজৰ উৰন্ত মেঘৰ ছাঁ, কুমাৰ কিশোৰৰ কিংকিনীৰ কলংক, এমুঠি তৰাৰ জিলমিল ইত্যাদি। ফ্ৰয়েডীয় মনস্তাত্ত্বিক দিশসমূহক লৈও আধুনিক অসমীয়া নাটক ৰচিত হৈছিল। তেনে নাটকৰ ভিতৰত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ নায়িকা নাট্যকাৰ আৰু মৃণালমাহী, জবলা, অৰুণ শৰ্মাৰ অগ্নিগড়, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰৰ পিতামহৰ শৰশয্যা, অনিল চৌধুৰীৰ প্ৰতিবাদ আৰু চিৰন্তন, ফণী তালুকদাৰৰ অগ্নিপৰীক্ষা, ৰাম গোস্বামীৰ জীৱনবৃত্ত নাটক ইত্যাদিক উদাহৰণ হিচাপে ধৰিব পাৰি। মনস্তত্ত্বমূলক সাহিত্যত নাৰীৰ মনৰ গোপন কথা, অস্বাভাৱিক মানসিকতা, অচেতন মনত ক্ৰিয়া কৰি থকা বিভিন্ন চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে।

আমাৰ আলোচনাত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ মৃণালমাহী আৰু নায়িকা-নাট্যকাৰ নাটক আৰু চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ ত্ৰিশূল আৰু প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ উপন্যাস দুখনত নাৰীৰ মনস্তত্ত্ব কেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰাৰ মূল উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল—

ক) আলোচনা পত্ৰখনত ফ্ৰয়েডীয় মনস্তত্ত্বক আধাৰ হিচাপে লৈ অসমীয়া নাটকত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন কেনেদৰে ঘটিছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

খ) অসমীয়া উপন্যাসত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন কেনেদৰে ঘটিছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

“ফ্ৰয়েডীয় মনোবিশ্লেষণ বা মনঃসমীক্ষণ তত্ত্বৰ আধাৰত অসমীয়া সাহিত্যত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন” শীৰ্ষক গৱেষণা পত্ৰখন মূলতঃ বৰ্ণনাত্মক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ আৰু সামগ্ৰী

এই পত্ৰত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ *নায়িকা নাট্যকাৰ* আৰু *মৃণালমাহী* নাটক আৰু চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ *ত্ৰিশূল* আৰু *প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ* উপন্যাসত নাৰী মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

আলোচ্য বিষয়টোত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ *নায়িকা-নাট্যকাৰ* আৰু *মৃণালমাহী* নাটক আৰু চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ *ত্ৰিশূল* আৰু *প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ* উপন্যাসকেইখনত মুখ্য উৎস হিচাপে লোৱা হৈছে। আৰু গৌণ উৎস হিচাপে বিভিন্ন গ্ৰন্থ, আলোচনী আৰু ইণ্টাৰনেটৰ সহায় লোৱা হৈছে।

পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা

বিষয়টোৰ লগত সংগতি থকা বিভিন্ন আলোচনাসমূহৰ ভিতৰত কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ’ল—

নগেন ঠাকুৰৰ সম্পাদনাত *এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস* গ্ৰন্থখনত ‘অসমীয়া উপন্যাসৰ নাৰী চৰিত্ৰত ফ্ৰয়েডীয় মনস্তত্ত্বৰ প্ৰতিফলন’ প্ৰবন্ধটোত ড° মঞ্জুমালা দাসে বিভিন্ন উপন্যাসত নাৰী মনস্তত্ত্ব কেনেদৰে ফুটি উঠিছে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিছে।

শৈলেনজিৎ শৰ্মা সম্পাদনাত *অসমীয়া নাট্যালোচনা* গ্ৰন্থখনত তেওঁৰে তিনিটা প্ৰবন্ধত যেনে—‘নায়িকা নাট্যকাৰৰ ভূমিকা’, ‘নায়িকা নাট্যকাৰ’ৰ চৰিত্ৰৰাজিৰ বিশ্লেষণ’ আৰু ‘শাস্ত্ৰতী আৰু ভাস্কৰতী-দুয়ো বিপৰীত ধাৰণাৰ প্ৰতিভা’ শীৰ্ষক প্ৰবন্ধকেইটাত *নায়িকা নাট্যকাৰ* নাটকখনৰ আলোচনা আগবঢ়াইছে।

Sigmund Frued ৰ *The Ego and the Id* (1920), *A general Introduction to Psychoanalysis* (1935) গ্ৰন্থত তেওঁ ‘ইড’, ‘ইগো’, ‘ছুপাৰ ইগো’ৰ ধাৰণা আৰু মনোবিশ্লেষণী তত্ত্বৰ বিভিন্ন দিশবোৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে।

বিমল মজুমদাৰৰ *সাহিত্যৰ তত্ত্ব আৰু প্ৰয়োগ* গ্ৰন্থখনত ‘ফ্ৰয়েডীয় মনস্তত্ত্ব’ শীৰ্ষক অধ্যায়টোত ফ্ৰয়েডীয় মনঃসমীক্ষণ তত্ত্ব, ইড, ইগো, ছুপাৰইগো, ইডিপাছ কমপ্লেক্স, ইলেকটো কমপ্লেক্স, সাহিত্যত ইয়াৰ প্ৰয়োগ কেনেদৰে হৈছে ইত্যাদি বিভিন্ন দিশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। ইত্যাদি।

ফ্ৰয়েডৰ ‘মনোবিশ্লেষণ বা মনঃসমীক্ষণ তত্ত্ব’ৰ পৰিচয়

ইউৰোপৰ অষ্ট্ৰিয়া দেশৰ ভিয়েনাৰ চিগমুণ্ড ফ্ৰয়েড কুৰি শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকৰ এজন মনোবিজ্ঞানী আৰু শৰীৰ বিজ্ঞানী। তেওঁৰ নেতৃত্বতে মনঃসমীক্ষণবাদ তত্ত্ব বা মনোবিশ্লেষণ চিন্তাধাৰাৰ জন্ম হয়। ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণ পদ্ধতিৰ অৰ্থ হ’ল—

ব্যক্তিৰ অচেতন মনত অৱদমিত হৈ ৰোৱা আশা-আকাংক্ষা, কামনা-বাসনা, হতাশা- নিৰাশা, ব্যৰ্থতা, বিৰক্তি, ঘৃণা আদি প্ৰক্ষেপন কৰি বহিঃপ্ৰকাশ কৰা আৰু তাৰ যোগেদি মনৰ সংঘাতমূলক পৰিস্থিতিৰপৰা উপশম লাভ কৰাৰ এক প্ৰৱণতা থাকে। মানুহৰ এই অচেতন মনৰ বাবে কেতবোৰ অভিনৱ পদ্ধতি বা কৌশল গ্ৰহণ কৰা হয়। মনোবিদসকলৰ এই পদ্ধতিকে মনোদৈহিক বা মনোবিশ্লেষণ পদ্ধতি বোলা হয়।^১

ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণক অচেতন মনৰ বিজ্ঞান (Psychology of unconscious) বুলিও জনা যায়। তেওঁ ভিয়েনাৰ চিকিৎসালয় এখনত চিকিৎসক হিচাপে কাম কৰিছিল। তেতিয়াই তেওঁ স্নায়ুৰিক শৰীৰ গঠন বিদ্যা (neuro-anatomy) আৰু স্নায়ুৰিক শৰীৰ বৃত্তৰ (neuro-physiology) প্ৰয়োগৰ বিষয়ে অনুসন্ধান কৰে। সেই অনুসন্ধানৰ ফলস্বৰূপেই পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁ মনোবিজ্ঞানৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈছিল। ব্যক্তিৰ অচেতন মনৰ সংঘাত, অৱদমন আৰু মানসিক অসুস্থতাই দৈহিক, স্নায়ুৰিক ৰোগ আৰু অস্বাভাৱিকতাৰ কাৰণ হৈ পৰে বুলি ফ্ৰয়েডে মতপোষণ কৰে। ফ্ৰয়েডৰ এই তত্ত্বই শিশুৰ আচৰণগত সমস্যাবোৰো উদ্ঘাটন কৰিবলৈ বিচাৰে। তেওঁ অধ্যয়ন কৰি এটা কথা লক্ষ্য কৰিছিল যে মানুহৰ মনত অৱদমন হৈ থকা আশা-আকাংক্ষা, কামনা-বাসনাৰ পৰিণতিয়েই পিছত অশান্তিৰ কাৰণ হৈ পৰে তেওঁ সমগ্ৰ মানুহৰ মানসিক প্ৰক্ৰিয়াটোক তিনিটা স্তৰত ভাগ কৰিছে—অচেতন, অৱচেতন আৰু সচেতন। ১৯৩২ চনত এই তিনিটা স্তৰক ইড (Id), ইগো (Ego), আৰু ছুপাৰইগো (Super Ego) নামেৰে নামকৰণ কৰে।^২ ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্ব গঠনত তিনিটা বিশেষ মানসিক শক্তিয়ে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে বুলি তেওঁৰ মনোবিশ্লেষণৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰিছে। এইকেইটা হৈছে ইড, অহম আৰু পৰম অহম। ‘ইড’ হৈছে অচেতন মনৰ অৱস্থা। তেওঁ বাল্যকালছোৱাক এই স্তৰত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে। এই স্তৰত শিশুৰ মন বাহ্যিক জগতৰ পৰা সম্পূৰ্ণ বিচ্ছিন্ন হৈ থাকে, কেৱল প্ৰবৃত্তিমূলক ইচ্ছা-আকাংক্ষাক বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰিবলৈ বিচাৰে। শিশুৱে নিজৰ ইচ্ছা-আকাংক্ষাবোৰ বাস্তৱত ৰূপায়ন কৰিবলৈ সকলো বাধা-নিষেধ আওকাণ কৰে। ইডে মানুহৰ, সমাজৰ ভাল-বেয়া কোনো কথাত গুৰুত্ব নিদি কেৱল কামনা-বাসনা পৰিতৃপ্ত কৰাত গুৰুত্ব দিয়ে। ফ্ৰয়েডৰ মতে আমাৰ চেতন মনটোতকৈ অচেতন মনৰ গুৰুত্ব মানসিক জীৱনত বেছি। অচেতন মনতেই আমাৰ কামনা-বাসনা, ইচ্ছা ইত্যাদি সকলোবোৰ থুপ খাই থাকে। ফ্ৰয়েডে ইয়াক ‘লিবিডো’ আখ্যা দিছে। ‘ইগো’ হ’ল সচেতন আৰু অচেতন মনৰ মাজৰ অৱস্থা। ইগোৰ সচেতন অৱস্থাই বাস্তৱৰ লগত সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰি চলে আৰু অচেতন অংশটোৱে ইডৰ সৈতে সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰি চলে। ‘ছুপাৰ ইগো’ৱে মানুহৰ মনৰ সচেতন অৱস্থাটোক বুজায়। ব্যক্তিৰ এই অৱস্থাই সমাজত ভালদৰে জীয়াই ৰখাত সহায় কৰে।

ফ্ৰয়েডে ব্যক্তিৰ মানসিক কাৰ্যকলাপৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰি মতপোষণ কৰে যে পৃথিৱীৰ

প্ৰত্যেক ব্যক্তিৰ মনতে যৌন আকাংক্ষা থাকে। সেই আকাংক্ষা শিশুৰ সৰু কালছোৱাৰ পৰাই দেখা যায় বুলি তেওঁ কৈছে। মনোযৌন বিকাশৰ আধাৰত ফ্ৰয়েডেব্যক্তিয়ে জীৱনত অতিক্ৰম কৰা স্তৰবোৰ এনেদৰে ভাগ কৰিছে—মৌখিক অৱস্থা (Oral stage), পায়ু অৱস্থা (Anal stage), শিশু অৱস্থা (Phallic stage), কামপ্ৰসূতি অৱস্থা (Latency stage) আৰু উপস্থ অৱস্থা (Genital stage)।

ফ্ৰয়েডৰ মতে মানসিক বিকৃতি ঘটা আন এটা কাৰণ হ’ল অৱদমিত যৌন কামনা বাসনা। তেওঁ কৈছে যে সৰুৰে পৰা যৌন কামনা বাসনা মনত গঢ় লৈ উঠে। শিশুৱে নিজৰ বুঢ়া আঙুলি চুপি, দুৰি থকা, গোপন অংগ চুই ইত্যাদিৰ মাজেৰে যৌন পৰিতৃপ্তি লাভ কৰে। ফ্ৰয়েডে ইয়াক Polymerphaus pervert বুলি কৈছে। প্ৰথম স্তৰক তেওঁ আত্ম-ৰতিমূলক (Auto-erotic) আৰু তাৰ পিছৰ স্তৰক ইডিপাচ Oedipus আৰু ইলেক্ট্ৰা (Electra) কমপ্লেক্স বুলি কৈছে। ইডিপাচ কমপ্লেক্স হ’ল মাকৰ প্ৰতি ল’ৰাৰ মৰম বেছি হোৱা আৰু ইলেক্ট্ৰা কমপ্লেক্স হ’ল কন্যাই পিতৃৰ প্ৰতি আসক্তি হোৱাক বুজায়। এনে ধৰণৰ অপূৰ্ণ আৰু অতৃপ্ত কামনা-বাসনাক ফ্ৰয়েডে শিশুৰ মনত লুপ্ত হৈ থকা যৌনাকাংক্ষা বুলিয়ে কৈছে। ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণ তত্ৰই সামৰি লোৱা দিশসমূহৰ ভিতৰত “স্মৃতিবিলোপ (amnesia), বাচাঘাত (aphasia), ভ্ৰম (delusion), চিত্তভ্ৰংশী ৰাতুলতা (dementia), দ্বৈত ব্যক্তিত্ব (dual personality), পিতৃকামী গুট্টেশা (electra complex), মাতৃকামী গুট্টেশা (oedipus complex), কামপ্ৰতীপ (fetish), আত্মপীড়নেচ্ছা (masochism), আত্মৰতি (narcissim), পৰপীড়নেচ্ছা (sadism), মনোগ্ৰস্ৰতা (obession), সংবিভ্ৰম (paranoia), মনোবিকলন (schizophrenia), উৎকট কায়িক আত্মপ্ৰাধান্য প্ৰচেষ্টা (somatotonia), কাম-বাসনা (libido), অহংমন্যতা (megalomania) আদি বৈশিষ্ট্যবোৰৰ কিছুমান স্বাভাৱিক মনৰ, কিন্তু সৰহভাগেই অস্বাভাৱিক মনৰ নৰ-নাৰীত অভিব্যক্ত হোৱা দেখা যায়।

ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণ তত্ৰই সামৰি লোৱা আন দুটা দিশ যেনে—

- ক) মন সম্বন্ধীয় তাত্ত্বিক বিশ্লেষণ
- খ) মানসিক ৰোগ চিকিৎসাত প্ৰয়োগ কৰা পদ্ধতিসমূহ।
 - ক) মন সম্বন্ধীয় তাত্ত্বিক বিশ্লেষণৰ ভিতৰত— অচেতন, অৱচেতন, চেতন মনৰ লগত জড়িত বিভিন্ন দিশবোৰ যেনে—আচৰণ আৰু আচৰণৰ সমস্যা, অৱদমন, মানসিক জটিলতা, দৈনন্দিন জীৱনৰ ভুল ভ্ৰান্তি, মনোযৌন বিকাশ আদি সামৰি লৈছে।
 - খ) মানসিক ৰোগ চিকিৎসাত প্ৰয়োগ কৰা পদ্ধতিৰ ভিতৰত- মুক্ত অনুসংগ (Free association), স্বপ্ন বিশ্লেষণ (Dream analysis), সন্মোহন পদ্ধতি (Hyponosis), ভাৰ লাঘৱ পদ্ধতি (Talking out method), বিৰোচন (Catharsis) আদি।
 - মুক্ত অনুসংগ (Free association)— এই পদ্ধতিয়ে শিশুক মুক্তভাৱে নিজৰ চিন্তা-চৰ্চা, ভাৱনা আদিবোৰ বিচাৰ কৰিবলৈ সুবিধা কৰি দিয়ে। শৈশৱকালত শিশুক মুক্তভাৱে নিজৰ চিন্তা-চৰ্চা, ভাৱনা আদিবোৰ বিচাৰ কৰিবলৈ সুবিধা দিব লাগে। শৈশৱকালত শিশুক অৱদমনৰ পৰা মুক্ত কৰি ৰাখিব লাগে বুলি ফ্ৰয়েডে মতপ্ৰকাশ কৰে। নহ’লে পৰৱৰ্তী সময়ত অৱদমিত কথাবোৰে মানুহক বিপথে পৰিচালিত কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে।

- স্বপ্ন বিশ্লেষণ (Dream analysis)— ফ্ৰয়েডৰ মতে সপোন অৱদমিত কামনা-বাসনাৰ অন্য এটা ৰূপ। মানুহে দিঠকত কৰিবলৈ নোৱাৰা কামবোৰ সপোনৰ জৰিয়তে নিজৰ মনৰ আশা-আকাংক্ষাবোৰ পূৰণ কৰে।

- সন্মোহন পদ্ধতি (Hyponosis)— এই পদ্ধতিৰ সহায়ত মানুহৰ সন্মোহন অৱস্থাটোৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে।

- বিৰোচন (Catharsis)— বিৰোচনে মানুহৰ খং-ৰাগ, অভিমান, ভয় আদিৰ পৰিৱৰ্তন, পৰিণামৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰে।

নাট্যকাৰ সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ পৰিচয়

১৯১৯ চনৰ ২৯ অক্টোবৰত মিজোৰামৰ আইজলত সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ জন্ম হয়। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম গুৰুপ্ৰসাদ বৰুৱা আৰু মাতৃৰ নাম পদ্মৰেখা বৰুৱা। ১৯৩৮ চনত কটন কলেজৰ পৰাই অৰ্থনীতিত অনাৰ্চসহ স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰি লাভ সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাই লগে লগে ওকালতি শিক্ষা আৰম্ভ কৰে। পিচত শিক্ষা শেষ কৰি আদালতলৈ যায় যদিও ওকালতিৰ কামৰ পৰা বিদায় লয়। পাছত গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ, অসম চৰকাৰৰ তথ্য আৰু জনসংযোগ বিভাগ, সাংস্কৃতিক সঞ্চালয়ত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি ১৯৭৪ চনত অৱসৰ লয়। বৰুৱা একাধাৰে নাট্যকাৰ, নাট্যপ্ৰযোজক, নাট্য সমালোচক, অভিনেতা হোৱাৰ লগতে তেওঁ এজন সাহিত্যিক, নিবন্ধকাৰ, সাংবাদিক আৰু বিশিষ্ট গৱেষক আছিল। তেখেত সংস্কৃত, প্ৰাকৃত আদি প্ৰাচীন ভাৰতীয় ভাষাৰ নাটসমূহৰ উপৰিও বাংলা, পাঞ্জাবী, হিন্দী আদি ভালেসংখ্যক ভাৰতীয় ভাষাৰ নাটক অধ্যয়ন কৰিছিল। তদুপৰি তেওঁ গ্ৰীক, নৰৱেজিয়ান, ইংৰাজী, ৰুছ আদি ভাষাৰ নাটক অধ্যয়ন কৰি সেইসমূহ অসমীয়া ভাষালৈ অনুবাদ কৰিছিল। ১৯৭৮ চনত তেখেতে ইডিপাছনাটকত কৰা অভিনয়ৰ বাবে সৰ্বভাৰতীয় সমালোচক সংস্থাৰ “শ্ৰেষ্ঠ অভিনেতা বঁটা” লাভ কৰিছিল। সেইদৰে ১৯৭৮ চনত নাট্যপ্ৰভাকৰ উপাধি শৌভিক গোষ্ঠীৰ দ্বাৰা সন্মান, ১৯৯৩ চনত অসম চৰকাৰৰ দ্বাৰা শংকৰদেৱ বঁটা, ১৯৮৬ চনত সংগীত নাটক অকাডেমী বঁটা লাভ কৰে। ২০০১ চনৰ ২৬ জুন তাৰিখে তেওঁৰ স্বৰ্গগামী হয়। তেখেতে মৌলিক আৰু অনুবাদ মুঠ ছয়ত্ৰিশখন নাটক ৰচনা কৰে। মৌলিক নাট ওঠৰখন আৰু অনুবাদ ওঠৰখন। মৌলিক নাটকসমূহৰ ছখন পূৰ্ণাংগ বাকীকেইখন চুটি আৰু একাংকিকা। তেখেতৰ প্ৰথম নাট ‘চাকৈ-চকোৱা’। নাটকখন ১৯৩৮ চনত ৰচনা কৰে। তেখেতে ৰচনা কৰা নাটকসমূহৰ ভিতৰত—

তেখেতৰ পূৰ্ণাংগ নাটকৰ ভিতৰত :

ক) চাকৈচকোৱা (১৯৪০) খ) শিখা (১৯৫৭) গ) জ্যোতি-ৰেখা (১৯৫৮) ঘ) জবালা (১৯৭৬) ঙ) নায়িকা নাট্যকাৰ (১৯৭৬) চ) মৃণালমাহী (১৯৭৭) ছ) দেবা : নজানন্তী (১৯৮৬) জ) ত্ৰুছ ফায়াৰ (১৯৮৪)

পূৰ্ণাংগ নাট / অনুবাদ :

ক) বনহংসী (১৯৬১) খ) ৰজা ইডিপাচ (১৯৬৪) গ) অ’থেলো (১৯৭৪) ঘ) মেকবেথ

(১৯৮০) ঙ) তিনিখন পঞ্জাৱী পুণাংগ নাটক - লুহাৰ, পুৰণি বটল, দময়ন্তী (১৯৮৬) চ) সাগৰ চিলনী (১৯৯০) ছ) এণ্টিগনি (১৯৯২) জ) দ্যা এনিমি অৱ দ্যা পিপ'ল

চুটি নাট / একাংক নাটক :

ক) চুটি নাট সংকলন (১৯৫৭) খ) আনাৰকলি গ) কুণাল কাঞ্চন ঘ) ৰাণাদিল ঙ) শাস্ত্ৰী চ) ভাস্কৰী ছ) দুপৰনিশা

নাটিকা :

ক) আশা খ) কল্পনাৰ মৃত্যু গ) ধৰালৈ যিদিনা নামিব সৰগ ঘ) অভাৱকোট ঙ) অন্তিম সংগীত চ) বৰাহ-মিহিৰ

মঞ্চতত্ত্ব :

ক) নাটক আৰু অভিনয় প্ৰসংগ খ) নাট্যকাৰ ৰবীন্দ্ৰনাথ (১৯৬৫) গ) মঞ্চপ্ৰতিভা ঘ) বাৰটোল্ট ব্ৰেখট (১৯৮০) ঙ) আধুনিক নাট চিন্তা (১৯৮৮) চ) অসমীয়া নাটকত দেশপ্ৰেম ইত্যাদি।

সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ *নায়িকা-নাট্যকাৰ* আৰু *মৃণালমাহী* নাটকত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ বিশ্লেষণ

নায়িকা নাট্যকাৰ নাটকত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ বিশ্লেষণ

সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ *নায়িকা নাট্যকাৰ* নাটকখনত নাৰীমনৰ চেতনাত অৱদমিত হৈ ৰোৱা গুপ্তত ৰহস্যৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে। নাটকখনত দুগৰাকী বিবাহিত নাৰীৰ মানসিকতাক বিভিন্ন ৰূপত উপস্থাপন কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। নাৰী চৰিত্ৰৰ ভিতৰত শাস্ত্ৰী আৰু ভাস্কৰী। নাট্যকাৰে ১৯৬৬ চনত শাস্ত্ৰী আৰু ভাস্কৰী নামৰ নামেৰে দুখন একাংকিকা ৰচনা কৰে। পিছত এই দুয়োখন নাটকৰ কাহিনী একেলগ কৰি *নায়িকা নাট্যকাৰ* নামেৰে এখন পূৰ্ণাংগ নাটক ৰচনা কৰে। নাটকখনত ভাস্কৰী আৰু শাস্ত্ৰীৰ চৰিত্ৰক অংকন কৰিছে এনেদৰে— শাস্ত্ৰী চৰিত্ৰটোক নাট্যকাৰে প্ৰাচীন মূল্যবোধ আৰু সমাজৰ ৰক্ষণশীল নীতি-নিয়মক আকোঁৱালি জীয়াই থকা এগৰাকী নাৰী হিচাপে দাঙি ধৰিছে। শাস্ত্ৰী এজনী কেম্বিজ পাছ কৰা ছোৱালী। তাইৰ দেউতাক বিভূতি বৰুৱা এজন প্ৰফেচাৰ আছিল। কিন্তু তাই কেতিয়াও নিজক শিক্ষিতা বুলি গৰ্ব কৰা নাছিল— “*কিমানেই বা আমাৰ শিক্ষা আছে কোৱা? ছিনিয়ৰ কেম্বিজ পৰীক্ষা পাছ কৰি নিজকে শিক্ষিতা বুলি ভাৱিলে অযথা অহঙ্কাৰ কৰাহে হ'ব।*” শাস্ত্ৰী সহজ সৰল এজনী ছোৱালী। সমাজৰ নিয়ম অনুসৰি শাস্ত্ৰীক ৰমণীৰঞ্জন নামৰ এজন যুৱকলৈ বিয়া দিয়ে। কিন্তু বিয়াৰ পিছতো তাই দেউতাকৰ ঘৰতে আছিল। এটি কন্যা সন্তান জন্ম হোৱাৰ পিছত এখন সুখৰ সংসাৰ গঢ়িম বুলি তাই ভাবি লৈছিল যদিও সেই সপোন পূৰ হ'বলৈ নাপালে। তাইৰ স্বামী ৰমণীৰঞ্জনৰ মানসিক বিকৃতি ঘটে। স্বামীৰ এনে অৱস্থা দেখি শাস্ত্ৰীয়েও মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলাইছিল। যদিও তাই নিজৰ মনটোক শক্তিশালী কৰি স্বামীক সুস্থ কৰি তুলিবলৈ যত্ন কৰিছিল। ককায়েক ৰেৱতীয়ে স্বামীক এৰি দিবলৈ শাস্ত্ৰীক কৈছিল কিন্তু তাই ক'লে যে হোমৰ সাক্ষী কৰি যিজন মানুহক জীৱনসংগী হিচাপে গ্ৰহণ কৰিলে তেওঁক এৰিব নোৱাৰে। শাস্ত্ৰীয়ে বিয়াৰ আগতেই হওক বা পিছতেই হওক

কেৱল নিজৰ ঘৰখনৰ লগত জড়িত হৈ থকাৰ বাবে ঘৰৰ সকলো কথা শুনিবলগীয়া হৈছিল। স্বামীৰ লগত কম কথা বতৰা পাতিছিল। আচলতে বিবাহিত এগৰাকী নাৰীয়ে বিয়াৰ পিছতো মাকৰ ঘৰত থকাতো মানুহজনে ভাল নাপায়। ৰমণীৰঞ্জনৰ ক্ষেত্ৰতো একেই হৈছিল। পত্নীৰ ঘৰত ঘৰ জোঁৱাই হৈ থকাৰ বাবে ৰমণীৰঞ্জনে শাস্ত্ৰীক তেওঁৰ নিজৰ ঘৰলৈ নিব পৰা নাই, পত্নীৰ ঘৰ ধনী হোৱাৰ বাবে তেওঁলোকৰ কথাবতৰা মতেই থাকিবলগীয়া হৈছিল। এনে ধৰণৰ অশান্তিৰ বাবেও তেওঁ মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলাইছিল। এই কথাবোৰ শাস্ত্ৰীয়ে পিছতহে বুজি পাইছিল। স্বামীৰ সুখ-দুখ, ইচ্ছা-আকাংক্ষা, মান-অপমানৰ কথা চিন্তা নকৰিলে তাৰ পৰিণাম বেয়া যে হ'ব পাৰে সেই কথা তাই পিছতহে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল। সেয়ে শাস্ত্ৰীয়ে কৈছিল যে তাইক দেউতাকে সাজি দিয়া অটালিকাৰ প্ৰয়োজন নাই, স্বামীৰ লগত ভগা জুপুৰীত থাকি স্বামীৰ আৰু কণমানিজনীৰ লগত সুখৰ সংসাৰ পাতিব বিচাৰে। শাস্ত্ৰীয়ে পুৰণি ৰীতি-নীতিৰ ওপৰত আস্থাশীল আছিল। সেয়ে তাইৰ কাৰণে বিবাহ বিচ্ছেদ কৰাটো পাপ বুলি ভাবিছিল। শাস্ত্ৰী বেলেগ এজনৰ লগত বিয়া হৈ সুখী হ'ব নোৱাৰে কাৰণ দৈহিক মিলনে কেৱল মানুহক সুখী কৰি তুলিব নোৱাৰে মনৰ মিলনো অতি প্ৰয়োজন। শাস্ত্ৰীয়ে ঘৰৰ মানুহৰ পৰা স্বামীৰ কথা বহুত শুনিছে কিন্তু এই সকলোবোৰ আওকান কৰি স্বামীৰ কাষত গোটেই জীৱন থকাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিছে। মানুহৰ পৰা এনে ধৰণৰ কথা শুনি শুনি তাইৰ জীৱনতো মানসিক সংঘাতেৰে ভৰি পৰিছিল। তাইৰ মনত অৱদমিত হৈ থকা কথাবোৰে পিছত প্ৰতিবাদী হৈ ওলাই আহিছে আৰু এটা সঠিক পথ লৈ মাকৰ ঘৰৰ পৰা ওলাই যোৱাৰ সিদ্ধান্ত লৈছে।

আনহাতে নাটকখনৰ আন এটা নাৰী চৰিত্ৰ ভাস্কৰী চৰিত্ৰটোতকৈ সম্পূৰ্ণ বেলেগ। ভাস্কৰী প্ৰতিবাদী আৰু সমাজৰ নীতি-নিয়মৰ বাহিৰত। ভাস্কৰী এগৰাকী উচ্চশিক্ষিত ছোৱালী। তাই ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰা আৰু এখন কলেজৰ অধ্যাপিকা আছিল। ভাস্কৰীও সমাজৰ নিয়ম অনুসৰি এঘাৰ বছৰৰ বয়সতে বিমল নামৰ যুৱকজনৰ লগত বিবাহ পাশত আবদ্ধ হয়। সমাজৰ নিয়ম অনুসৰি মাক-দেউতাকে নিজৰ ছোৱালীজনীক যদিও বিমলৰ লগত বিয়া দিছিল তেওঁলোকৰ প্ৰচণ্ড হোৱা নাছিল। বিয়াৰ পিছত বিমলে পঢ়া-শুনা কৰি আছিল বাবে সেই সুযোগ লৈ ভাস্কৰীক বিমলৰ লগত নপঠিয়াই ঘৰৰ পৰাই পঢ়া-শুনা কৰাটো বিচাৰিলে। সেই মতেই ভাস্কৰীয়ে এম.এ পাছ কৰি ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰে। বিমলে কেইবাবাৰো নিবলৈ আহোতে দেউতাকে নানা অজুহাত দেখুৱাই ঘূৰাই পঠিয়ায়। আনকি স্বামী বেমাৰৰ পিছতো ভাস্কৰীয়ে এবাৰো খবৰ ল'বলৈ নগ'ল। এনে ধৰণৰ কথাৰ বাবে বিমলৰ মাকে পুনৰ বিবাহ কৰাবলৈ পুতেকক জোৰ কৰিলে আৰু অৱশেষত বিমলে পুনৰ বিয়া কৰায়। ভাস্কৰী যদিও বিমলৰ লগত বিয়া হৈছিল সিহঁতৰ মাজত কোনো দিনেই ইজনে-সিজনক বুজিবলৈ ভালপোৱা গঢ়ি উঠিবলৈ সুযোগ নাপালে। ভাস্কৰীৰ জীৱনত তিনিজন পুৰুষৰ আগমন ঘটে বেলেগ বেলেগ ধৰণেৰে। বিমল, অনুপ চলিহা আৰু হিমাংশু। ভাস্কৰীয়ে কলেজত পঢ়ি থাকোঁতেই অনুপ চলিহাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হয় কিন্তু কাৰো আগত প্ৰকাশ নকৰিলে। তাৰ পিছত অধ্যাপিকা কৰি থাকোঁতে হিমাংশু নামৰ অধ্যাপক এজনৰ প্ৰেমত পৰে। দুয়োৰে মনৰ মিল হ'ল আৰু ভাস্কৰীয়ে হিমাংশুক বিয়া পাতিবলৈ ঠিক কৰিলে। কিন্তু সমাজে ভাস্কৰীক দ্বিতীয় বিবাহ কৰাত বাধা দিলে, তেতিয়া তাই

প্ৰতিবাদী হৈ পৰিছে কাৰণ তাইৰ প্ৰথম স্বামী বিমলে যদি দ্বিতীয় বিবাহ কৰাব পাৰে তেন্তে তাই কিয় নোৱাৰিব। ভাস্কৰীয়ে অনুপ চলিহাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হোৱা কথা মনৰ মাজতে দমন কৰি ৰাখিছিল কিন্তু হিমাংশুক ভাল পায় সমাজৰ ভয়ত তাই পিছ হ্ৰুকিবলৈ নিবিচাৰে। সেয়ে তাই দেউতাকে সমাজৰ কথা কোৱাত প্ৰতিবাদী আৰু স্পষ্ট কণ্ঠৰে কৈছিল— *সমাজৰ কথা মোক নক'ব। আমাৰ বেলিকা হৈ সমাজ সদায় সজাগ, কিন্তু পুৰুষৰ বেলিকা সমাজ শুই থাকে। সমাজে কিয় মোৰ স্বামীক মোৰ প্ৰতি থকা দায়িত্বৰ কথা সোঁৱৰাই নিদিলে? এইখন সমাজৰ দোহাই নিদিব। পুৰুষে গঢ়া নীতি-নিয়মবোৰৰ কথা মোৰ মনটো বিদ্ৰোহী হৈ উঠে। সমাজে সদায়ে আমাক নিস্পেষণ কৰাটো আমি আৰু সহ্য কৰি নাথাকোঁ।* নাটকখনত ভাস্কৰী প্ৰেমে জৈৱিক ৰূপ লাভ কৰিছে। “সমাজক উপেক্ষা কৰি, নিজৰ মাক-দেউতাকক অসন্তুষ্ট কৰি ভাস্কৰীয়ে হিমাংশুক বিয়া কৰাবলৈ মনস্থ কৰাৰ মূলতে প্ৰেম। এই প্ৰেমৰ মূলতে হ'ল জৈৱিক কামনা-বাসনা। ভাস্কৰী আৰু হিমাংশুৱে যিটো প্ৰেমৰ পথেৰে খোজ কাঢ়িছে সেইটো এটা অগতানুগতিক পথ। এনে পথেৰে বহুত ডেকা-গাঘৰু অগ্ৰসৰ হয়। এনে পথত ত্যাগ থাকিলেও নাট্যকাৰৰ মতে নতুনত্ব আৰু অভিনৱত্ব নাই। নাট্যকাৰৰ মতে ভাস্কৰী আৰু হিমাংশুৱে সাধাৰণ প্ৰেমৰ পথেৰে অগ্ৰসৰ নহৈ অসাধাৰণ প্ৰেমৰ পথেৰে অগ্ৰসৰ হোৱা ভাল। মানৱীয় প্ৰেমৰ পৰিৱৰ্তে তেওঁলোক অসীম প্ৰেমৰ বন্ধনেৰে বান্ধ খোৱা উচিত। সেইবাবে নাট্যকাৰে ভাস্কৰী আৰু হিমাংশুক উদ্দেশ্য কৰি কৈছে যে যি প্ৰেমে দৈহিক মিলনৰ আনন্দ আৰু উপভোগৰ মাজতে আবদ্ধ নাথাকি আত্মাৰ মাজত মিলন ঘটায় সেই প্ৰেমহে প্ৰকৃত প্ৰেম। এনে প্ৰেমে ত্যাগৰ মাজেৰে, ভোগ-বাসনা নিবৃত্তিৰ মাজেৰে আত্মাৰ মিলনৰ আনন্দ উপলব্ধি কৰায়। এনে প্ৰেম সত্য, অক্ষয় আৰু চিৰন্তন।”“নাটকখনত নাৰীৰ মনস্তত্ত্বৰ লক্ষণ সুন্দৰভাৱে ফুটি উঠিছে।

মৃণালমাহী নাটকত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ বিশ্লেষণ

সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ এখন উল্লেখযোগ্য নাটক হ'ল *মৃণালমাহী*। সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ নাটকসমূহ ব্যক্তি মনৰ সংঘাতক লৈ ৰচনা কৰিছিল। নাটকখনৰ ৰচনাকাল ১৯৭৭ চন। আধুনিক কলা-কৌশল প্ৰয়োগেৰে ৰচনা কৰা নাটকখনত ফ্ৰয়েডীয় মনস্তত্ত্বৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। নাটকখনত ভাৰতীয় বিবাহিত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ স্বৰূপ ফুটি উঠিছে। এগৰাকী নাৰীক মানসিক বিভ্ৰাট আৰু সমস্যাই জীৱনটো কেনেকুৱা কৰি তোলে তেনেধৰণৰ দিশৰ প্ৰকাশ পাইছে। নাটকখনৰ চৰিত্ৰসমূহৰ ভিতৰত ভৱেশ, মৃণাল, দীপক আৰু কেশৱ হাজৰিকা। মৃণাল নামৰ চৰিত্ৰটোক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই নাটকখনৰ কাহিনীৰ গতি আগুৱাই গৈছে। ভৱেশ আৰু মৃণাল স্বামী-স্ত্ৰী। তেওঁলোকৰ সন্তান নাই। নাটকখনত এগৰাকী বিবাহিত নাৰীৰ সন্তান লাভৰ কামনাক তীব্ৰভাৱে দেখুওৱা হৈছে। এগৰাকী বিবাহিত নাৰীৰ বাবে পৃথিৱীৰ সকলো সুখ নগন্য যদিহে তেওঁ মাতৃ হ'ব নোৱাৰে। ‘মা’ শব্দটোৱেই এগৰাকী নাৰীক পূৰ্ণতা দান কৰে। প্ৰত্যেক গৰাকী নাৰীয়ে সন্তানৰ মৰম পাবলৈ ইচ্ছা কৰে। কিন্তু যেতিয়া সেই অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত হয় তেতিয়া নাৰীগৰাকী হতাশাত ভোগে। *মৃণালমাহী* নাটকত তেনে নিৰ্দেশন ফুটি উঠিছে। বৈবাহিক জীৱনত মৃণালে এটা সন্তানৰ কামনা কৰিছিল কিন্তু স্বামী ভৱেশৰ বেপৰোৱা স্বাভাৱৰ বাবে সেয়া সম্ভৱ নহয়। স্বামী ভৱেশে পত্নীৰ নিঃসংস্ৰতাৰ কথা অলপো নাভাৱে কেৱল নিজৰ মাজতে ব্যস্ত থাকে। স্বামীৰ

জৰিয়তে মৃণালে স্বামীৰ বন্ধু ইঞ্জিনিয়াৰ কেশৱ হাজৰিকাৰ লগত চিনাকি হয়। কেশৱ হাজৰিকাৰ লগত কথা বতৰা পাতি লাহে লাহে মৃণালৰ ভাল লগা হ'ল। তেওঁলোকৰ মাজত আত্মীক সম্পৰ্ক গঢ়ি উঠিল। তাৰ আগতে মৃণালৰ লগত স্বামীৰ বন্ধু পুত্ৰ দীপকৰ লগত আত্মীক সম্পৰ্ক গঢ় লৈ উঠে। দীপকক মৃণালে নিজৰ সন্তানৰ দৰে মৰম কৰে। দীপক মৃণালৰ ঘৰতে থাকি পঢ়া-শুনা কৰে আৰু কলেজলৈ যায়। দুয়োৰ লগত চিনাকি হোৱাৰ পিছত মৃণালৰ খালী জীৱনটো পৰিপূৰ্ণ হৈ অহা যেন লাগিল।

মৃণালমাহী যদিও স্বামীৰ প্ৰতি অৱহেলিত, অৱদমিত হৈ ৰৈছে তথাপি তাই স্বামীৰ প্ৰতি কৰণীয় সকলো কাম নিষ্ঠাসহকাৰে কৰি গৈছে। এইক্ষেত্ৰত মৃণালে সকলো ভাৰতীয় নাৰীকে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে। পৰ পুৰুষৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হ'লেও তেওঁ স্বামীক অৱহেলা কৰা নাই আৰু সমাজৰ বান্ধোনকো চেৰাই যোৱা নাই। সন্তান লাভৰ মনৰ যি অপূৰণ আশা সেই দিশটো প্ৰত্যেক গৰাকী বিবাহিত নাৰী মনৰ বিশেষত্ব। প্ৰতিগৰাকী নাৰীয়ে মৰম আকলুৱা। যেতিয়া নিজ স্বামীৰ পৰাই অৱহেলিত হৈ ৰ'লে এগৰাকী বিবাহিত নাৰী নিশ্চয় অকলশৰীয়া হৈ পৰে। তেওঁৰ বাবে অকনমান মৰমেই অপ্ৰাপ্তিক পাহৰাই পেলায়। সেয়েহে মৃণালমাহীৰ দীপক আৰু হাজৰিকাৰ উপস্থিতিয়ে তেওঁৰ অপূৰ্ণতাক পাহৰাই পেলাইছিল। মনৰ যি অপূৰ্ণতা তাক কিছু সময়ৰ বাবে পাহৰিব পাৰি কিন্তু একেবাৰে নুই কৰিব নোৱাৰি। দীপকে মৃণালৰ মনত সন্তানৰ প্ৰতি থকা আকাংক্ষা জগাই তুলিছিল। মৃণালৰ মাতৃ হোৱাৰ যি হেঁপাহ তেওঁ কেতিয়াও মনৰ পৰা আঁতৰাব নোৱাৰিছিল। তাৰ ফলতেই ‘চিডউচাইছিছ’ ৰোগত আক্ৰান্ত হয় আৰু সন্তান সম্ভৱা হোৱাৰ লক্ষণ তেওঁৰ শৰীৰত দেখা দিয়ে। এই মানসিক বেমাৰটোৰ পৰাই নাটকখনে নতুন গতি লাভ কৰিছে। মৃণালৰ গাত মাতৃত্ব লক্ষণে দেখা দিয়া কাহিনীৰ পৰাই নাটকখনে নতুন মূৰ লৈছে। মৃণালৰ মনত অৱদমিত হৈ ৰোৱা কথাবোৰে মৃণালক মানসিক ৰোগী কৰি তুলিছিল। মৃণালৰ মনত সন্তান লাভৰ যি আশা সেই আশা এদিন মৃণালৰ পূৰণ হোৱা যেন অনুভৱ কৰিলে। এই কথা স্বামী ভৱেশক জনালে সুখী হ'ব বুলি ভাবিলে। কাৰণ প্ৰত্যেক বিবাহিত মানুহে সতি সন্ততিৰ কামনা কৰে। কিন্তু ভৱেশ সুখী নহ'ল। তাৰ সলনি স্বামীয়ে তাইক সন্দেহ কৰিবলৈ ল'লে। ভৱেশৰ মতে তেওঁ নিজৰ শাৰীৰিক ক্ষমতা দুৰ্বল আছিল সেয়ে মৃণাল সন্তান সম্ভৱা হোৱাৰ কথাটো বিশ্বাস কৰিব পৰা নাছিল। ভৱেশে কৰা সন্দেহটো সত্য কাৰণ এজন অক্ষম ব্যক্তিৰ পত্নী সন্তান সম্ভৱা হোৱা কথাটো সহজে মানি ল'ব নোৱাৰে। কেৱল ভৱেশে নহয় পৃথিৱীৰ প্ৰত্যেকজন পুৰুষে এই কথাটো সহজে মানি নলয়। শেষত খঙত ভৱেশে মৃণালক নানা গালি দিয়ে আৰু শিৰৰ সেন্দূৰ আৰু ডিঙিৰ হাৰ ছিঙি পেলায়। নাটকখনে এইখিনিতে দৰ্শকৰ মনত ছাছপেন্সৰ সৃষ্টি কৰিছে। পিছদিনা গা ধোৱা ঘৰত মৃণালৰ মৃত দেহ ওলমি থকা দেখা যায়। মৃণালে আচলতে আত্মহত্যা কৰিলে নে তাইক হত্যা কৰিলে এই কথা সন্দেহ হৈয়ে ৰ'ল। এয়া ভৱেশে নজনা-নুবুজাকৈয়ে মৃণালক সন্দেহ কৰাৰ পৰিণতি। যদি মৃণালৰ অকলশৰীয়া, নৃসংগতাৰ কথা অলপ হ'লেও মানুহজনে বুজি পোৱাহেঁতেন মৃণালৰ জীৱনটো খালী যেন নালাগিলেহেঁতেন আৰু মানসিক ৰোগত আক্ৰান্ত নহ'লেহেঁতেন।

মৃণালৰ মৃতদেহ যেতিয়া পোষ্টমৰ্টেম কৰিলে তেতিয়া গম পোৱা গ'ল যে মৃণাল সন্তান সম্ভৱা হোৱা নাছিল, সেইটো তাই মনৰ ভ্ৰমহে আছিল। চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ মতে ই এটা মানসিক ৰোগ।

মৃণালমাহীৰ মাতৃ হোৱাৰ যি হেঁপাহ তেওঁ কেতিয়াও মনৰ পৰা আঁতৰাব নোৱাৰিছিল। তাৰ ফলতেই ‘চিউডোচায়িচিচ্’ ৰোগত আক্ৰান্ত হয় আৰু সন্তান সম্ভৱা হোৱাৰ লক্ষণ তেওঁৰ শৰীৰত দেখা দিছিল। এগৰাকী বিবাহিত নাৰীৰ অৱদমিত ইচ্ছাই এক মনস্তাত্ত্বিক ৰোগৰ কাৰক হৈ ভুৱা গৰ্ভধাৰণৰ লক্ষণ প্ৰকট কৰি স্বামী-স্ত্ৰীৰ মাজত মনোমালিন্য ঘটি নাৰী জীৱন কেনেদৰে বিপৰ্য্যস্ত হৈ পৰে তাৰে উদাহৰণ *মৃণালমাহী* নাটকখনত দেখা পোৱা যায়। নাটকখনত নাৰীৰ অৱদমিত মনৰ ধাৰণাৰ কথা সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে।

ঔপন্যাসিক চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ পৰিচয়

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ জন্ম গোলাঘাটৰ নাহৰণিত ১৯১৯ চনৰ ১৫ জানুৱাৰীত জন্ম আৰু ২০০০ চনৰ ১৯ ডিচেম্বৰত মৃত্যু হয়। তেওঁ একাধাৰে গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ, কবি আছিল। তেওঁ ২৫ খনৰো অধিক গল্প সংকলন, ৫০ খনতকৈ অধিক উপন্যাস, পাঁচখন কবিতা সংকলন, তিনিখন শিশু সাহিত্য আৰু ২০ খনৰো অধিক মঞ্চ অন্তৰ্ভুক্ত নাটক ৰচনা কৰিছিল। চৈয়দ আব্দুল মালিকে যোৰহাট মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা আই এ আৰু কটন মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ১৯৪১ চনত বি.এ পৰীক্ষা পাছ কৰে। কেইবা বছৰ চাকৰি কৰাৰ পিছত তেওঁ ১৯৫১ চনত অসমীয়া বিভাগত এম. এ পৰীক্ষা পাছ কৰে। তেখেতে ৰচনা কৰা উপন্যাসসমূহৰ ভিতৰত—

উপন্যাস :

ল.সা.গু (১৯৪৫-১৯৪৬), ওমলা ঘৰৰ ধূলি (১৯৬৪), ৰথৰ চকৰি ঘূৰে (১৯৫০), তীৰ্থনাথ (১৯৫০), বনজুই (১৯৫৬), ছবি ঘৰ (১৯৫৮), মাটিৰ চাকি (১৯৫৯), সূৰ্যমুখীৰ স্বপ্ন (১৯৬০), জীয়া জুৰিৰ ঘাট (১৯৬০), কণ্ঠহাৰ (১৯৬০), অন্য আকাশ অন্য তৰা (১৯৬২), ৰূপতীৰ্থৰ যাত্ৰা (১৯৬৩), মোৰ বাবে নুৰুবা তুমি মালতী ফুল (১৯৬৬), আধাৰ শিলা (১৯৬৬), ত্ৰিশূল (১৯৬৮), প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ (১৯৬৮), জয়া মণিকা ইত্যাদি (১৯৬৮), অঘৰী আত্মাৰ কাহিনী (১৯৬৯), বিহ মেটেকাৰ ফুল (১৯৬৯), কবিতাৰ নাম লাভা (১৯৬৯), শৰীলত একুৰা জুই (১৯৭০), অমৰ মায়া (১৯৭০), অন্য নাম মৃত্যু (১৯৭০), উই হাফলু (১৯৭১), অগ্নিগৰ্ভা (১৯৭১), খোৰা নিদান (১৯৭১), প্ৰাণ সমুদ্ৰ (১৯৭২), সোণালী সূতাৰে বন্ধা (১৯৭২), এটা সূৰ্য, দুখন নদী আৰু এখন মৰুভূমি (১৯৭২), সিপাৰে প্ৰাণ সমুদ্ৰ (১৯৭২), পছমৰা হাবিৰ বাট (১৯৭৩), মন জেতুকাৰ পাত (১৯৭৩), জেতুকা পাতৰ দৰে (১৯৭৩), নল বিৰিণাৰ খাগৰি (১৯৭৩), ড° অৰুণাভৰ অসম্পূৰ্ণ জীৱনী (১৯৭৫), একা বেঁকা বৃত্ত (১৯৭৫), অন্ধকূপ (১৯৭৭), ৰূপাবৰীৰ পলস (১৯৮০), ফাগুণৰ শেষ হাঁহি (১৯৮৪), স্বপ্নভংগ (১৯৮৫), অন্য যুগ, ভিন্ন তীৰ্থ (১৯৮৮), বন্দৰ, কামিজ, বেলুন, মৰহা পাপৰি (১৯৯৪), নিজৰাৰ বুকুত জ্বলা জুইৰ শিখা (১৯৯৮) আপোন আপোন স্বৰ্গ (১৯৯৮), ইত্যাদি।

অন্যান্য অৱদানৰ ভিতৰত—

নাটক : ৰাজদ্রোহী, মকৰাজাল, অন্য এজনী শকুন্তলা, দুৰৰ দেৱতা, জোৱাৰৰ টো, আলহী ঘৰ ইত্যাদি।

কবিতা : বেদুইন, স্বাক্ষৰ, স্বপ্ন দুস্বপ্ন আৰু অন্য কিছু কথা, ছন্দহীন ছন্দ, তোমাৰ কণ্ঠ, মোৰ গীত ইত্যাদি।

গল্প সংকলন : পোৰা গাঁৱত পহিলা বহাগ, পৰশমণি, এজনী নতুন ছোৱালী, তিনিচকীয়া গাড়ী, মৰহা পাপৰি, হাঁহি আৰু চকুলোৰ, আৰ্বত, অৰিহনা, শিল আৰু শিখা, মৰম মৰম লাগে, শিখৰে শিখৰে, অস্থায়ী আৰু অন্তৰা, বীভৎস বেদনা ইত্যাদি।

হাস্যৰস : খিড়িকী, হাঁহিমেই নে কান্দিমেই, স্বামী অভঙানন্দ, মিঞা মৌজাদাৰ, অজগৰ, জেলেপী ইত্যাদি।

ভ্ৰমণ কাহিনী : মাজত মাথোন হিমালয়, এটা চিনাকি দ্বীপৰ ইতিকথা ইত্যাদি।

অন্যান্য গ্ৰন্থৰ ভিতৰত : অসমীয়া জিকিৰ আৰু জাৰী, নানান ফুলৰ কৰণি, সীৰলত একুৰা জুই, সত্যৰ পথেৰ শান্তিৰ ৰথেৰে মজ্জিৰ জয়যাত্ৰা, চুফি আৰু চুফিবাদ, মোৰ জীৱনৰ নহ'লবোৰ, মোৰ জীৱনৰ আগে পিছে সোঁৱে বাঁৱে।

বঁটা আৰু সন্মান : ১৯৭২ চনত *অঘৰী আত্মাৰ কাহিনী* উপন্যাসৰ বাবে সাহিত্য অকাডেমী বঁটা লাভ কৰে। ১৯৯২ চনত অসম উপত্যকা বঁটা, ১৯৯৯ চনত শংকৰদেৱ বঁটা আৰু ১৯৮৪ চনত পদ্মশ্ৰী সন্মান লাভ কৰে।

ত্ৰিশূল আৰু প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তক উপন্যাসত নাৰী মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ প্ৰতিফলন

ত্ৰিশূল উপন্যাসত প্ৰতিফলিত নাৰীৰ মনস্তত্ত্ব

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ মনস্তত্ত্ববিষয়ক এখন উল্লেখযোগ্য উপন্যাস হ'ল *ত্ৰিশূল* (১৯৬৮)। উপন্যাসত উদ্ভৱা চৌধুৰী নামৰ নাৰী গৰাকীৰ মানসিক অৱস্থাৰ কথাৰ অৱতাৰণা কৰিছে। উপন্যাসখনৰ বৰ্ণনা অনুসৰি উদ্ভৱা এঘাৰ বছৰলৈকে এজনী স্মৃতিবাজ, ৰাংঢালী ছোৱালী আছিল। কিন্তু হঠাৎ উদ্ভৱা ঠাণ্ডা, মনমৰা আৰু বিষন্ন আৰু লগ সংগ এৰাই চলিবলৈ ধৰিলে। এদিন উদ্ভৱা মৃণাল চৌধুৰীৰ লগত বিয়া হয়। বিবাহিত জীৱনত উদ্ভৱা সুখী নহ'ল। উপন্যাসখনত নাৰীৰ মনত অৱদমিত হৈ ৰোৱা কথাবোৰে মানসিকভাৱে কেনেদৰে বিধস্ত কৰি তোলে সেইবোৰ প্ৰকাশ পাইছে। বিবাহিত জীৱনত উদ্ভৱা সুখী নোহোৱাৰ কাৰণ হ'ল নিজৰ পৰিয়ালৰ অতীত, নিজৰ জীৱনৰ কথা এই সকলোবোৰ কাকো কব নোৱাৰি মনৰ ভিতৰতে অৱদমন কৰি ৰখাৰ বাবে উদ্ভৱা মানসিক ৰোগত ভোগে। কাহিনীৰ অনুসৰি উদ্ভৱাই নিজকে দুখী আৰু অপৰাধ কৰা বুলি বাৰি নিজেই নিজৰ মাজত হেৰাই যোৱাৰ আৰম্ভ কৰিলে। এদিন উদ্ভৱাই স্বামী মৃণালৰ আগত মনত অৱদমন কৰি ৰখা অতীতৰ সকলো কথা ব্যক্ত কৰিলে যে এঘাৰ বছৰৰ বয়সত উদ্ভৱাই মাকক গুৰুচৰণ ব্ৰহ্মচাৰী নামৰ দেউতাকৰ লগৰ ধৰ্মীয় গুৰু এজনৰ সৈতে যৌন সম্পৰ্কত লিপ্ত হোৱা দেখা পাইছিল। সেই কথা গম পাই উদ্ভৱাৰ দেউতাকে আত্মহত্যা কৰে আৰু এজন ককায়েকেও আত্মহত্যাৰ পথ বাছি লয়। উদ্ভৱাও লাহে লাহে মৌন আৰু দুখী হৈ আহিল। মনৰ

মাজত অৱদমন কৰি ৰখা কথাবোৰে উত্তৰাক মানসিক ৰোগত আক্ৰান্ত কৰি তুলিছিল। তাই নিজৰ মাকে কৰা অপৰাধৰ বাবে স্বামী মৃণালৰ লগতো ভালদৰে সহজ হ'ব পৰা নাই, নিজকে দুখী দুখী যেন বোধ কৰিছিল। মাকে কৰা অপৰাধত উত্তৰাৰ মনত মাকৰ প্ৰতি ঘৃণা ভাৱ জন্ম হৈছিল, তাৰ উপৰিও তাই নিজৰ জন্ম সম্পৰ্ক কথা জানিও দুখী হৈ পৰিছিল আচলতে তাইৰ প্ৰকৃত দেউতাক কোন এনেকুৱা এটা ভয়, সন্দেহৰ মাজত থাকি উত্তৰা অসুখী হৈ পৰিছিল। বিবাহৰ পিছত মৃণালে উত্তৰাৰ অতীতৰ কথা গম পালে সম্বন্ধটো ভাগি যাব বুলি ভাবি উত্তৰা মানসিক ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ পৰিছিল। উত্তৰাৰ কথা শুনি স্বামী মৃণালে উত্তৰাক এই সকলো মানসিক যন্ত্ৰণাৰ পৰা মুক্ত কৰিবলৈ কনক ফুকন নামৰ ডাক্তৰ এজনৰ ওচৰলৈ লৈ গ'ল। তেওঁ চিকিৎসা কৰি গম পালে যে উত্তৰাই মনোবিকলন বিভ্ৰম অৰ্থাৎ চিজফ্ৰেনিয়া ৰোগত ভুগিছে। ডাক্তৰে ক'লে উত্তৰাৰ প্ৰকৃত পিতৃৰ সত্য উদঘাটন কৰিব পাৰিলেহে তাইৰ মানসিক ৰোগ নিৰাময় কৰিব পাৰিব। ফ্ৰয়েডৰ মনোবিশ্লেষণ তত্ত্বৰ লক্ষণ অৱদমিত সন্দেহবোধ আৰু মানসিক দ্বন্দ্ব ইত্যাদি মনস্তমূলক লক্ষণবোৰ উত্তৰা চৰিত্ৰটোত পৰিলক্ষিত হৈছে।

আনহাতে উপন্যাসখনৰ আন এটা চৰিত্ৰ উত্তৰা স্বামী মৃণালে আন এটা মানসিক অশান্তিত ভুগিছিল। সূৰ্যকান্তি নামৰ গাভৰু ছোৱালীজনীৰ দৰিদ্ৰতাৰ সুযোগ লৈ চাকৰি দিম বুলি কেইজনমান ভণ্ডামি যুৱকে তাইৰ জীৱনটো নষ্ট কৰি পেলালে। দৰিদ্ৰতাই সূৰ্যকান্তিৰ বাবে হেঙাৰ হৈ থিয় দিছিল আৰু সেই সুযোগৰ আশ্ৰয় লৈ নষ্ট চৰিত্ৰ কেইজনমান যুৱকে তাইক মাতৃত্বৰ পথলৈ ঠেলি দি তাইক বদনামী কৰি পেলালে। সেই বদনামৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ মৃণাল আগবাঢ়ি আহিছিল। মৃণালে কৈছে— *মই তোমাক আশ্ৰয় দিব পাৰোঁ এই পশুবিলাকৰপৰা ৰক্ষা কৰিবৰ কাৰণে। কিন্তু তোমাৰ জানো জীয়াই থাকিবৰ ইচ্ছা আছে? কিন্তু মৃণালৰ এনে কথাই সূৰ্যকান্তিৰ মনত আঘাত দিলে আৰু তাই আত্মহত্যাৰ পথ বাছি ল'লে। তাইৰ মৃত্যুৰ জগৰীয়া মৃণাল নিজেই বুলি মানসিকভাৱে আক্ৰান্ত হৈ পৰিছিল। মৃণাল আৰু সূৰ্যকান্তিৰ এনে কথা গম পাই মৃণালৰ দেউতাকও সোনকালে মৃত্যু মুখত পৰে। এই সকলোবোৰৰ জগৰীয়া মৃণালে নিজে দায়ী বুলি ভাবে। উপন্যাসখনত সূৰ্যকান্তিও মানসিকভাৱে ভাগি পৰিছিল। নাৰীৰ মনত অৱদমিত হৈ ৰোৱা কথাবোৰে পিছত কেনেধৰণৰ ক্ৰিয়া কৰে সেই সকলোবোৰ কথা উপন্যাসখনত প্ৰকাশ পাইছে। উপন্যাসখনত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ সুন্দৰ লক্ষণ প্ৰতিফলিত হৈছে।*

প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ উপন্যাসত প্ৰতিফলিত নাৰীৰ মনস্তত্ত্ব

চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ নাৰী মনস্তাত্ত্বিক দিশ প্ৰকাশ পোৱা আন এখন উপন্যাস হ'ল *প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ* (১৯৬৮)। উপন্যাসখনত ফ্ৰয়েডীয় মনস্তত্ত্বৰ আত্মৰতি লক্ষণটো মিছেছ বৰুৱা চৰিত্ৰটোৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পাইছে। উপন্যাসখনত নাৰীৰ নিভৃত কোণত গুপ্ত হৈ থকা ৰহস্য প্ৰকাশ পাইছে। উপন্যাসখনৰ কাহিনী- মিছেছ বৰুৱা আৰু মি. বৰুৱাক লৈ আগবাঢ়িছে। মি. বৰুৱা চাহ বাগানৰ মালিক। দুয়ো স্বামী-স্ত্ৰী। মিছেছ বৰুৱাই নিজৰ সৌন্দৰ্য-চৰ্চাক বিশেষভাৱে গুৰুত্ব দিছিল। তাই নিজৰ সৌন্দৰ্য চৰ্চা আৰু যৌৱনক লৈ অতি সচেতন আছিল। তেওঁৰ নিজৰ সৌন্দৰ্য নষ্ট হ'ব বুলি

স্বামীৰ লগত কোনো দিন যৌন সম্পৰ্ক ৰাখিব বিচৰা নাই। কিন্তু মি. বৰুৱাৰ মনত যৌন আকাংক্ষা অতি গভীৰ আছিল সেয়ে নিজৰ পত্নীৰ পৰা নোপোৱাৰ বাবে আন নাৰীৰ ওচৰত যৌন ক্ষুধা পূৰণ কৰিছিল। মি. বৰুৱাই আন নাৰীৰ ওচৰত যৌন ক্ষুধা পূৰণ কৰি তৃপ্তি লাভ কৰিছিল যদিও নিজৰ পত্নীৰ পৰা নোপোৱাৰ বাবে তেওঁ পীড়ন কামুক অৰ্থাৎ পৰপীড়নেচ্ছুক (sadist) ব্যক্তিলৈ পৰিণত কৰিলে। নিজৰ পত্নীক ঈৰ্ষান্বিত কৰিবলৈয়ে মি. বৰুৱাই আন বহুতো নিস্পাপ নাৰীক জোৰ-জবৰদস্তি যৌন ক্ষুধাত লিপ্ত কৰাই আৰু তেওঁ তৃপ্তি লাভ কৰিছিল। এইবোৰ দেখি মিছেছ বৰুৱাৰ বিকৃত মানসিকতাত পৰিণত হৈছিল। এনে ধৰণৰ কাম কৰোঁতে কৰোঁতে মি. বৰুৱা সীমা চেৰাই গ'ল। শেষত বাগানৰ বনুৱা ভগৱান দাসৰ ঘৈণীয়েকক ধৰ্ষন কৰি হত্যা কৰাৰ বাবে তেওঁৰ স্বামীৰ হাতত মি. বৰুৱা মৃত্যু হয়।

উপন্যাসখনৰ মূল চৰিত্ৰ মি. বৰুৱাৰ চৰিত্ৰটোত নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশৰ লক্ষণ ফুটি উঠিছে। কাৰণ চৰিত্ৰটোত নাৰীৰ মনৰ অতৃপ্ত কামনা-বাসনাৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে। এগৰাকী নাৰী যিমান ব্যস্ত নহওক বা নিজৰ ৰূপ যৌৱনক লৈ সচেতন নহওক কিয় মনত কামনা বাসনাৰ কথা লুকাই থাকে। যেতিয়া যৌন ক্ষুধা স্বামীৰ ওচৰত পূৰণ নহয় বা নিজেও এই ক্ষেত্ৰত আগ্ৰহী নহয় তেতিয়া মানুহ লাহে লাহে বিকৃত মানসিকতাত পৰিণত হয়। মিছেছ বৰুৱাই স্বামীৰ পৰা যৌন ক্ষুধাৰ পৰা বঞ্চিত হোৱা নাই তাই নিজেই মাতৃ হ'ব নোখোজে কাৰণ মাতৃ হোৱাৰ লগে নিজৰ ৰূপ-যৌৱন বেয়া হৈ আহিব। কিন্তু পৃথিৱীৰ প্ৰত্যেক গৰাকী নাৰীয়ে মাতৃ হোৱাটো কামনা কৰে। মিছেছ বৰুৱাইও নিজৰ সৌন্দৰ্য-যৌৱনক লৈ ব্যস্ত হৈ থাকোঁতে স্বামীৰ ইচ্ছা-আকাংক্ষাৰ কথা অলপো চিন্তা নকৰাৰ বাবে পিছত তেওঁ বিকৃত মানসিকতাত পৰিণত হয়। নিজৰ আত্মপ্ৰেমৰ বাবে মিছেছ বৰুৱাই নিজৰ কামনা-বাসনা, ইচ্ছা-আকাংক্ষাক মনৰ মাজত দমন কৰি ৰাখিছিল। এনে ধৰণৰ নাৰী মনৰ মানসিকতা বৰ্তমান সমাজতো দেখা যায়। “ফ্ৰয়েডৰ মতে— psychoanalysis aims at and achieves nothing more than the discovery of the unconscious in mental life.” তেওঁৰ মতে- মানুহৰ জীৱনত অচেতন মনৰ প্ৰভাৱ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। কিয়নো অচেতন মনেই হৈছে প্ৰদমিত ইচ্ছা, কামনা-বাসনাৰ ভঁৰাল স্বৰূপ আৰু এইবোৰেই অস্বাভাৱিক মানসিকতাৰ ঘাই লক্ষণ। তেওঁৰ মতে অৱদমিত যৌন-বাসনাই সকলো অস্বাভাৱিক মনস্তত্ত্বৰ মূল কাৰণ।”^{৩৬}

উপসংহাৰ

সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ *মৃণালমাহী* আৰু *নায়িকা-নাট্যকাৰ* নাটক আৰু চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ *ত্ৰিশূল* আৰু *প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ* উপন্যাসদুখন নাৰীৰ মনস্তাত্ত্বিক দিশ ফুটি ওলোৱা উল্লেখযোগ্য উপন্যাস। নাৰীৰ গুপ্ত মনত লুকাই থকা কথাবোৰে পিছত কেনে প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰে সেই কথা উপন্যাস আৰু নাটকত দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ *মৃণালমাহী* আৰু *নায়িকা নাট্যকাৰ* আৰু চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ *ত্ৰিশূল* আৰু *প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ* উপন্যাসত নাৰীৰ সুখ-দুখ, আশা-আকাংক্ষা, প্ৰাপ্তি-অপ্ৰাপ্তি, ইচ্ছা-অনিচ্ছা ইত্যাদি সকলো দিশ প্ৰকাশ পাইছে।

প্ৰসংগ সূত্ৰ

- ১. দুৰ্লুমণি গগৈ আৰু অন্যান্য। শিশু মনোবিজ্ঞান, পৃ. ৩৮-৩৯
- ২. Sigmund Freud. The Ego and the Id, p.20
- ৩. S.K. Mangal. Advanced Educational Psychology, p.54
- ৪. বিমল মজুমদাৰ। সাহিত্যৰ তত্ত্ব আৰু প্ৰয়োগ, পৃ.১৮৬
- ৫. শৈলীন শৰ্মা (সম্পা)। অসমীয়া নাট্যালোচনা, পৃ.৩৩৫
- ৬. নগেন ঠাকুৰ। এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, পৃ.৩১৮

গ্ৰন্থপঞ্জী

অসমীয়া

দাস, অমল চন্দ্ৰ (সম্পা.)। *অসমীয়া নাট্য পৰিক্ৰমা*। গুৱাহাটী : বনলতা, প্ৰথম সংস্কৰণ, ফেব্ৰুৱাৰী, ২০১৮। প্ৰকাশিত।

দাস, চিত্ৰৰঞ্জন (সম্পা)। *নাট্যতত্ত্ব আৰু আলোচনা*। গুৱাহাটী : পূৰ্বায়ণ প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশ-জুলাই, ২০১৮। প্ৰকাশিত।

ঠাকুৰ, নগেন (সম্পা)। *এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস*। গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, জুলাই, ২০১২। প্ৰকাশিত।

ডেকা, কনকচন্দ্ৰ (সম্পা.)। *নাট্যপ্ৰভাকৰ সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ স্বনিৰ্বাচিত ত্ৰিশখন নাটক*। প্ৰকাশিত।

বৰুৱা, প্ৰদীপ কুমাৰ। *আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসৰ শিল্পৰীতি*। যোৰহাট : বেদকণ্ঠ, ২০০৫। প্ৰকাশিত।

বৰুৱা, সত্যপ্ৰসাদ। *নাটক আৰু অভিনয় প্ৰসঙ্গ*। গুৱাহাটী : বনলতা, ২০০১। প্ৰকাশিত।

মালিক, চৈয়দ। *প্ৰাচীৰ আৰু প্ৰান্তৰ*। তিনিচুকীয়া : মিত্ৰ এজেণ্চি, ১৯৬৮। প্ৰকাশিত।

মজুমদাৰ, বিমল। *সাহিত্যৰ তত্ত্ব আৰু প্ৰয়োগ*। গুৱাহাটী : জ্যোতি প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশ : মাৰ্চ, ২০১১। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, গোৱিন্দপ্ৰসাদ। *উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস*। গুৱাহাটী : ষ্টুডেন্টচ ষ্টৰ্চ, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৫। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। *অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা*। গুৱাহাটী : সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০১৩। প্ৰকাশিত।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। *অসমীয়া নাট্য সাহিত্য*। গুৱাহাটী : সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০০৩। প্ৰকাশিত।

ইংৰাজী

Freud. Sigmund. *A General Introduction to Psychoanalysis*, Ed. & Published new york, Liveright- 1935. print.

Freud. Sigmund. *An Outline of Psych Analysis*, London : Hogarth, Press, 1953 Print.

Freud. Sigmund. *The Ego & The ID*, Dover Publication, INC.Mineola, New york, copyright 2018. print.